

יִרְאִיךָ יִרְאוּנִי וַיִּשְׁמְחוּ בִּי לְדַבֵּר יִתְלַתִּי

ספר

# דבר טוב

עין

חיים

חיא

למחויקים

בה

ותומכיה

מאוישר

יבנה

ישראל

נרתי

ה'

ירושלים

בנת

דבר טוב רחש לבי הני סילי סקטני חסנ'ה סנת חלקי אשר חלק לי ה' בתורתו עדות ה' נאמנה, דרושים אשר דרשתי בדבים בקהל עדתי הע"י מידי שנת בשנה, הקול קול

דבר בעתו בחנים וכמועדים ובראש השנה, דברי אנדה ותוכחות מוסר ליסר את עצמי עיניך חראינה, ולבר מצוה בהניעו אור ליד יום לשנה, מה' סני יהלוך קטון הערך אתינא מורעא

דבר קטון אטינא ידענא בנפשאי ידיעה נאמנה, נברא דלא ידע סאי קאמרי רבנן לא סקרא ולא משנה, וביע סחכו עלי מי זח אשר כמה בנה, לערוך שולחן חובר חבר מול רבנן ותלמידהו וערך **הכהן**

דבר גדול אשיב תשובה ניצחת כל קיבל דנה, כי לא לגדולים ערכתי את שולחני מה' שהנני ה' כ"א לקטני הערך כמוני מהם אבקשה לתת לי הנינה, לזכות את נשמתו אהרי גייעתי ורכפרת אשמתי תו' אנוני מננא

אסרתי באוסר'ים **אלקטה** דבר כפי אדבר עת לחננה, קולי אל ה' אקרא יהיו לרצין אמרי פי והוא יעזרני ע"ד כ"ש להוציא לאור יתר הפליטה תו' בעידנא, ויזכני ללמוד תו' לשמה בעיה"ק ירושלים בבנינה, אנא ה' הושיעה נא אתה הוא מלכי מושיע

פי הסדנה, קטן הסחבה, זעירא דבי רב, הצעיר יעקב יוסף הכהן טראב ס"ט.

נדפס

בעיה"ק **ירושלים** תונב"א

קולי אל ה' אקרא ויענני מהר קדשו סלה

אחה חסלם לאיש כמעשהו כאלו הוא עשה כל המעשה דהו"ל זה ח"י וזה ח"י ושניהם עשו מעשה וטעמים שכרם משלם ודוק :

**ועפ"י** דרכינו יובן כו' הפ' הגו' דכבר כתבנו דסגולה להגלל מילה"ר היא עסק החו' וק"ש וזכירת יום המיתה. וזוה זכורני שפי' רבני אשכנז ז"ל כו' הפ' פי' כלבים החיים והמות נחתי לפניך ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך. והדקדוק מצוהר מה צח ללמדנו שיבחר בחיים כי מי פתי יסור לבחור מות מחיים עד שהולך להזכירו ובחרת בחיים. אכן פי' ז"ל הכונה דלפני האדם יש ג' דרכים להגלל מילה"ר הו' וק"ש וזכירת יום המיתה. אבל לא ידענו איזה דרך ישרה יותר לאדם תו' וק"ש או זכירת המות. אמנם בודאי הגמור שהבזבז והישר שיבחר לו האדם עסק החו' וק"ש דאיה צוה תרתי לטיבותא חדא שהוא נגול מילה"ר. זאת ועו"ה שזוכה לשכר נחתי וגשמי צעוה"ז וצעוה"ב. עש"כ זכירת יום המיתה דלית בה כ"ה חדא לטיבותא שנגול מילה"ר ומה בידו יקה להחיות את נפשו צעוה"ב. ח"ש החיים והמות נחתי לפניך ר"ל למוד התורה וק"ש שהיא נוחת חיים לעושה. והמות שהיא זכירת יום המיתה נחתי לפניך כדי להגלל מילה"ר. אבל ענתי עליך ובחרת בחיים לביטול ילה"ר תבחר בחיים שהיא החו' דאיה צוה תרתי לטיבותא צמול ילה"ר ושכר נחתי לעוה"ב מש"כ זכירת המות לית בה כ"ה צמול ילה"ר דוקא. ח"ש למען תחיה בלמוד החו' אתה וזרעך. דלא אהנייא זכירת זום המות כ"ה דוקא למי שאינו יודע לעסוק צוה' תך למי שהוא יודע ודאי עסק. ההורה עדיף דאיה צוה תרתי ח"ד ז"ל :

**ועפ"י** פי' ה' בית פרץ ז"ל כו' מסרה רוממות אל בגרוגס. לך יהגו בגרוגס. קצר פתוח גרוגס. והוא דר"ל דאם רולה האדם שילרו מהגבר עליו מה יעשה ולא ייטא בחחילה קאמר רוממות אל בגרוגס ר"ל שיעסוק צוה' וק"ש וזוה יגלל ממנו. אכן ה' תינה אס יודע ללמוד אבל אס אינו יודע ללמוד. ח"ש לא יהגו בגרוגס שאינו יודע להגות צוה' מה יעשה. עו"ק קצר פתוח גרוגס רולה לומר שיזכר לו יום המיתה ח"ד ז"ל :

**בז"ו** כו' הפ' בקהלת מוצים השנים מן האחד אשר יש להם שכ"ע צעמלם. הכונה דבא לרמוז וללמד דעת לאדם שרואה שילרו מהגבר עליו להחמיאו איזה תקנה יעשה להגלל ממנו אס תו' וק"ש או זכירת יום המיתה. עו"ק שבדאי הגמור מוצים השנים שהם עסק

החו' וק"ש יותר מן האחד שהיה זכירת המות. וכ"ט לזה אשר יש להם שכ"ע צעמלם ר"ל בזכירת יום המות לא יש כ"ה הללה מילה"ר אבל שכר לא יש לו. אבל תו' וק"ש מלבד שניגול מילה"ר אף גם זאת יש להם שכ"ע צעמלם צעוה"ז וצעוה"ב ודוק :

**מעשה** זו"ה אחת דיבר אלהים ר"ל שהקב"ה ליוה לאדם שתמיד ירגיז ילה"ע על ילה"ר ולא יאבה ולא ישמע לעלה ילה"ר. אכן שהים זו שמעתי ר"ל שני דרכים לפני לביטול ילה"ר עסק החו' וזכירת יום המיתה ולא ידעתי איזה יוכשר הזה או זה לז"ה שבדאי הגמור יבחר לעמלו עסק החו' ח"ש כי עוה לאלהים שיבחר צוה' שנק' עוה. וכ"ט לזה ולך ה' חסד כי אתה חסלם וכו' ר"ל דמלבד דבעסק החו' אתה מרויח שתגלל מילה"ר עוד צוה שהקב"ה משלם לו שכרו צעוה"ב כאמור ודוק :

**וידוע** דעסק החו' הוא מקרב ח' הגאולה כמש"ה זכרו תורת משה עבדי וגו'. וזוה פי' כו' הפ' למען תחיה תורה ה' צפיק. דתיבת למען גי' ק"ן שאם תרעו לקרב קן הגאולה. התקנה היא תחיה תורה ה' צפיק ועו"ה יבא משיח נדקנו וצ"ה ליון גואל ולשבי פשע ביעקב בעגלה וכו' קאחי"ר :



### דרוש א' לכבוד או"ה

דרוש שדרשתי בפקידת החדש לפטירת עט"ר וצ"ה אדוני אבי רב הו"ד **יוסף עינינו** הכ"מ הנצב"ה ביר"א. (נלב"ע ביום ט' ניסן תרנ"ג)

**י'בבו** הבנים וייתאוננו היבנות אחי ובית אחי בואו אחי לספוד לזרה לזרה כמזכירה אל הלקח ממנו. אבינו רועינו. רב הו"ד **יוסף עינינו**. נפלה עטרה ראשינו. הלא אב אחד לכולנו. מאור עינינו משגב צעדינו. אשר כל העם אשר בשער יעידון יגידון על גדול תרומות מדותיו למפורסמות ח"ל רחיה. מה נענה אכן הבנים צנו מה מדבר ומה נצטדק אשר מנעורינו גידלנו עה"ת ועה"ע וזכירת ה' כל היום הצדיק אבד נפל מרנו מאנה הנחם נפשנו בלרה גדולה זו אשר היא פסידא דלא הדרא : וכאשר

**ובאשר** ראיתי לה' כמהר"י פלאה"י ז"ל בס' חלקם  
 בחיים ד' פ"ז שפי' בו' הפ' על הלה הני  
 זוכיה וגו' דיל"ד מהו בו' אומר על הלה הני זוכיה  
 ובפרט שז"ל בר"ת ח"י ז' זוכיה ח"צ מהו ענינו לכאן  
 גם כי רחק ממני מנחם והלא כל לרה יב לה הנחומין.  
 גם מהו משיב נפשי :

**אבן** פי' הכו"ל בהק' מ"ש ה' חבק סופרים ז"ל פ'  
 וישב וחס"ד פס היות שגבול נחמו חכמים ע"כ  
 נפשות מה ג' לבני וכו' והגבול האחרון יב"ח וכן אמרו  
 בגמ' אין המה משתכח מן הלכ הלה לאחר יב"ח  
 ולאח"י והרפאת וחייה המכה ובעל האבל עכ"ז החי  
 יתן אל לבו ויפריש בין אבל לאבל שכו"ל לא נאמר הלה  
 באבל מדייני הדיוני כמו אח החיה בן הבה וכיולה  
 אשר האבל המחוייב בהם יש לו ב' סעיפים. הא' כי  
 יתן אל לבו כי מן השמים היכירו אותו על עונותיו  
 וראוי שנפשו עליו האבל להורות כי חטאתו מנעה  
 הטוב ממנו. וסעיף הב' הוא מהלכות מדינה המחייבת  
 לו דאגה בזכרו הימים הראשונים אשר היו ביחד ששים  
 ובמחוס והנה בעתה נהפכה שמחה להונה וששן להנחה.  
 הגה על בני הסעיפים האלו לרקו יחדיו הדברים אשר  
 הקדמנו כי בעבור זמן הגו' כבר חיתה המכה. כי מלד  
 הח' שהיא בהוכחות על עון הנה ע"י שהיא טהר מייפה  
 בעלמו לובש שחורים וכו' ושב בתשו' מן הגונים יצינו  
 ירחו כי הוא נכנע לפני ה' ישוב ישוב עליו לטובה  
 ושלמו ימי אבלו. ומלד הב' בעבור השנה ימים וחגים  
 אשר היו שמחים בכל פרק זכור יזכור והשוח עליו  
 נפשו ומבס וחילק יקבל נחמה וילבש לבנים יולא למחול  
 משחקים :

**האמנם** באבל כבד אשר מורק לו לב' סעיפים הבו'  
 עוד סעיף ג' אשר הוא אבל נפשי פסידה  
 דלה הדרה היא מלות כאו"א היקרה אשר היא מניה  
 רבה ויקרה שחדם חוכל פירושה צוה"ז בודחי הגמור  
 שבהביר מן האדם המניה היקרה הוא השחולל ממנו  
 קבלת הנחמה שזו רפואת העלה אין לה כי מה יעשה  
 הכן למלאת אותו חסרון אשר לא יוכל להמנות חס"ד  
 ז"ל :

**בז"ו** פי' הפ' הנו' כי המקוץ מתחוקן על לרה גדולה  
 כזו שיתומים היינו ואין הז' שחוצרה לפ' יחדיו ג'  
 סעיפים הבו'. וז"ש על הלה ג' סעיפים הנסעף כהן  
 הני זוכיה ובה בר"ת ח"צ כי כל עיקר שאני זוכיה  
 הוא בשביל המנוח של כאו"א דהא מלתא מני חודת.  
 ודיק לומר עיני עיני יורדה מים על שני בחי'

המורגלות המחייבות האבל. ועד הג' לו' בה כי רחק  
 ממני מנחם משיב נפשי שזה אבל נפשי אשר תמיד לא  
 חשכה ואין לה נחמה כי חסרון לא יוכל להמנות והיא  
 פסידה דלה הדרה כמ"ש ה' חבק סופרים ז"ל  
 חס"ד :

הן חמה שראיתי להרז"ל שם שכת' ח"ל לא העוב  
 נפשי לשחול דחך היו חסרון שלה יוכל להמנות  
 מאחר דבקדושין ד' ל"ה ע"כ אמרו ח"ל מכבדו בחייו  
 מכבדו במומו בחייו כילד וכו' במומו כילד היה. אומר  
 דבר שמועה מפיו אומר הכ"מ. וה"מ תוך יב"ח אבל  
 לאחר יב"ח אומר זלה"ה ע"כ. ופירש"י ז"ל עלי יב"ח  
 כל רע הראוי לבח' ע"ן אבל לאחר יב"ח כבר קבל מה  
 שקבל שהין משפט רשעים צנהינס יוהר מיו"ח. ומזה  
 הוק' להט"ז סי' ר"מ סקי"ב עמ"ש רמ"ה סי' שע"ח  
 נהגו שאין אומרים קדיש יותר מ"א חדש שלא להחזיקו  
 ברשע ולמה יאמר כהן הכ"מ כל יב"ח. וחי' דשאני  
 לענין הכ"מ כיון לאחר יב"ח ז"ל ז"ל וכן אומרים הפי'  
 על הדם אחר שמת נמלא דחדש הי"ב דח"א לומר ז"ל  
 דשמה לא זכה עדין לעוה"ב יש כאן שקר ואם לא יאמר  
 כלום הלה הבה מורי יהיה זה זלוזל שידעוים שמת  
 ממילה ח"א להיות בשוא"ת ע"כ מוטב להזכירו בשם  
 הכ"מ שהין זה זלוזל וגם חין זה שקר דהא אומר חס' יש  
 עליו דין הריני מקבלו דהא הפי' על ז"ג אומרים ק'  
 ואפשר שלא ראה פני גהינס וכו' דרך הגכון משח"כ  
 לענין הקדיש הגכון שלה לומר כלום ואין רשותה כלל  
 בזה הואיל והבן הוא בשוא"ת דאף חס' אינו זוכה עדיין  
 מ"מ חין שקר יולא מפיו כנ"ל ע"כ. ועי' להש"ך ז"ל  
 סקי"ג שבה' והס' הוא לאחר וכו' אומר ז"ל גם תוך  
 יב"ח יכול לומר ז"ל רק דלאחר יב"ח לה יאמר הכ"מ  
 משום דמשפט וכו' וכן טהינס ע"כ :

**ובזאת** הסוגייה ראיתי לה' שכתב"ג ז"ל בסו' ר"מ  
 בהק' עמ"ש צסה"ח סי' השמ"ה ח"ל  
 כשזכירין ת"ח חין ז"ל כמו שהין חנו אומרים  
 כשקורין צהו' על מבה ואהבן ז"ל וכש' כשהאדם מוזכר  
 בענה מת"ה שהין כותבים ז"ל שהרי מר בר רב אשי  
 כשהיה אומר צבהמ"ד צסס חביו היה אומר אומר רב  
 אשי ולא היה אומר ז"ל. בתוך יב"ח שמת האב חס'  
 מוזכר אותו יאמר ז"ל אבל לאחר יב"ח לא היה אומר  
 ע"כ. וכ"כ בסו' התק"פ כשזכירין ת"ח ח"ל ז"ל כמו  
 שהין חנו אומרים כשקורין צהו' וכו' וכן חין כותבים  
 ז"ל שהרי מר בר רב אשי כשהיה אומר צבהמ"ד צסס  
 חביו אומר אומר רב אשי ולא היה אומר ז"ל. בתוך  
 יב"ח

בדרכה דבמס' שמחות פ"ט ח'תה תניא המכבד אור"א  
 במותם כאלו כבדו בחייהם וכת' ה' צדיק יחושע ז"ל  
 שז"ל ויזהר המטה כשמכבדו במותם והטעם שהמכבדו  
 בחייהם משום יראה ומשום ירושה חבל המכבדו  
 במותם אין מכבדו אלא לש"ש. חק מבוחר צוה"ק  
 פ' בחוקתי ד' קט"ז כי חייב הבן לכבד אביו במותו  
 יותר ממה שמכבדו בחייו דקאמר חז"ל בן יכבד אב  
 כד"א כבד את חצ"ק וגו' וחוקמה במיכלא ובמכתיבה  
 ובבלא האי בחייו דאחתיב ציה צתר דמית חי תימא  
 דפעייר מגיה הא לאו הכי דאע"צ דמית אחתיב ציקריה  
 יתיר וכו' ע"כ:

**ובזה** פי' הרז"ל כי הויכוח בין אחי יוסף עמו ככהו  
 ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו  
 ישמנו וכו' ויאמר אליהם יוסף אל תיראו כי התחת  
 אלהים אני. הכנה שאחי יוסף היו יראים פן יסבור  
 יוסף כס"ד שאמרו צוהר שלאחר מותו אינו חייב בכבודו.  
 וז"ש ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו ישמנו  
 יוסף ויסבור שבחייו חייב בכבודו ומש"ה לא רצה  
 להיזק להם בחייו חבל עתה בי אבינו מה ואינו חייב  
 בכבודו כמו בחייו וצא ישיב לנו את כל הרעש אשר  
 גמלנו אוננו וגדו להוליה דב"י מרעס אמ"ל יוסף אל  
 תיראו מחמת זה כי התחת אלהים אני ות"א חרי דחלה  
 דה' אגה וכבר באצטו הטעם שמכבדו בחייו ובמותו  
 הוא משום שהוקב כבודם לכבוד המקום וכמו שבבד  
 המקום לעולם כך באור"א לעולם ובין שחת האלהים  
 אני ירא מה בצד אלהים לעולם אף כבוד אבי לעולם  
 גם אחרי מותו וכמ"ש בסה"ח סי' תקפ"ה ה' היה  
 מכבד אור"א והיו לו אחים והיו מתקוטעים עמו והיו  
 מקללים והיה לאור"א צער אמ"ל החכם אתה מכבד אור"א  
 ועכשיו צא אתה מגערם לכך אל תלער חצ"ק לקלל  
 זרעו בחייו גם לאחר מותו שיש לו לחשוב אלו היה אבי  
 חי היה מגער גם אחרי מותו לא תקלל כי הנשמה יודעת  
 כל מה שבא העולם ע"כ:

**ובזה** פי' הרז"ל כי ב' הפ' כבד את חצ"ק ואת חמך  
 למען יאריבון ימך. דס"ת חצ"ק ואת חמך גי' מה  
 שס רמו שחייב לכבד את חצ"ק וחמו חף לאחר מותם  
 כי ספו חמו שפבר מת דבבדו שוב לכבד המקום וכמו  
 שבבד המקום לעולם אך כאור"א לעולם בחייו ובמותו. ועו'  
 צא שבבדו למען יאריבון ימך מב"מ דכמו שהוא חושב  
 בחצ"ק וחמו כי עדין עודם חיים מאריבין במיניהם וכמ"ש  
 בספ"ח ב' יס' לו לחשוב העוד חצ"ק חי לכהו צו שבד  
 קן בדין הוא שיטול שכרו שיזכה לאריכות ימים מאש חי

על

יב"ח שמת האב אם מזכיר אותו אומר ז"ל וכו' ע"כ.  
 והק' עליו השבחה"ג ז"ל חז"ל והרי הכרייתא הומרה  
 חיפכא וליבא למימר דהיהא בחצ"ק ורבו דוקא שהרי  
 הוא ז"ל הביא ראייה ממר בר רב אשי שלא היה אומר  
 ז"ל כשמוזכר חצ"ק ועוד הוא כתב בחוק יב"ח שמת  
 האב מזכיר ז"ל ולאחר יב"ח אינו אומר כלום ובכרייתא  
 תניא בחוק יב"ח אומר הכ"מ ולאחר יב"ח אומר ז"ל.  
 וכו"ג כדכריו ובסו"ד כת' חז"ל ולכן כלל דהא דתניא  
 בכרייתא וכו' כ"ד בחצ"ק ורבו ולא בשאר חכמים ובחצ"ק  
 ורבו ג"כ דוקא כשמוזכרין ע"פ חבל ככתב אינו אומר  
 כלום ולזה מסדר התלמוד שהיה מסדרו ככה לא היה  
 כותב אלא שמש לבד בלא ז"ל והע"ג דכת' הרשב"ץ  
 בפסו' כשמוזכר רבו חוק יב"ח ז"ל הכ"מ אפשר דה"ד  
 בחוק יב"ח חבל לאחר יב"ח חז"ל ז"ל ומסדרי התלמוד  
 היה אחר יב"ח אחר מיתת אביהם או רבם וכו' את"ד  
 ז"ל:

**ויאדרי** נע"ר לא זכיתי להבין דק' דלפי"ד הכרייתא  
 שאמרה בחוק יב"ח אומר הכ"מ ולאחר יב"ח  
 אומר ז"ל היה בחצ"ק ורבו כשמוזכרין ע"פ חבל ככתב אינו  
 אומר כלום ולזה מסדר התלמוד שהיה כותב לא היה  
 כותב ז"ל. א"כ לפי"ד בעד בפ' בסה"ח בחוק יב"ח  
 שמת האב חס מזכיר אותו יאמר ז"ל חבל לאחר יב"ח  
 לא היה אומר. במאי קא מיירי חס כגהו כשמוזכרין  
 בע"פ הול"ל כמו הכרייתא שבתוך יב"ח אומר הכ"מ  
 ולאחר יב"ח אומר ז"ל ואין כה' הפך הכרייתא ועדין  
 הקו' במקומה עומדת. וחס כגהו כשמוזכרין ככה. הכי  
 חיבו חמר דחס הוא ככתב אינו אומר כלום ולזה מסדר  
 התלמוד שהיה ככתב לא היה כותב ז"ל ואין כתב  
 בסה"ח שבתוך יב"ח יאמר ז"ל ולאחר יב"ח לא היה  
 אומר. באופן שדכריו דחוקים ולא זכיתי להביט  
 ודוק:

**איך** שיהיה נחזור לדברי הר"י פלאנזי ז"ל שהק' לה'  
 חב"ס ז"ל דחך היו חסרון שלא יוכל להמנוט  
 מאחר שאמרו בגנז' מכבדו בחייו וכו' במותו כיגד היה  
 אומר דבר שמועה מפני אומר הכ"מ ולאחר יב"ח אומר  
 זלה"ה. וטעמה טעיס ה' עיין יעקב ז"ל משום שהוקב  
 כבודם לכבד המקום דתניא סה נאמר כבד את חצ"ק  
 וגאמר כבד את ה' מהוקב הסוה הסוב כאור"א לכבוד  
 המקום וגמו שבבד המקום הוא לעולם כך באור"א הוא  
 לעולם בחייו ובמותו ע"ש. ובפרט עפ"י מ"ש מוהר"ח  
 ז"ל בעצם מלוה זו של כאור"א דגוף ח' מן האב נמשך  
 אל הבן ואינו זו משם לעולם ע"ש. ואדרבא קי"ל

על האדמה ולא עמון באדמה עכ"ל ז"ל :  
**אשר** בזה אפ"ל כו' הפ' אחת דיבר ה' להים שחיים  
 זו שמעתי כי עון לאלהים ולך ה' חסד כי אחת  
 תשלם וכו'. הכי' אחת דיבר ה' להים שיוגו מנה אחת  
 בתו' כדד את אביך ואת אמך. ולאו דוקא בחייהם אלא  
 שחיים זו שמעתי בין בחייהם בין במיתתם כמ"ס מכבדו  
 בחייו. מכבדו במוחו. והפעם כי עון לאלהים ר"ל דשוה  
 כבודם לכבוד המקום וכמ"ס ה' עיון יעקב ז"ל. ועי"ז  
 ולך ה' חסד כי אחת תשלם לאיש כמעשהו. מכ"מ כמו  
 שהוא חושב באצו ואמו כי עדין הם חיים כן אחת תשלם  
 לו שיזכה להריבות ימים והו' כמעשהו ודוק :

**באו"א** פי' טו' הפ' הנו' כדד את או"א וכו' עפ"י  
 מהרמ"א ז"ל טו' הפ' ונחתי משכני בתוככם  
 ולא תגעל נפשי אחכם. שאמרו במד' ע"פ כל הגשמה  
 תללל יה שגשמה של האדם עולה ויורדה והיא מבקשת  
 לנחת עמנו אלא שחאה השכי' ואומרת דיו לעבד להיות  
 כרבי כדוכו. וידוע מ"ס בקדושין ד' ל' ע"ז בזמן שאדם  
 מכבד לאו"א אמר הקב"ה מעלה אני עליהם כאלו דרתי  
 ביניהם וכדדונו. ח"ס כדד את או"א ועי"ז למען יאריכון  
 ימך כי כ"ז שהקב"ה יהיה דירה בתחתונים לא תלעוך  
 הגשם לנעול בחומר וללאת אדרבה היא מתעכבת אלא  
 האדם ואומרת דיו לעבד וכו' וכמ"ס מהרמ"א ז"ל ובה  
 יאריכון ימך זה"ד ז"ל :

**אשר** בזה אפ"ל כו' מד' פ' מסעי ע"פ נחית כלחן  
 עמך וכו' נחית טע' נסים' עשית' עמהם. חיים  
 נתת להם. יס' קרעת להם. תו' נתת להם. ע"כ. ולכחו'  
 ק' לזוגם נסים וחיים ויס ותורה זכ"ז :

**והרין** מדרכינו רחיתי לה' הרלות החיים ז"ל ד' ע"ה  
 פי' אוחו בדרך פשוטה. והוא בהק' מה שפי' ה'  
 מקור חיים ז"ל כו' מד' ח"ל ה' עווי ומעווי ומטוסי. ה'  
 עווי זו תו' שג' ה' עון לעמו יתן. ומטוסי היינו גשו של  
 הקב"ה ע"כ. והוא עפ"י מ"ס בגמ' כל מי שבא דבר  
 עבירה לידו ונלול המנה עושין לו גם ופרש"י דבר ערוה  
 ובה מחורן המד' היס ראה ויגום ארוני ש"י ראה  
 דכתיב ויגם וילא החולה ונקרע היס לפניו והיינו לפי  
 מדתו דכיון שבא דבר ערוה לידו ונלול המנה בדין הוא  
 שיהא נקרע היס לפניו דעושים לו גם. והנה במת"ת  
 טעני אוה"ע מה ראו אלו להתקרב יותר מאלו דחס  
 בגופם שלטנו וכו' אמ"ל הקב"ה הביאו לי ס' יוחסין שלכם  
 כשם שבני מביאים ומביאין ללמד יחוסין דכשם דשרה  
 גרה בערוה לכל הנשים קן יוסף לכל האנשים. וממה  
 שנקרע היס בעצור יוסף היא הוכחה נמורה דישאל

מיוחסין. ח"ס ה' עווי זו תו' שג' ה' עון לעמו יתן בשביל  
 שהם מיוחסים. וזה ללמד ומטוסי כגם של קי"ס דנקרע  
 בעצור יוסף הלדיק דבא דבר ערוה לידו ונלול המנה  
 זת"ד וכו' :

**עו"ב** מ"ס בסנהדרין ד' ל"ג גבי חמו"ע דאחר דילאו  
 מכבשן האש שאלו בגמ' להיכן אזלו דהו' לא מדבר  
 להו' בכתובים ואמר רב דמתו בעיה"ר וכן א"ר אדת  
 מתו בעיה"ר. ופירש"י ז"ל שהיו מסתכלין בהם על שהיו  
 תמיהים בהם ע"כ. נמלא דמי שנעשה לו נסים שלא  
 כדרך טבע הוא מצינו שמוה במהרה מזונת עיה"ר.  
 והנה מלינו לרו"ל שדרשו מה דגים שבים אין עיה"ר  
 שולטת בהם כך זרעו ש"י אין עיה"ר שולטת בהם וכן  
 אמר ריו"ח אגא מזרעא דיוסף קא אתיגא וכו' :

**אמר** מעשה יפה נדרשת הדרשא של נחית כמין חומר.  
 נסים עשית להם. וכו"ת אלייה וקון בה דנפיק  
 מינה חורבה דח"ו ע"י הנסים יהיו כחזו"ע דמתו מיד  
 בעיה"ר. לז"א חיים נתת להם דהעפ"י שעשית עמהם  
 נסים לא מתו ואדרבה חיים ארוכים נתת להם. ומפרש  
 הסיבה דמה ראו אלו להתקרב יותר מחזו"ע. לז"א יס  
 קרעת להם ועל איזה זכות העשה להם הנסים הללו של  
 קי"ס אינו אלא בעצור יוסף דגדר מן הערוה. ומסיבה  
 זו הוא דחו' נתת להם דהורו בעלמם מכח קי"ס דהם  
 מיוחסים וקי"ס היא ההוראה למה שהתו' נתת להם  
 כדפי' ה' ז"ל וכיון דכ"ז בא מיוסף א"כ לא יב חששא  
 מעיה"ר דזרעו ש"י ליכא עיה"ר ולכן זכו דנסים עשית  
 עמהם ועם כל זאת חיים נתת להם ולא נתתו בעיה"ר  
 חת"ד ז"ל :

**אשר** בענין זה אפ"ל בדרך רמז כו' הפ' פינחס ו'  
 אלעזר וגו' השיב את חמתו וגו' לכן חומר  
 הגני נותן לו את בריתו שלום. דק' מהו מכ"מ מחמת  
 שהשיב חמה יתן לו שלום. גם מהו את בריתו שלום הול"ל  
 הגני נותן לו שלום :

**בדרך** נחות המליכה. יובן כו' הפ' הנו' עפ"י גו"ס  
 החיד"א ז"ל פ' נשא כו' הפ' כף אחת עשרה  
 זהב במ"ס ז"ל חייב אדם לבכר מאה ברטות בכל יום  
 והברכה שברה עשרה זבובים כמ"ס בגמ' על ר"ג שחייבו  
 עשרה זבובים למי שחנף הברכה מחזירו כידוע. ח"ס  
 ר"ף גי' ק' כל אחת עשרה זהב חת"ד ז"ל. צו"ז ט'  
 הפ' הנו' לכ"ן גי' ק' ר"ל מאה ברטות חומר בכל יום  
 והשכר הגני נותן לו בעד הק' ברכות. בריתו שלום עם  
 הב' חיצות יעלו גי' אלף בדקדוק ר"ל אלף זבובים  
 שכר

שכר הק' ברכות לפי חשבון כל ברכה בעשרה זהובים ודוק :

**אבן** להבין כל הכ' הגו' אפשר בהק' מה שפי' ה' אדר"ה ז"ל פ' במדבר כו' הפ' והתכס יהיו ח"ס ח"ס למטה. בהק' מ"ש מהר"ש מאסטרפולי ז"ל עמ"ש ז"ל פ' ע"פ שיתן הגדול בנחיר ימין וכן בשמאל. ידיע כי נחיר גי' רס"ח וכן נחיר שני גי' רס"ח הנה רס"ח נחסר ממנו מ"ג להשלים נטין שי"ה שהוא סיד שי"ה נימין קדישין וכינר יעשה ב"פ שי"ה יעשה כך נחיר שהוא רס"ח ישים בו גדול שמספרו מ"ג יהיו שי"ה וכן יעשה בנחיר שמאל. והנה ב"פ שי"ה גי' תרכ"ג והוא סוד כי תרכ"ג על סוסף וכו' כשהיה בדרך ח"ל לירה מעה"ר ח"ש שהתקנה לעה"ר בנחיר וגדול שיש בו שי"ה נימין קדישין וכו' חת"ד ז"ל וכת' הנזכר שבגמ' אמרו שיש תקון לעיה"ר שלה השלובי בו יהן הגדול בנחיר ימין ובנחיר שמאל סודן של דברים הוא זה עי"ז יהיו שי"ה ומועיל לעיה"ר ע"כ. בזו"ו כו' הכ' שהקב"ה אמר למשה מכן עשרים שנה התקדו הוהס. וה"ת יש לחוש לעיה"ר לז"ה והתכס יהיו ח"ס ח"ס הוא סוד שי"ה ושי"ה הנו' להליל מעיה"ר. והנה שי"ה ושי"ה גי' תרכ"ג זהו רמו הפ' והפריהי התכס והרבייהי התכס ולא תחשו לעיה"ר משום והקימותי את בריתי אתכם בריתי גי' תרכ"ג רמו לב' שי"ה הנו' שהם גי' ברית". ח"ש הקב"ה להברכה והתנה בריתי' ביני וביניך והרבה חוקך במהד' מהד' ח"ד ז"ל. וכבר כתבנו דחמו"ע בלחם מוכשן האש מהו מעיה"ר. וידוע דפינחס עשרה נסים נעשו לו כמ"ש במד' ועי"ז השיב החמה מעל בנ". ח"ש פינחס ן' הלעזר השיב את חמתי וגו' בקגהו את קגהתי וגו' ועי"ז נעשו לו הרבה נסים וכדי שלא יפחד שימות מעיה"ר כמו שהיה בחמו"ע לכן אמור הנני עוקן לו את בריתי רמו לב"פ שי"ה הנו' ועי"ז יהיה לו שלום שלא השלובי בו עיה"ר כחמור ודוק :

שנים יותר מהחלי ונשאר החלי על זרע עשו עכ"ז מהנהי שיעקב קנה הזכורה מעשו ח"כ יעלה לחלקם רס"ו שנים ישבו רד"ו נשאר עליהם ג"ו שנים ופרשו הוהס במה"ה שאמרו נו"ל ר"ת ג"ו ח"ש העבדון את האלהים וגו' כידוע כ"ז במפ' ז"ל. וידוע מ"ש במד' דבשעת קי"ס עמד עוז"א שרו של מל' וטען שעדין לא נשלם הזמן של ה"ש כידוע :

**בזו"ו** כו' המד' נסים עשית עמה שאלה בדרך עצע והולאה הוהס ממל' בכה גדול. והג' משום שעי"ז חיוב נתת להם שאלו היו שוהים עוד רגע היו נטמעים בנש"ע והיו בחוך עמקי הקל' ולכן כדי להוליחם ממות לחיים מסע"ה לקדושה שהיה בחי' חיים לכן עשית עמהם נסים והולאה הוהס ע"ז מקשה דל"כ נר' שלא בזמנס ילאו ואל"כ ח"ך יס קרעת להם כטענת עוז"א שעדין יש עליהם ג"ו שנים משום חלק הזכורה. ובמה נתרלה ונקרע הים. ע"ז תי' תורה נתת להם ועי" נתינת החו' שאמרו נו"ל בזה נחכפרו הנ"ו שנים ולכן נקרע הים ודוק :

**ועפ"י** דרכינו יובן בדרך זה דכבר כתבנו דע"י השחרת שכי' הנשמה נשחרת בגוף האדם ואינה עולה שאומרת דיו לעבד וכו' עו"ן משול' טעם לז"מ קיה"ו משום דהשכי' השלימה הזמן דכתיב בכל לרחס לו נר. וידוע מ"ש ה' לב אריה ז"ל ביטול לטענת מה"ש שטענו עה"ת מדין בה"מ. תי' ה' ז"ל דכיון דהשכי' היה יושב תמיד חלל ישראל ח"כ גם ישראל הם מלרנים יע"ש :

**בזו"ו** כו' המד' הנו' נסים עשית להם והולאה אתם ממל' ביד חזקה והג' משום דהשכי' השלימה הזמן. ומה נמשך להם כיון דהשכי' עמהם לכן חיים נתת להם דהנשמה שלהם רואה השכי' ונשחרת עמהם משום שנושאת ק"ו ואומרת דיו לעבד וכו' והיו חיים נתת להם. ורחיה לזה שהשכי' עמהם ממה שראינו יס קרעת להם וכיון דטען עוז"א שעדין לא נשלם הזמן ח"כ ח"ך נקרע הים לפניהם. ח"ו. דהזמן נשלם דהשכי' השלימה הזמן. ומה נמשך להם הו' נתת להם ולא למה"ש דכיון שהשכי' עמהם ח"כ גם הם נקראים מלרנים לכן נתת החו' להם ולא למה"ש ודוק :

**בזו"ו** כו' הפ' בשהלים ח"דירים מ'שברי י"ס ח'דיר ב'מרוס ה' עדותיך נאמנו מאד לביתך נאוה קדש ה' לאורך ימים. דהנה ר"ת ח'דירים מ'שברי י"ס ח'דיר ב'מרוס ה' ר"ת חמ"י חב"י. לנו לדעת מהו הרמו של חב' ואס' צפ' הנו'. גמ"ש עדותיך נאמנו מאד

מי לא ידע בכל אלה. ה'קן עפי"ה יע"ן דכבר כתבנו דע"י כאו"א נורמים לשכ"י שחשבה ציניסה. וגם עי"ז ניתנה להם ההו' ולא למה"ש דכיון דהשכ"י עמהם הם ג"כ מנרמים. וגם ע"י השכ"י יזכו לאורך ימים ולא תלה מהם הנשמה שאומרת דיו לעבד וכו' כאמור ח"ש אדירים וכו' שהם ר"ת חמ"י אב"י ר"ל ע"י מלוח כאו"ה עי"ז עדותך שהיה החו' נאמנו מאד שניתנה לישראל ולא למה"ש מטעם לציון שהיה השכ"י נאווה קודש היה עמהם. וגם עי"ז ה' לאורך ימים האל ית' יתן לעמו חוקך ימים ולא תלה הנשמה מהם וכמדובר :

**והוא יר** והתא' לידן התי קרנ' נימח' ציה מלחה ששמעתי מר"א ור"ר מע' הרב סוה"ר כמהר"ר משה פרץ יל"ו שפי' צוה בדרך פשוטה עפי"י מ"ש במס' קדושין מ"ד יודק ה' כל מלכי הרץ כי שמעו אמרי פיך כיון ששמעו אוה"ע שהמר הקב"ה חנכי ה"ה אמרו לכבוד עלמו הוא דורש כיון ששמעו כבוד את ה' וכו' תזרו והודו למאמרות הראשונות וזכו ראש דברך המת רחש דברך ולא סוף דברך אלא מסוף דברך כיכר שרהש דברך המת ע"כ :

**וידוע** מה שדרשו במד' ע"פ מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה מים רבים אלו אוה"ע. ח"ש מקולות מים רבים שהם אוה"ע ששמעו בשומעם חנכי ה"ה לכבוד עלמו הוא דורש. ע"י אדירים מ'שכרי י"ס אדיר צ'מרוס ה' ר"ה חמ"י אב"י ר"ל כשמענו מניה כאו"ה אז תזרו והודו לדברות הראשונות. ח"ש עי"ז עדותך נאמנו מאד ה"ד ששמעתי מפיו יל"ו וס"י :

**ואני** צרגליו העצורה לפרש כו' הפ' הנו' והרמו של חמ"י אב"י הנו' צאו"ה. ועשרה דרכים לפני בס"ד. ראשון בהק' עפי"י מה שפי' חני הדל במקו"ה כו' מד' הצי"ח. בס' נפש חיים ז"ל ח"ל כשמענו מה"ש שהמר הקב"ה כבוד את או"ה פתחו טלס ואמרו ה' ימלך לעולם ועד ע"כ. והוא המוה. ה'קן יזכר בהק' חקירת המפ' ז"ל דלמה המר הקב"ה חנכי ה"ה אשר הולחיק מאר"מ ולא המר אשר בראתיק ונ"מ שלא יאמרו אוה"ע דשתי רשויות הן ח"ז אחד שכרה האדם ואחד אשר הולחיק. ותי' משום שנמנו וגמרו צ"ש וצ"ה נח לו לאדם שלא נצרה לכן לא המר אשר בראתיק. עו"ן מה שחקרו המפ' ז"ל דכיון דמלוח כאו"ה היא מליה שכלית למה הולך הקב"ה לנווה עליה. ואחד מן התי' הוא משום שנח לו לאדם של"ג. לכן אלו לא

היה מלוח על כבודם אדרבה היה השכל מחייב שלה לכבודם כיון שנח לו של"ג והם גרמו בריחהו בעולם לכן הוכרח הקב"ה ללוות על מלוח זו. צו"ו כיון ששמעו מה"ש שהמר הקב"ה כבוד את או"ה הוק"ל למה לריך לנווחם כיון דמטיח זו השכל מחייב לקיימה ח"ו מוכרח לומר העעם משום שנח לו לאדם של"ג. לכן חו' פתחו ואמרו ה' ימלך לעולם ועד דמעשה ליכא טענה לאוה"ע לומר שיש צ' רשויות ח"ו ממ"ש אשר הולחיק ולא אמר אשר בראתיק הלה ה' ימלך דוקא. דמה שלא המר אשר בראתיק משום שנח לו של"ג כאמור :

**בזו** כו' הפ' הנו' מקולות מים רבים שהם אוה"ע שאומרים שיש צ' רשויות ח"ו מכה מ"ש חנכי ה"ה אשר הולחיק ולא אמר אשר בראתיק. לכן אדירים מ'שכרי י"ס אדיר צ'מרוס ה' ר"ה חמ"י אב"י ר"ל מכה שהולך ללוות צחו' על מלוח כאו"ה חף שהשכל מחייבה והפי' משום שנח לו של"ג. מזה עדותך נאמנו מאד ר"ל מזה עדות נאמנה לכל צאי עולם כי ה' הוא האלהים דמה שלא המר אשר בראתיק הוא משום שנח לו של"ג כאמור ודוק :

**ויבא** גם השגי בהק' מה שפירשתי בעניותי כו' הפ' תורת ה' תמימה משיבת נפש עדות ה' נאמנה. והוא בהק' מה שפי' ה' אהבת עולם ז"ל כו' הפ' חס בחקותי הלכו וגו' ועשיהם אחס אהם כתיב מעלה חני עליכם כאלו אהם עשיהם ענמכם. דל"ל לחמי ג"מ חס הם יעשו את ענמם. פי' ה' ז"ל בנ"ש בנמ' למה"ל המר הקב"ה כל מי שפסק צחו' יצה ויטול שכרו וכו' צ"ה ישראל והאמרים אוה"ע מי מעיד עליהם אומר להם הקב"ה שמים וארץ יעידו עליהם. אומרים להם נוגעים בעדותן הם חמ"ל חני מעיד עליהם. אומרים לו כלום יש חב מעיד על צנו וחתה הצבים יפ"ש. וא"כ לכן הומר להם הקב"ה חס בחקותי וכו' אז ועשיהם חס מעלה חני עליכם כאלו אהם עשיהם ענמכם ולא חני עשיתי אחכם כדי שיאמרו אוה"ע הין חב מעיד על צנו הלא חרי חני כאחר ויטל חני להעיד עליכם ח"ד ז"ל. והנה העעם לזה דתיך ע"י עסק ההו' הו"ל כעושה את עלמו נוכל לומר בדרך פשוטה והוא דאם האדם לומד תו' לשמה אז למיימינים צה אורך ימים חיכה ואפי' שנגזר עליו מיחה צ"מ. עכ"ז לדיק מושל יראה אלהים ומשיב את נפשו לחיובת לכן נחשב לו כאלו הוא עשה את ענמו. צו"ו כו' הפ' תורת ה' תמימה ר"ל חס האדם לומד צחו' לשמה ח"ש תמימה. אז זוכה עי"ז שהיא משיבת נפש ר"ל חף שנגזר עליו צ"מ

ב"מ מיתה עכ"ז הוא משיב את נפשו לחינתה וא"כ עי"ז הו"ל כאלו הוא עשה א"ע ולכן עדות ה' נאמנה ר"ל שהקב"ה יכול להעיד עליו ואין יסורים חוה"ע לעונן יש אב מעיד על בנו דכיון שהוא עושה את עלמו יכול הקב"ה להעיד עליו ודוק:

**בז"ו** כו' הפ' הנו' מקולות מים רבים שהם חוה"ע אכר הם רגלים לפסול עדות הקב"ה ח"ו מעטס יש אב עעיד על בנו. וז"ש מה הם אומרים א'דירים מ'שכרי י"ס ר"ת חמ"י והיא ר"ת יש א"ב מ'עיד. וא"כ א'דיר ב'מרוס ה' ר"ת אב"י ר"ל כיון שאתה אב"י יש אב מטיד על בנו וזהו עענת חוה"ע. אכן עדותך נחמטו מאד ר"ל ע"י עדותך שהיא התו' שלומד בה לבמה או עדותך קרינן ביה עדותך בשורות לשון עדות כל' ע"י התו' העדות שלך היא נחמנה דכיון שע"י התו' נחשב לו כאלו הוא עשה א"ע ח"כ יכול הקב"ה להעיד עליו ודוק:

**יבא** השלישי יובן עפ"י משו"ל דחוה"ע היו לועים על ישראל שח"ו חונס בני חזיהם וחמס שהם בגופם שלטו המלכיים בנשותיהם לכ"ש. מה עשה הקב"ה חתם שמו עליהם הרחובני השמעוני וז"ש שצטי יה עדות לישראל:

**אשר** בזה ראינו לה' החסיד מהרי"א ז"ל בס"ה נאום יעקב שפי' כו' הפ' צשה"ש מי זאת עולה מן המדבר וכו' הכונה שאח"ע אומרים מי זאת החומה הישראלית שעולה מן המדבר ומתרפקת על דודה שיש להבה וגעגועים ביניהם. מאחר שהחת התפוח עוררתך שמה וכו' וח"כ הם בגופם שלטו בנשותיהם לכ"ש. אכן כנס"י אומרת רצ"ע שימני כחותם וכו' כי עזה כמית תהבה ולא יוכלו לבטלה והם מקנאתם בנו כי קשה כשאלו קנאה לכן הם מדברים עליו שעה ורחיה לזה שלא שלטו בנשותיו רשפיה וכו' שלהבה יה ר"ל דשס י"ה הוא מעיד עליו וא"כ מים רבים שהם חוה"ע לא יוכלו לבכות את האהבה שביטו לבטו ית' א"ד ז"ל:

**בז"ו** כו' הפ' הנו' מקולות מים רבים שהם חוה"ע שלועזים עליו ומהו הלעז א'דירים מ'שכרי י"ס א'דיר ב'מרוס ה' ר"ת חמ"י חב"י ר"ל שהם אומרים שח"ו זרע ישראל חונס בני חזיהם וחמס דכיון שבגופם שלטו בנשותיהם לכ"ש. אכן עדותך ר"ל העדות שלך שחתמה שמך עליהם הרחובני וכו' בזה נחמטו מאד לביקך נוה קדש ר"ל מעדותך נראה שביקך שהיא כנס"י נאום קדש שהם קדושים וכ"מ שאתה מולא קדושה

אתה מולא גדר ערוה שהם גדורים מערויות ואין עליהם שום לעז כלל ודוק:

**ואת** רצ"ע צהק' מ"ש צמד' שאל ההוא מינה כהוב צתורהכס אחרי רבים להמות מ"מ אין אחס משיים עמנו בע"ז. וכתבו המפ' ז"ל דכל עיקר טענתם שעו"ז הוא מבוס דס"ל דמעשה שמים עדיף ואס אין רצונו בע"ז למה אינו מבטלה. אכן הצל יפלה פיהם מכמה ראיות שנראה שהקב"ה ס"ל דמעשה ב"ו עדיף. וחדא מנייהו מנוה שראינו צעינינו שכברא האדם פ"י אב ואס ומדוע לא נצרח כל האדם עפר מן האדמה כאדה"ר אלא כדי לבטל טענת חוה"ע שעו"ז בטענה דמעש"ע משו"ה עשה ה' ככה לצרוח אה האדם ע"י איש ואשה כדי להודיע דמעבד"ע. וצוה פי' ה' ברית יעקב פיהוסי ז"ל ד' י"ב ע"ב כו' הגמ' הנו' אמרו לכבוד עלמו הוא דורש וכו' יע"ש:

**בז"ו** כו' הפ' הנו' מקולות מים רבים ר"ל מקולות חוה"ע שעושים ואומרים שהם רבים ואח"כ להטות. לכן מה עשה הקב"ה לבטל טענתם א'דירים מ'שכרי י"ס א'דיר ב'מרוס ה' ר"ת חמ"י חב"י ר"ל ברא את האדם ע"י אב ואס ולא בראו עפר מן האדמה כאדה"ר כדי שידעו הכל דמעבד"ע וידו שאדיר במרוס ה' ואין אלוה זולתו וכל טענתם שאומרים מעש"ע מהכל המעט ודוק:

**ובז"ו** כו' הפ' שאמר לכן ליעקב ועתה הלך הלכת כי גכסוף נכספה לבית חב"ד לעשות מנות כאו"ח אשר מינה רחיה בצורה דמעבד"ע עדיף. וה"כ למה גנבה את חלמי אס כדי לעבוד חוה"ע בטענה דמעש"ע הרי ממנות כאו"ח שאתה רוצה לקיימה עכשו נר' צהפק דמעבד"ע ודוק:

**והמ"ש** את אר"ש חפ"ל צפשי הפ' הנו'. עפ"י מה שפי' ה' אברהם את ידו ז"ל ד' קס"ח סו' הפ' צתהלים ל"ז עקן וערפל סביבו אס לפניו חלך וגו' ה'ירו צרקיו הכל ראתה ותחל האקן הרים כדוג נמסו וגו' הגידו השמים לדקן ורחו כל העמים כבוד יבשו כל עובדי פסל וגו'. והוא צהק' מ"ש ה' חזון עובדיה ז"ל דצמעמד ה"ס פ"י תקיעת שופר נחאמת הדבר שהוא יחיד בעולמו. והוא דק"ל בדין שכניס הדרים בחצר א' יכול כל א' מהם לעכב על חבירו שלא יעשה מלאכה כבדה ענון הכאה צפטיס ומעלה עשן וקול שופר וכיוצא דכל הקולות הללו מוזיקים לשכניס ומעכבי האדרי. וצוה פי' כו' הפ' ויהי ציוס הג' צהיות הצוקר ויהי קולות וצרקיס וגו' וקול שופר וגו' ויחדר כל

ועוד כתיב כבוד את אביך ואת אמך וסמוך להוהה פרשה זכור את יום השבת לקדשו. ויש לחקור ולהבין מה שייכות ז"ל. ושמתני ממורי ז"ל כי מי שמוסק בחו' ביום ש"ק ומחדש אחיז מחדש זה או בשבחה נשמה יתירה למעלה שואלין אותה אם חידש אחיז חידוש בחו' ביום השבת מעטרין בזה את אביו ואת אמו בשו"ב וזהו חיש אמו ואביו תיראו כאר"א זכור את יום השבת שהזכירו בחו' כדי שתכבד את אביך ואת אמך לכן באים המזכים ז"ל ולכן ראו כל הדם לעסוק בחו' ביום שבת ולחדש אחיז דבר ולטוין בזה כי גוגע בכח"א ובזכירה שבת. ולכן מי האיש הירא ורך הלבב. והירא מפני חס ואב. יראה לחדש אחיז מחדש בחו' ובפרט ביום שבת שמכבד בזה את הנשמה יתירה וגם ישמח האב ותגל האם ויקנה לו ולהם שו"ב צענה אחת. ומוסיבם בשו"ב בשו"ב ונחת. א"ד ז"ל. וידוע דיום שבת אקרי קדש כמ"ש בלמדנו מה שבת לה' קדש וכו'. גם ידוע דשכר כאר"א ארוך ימים דכתיב כבוד את אביך וגו' למטן יתריכון ימיו. וז"ש מקולות מים רבים ר"ל מקול הו' טו"ט מקולות פ"י קול הו' שנמשלה למים כמס"ה הו' כל נחל לכו למים. ע"ז ה'דירים מ'שברי י"ס ה'דיר ב'מרום ה' ר"ת אמ"י אב"י. ר"ל שהוא מעשר ומכבד לאביו ואמו בשו"ב כאמור. ואומני לאה ויאה לפשות זה. לז"א עדותיך נחמו מאד לבייך נחמו קדש ר"ל נאה לפשות זה ביום שבת שנק' קדש ועי"ז הוא זוכה ג"כ ה' לאורך ימים שיזכה לאריכות ימים שהיא שכר כאר"א כאמור ודוק :

כל ההר. הכו' שפטה הקב"ה סימנים הללו שכל הלו השמיים יכולים לעכב אהדדי בחור ה' וקולות וברקים עד הכאה בפפים. ענין גג העסק. וקול שופר נגד הקול. וכפ"י א"ח איתח' דיש הלוה אחד זולתו ית' ה"ל לאליה האחר לעכב עליו מדין מקי שכנים. א"ו מאתן מודעה רבה מדאין פונה פה ומלפנך לעכב עליו כלל. ש"מ דהוא ית' יחיד בעולם עכ"ד ז"ל. ויש להוסיף עוד מה שנחדד ההר ג"כ זו הוכחה שאין הלוה מבלעדי דק"ל דאם מותב חפים ומגדד הסתל יכול לעכב עליו. וגם ממה גירדו גשמים צונות"ת וק"ל דאם החזיק לגשמים אינו יכול לשפוך מי כביסה דהוא מיוק והגשמים צמיון סו' קללה ואם היה הלוה אחר היה יכול לעכב. וז"ש ענין וערפל סביביו דהוא העשן אש לפניו תלך ותלכט סביב לריו דעננס האש לבתי אור"ע כמ"ש צמד' האיירו ברקיו הכל רתתה ותמל הארץ הרים דוונג נמכו פירש"י ברעשים גדולים. הגידו השמים לדקו אלו הגשמים צמית"ת ומאחר עלות כ"ז וראו כל העמים כבודו ולא היה אחד מוחה. מזה יבשו כל עוצדי פסל ברא' אלה כי חסה ה' עליון עכ"ה מאד נעליה ע"כ אלהים ואין הלוה מבלעדין אה"ד ז"ל :

**ובזה פי' רב אחאי הרב כמהר"ר אהרן פאנזיל ז"ל**  
 טו' מאז"ל וישמע יתרו מה שמועה שמע ובה מת"ה שמע ובה. והוא פשוט דמכח מת"ה שהיו שם קולות וברקים וענין וגשמים שכל אלו הזקין השמיים מעכבי אהדדי ולא ראינו ולא שמענו שום ה' שמחה בזה. מזה נר' דאין אלוה מבלעדי ה' ולזה תיקף בזה ובתנייר א"ד ז"ל :

**ובז"ו טו' הפ' וידעת היום הידוע שהוא יום מת"ה**  
 מזה והשבות אל לצדך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת חין עוד. שהלו היה אחד בשלם היה מעכב. ה"ו שאין עוד אלה הוא אחד ודוק :

**בז"ו טו' הפ' הו' מקולות ר"ל מכח הקולות שהיו**  
 צמת"ה. וגם מים רבים ר"ל שירדו גשמים צמיון שהוא סו' קללה והיו ה'דירים כמשברי ים ועכ"ז לא ראינו ולא שמענו שום אחד שמחה בזה. מזה נר' אדיר צמרוס ה' ואין טור מבלעדי ה' אלה עדותיך נחמו מאד זו עדות נחמה שהוא אחד יחיד ומיוחד חין עוד מלבדו ודוק :

**ואת הש"ש אפ"ל בדרך רמו עפ"י מ"ש ה' בית**  
 אהרן ז"ל ד' ע"ח משם רבינו האר"י זלוק"ל ח"ל כתיב חיש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי השמורו

**וזהנה** בדברי החסד' הללו יל"ד לפני תי' הא' דלא חסיקו אדעתיהו בין היכא דאיכא מיטעמא או לא הלא בכל גווגא חמרי' דנשים חייבות מטעמא דגברי צעו חיי וכו' ומאי דפטירי מת"ת הוא משום דקרא דכתיב כי היא חייך לאו בת"ת קאי אלא בקיום המלות כמוכח. ה"כ מה יענו למ"ש שם בגמ' ד' ל' ע"כ ח"ל תגינה להא דת"ר איש ח"ן לי הלא איש ח"ש מנין כשהוא אומר תיראו הרי כאן שנים ה"כ מה פ"ל איש איש יש ספק בידו לעשות ע"כ. והשתא לפי דברי החסד' בתו' א'. למאי אלטריך תיראו לרבות הנשים שהייבונה בכאו"א הרי כיון דכאו"א כתיב למנן יאריבון ימך ה"כ מסברה הנשים חייבות דגברי צעו חיי וכו' וה"כ למאי אלטריך תיראו לרבות הנשים. ובשלמא לתו' ב' שהמרו דהיכא דכתיב מיטעמא או לא מחייבין נשים מסברה דגברי צעו חיי וכו' ולהכי פטירי מת"ת. נחא דמשו"ה אלטריך תיראו לחייב הנשים בכאו"א משום דאי לאו תיראו הו"א דנשים פטורות מכאו"א והא דאיכא סברה לחייבם מטעמא דגברי צעו חיי וכו' עכ"ו הנשים פטורות משום דאיכא מיטעמא דאיש שגרי' איש ולא אשה לכן לא מחייבין להו מסברה דגברי צעו חיי וכו' משום דאיכא מיטעמא דאיש והוי כמו ת"ת ולהכי אלטריך תיראו לחייב הנשים בכאו"א. אבל לתו' א' דלא חסיקו אדעתיהו האי חילוקא אלא בין היכא דאיכא מיטעמא בין דאיכא מיטעמא עכ"ו מחייבין להו מסברה דגברי צעו חיי וכו' ומאי דפטירי מת"ת הוא משום דכי היא חייך לאו בת"ת קאי אלא למאי אלטריך תיראו לחייב הנשים בכאו"א הרי בלאו תיראו נמי נשים חייבות מטעמא דגברי צעו חיי וכו' והא דכתיב מיטעמא דאיש עם כל זאת מסברה עדיפא ובעת נא"ת :

דאיכא מיטעמא ולא חתייח סברה ומפקא ממיטעמא ולהכי אלטריך תיראו לחייב הנשים. ה"כ מזה גר' עדותיך נאמנו מאד ר"ל תו' שהיא נאמנה לציטך שהם הנשים נאוו קדש ר"ל נאוו להיות קדש כלו' פרושים ממנה דנשים פטורות ממנה אף דשכר תו' ה' אמר לאורך ימים ה"כ הי"ל לחייבם מטעמא דגברי צעו חיי וכו' עכ"ו כיון דכתיב מיטעמא לא חתייח סברה ומפקא ממיטעמא וכמ"ש הוכחה ממאי דאלטריך תיראו לחייב הנשים בכאו"א כאמור הווק.

**שביני** למלואים יובן בהק' מ"ש במד' ע"פ רבים אומרים לנפשי אלו אוה"ע שאומרים לישראל אומה ששמעה בסיני. הלכא ולא יהיה לך ולסוף מ' יום עשו את העגל כלום יש להם תקנה ע"כ. ובודאי שכונה אוה"ע היא דהק' שאו"ל לא היו ישראל ראויים וכו' אלא להורות תשו' לרבים עכ"ו הם ס"ל דתשו' לא מהנייא דלא חתי פשה ודחי ל"ת דלא יוכל וכו'. אכן הכל יפנה פיהם דודאי הם עשו לקורות תשו' ותשו' מהנייא לחוטא דחתי עשה דושבת ודחי עשה דלא יוכל כדק"ל בעלמא דחתי עשה ודחי ל"ת. ורחיה לזה ממ"ש במליעה ד' ל"ב חס חס אמר לו חזיו העמא או שאמ"ל אל תחזיר לא ישמע לו דכתי' איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי השמורו כולכם חייבים בכבודי. הא למ"ל קרא האי עשה וכו' ל"ת ועשה אלטריך וכו' ע"ש. הרי להדייא דכח קושיה בגמ' משום דלא חתי עשה ודחי ל"ת ועשה. אבל חלו היה ל"ת גרידה הו"א חתי עשה דכאו"א ודחי ל"ת דלא תוכל להתעלם וזה פשוט. עו"ג מ"ש בפסיקתא שאלו לחכמה חוטא מה עגשו וכו' שאלו להקב"ה אמר יעשה תשו' ויתכפר לו שג' כוז וישר ה'. בזו"ו מקולות מים רבים שהם אוה"ע שאומרים אומה ששמעה בסיני כלום יש להם תקנה דס"ל דתשו' ל"מ דלא חתי עשה ודחי ל"ת ודאי דטועים הם ורחיה לזה א"דירים מ'שברי י"ם א"דיר ב'מרוס ה' ר"ת אמ"י אב"י ר"ל מכח מנוס כאו"א גר' דח"ע ודחי ל"ת ה"כ מזה גר' עדותיך שאמרת יעשה תשו' ויתכפר לו נאמנו מאד ותשו' מהנייא דח"ע ודחי ל"ת ואוה"ע שאומרים ח"ן להם תקנה הכל יפנה פיהם ולא עשו אלא להורות תשו' ושפיר מהנייא לאדם תשו' וע"י התשו' הוא מאריך ימים כמ"ש גדולה תשו' שמארכת ימיו של אדם וכו' ה' לאורך ימים ודוק :

**תשע** יהדות יובן בדרך רמז עפ"י מה שפי' המפ' כ' הגמ' שאמרו ע"פ כי גדול כים שברך מי ירפא לך מי שעמיד לרפאת שברו של ים הוא ירפא לך

**באופן** מדחויקן דכאו"א אלטריך תיראו לחייב את הנשים בכאו"א מזה נראה סעד וכמך לתו' ב' של החסד' דמאי דפטירי מת"ת הוא משום דכתיב מיטעמא ולא חתייח סברה ומפקא ממיטעמא. עו"ג מ"ש במד' כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים. גם ידוע דתיבת קדש יש במשמעה לשון פרישות כמ"ש קדושים תהיו פרושים תהיו יע"ש ח"ש א"דירים מ'שברי י"ם א"דיר ב'מרוס ה' ר"ת אמ"י אב"י ר"ל מכח דכתיב בתו' איש אמו ואביו תיראו לחייב הנשים ממ"ש תיראו הרי שנים ולזה הקדים אמ"י לאב"י לרמח על הפ' המ' שהקדים אמנו לאביו ה"כ מכח זה גר' דהיכא דכתיב מיטעמא לא מחייבין לנשים מסברה דגברי צעו חיי וכו' משום

שבע"פ שהם רמוזים לזו"ן גם הם נאמנו מאד ר"ל שגם הם מזדוונים ויהיה יחוד עליון ועי"ז יעלו במעלות עליונות. ראשונה לביקף נאווה קדש שיעלו למקום או"א ע"י שהיא חכמה שהיא קדש. ואח"כ ה' שהם זו"ן יעלו לאורך ימים שעולים עד או"א ועי"ז יהיה שפע וברכה רבה בעולם. זהו מה שעלתה מלודתי. ואם שגיתי אחי הלקן משוגתי. וה' הטוב יכפר בעדי ובעד ביתי ורחמיים למצעי ואני תפילתי. יהיו לרלון אמרי פי וכן לי ישוב"ד לעבודתך וליראתך האזינה תפילתי. ודברי אלה יהיו לרלון ולע"כ אבא מארי עט"ר ז"ל ולעלי נשמה. ויהיו לי לזכר עולם שמע ה' החינתי. וזכר אלה ליעקב אבי"ר :



### דרוש ב' לכבוד או"א

דרוש שדרשתי בפקודת השנה לפטירת עט"ר וצ"ת כהר לי אבא מארי רב הירד יוסף עינינו הכ"מ הנצב"ה ביר"א. (גלב"ע ביום ט' ניסן תרנ"ג)

**יבכו** היבנים ויתאונן ה' איש אשר כמוני בכדי רב ויגון ואנחה רבה. על סלוקו ש"ל חכם בחכמתו הוא אדוני אבי ר' אבא. רב הירד יוסף עינינו. פאר מזימו לא פביק גירסא מפומיה לילה כיום יעיר עיני דאבה. אשר אמרו כללי נחיה הוא יהיה מגן בעדנו חומה נשגבה. הן בעומתינו אבדנו חס"ר עיני נפלה עמרת ראשית זה צנה או"א וילך הלון בסוד קדושים רבה. חוי נה לנו כי חפאלנו לן יאות למספר הספדא רבה. וכמ"ש ירמיה הנביא צקינתו נפלה עמרת ראשית חוי נה לנו כי חפאלנו. דיש צו מן הדיוק מהו אומרו חוי נה לנו כיון שהוא מספר בעדינו הול"ל חוי כי חפאלנו :

**אבן** יובן בהק' ג"כ לפרש בו' הפ' על אלה חגי צוכיה עיני עיני יורדה מים כי רחוק וגו' דק' מהו אומרו חגי צוכיה מה אמת להפוקי חגי ולא אחר. גם מהו ג"פ כי רחוק וגו' :

**אבן** אפשר שהדברים מניעים למה שראיתי לה' חזני יאושע ז"ל בדרוש ס' שהביא משם רבינו בחיי ז"ל צ"ב דהקמח ותו"ד הוא ההספד שמספידין לאנשים לדיקים הגלספים מהחלק ל'צ' לדידים הגד הא' הוא לספר

לך. דלנו לדעת מהו טנתס באומרס שצרו של ים. ופי' ז"ל דהטנה היא דקן עתה בגלות בעוה"ר מתגבר ס"מ שהוא נחש הקדמוני והנחש שהוא ספ"א שולט בישראל ולעת"ל יעשה הקצ"ה מט"ן של נחש שני חותיות מ"י וכשאר מנחש ח"ש עם מ"י יהיו חותיות משית. עו"ג משו"ל דעתיד הקצ"ה לעשות סעודה ללדיקים מצטרו של לויטן. והנה הדג נקרא נו"ן ואח"כ לעת"ל יקח הדג שהוא נו"ן ויהיה במקומו י"ס והנו"ן תחלק לשתי חותיות ותהיה יס ויהיה במקום לויטן יס. וז"ש מי שעתיד לרפאת שצרו של ים ר"ל שיצטר הנט"ן ויהיה י"ס כן דומה בדומה הוא ירפא לך סיקח הנט"ן של נחש ויהיה מ"י עם ח"ש יהיה משיח ע"כ. וידוע דכ"ז נעשה ע"י עסק התו' כמ"ש גם יהנו צנוים עתה אקבלס. ח"ש מקולות ר"ת מקול' הור"ה ר"ל ע"י קול התורה עי"ז הם גורמים מים רבים שיהרצו המים צים שבמקום לויטן יהיה יס ותשצר הנט"ן ותהיה יס ח"ש אדירים משצרי יס משצרי דייקה שתשצר הנט"ן ותהיה י"ס כן ג"כ ע"י עדותיך שהיא התו' שהיא נאמנה עי"ז יגרמו לביקף נאווה קדש שיצנה ציהמ"ק ויבא משיח לדקט צצ"ה שתשצר הנט"ן של נח"ש ותהיה מ"י ויהיו חותיות משית. ח"ש ה' לאורך ימים ימים דייקה חותיות י"ס י"ס שט"ן של דג תהיה י"ס ונט"ן נח"ש תהיה י"ס ויבא משיחו צצ"ה ודוק :

**העשירי** יהיה קדש הפ"ל הם יוכשר צעתי ה'. בהק' מ"ש מהרח"ו ז"ל בע"ח צכ"מ שפ"י התו' יהיה זיווג זו"ן והיינו שידווגו או"א ע"י וימשיכו מוחין לזו"ן ועי"ז יעלו זו"ן לאו"א ע"י. ואח"כ עולים ג"כ זו"ן לאו"א. וזהו סוף עלייתן כידוע ממנחת שבת ומיזה"כ ועי"ז יתרבה השפע והחסדים בעולם כידוע וידוע דכל קדש הוא בחכמה כידוע מסדר קדש ורחן קדש בחכמה. גם ידוע שהושב"כ והושב"פ הם רמו לזו"ן דז"א תורה שצכתב והטוק' תורה שבע"פ. גם ידוע דשם הו"ה רמו לזו"ן יה"ו ז"א וה' אחרונה מלכות :

**בזי"ו** בו' הפ' מקולות ר"ת מקול' תורה מקול' תפילה ר"ל ע"י התו' והתפילה שעוסקים בהם ישראל עי"ז הם גורמים מים רבים ר"ל ימשיכו חסדים גדולים לזו"ן. וכלד יהיה סדר המשכת המוחין והחסדים לזו"ן בתחילה אדירים מ'שצרי י"ס אדיר צ'מרוס ה' ר"ת אמ"י אב"י ר"ל שידווגו או"א ע"י ולכן הקדים אמ"י לאב"י כי אבא גניו וטמיר באימא ועי"ז שמדווגים או"א ע"י הם גורמים שעדותיך שהם תושב"כ ותורה

לספר בשבט הנספד להגיד לאדם יושרו וכשרון פעליו להודיע לבני האדם תרומות מדותיו הטובים. הלא הב' הוא בשביל החסרונות והמוקן הגמשים ומסתכנין מפאת העדר הגפטר. וההפרש שביניהם כי ללד הא' לספור שבחיו זה לא יתכן לעשותו ע"י אנשים קרובים ובפרט הבנים על האב כי צהיחו קרוב הדבר המנוי מהשבתים והתהלות עליה ידיה הדר ובהיה הגאה דקה מטי ליה הוא נוגע בדבר ואין אדם מעיד על עצמו אלא אדרבה מן הלוך להיות הדבר ע"י אנשים זרים ורחוקים כמאמר הכתוב יהלך זר וכו' ולכן באפשר להיות ע"י אחרים לא נכון לעשות ע"י קרוב כי זו היא עבודה כשרה צורים. אמנם הלא הב' המתייחס אל החסרון והזק המהחדש מפאת העדר הנספד אדרבה היא הנותנת שפסולה צורים והקרוב קרוב קודם להספידו דחיהו ידע בלעריה ולו נאה ויאה לעורר ההספד ע"ז כי הוא הכבוד. ושתי צחינות אלו רמוס הבזיא באומרו כה אמר ה' אל יהויקים בן יאשיהו לא יספדו לו הוי אחי והוי אחוס ולא יספדו לו הוי אדון והוי אדון. שלכחו נר' שפס יסר שאגור לא יספדו צ' פעמים ובחד מנייהו סגו. וגם למה אמר אלו התוארים ולה דברים אחרים. אלא הענין הוא כאשר הקדמנו ששני מיני הספד הם הם מניית השבתים הראוי לזרים ואם ענין החסרון שגאה לקרובים ענין בן על אביו ואח על אחיו. ע"כ אמר כי כאן בהספד יהויקים כי נגד חלק ההספד המתייחס לחסרון הנספד הראוי להיות ע"י הקרובים אמר לא יספדו לו הוי אח והוי אחוס כי זה רמו להספד הקרובים. ובנגד חלק המתייחס לספור שבחיו ותוארו הראוי ע"י הזרים עו"ה לא יספדו לו הוי אדון והוי אדון שהוא רמו לתהלות ולתוארים אה"ד ז"ל. ובכן אבא אל המכוון שהבזיא מקיגן על גזון כזה שהבן יעורר צבי והספד על האב ח"ש על אלה ח"י צ"כיה ר"ת ח"צ ואמר חגי צוכיה כלפי הבן שהוא קרוב לנחלה הוא לריך לבכות ולא אחר ח"ש חגי לאפוקי אחר אלה חגי הבן צוכיה על סלוקו של אב וכו"ת דאדרבה מגרעות נסן ודב"ז לריך להיות ע"י אנשים זרים כי הבן הוא נוגע בדבר לו"ה כי רחוק ממני מנחם משיב גפשי ר"ל שעיקר ההספד הוא לא לספר בשבחיו כי זה הוא ידוע לכל אלא עיקר ההספד על החסרון המגיע לנו מסלוקו כי רחוק ממני מנחם שיהיה משיב גפשי מדריך אחי עה"ת ועה"ע שזהו עורך הגפש וללד זה אדרבה ראוי והגון שהבן דוקא יעורר יגון ואנחה לא אחר לזה חגי צוכיה דוקא :

ווד"ה ג"כ שאמר הפ' נפלה עט"ר ר"ל שהבנים מספידים לאביהם ואומרים נפלה עט"ר זה אביו רוענו. ודב"ז חוי לנו ר"ל הבני הראוי וההספד זה ראוי לנו דוקא לבכות ולהספיד על אביו לא לאנשים זרים. וג"כ לזה כי חמאנו מלשון חסרון ע"ד חגי ובני שלמה חמאים והטובה שעיקר צחייתנו על החסרון המגיע לנו מפאת סלוקו וללד זה אדרבה ראוי והגון למ להספידו לא ע"י אנשים זרים ובמדובר :

**בא"א** אפ"ל בו' הפ' הנו' נפלה עט"ר זכו' והוא צהק' מה שפי' ה' מלל לאברהם ז"ל בו' מ"ש צפ' החורג ח"ל על המהפול בהספדו של חסם ראוי לקוברו צחיו שג' ויקברו אותו בצבול נחלתו מנפון להר געש מלמד שרגש עליהם ההר לארגס. ול"ל מאי מ"מ חוכה. ובפרט למ"ש הרי"ף ז"ל שגשם ההר היינו שיכפה עליהם את ההר בגיגית ויהי נקברים צחייהם ע"כ וא"כ ק' מאי מ"מ חוכה. אכן פי' הרי"ף צהק' לפ' בו' הפ' הדיק אבד ואין איש שם על ואנשי חסד נאספים צחין מבין כי מ'ה נא"ה. דק' מאי דעתם של בני דורו שלא להספידו. גם אומרו ואין איש שם ע"ל אל"ל ואין שם ע"ל. גם אומרו ואנשי חסד נאספים לשון רבים הול"ל ואיש חסד נאסף כמ"ש צחיו הדיק אבד. גם אומרו צחין מבין וכו' כנר' דפיבוס מפמי הרעה חיה צכו תרתי פירושי זהדור ההוא לא ידעו ולא יבינו :

**אבן** כדי להבין כ"ז נק' מ"ש מהרש"ך צח"ה סי' קי"ז שנשאל על שמעון שבא גוי אחד והעליל פליו שהוא ערב לאחיו יוסף צעד חוב שיש לו עמו ובעל כרחו נתפטר עם הגוי לשלם לו הסך אשר פוען עליו לזמנים ידועים וברח שמעון לשאלוגיק ונתחכסן צביתו חמיו של רחובן ומנחה שם התוגר הנו' והעליל על רחובן ולקח ממנו הסך הנו' שהיה אומר הגוי שחטמו שמעון הוא ערב צעד הסך הוא צעד יוסף אחיו זבא יוסף לקלס ירחין לשאלוגיק ונתחכסן צביתו של רחובן ותפסו רחובן צביתו צהמור לו גדל פרע מה שערב לך שמעון חמיו. והשיב והעלה לבסוף ח"ל נתבאר מכ"ז שאין ליוסף שום חיוב מזד הדין והוא ממ"ש המור סי' קכ"ח שמי שמשכנו אותו לפרוע צעד חזירו פטור מלשלם לו. וסיים הרי"ף ח"ל זמה שנשאר לנו לבאר אם הערב שנתחייב לפרוע אי הוי חיובו חיוב או לא דאפ"ל כפי דיוסף המתחייב אין חיוב משום אונסו אמנם הערב שנתחייב לפרוע ביון שלא נאנס הוא יתחייב לפרוע. הנה זה ימים נשאלתי על גזון דומה לזה. והשבתי שהערב איש

ח"מ סי' קל"ב שנים שעברו לאחד כשבח המלוה ליפרע מן הערב יפרע מחיבה מהם שירלה וא"כ אם חנו כנוף אחד למה לא יפרע מלדיק הראשון כל החוב טלו והמית גם את השני. לז"א באין מבין כי מפני הרעה כ"ה ר"ל שאינם מציינים פירוש מפני הרעה נחסף הלדיק דהיה זה הרי פירושי ושיניהם אמת. הא' הוא מפני הרעה העתידה לבה שלא יראה חוהה. והב' מפני הרעה שלא תבה על הנצור ח"ו וא"כ הלדיק הא' נחסף כדי שלא יראה ברעה העתידה לבה ח"ו. והב' נחסף כדי לכפר על הדור צעד הרעה העתידה לבה עליהם :

**מעשה** גבה לכו' המאמר שאמר כל המתעלל בהספדו ש"ח ראוי לקבורו בחייו וראוי מילאשע וכבר דקדקנו דמאי מכ"מ איכא. חכן לפי"ה ח"ש דהמתעלל בהספדו ש"ח ודאי לכו יקבוק הבין לו לחשוב מחשבות כי מה לו וללרה הזאת להחם בהספדו ש"ח שלדעתו החכם המת בחטאו מת ולא מלדנו מהורת ערבות כיון שהנחנו יכולים לפטור עלמינו מן הדין מטעם שהנוסים היינו בקבלת התו' מצום שכפה עלינו הקב"ה את ההר כנגינת ואמ"ל אם חתם מקבלים וכו' ואם לאו שם תהא קבורתכם. הגה לאיש היה חטאו ישא שראוי לקבורו בחייו כמו כפיה של ההר כנגינת שרלה הקב"ה לקבורם בחייהם. וז"ש גבי יחובע שרגש עליהם ההר להורגם מכ"מ שהם נתעללו בהספדו של יחובע מטעם כפיה ההר וכאמור ליה געש ההר עליהם להורגם והיינו שכפה עליהם ההר כנגינת ודברי הרי"ף ז"ל כאותה כפיה של ה"ם שלא הרגם והכונה לומר דהאי כפיה לא מקריה אנום כמש"ל כמה טענות מספיקות לביטול טענת מודעה כיעו"ע :

**ובזה** פי' הו"ל כו' מד' שוח"ט ע"פ רבים הומרים וגו' רבים אלו אוה"ע הומרים לישראל אומה ששמעה בסיני וכו' ולסוף מ' יום עשו את העגל כלום יש להם תקנה אין יצועתה לו בזאת סלה ע"כ דק' מהו הומרם בסיני דמשמע משום ששמעו בסיני לכן אין להם ישועה. חכן עפי"ה ח"ש ובהק' עוד מ"ש הר' פרשת דרכים ז"ל לביטול טענת מודעה דקי"ל דד"ד וכ"ש דינא דממה"מ הקב"ה אף אם חתם את ישראל לקבל את התו' אין באן אנום שמחויבים הם לקבל גזרת מלכת חכן החיד"א ז"ל בס"ה ראש דוד פ' עקב ילא לדין בדבר חדש שמלך שזיה דבר לעבדיו ע"י שליח אין צו דין כל אשר ימרה את פיך יומת דהיינו שאין דעים צו דינה ד"ד. וא"כ כ"מ באנני ולא יהיה לך שמפי הגבורה שמעטם

חייב לפרוע אלא כמה שיתחייב הלוה ואם הלוה אינו מחויב כמה יתחייב הערב וכו' ע"כ. וכ"פ בח"ב סי' קי"א. וכ"כ ה' מעשה חייה סי' כ"ד שאם הלוה אינו חייב גם הערב פטור דאמרי' פ' יש בטור מי איכא מירי דלדידיה לא מני הכע ולערב מני הכע מכדי נכסוהי דבר איניש אנון ערבין ליה וכו' משמע שאין הערב חייב לשלם אלא היכא שהלוה חייב ע"כ. נמלי"ל מדברי הרבנים הגו' דכל היכא שהלוה אינו חייב לפרוע או מטעם אנום או מטעם אסמכתא אינו חייב הערב לשלם :

**הנה** כי כן אהאן לג"ד בטענת עס בני" על חיוב התו' והמלית שהם פטורים בביטול מטעם שהיו אנוסים בקבלתם שכפה עליהם את ההר כנגינת וכמ"ש ז"ל מאן מודעה רבה לאורייתא. ח"כ גם הלדיקים שהם ערבים להם אין עליהם חיוב ולא כלום כיון ששארית ישראל הם הלויים אינם חייבים על ביטול התו' והמלית כיון שהיו אנוסים בקבלתם ואם הלדיקים קבלו ע"פ חיוב התו' ולא חששו לטענת האנום שחייבו עלמם בדבר שאין חייבים ח"כ הם בחיבאם מהו ח"ו ולא מלדינו מהורת ערבותם כיון שאנחנו הלויים פטורים מולד האנום לזה אינם חוששים למיתה הלדיקים :

**אכן** האמת הוא דאין ערבות הלדיקים כערבות ראובן לשמעון שהם שני גופים מוחלקים. והוא כמה שדקדקו המפרשים בעיקר הערבות דכתיבה בתו' פ' נלצים שהו"ל אהם נלצים היום טולכם ערבים זצ"ל. והדקדוק מבואר למה אמר בהחילה אהם נלצים לשון רבים ואח"כ אמר כל איש ישראל לשון יחיד אלה לומר שכל הקהל והעדה הם איש ישראל כאלו הם איש אחד ונוף אחד. וכיון שהלדיק מההלך בחומו ורמי אלוהריה חיוב התו' והמלית ולא חש לה לטענת האנום ח"כ גם שאריה כל גופו דהיינו שאריה ישראל חייבים שהאומר ערך חלי עלי נותן ערך כולו :

**בז"ו** כו' הפ' הלדיק אבד ר"ל שאבד בעון הדול ח"ו. חכן אנשי דורו לא יחשו למיתתו בחומרם כי בחטאו מה ולא מלדינו מהורת ערבות כיון שאנחנו הלויים כל עדת ישראל פטורים בטענת האנום. לז"ה הנביא ואין איש שם ע"ל ר"ל שאין גם אחד בהם שישיב אל לבו היבנה איש הכתוב בתורה כל איש ישראל להורות שכל ישראל הם נחשבים כנוף אחד ואיש אחד שבה יהיו גם הם הלויים חייבים וכאמור. ועוד אחרת שראו ואנשי חסד נחשפים שמהו שני לדיקים ומה יעלה על רוחם שהם בכללם אינם גוף אחד שהרי פסק הטור

שמענו הליכה דכ"ע ליכא זהו כענת חונס ואם  
 ע"ז הם חייבים. צו"ז כו' המד' הגו' דהנה הלו  
 ישראל עברו על מלוא משאר מלוא חוק מע"ז הי"ל  
 טענה לומר שאנוסים היו בקבלתם ואם נפשך לומר  
 דליכא טענת חונס משום דד"ד לזה יש להם פ"פ לומר  
 דכיון דטו' לווה לנו משה וכמ"ש המפ' ז"ל דגו' דתורה  
 היא תרי"ה מלוא שלווה לנו מרע"ה שהם ע"י שליח  
 בזה לא שייך דד"ד וכמ"ש החיד"א ז"ל. אכן אומה זו  
 ששמעה בסיוע וכוונתם לומר ששמעה מפי מלכה פא"פ  
 בסיוע חכמי ולא יהיה לך דמפי הגבורה שמענו ולסוף  
 מ' יום עברו על לאו זה כלום יש להם ישועה לומר  
 דהנוסים הם הרי דד"ד ואין להן כהן כענת חונס ו"ש אין  
 יבועתה לו והט' באלהים סלה ר"ל בשביל דבור לא  
 יהיה לך אלהים אחרים דליכא בו טענת חונס כלל  
 תה"ד ז"ל :

**בועתה** יובן כו' הפ' נפלה ע"ר וכו' והוא דידוע  
 משו"ל וחלה פקודי המשכן משכן אמר הקב"ה  
 למשה משכן זה חלי עתיד למשו ב"פ צעוונתיהם ש"  
 אמ"ל משה הניח בזמן שביהמ"ק בזמן שאין ביהמ"ק  
 מה תהא עליהם אמ"ל חלי טעל לדיק א' ומכפר עליהם  
 ע"כ נמלי"ל שביהמ"ק והלדיקים הם בתורה משכון ביד  
 הקב"ה. עו"ק זקנים משער שבתו וכו' ר"ל שנטל  
 הקב"ה ללדיקים שדור מחורת ערבות וגם נפלה  
 ע"כ זה ביהמ"ק שנטלו הקב"ה משכון בשביל עוונת  
 ישראל וכדי של"ת ארץ עשה הקב"ה כן מאחר דקי"ל  
 דכל היכא שהלוה חייב לפרוע או מצעם חונס או  
 מצעם אסמכתא גם הערב חייב וכו' וכו' כיון  
 שישראל הם הלוים יכולים לפטור עצמם מצעם חונס  
 א"כ גם הלדיקים שהם הערבים פטורים ואין עשה  
 הקב"ה כן. עו"ק חייב נא לנו כי חטאתו ר"ל בשלמא  
 אלו היינו חוטאים בשאר עוונת היינו יכולים לטעון  
 טענת חונס כיון שנטוינו ע"י שליח וליכא בזה דד"ד  
 וכמ"ש החיד"א ז"ל אצל כיון שחטאתו ר"ל שטע"ז  
 שנקראה חטא כמ"ש חטא העם הזה חטאה  
 גדולה ח"ש כי חטאתו ר"ל שטע"ז ובוה ליכא טענת  
 חונס כיון דמפי הגבורה שמענו חכמי ולא יהיה לך א"כ  
 דד"ד ולכן בדין עשה הקב"ה שלקח הלדיקים וביהמ"ק  
 מצעם ערבות וכאמור :

**באו"א** אפ"ל כו' הפ' הגו' ודקדק עוד דהנה ר"ת  
 נ'פלה ע'פרת ר'אשינו נע"ר ולנו לדעת מה  
 בא לרמוז בזה. אכן יובן בהקדים לפרש עוד מ"ש במד'  
 זה ספר תולדות אדם הראה הקב"ה לאדה"ר דור דור

ודורשיו וכו' כיון שראה רע"ק שמח בתורתו אמ"ל  
 רבש"ע הראני מיתתו ראה שמסרקין צשרו וכו' אמ"ל  
 רבש"ע זו תורה וזו שכרה אמ"ל שתוקך עלה במחשבה  
 ע"כ. וכל המפ' המה ראו קן תמהו דמהו כו' אומרו  
 כך עלה במחשבה וכל א' לדרכו פנה. ואענה גם חכמי  
 חלקי המעט הוא והוא בהק' מה שפי' ה' ארץ חמדה  
 ז"ל כו' הפ' פ' מקץ וכו' ויכר יוסף את אחיו וגו'  
 ויאמר אליהם מרגלים אתם וגו' ויאמרו אליו לא ארטי  
 ועבדיך צאו לשבור אוכל כולנו בני איש אחד נחמו כנים  
 אנחנו לא היו עבדיך מרגלים שנים עשר אנחנו וגו'  
 ויאמר אליהם הוא אשר דברתי אליכם לחמר מרגלים  
 אתם ע"כ. והוא בהק' מ"ש בזה"ק רבש"ע דביאת  
 האדם נמלך הקב"ה עם מה"ש אם לצרוא את האדם  
 אם לאו מלאך מט"מ היה מסכים בצריאה ועו"א ועו"ל  
 קמרגו ואמרו מה חנוש כי תזכרנו. ויוסף היה לממה  
 נגד מט"מ שהסכים בצריאה ולזה כמו שממט"מ מושל  
 בכל העולם כן יוסף הוא השליח על הארץ והחיו היו  
 מכת פ' ופ' שלא הסכימו בצריאה ולא שח"ו היו מכת  
 זו ממש רק נשתתפו עמהם בצברא זו ויוסף הביא את  
 דיבתם רעה ר"ל הדיבה שהוליוו הם על האדם רעה.  
 ו"ש וישראל ההב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא  
 שהוא הולך צם' מט"מ שהוא זקן עד"ש גער הייתי  
 גם זקנתי פסוק זה מט"מ שר העולם אמרו ח"ש כי בן  
 זקונים הוא ר"ל הולך צם' מט"מ וע"ז כתוב בו והוא  
 נער. והנה ארז"ל שחסד ולדק אמרו יברא ואמת וש'  
 אמרו אל יברא והאחים היו מלד ארז"ש ולא יכלו דברו  
 לשלום ששנאו אותו מפני מדה שלום. וזו היחה מחלוקת  
 צ"ש וכו' אי נח לו שנצברא או לא היחה מחלוקתם  
 כמו מחלוקת המלאכים המ'. והנה כתב מהרש"א ז"ל  
 עמ"ש נמנו וגמרו נח לו של"ג היינו שצאו למנון וראו  
 שהלאוין הם מרובים על העשין ואדם קרוב להפסד מן  
 השכר ולזה גמרו נח לו של"ג. ובס' בנין אריהל כתב דלפי  
 מ"ש ישב אדם ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה  
 מלוא וכן אמרו מחשבה טובה הקב"ה מלרפה למעשה  
 א"כ קרוב יותר לשכר מן ההפסד ופזב לו שנצברא.  
 והנה בתלום אשר חלם יוסף והנה אגתו מאלמים  
 הלומים חיתא במד' פתרונו שאנחנו עושים מלות ומעשי  
 יגדלו מעשיכם. ויובן עם הג"ל דיוסף סבר דנותנים לו  
 שכר גם ע"מ שישב ולא עבר עבירה וכמו שהיה בסוף  
 שנחגל ע"י מניעת העבירה וגם מלד דמחשבה טובה  
 הקב"ה מלרפה למעשה. והנה כיון שראה יוסף שאחיו  
 באו והשתחויו לו ראה שדבריו לדיקים ופזב לו שנצברא

ודן את אחיו שהם מכה פ' ופ' שלא הסכימו בצריחה. וידוע בזוה"ק דשני אנשים מרגלים הם פ' ופ' שע"י שלא הסכימו בצריחה מרגלים חמיר לראות ערות הארץ ומעשה ב"ה ועולים ומקטרגים עליהם למעלה. וז"ל ויזכור יוסף את החלומות דיסב ולא עבר נחמים לו שבר כעושה מטוב ועוב שבצרה. לזה ויאמר אליהם מרגלים אתם ר"ל מכה המרגלים הם פ' ופ' לראות את ערות הארץ. והם השיבו לו לא אחי דמן החלום אין רחוק דיסב ולא עבר וכו' דיש לפרש החלום כפשוטו כי ע"י הצבחה והרעב נהגלו ח"ש דהחלום מורה אשר ועבדיך צאו לשבור אוכל. ומ"ש לסדרתינו דנה לו של"ג שאנחנו מכה פ' ופ' לא כן הוא רק אנחנו מזד האמת שהוא ג"כ לא הסכים בצריחה האדם שכולו שקרים ולז"ל כגיס אנחנו פירש"י אמתיים ממדת האמת אבל לא היו עבדיך מרגלים בעת צריחת האדם ועז"ל לא היו לשון עבר. וז"ל למה אנחנו ממדת אמת וש' דלא הסכימו בצריחת האדם הט' משום דכולנו בני איש נחנו בני יעקב שמדתו אמת וגם רמזו בתיבת אחד על מדת שלום כמ"ש בס' נופת לופים. ורחיק שניה והאחד חיינו על שבצר טוב שבצרה. ולזה אמ"ל יוסף הוא אשר אמרתי דבלא בלמה האחד הזה הוא מלך עכ"ד ז"ל :

**עו"ג** מ"ש בזו"ח שחרבן ציהמ"ק היה בעון השבטים אשר שנאו את יוסף חכם ועברו עמ"ש בצורה וגונב איש וגו' יע"ש. וזהו ג"כ ענין עשרה הרוני מלוכה בעון מכ"י והט' נגד ט' שבטים שהיו במכירתו והעשירי שהוא רע"ק הוא נגד השכינה שירפו אותה עמהם. וכת' הר' עמודיה ז' ז"ל ח"כ ממה שראינו צעינינו שהחריב הקב"ה ציהמ"ק בעון השבטים נראה דס"ל דהדין עם יוסף שאמר יצרא והם שנאו אותו חכם יעש"ב :

**בעתה** יובן כו' המאמר כיון שראה אדה"ר מיתחו של רע"ק שהיו סורקין בשרו וכו' ידע והבין שכ"ז הוא בעבור מכ"י לזה הוק"ל זו חו' שברה ר"ל שהדין הוא עם יוסף שאמר נח לו שבצרה עד שיהיה נענש בעבור זה ח"ש זו תורה שהדין והחו' כך היא עד שיהיה זה שברה והלא נמנו וגמרו נח לו לאדם של"ג ח"כ הדין הוא עם השבטים ולמה יענש רע"ק במיתה כזו. לזה השיבו הקב"ה שתוק כך עלה ר"ל שכן עלה הדין לפני שהדין הוא עם יוסף דאמר יצרא והט' במחשבה ר"ל אף שהלאוין מרובין על העשין מ"מ ע"י המחשבה טובה שמחשבה טובה הקב"ה מלרפה למעשה

ח"כ יהיו העשין מרובים יותר והדין עם יוסף שאמר יצרא והשבטים שנאו אותו חכם ולכן נענשו עשרה הרוני מלוכה בעבורם כאמור ודוק :

**ובזה** נבא לביאור הפ' נע"ר וכו' והוא צה"ק עוד משו"ל טעם למה פתח הקב"ה בעשרת הדברות ואמר חנני ה"ה אשר הולאתיך ול"ה אשר בראתיך וכו"מ שלא ליתן פ"פ לאוה"ע לומר ח"ו יש ב' רשויות. ופי' משום שנה לו של"ג ח"כ מזה נראה שהדין עם השבטים ח"כ ק' למה נחרב ציהמ"ק בעון מכ"י הרי הדין עמהם מדאמר אשר הולאתיך ולא אשר בראתיך. חכן כ"ז נוכ"ל שהדין עמהם ולא היה לריך ציהמ"ק ליחרב כ"ז שלא עע"ז והם מודים ואומרים דמ"ש אשר הולאתיך ולא אשר בראתיך משום שנה לו של"ג. חכן אחר שעע"ז נר' דבברי דמ"ש אשר הולאתיך ולא אשר בראתיך להורות דיש ב' רשויות בשמים לא משום דנה לו של"ג. דחזרו וכו' דנה לו שבצרה. וח"כ בזה נתעורר עליהם עון מכ"י ולכן נחרב ציהמ"ק לכפר עונם. ח"ש נפלה עע"ר זה ציהמ"ק שנחרב בעון מכ"י ולכן נרמזו בר"ת נע"ר רמז על יוסף שנקרא נער שהדין עמו שנה לו שבצרה והשבטים מכרו אותו שלא כדין ולכן נחרב ציהמ"ק בעון זה. וכת' הרי נמנו וגמרו נח לו של"ג וח"כ הדין עם השבטים ולמה נחרב ציהמ"ק. עז"ק חיי נח לו כי חמאטו ר"ל שעע"ז ח"כ נר' שהסכימו לס' יוסף דנה לו שבצרה ומ"ש אשר הולאתיך ולא אשר בראתיך הוא להורות שיש ב' רשויות ולכן עע"ז ח"כ מזה נתעורר עליהם עון מכ"י ולכן נחרב ציהמ"ק לכפר עונם כאמור :

**אשר** עפ"ז חפ"ל כו' הפ' ממשפטין לא הרפי כי אחת הורתי מה נמלנו לחיי אמרתיך מדבש לפי מפקודיך החבונן ע"כ שנאתי כל אורח שקר. דיל"ד למה בתחילה אמר משפטין ואח"כ אמרתיך ואח"כ פקודיך מה בא לרמזו בג' כתיב חלו. גם מהו כ"ט ע"כ שנאתי כל אורח שקר. חכן עפ"ה ח"ש ובהק' עוד מה שפרשפי זה לי ימים בטנת מדרש הביאו בס' נפש חיים ז"ל ח"ל כששמעו מה"ש שאמר הקב"ה כבד את אביך ואח אמן ענו כולם ואמרו ה' ימלך לעולם ועד ע"כ. והוא תמוה דמה חלוי זכ"ל. חכן יובן בהק' מ"ש ה' זכות הרבים ז"ל ד' לו ע"ד מעש שהולך הקב"ה ללוות לאדם שיכבד חו"ה כיון שהיא מטוב שכלית שהשכל מחייב לכבדו מאחר שהם הביאו אותו לעולם ופורחים עמו וח"כ למה הולך הקב"ה ללוות עליה. וכת' ה' ז"ל לזה משום דיש ג' טעמים שלא יכבד חו"ה וחד מנייהו הוא מ"ש בגמ' שתי

שתי שנים ומחלה וחלקו ב"ש וז"ה הי נח לו לאדם שנברא או לה ינמנו וגמרו נח לו של"ן וא"כ כיון שנה לו של"ן למ"ל לכבודם כיון שלא עשו לו שום תועלת הלא הדרבה נק לכן הוכרה ללוות עליה יע"ש ה"כ מדוע הולך הקב"ה ללוות על מלוא כחו"א נר' דנה לו של"ן וא"כ ה"ש מ"ש הקב"ה אשר הולחתיך ולא אשר ברחתיך הוא משום דנה לו של"ן וחבור לעט"ו. עו"ן מה שדרשו בילעו"פ ע"פ שם לו חק ומשפט דרשו זו מלוא כחו"א יע"ש. נר' דמלוא כחו"א מתכניה בשם משפט. מעשה יובן בו המד' הגו' כיון ששמו מה"ש מכחו"א הוק"ל למה הולך הקב"ה ללוות על מלוא זו א"ו משום דנה לו של"ן וא"כ מזה נר' דמ"ש אשר הולחתיך ולא אשר ברחתיך משום דנה לו של"ן לכן ענו ואמרו ה' ימלך וכו' ר"ל חבור לעט"ו הלא ה' ימלך דוקא ודוק

בז"ו כו' הפ' הגו' ממשפטיך שהיא מלוא כחו"א לה סרתי אף שהשכל מחייב שלא לכבד משום שנה לו של"ן עכ"ז לה סרתי משום שליוותי צה"ו כבוד חחו"א וא"כ מזה מה נמלנו לחכי חמרתך וכו' ר"ל שתמיד הני הייתי מתקשה בחמרתך שאמרת חגי ה"א אשר הולחתיך ולמה לה הנזרה אשר ברחתיך חכן ממה שליוותו על כחו"א משום דנה לו של"ן כזה מה נמלנו לחכי חמרתך שהותרה קושיית דמה שלא אמרת אשר ברחתיך משום דנה לו של"ן ח"ש מפקודיך התבונן ר"ל מליוויך שליוות על מכחו"א מזה התבוננתי טעם למחמתך אשר הולחתיך ע"כ שגחתי כל חורח שקר שהם חו"ע שטע"ו וטענתם היא דממ"ש אשר הולחתיך ולא אשר ברחתיך נר' דשתי רשויות יש ח"ו הלא האמת הוא משום דנה לו של"ן וחבור לעט"ו ולכן שגחתי כל חורח שקר ודוק :

**באו"א** חפ"ל כו' הפ' הגו' והוא בהק' מ"ש בגמ' בקדושין ד' ל"ה ח"ל חזרו מורה וחזרו כבוד מורה לה עומד במקומו ולה יושב במקומו ולה סותר את דבריו ולה מכריעו כבוד מחילנו ומשקרו וכו' ע"כ. והנה מן ז"ל ביו"ד סי' ר"מ ס"ב כת' ח"ל ולא סותר את דבריו ולא מכריע את דבריו בפניו חפ"י לומר נראה דברי נביא ע"כ. ובסי' רמ"ב בה' כבוד רבו סי"ו כתב ח"ל ולא יכריע את דבריו בפניו ולה יסותר דבריו ע"כ. וגמלקו הפוס' צבונת דבריו דהש"ך בסי' ר"מ הבין דמ"ש מן בפניו קאי על ההכרעה דוקא חבל סותר את דבריו חבור שלא בפניו וכת' שכן משמע בדרישה ס"ק וכו' לקמן בפרישה סי' רמ"ב יע"ש וא"כ כבוד חזיו ורבו שוים דההכרעה בפניו חבור שלא בפניו

מוחר חבל סותר דבריו בין חזיו ובין רבו בפניו וכלא בפניו חבור. חכן מדברי הט"ז וב"ה בסי' ר"מ נראה דהזינו דעתה מרן שכת' ולא סותר ולא מכריע בפניו דתיבת בפניו קאי אחרווייכו בין סותר בין מכריע בפניו חבור של"ב מותר חבל ברבו מדנקט מרן תיבת בפניו אהכרעה נר' דסותר בין בפניו בין של"ב חבור. ונראה קן מדכת' הט"ז שם סק"ג ח"ל והא דמלנו צטור חו"מ שהצור חולק עם חזיו כמה פעמים היינו שלא בפניו כמ"ש כאן דוקא בפניו חבור וכו' יע"ש. הרי להדי"ה דהבין דעת מרן דתיבת בפניו קאי אחרווייכו חבור ומכריע דדוקא בפניו חבור של"ב מותר והצור ז"ל שחלק עם חזיו היה משום של"ב. ובסי' רמ"ב ס"ק יו"ד כת' הט"ז ח"ל כאן חבור חפ"י שלא בפניו וכו' יע"ש ר"ל דברבו חבור לסותר דבריו בין בפניו בין של"ב לחפוקי חזיו דשל"ב שרי כמ"ש בסי' ר"מ והליך בעד רבינו הצור דשל"ב היה. וכ"כ מדברי הב"ח בסי' ר"מ שע"מ שהקשה הרמ"ה על רש"י שפי' ולא מכריע דאם היה חזיו חולק עם אחר לא יחמר נראה דברי האחר הק' הרמ"ה ז"ל דא"כ היינו סותר ה' הב"ח ז"ל דחרווייכו לריבי וכו' יע"ש וכת' בסו"ד דקמל"ן דהוה חבור כיון שאומר כן בפני חזיו יע"ש. הרי להדי"ה דבין סותר ובין מכריע נ"ט החבור כיון דאומר כך בפני חזיו נר' דהבין כהט"ז ז"ל דלדעת מרן ז"ל אף צטור דוקא בפניו חבור. וכ"כ שהבין הבו"ג ז"ל דעתה מרן ז"ל דבחזיו סותר ומכריע חבור בפניו דוקא חבל ברבו אף של"ב חבור לסותר דבריו והקדק כן מדשינה מרן דבריו דבסי' ר"מ כתב תיבת בפניו אחר סותר ומכריע ובסי' רמ"ב כתב תיבת בפניו אחר מכריע ואח"כ כתב ולא יסותר את דבריו סתם. וכתב בסי' רמ"ב אח"כ ראיתי להט"ז דכתב ח"ל ולא יסותר את דבריו כאן חבור חפ"י של"ב וק' כיון דמכבוד חזיו נלמד לכבוד רבו מאן פלג רבו מחזיו אף שכבוד רבו חמיר מחזיו מ"מ די וכו' ועוד חי משום חומרא מאן פלג הכרעה מסתירה דההכרעה נמי ח"ל לחבור של"ב עכ"ד ז"ל :

**אל"ה** שראיתי בס' כסא שלמה ז"ל בדרוש י"ד להספד והוא לה' בנו ז"ל שדרש על מר חזיו ז"ל שהבין דעתה מרן ז"ל כהש"ך והדרישה דבין חזיו ובין רבו שוים דאף של"ב חבור לסותר דבריו ותיבת בפניו שכתב מן ז"ל בסי' ר"מ קאי דוקא חלא יכריע לא חסותר. ומזה הוק"ל על השו"ג ז"ל הגו' דהבין בהפך ורלה לישב דברי הט"ז שכתב בסי' רמ"ב כאן חבור של"ב אינו

אינו ר"ל דגבי חזיו בין סותר בין מכריע דוקא בפניו וצרכו אסור לסתור דבריו דאף של"צ כמו שהבין השו"ג ז"ל ומשו"ה הוק"ל מאן פלג וכו' ועוד אי משום חומרא וכו' אלא כגת הט"ז היא כאן גבי לא יסתור אפי' של"צ אבל הכרעה דוקא בפניו אסור באופן שדברי ה' ז"ל נפלאו ממני עכ"ד ז"ל :

**ואחר** המחוי"ר לא זכיתי להבין דק' דמלבד דלא זכר ש"ר להב"ח והט"ז ז"ל בסו"ר ר"מ שהבינו בדעת מרן כמו שהבין השו"ג ז"ל כמש"ל. עוד בה דא"ך אפ"ל סו"ר הט"ז שכתב בסו"ר רמ"צ כאן אסור אפילו של"צ כמו שהבין הוא ז"ל דר"ל כאן גבי סותר ולעולם דבין חזיו ובין רבו שויס דאף של"צ אסור לסתור דבריו. מאחר שהט"ז גילה דעתו להדייא בסו"ר ר"מ דבאזיו אף בסותר דבריו דוקא בפניו אסור ומה הלין בעד רבינו הטור שחלק על חזיו כמה פעמים משום שהיה של"צ וכת' בסו"ד כמ"ש כאן דוקא בפניו אסור יע"ש. הרי להדייא שהט"ז הבין בדעת מרן דבאזיו אף לא יסתור דוקא בפניו ולזה כתב בסו"ר רמ"צ ברבו כאן אסור אפי' של"צ ר"ל ברבו לאפוקי אזיו וא"כ א"ך אפ"ל דבריו דר"ל כאן גבי סותר ובין האב והרב שויס דאסור אף של"צ כמו שהבין הוא ז"ל והמה על השו"ג ז"ל מאחר דהט"ז בעלמו גילה דעתו בסו"ר ר"מ דס"ל להפק כאמור דבאזיו של"צ שרי ובה הלין בעד הטור ז"ל באופן שאדרבה דבריו נפלאו ממני וכעת לל"י דוק :

**באופן** דברנו אליבא דכ"ע דאף של"צ אסור לסתור דבריו. אמנם באזיו לדעת השו"ך והדרישה ז"ל דינו כמו רבו דאף של"צ אסור. אבל דעת הב"ח והט"ז והשו"ג ז"ל דשל"צ שרי כמש"ל :

**אשר** מזה ק"ל למה שרתינו להר"ז ז"ל שס' בס' כסא שלמה שכתב וז"ל והנה אם יכול התלמיד לחלוק על רבו הו' הבן על חזיו באיזה פסק הו' הוראה. ע"ז נשאל התה"ד בפ"כ סי' רל"ח וכת' וז"ל נראה אם ההוראות ברורות וכו' למה לא יחלוק כך היתה דרשה ש"ה מימי התנאים רבינו הק' חלק בכ"מ על חזיו ועל רבו רש"צ ואמוראים רבא חולק על רבה שהיה רבו וכן הגאונים אשיר"י חולק עם מהר"ס שהיה רבו מובהק ופסקו מורס סי' רמ"ב. וה' שאלת יעבץ ז"ל ח"א סי' ה' נשאל ג"כ ע"ז והשיב שהתלמוד מלא מחללה ר' הק' הידוע בעניו נחלק עם אביו רש"צ ורע"ק על רבו ר"א וע"ז חז"ל אב וצנו הרב והתלמיד נעשו איביים ע"ז בשער ואין זה בכלל חולק על רבו שעשו חמור.

פ"ד

ושב כת' ח"ל איברא כד דייקין בהא מלתא באמה לריכה רבה שפדין לה ילאנו י"ח בראיה לומר בפשיטות שאין זה חולק על רבו וסותר דבריו שאסור אפי' של"צ וכ"ש בפניו ומרע"ק אינו כ"כ רחוק דתלמיד חבר הי"ל לר"א ור' שנחלק עם חזיו אפ"ל דרש"צ לא היה רבו מובהק ומזה"ש כהבו בעלי הכללים ז"ל דהלכה כר' במקום חזיו לפי שנתחכם אח"כ יותר ממנו וכן י"ל בשאר החולקים שאולי היו תלמידים חברים. אלא שפ"ז ק' עדין שהרי חזיו רש"צ נשיא היה וגם למד לפניו כדאיהא בהשוכר את הפועלים הדך הו"ל דין רבו מובהק מיהו הכתי י"ל דילמא של"צ איפלוג עליה או לאחר מיתת רש"צ חלק עליו ר' צנו אבל לסתור דבריו רבו מובהק על פניו עדין לא שמענו הסרו צבירור עש"צ עכ"ד ז"ל :

**ואנכי** העבד אחרי נער לא זכיתי להבין דק' ראשונה מה שהי' בהחילה דרע"ק היה תלמיד חבר לר"א ור' שנחלק עם חזיו אפ"ל דרש"צ לא היה רבו מובהק וכו' דהתינו פירוש זה לגבי מה שנחלק עליו משום שהוא רבו יסולים לתרן קן משום שלא היה רבו מובהק כמ"ש מרן ז"ל שס' דכ"ז ל"ג אלא ברבו מובהק. אבל לגבי מה שנחלק עליו מפני שהוא חזיו עדין הקו' במקומה עומדה דא"ך נחלק על חזיו דבאזיו לא שאני לן בין מובהק או לא דאפי' לא למד ממנו כלום אסור לסתור דבריו חז"ל וא"כ א"ך מינה ניח"ל בתי' זה. עוד בה מה שתי' אח"כ ח"ל מיהו הכתי י"ל דילמא של"צ איפלוג עליה אחרי נער המיהא לי עובת בתי' זה כיון דכל עיקר קושייתו היה משום דקי"ל דלא יסתור דבריו אפי' של"צ וכ"ש בפניו וכמ"ש בהחילה דבריו ח"ל איברא כד דייקין בהא מלתא באמה לריכה רבה שפדין לה ילאנו י"ח בראיה לומר בפשיטות שאין זה חולק על רבו וסותר דבריו שאסור אפי' של"צ וכ"ש בפניו ע"כ. הרי להדייא דכל עיקר קושייתו משום דקי"ל דאסור לסתור דבריו אפי' של"צ ח"כ א"ך אח"כ כתב וז"ל מיהו הכתי י"ל דרבי של"צ אפלוג עליה. ועוד א"ך כת' הרז"ל דשל"צ איפלוג עליה כנראה דפסקא למלתיא דשל"צ שרי לסתור דבריו דמכל הפוס' נר' דברבו כ"ע מודים דאפי' של"צ אסור ולא נחלקו אלא לגבי חזיו דיש סוברים בדעת מרן ז"ל דשל"צ שרי ויש סוברים דאף של"צ אסור אבל ברבו כ"ע מודים דאף של"צ אסור וא"כ א"ך כת' הרז"ל דר' של"צ איפלוג עליה. וכעת הספר המ' אמל"א כדי לראות הדברים צשורטס וכעת נער"ר לי :

ורחיתי

עליו חסור ז"ח. וידוע דמה שנעגש יעקב זיוסקא הוא משום שבא מחסור ז"ח. וז"ש זיקש יעקב לישב בשלוח משום דהוא ס"ל ש"מ בה"ע איכא דשכירות משתלמת מתחיל' וע"ס לכן קפץ עליו רוגזו ש"י דלסברתו יש עליו עון באסור ז"ח לכן נעגש זיוסקא את"ד ז"ל :

**עו"ג** מ"ש המפ' ז"ל דכיון דש"מ בה"ע ל"א ח"כ כמה זוכים ישראל לאכול בעוה"ז ות"י ע"י חכמי ולא יהיה לך דמפי הגבורה שמעטס כידוע. ח"ש דהע"ה ממשפטיך שהיא מלוח כח"ה כאמור לעיל לא סרתי כי אחת הורחתי ומינה מוכח דש"מ בה"ע ל"א ח"כ כמה חזקה לאכול בעוה"ז כיון דשכר המלות הוא לעת"ל. עו"ק מה נמללו לחכי ר"ל בעבור חכי שאוכל ליהנות ולאכול בעוה"ז הוא בעבור אמרתך ר"ל אמרתך שאמרת לחכי ולא יהיה לך דמפי הגבורה שמעטס בזה אגתו זוכים לאכול מדבש לפי כאמור ודוק :

**ועפ"ה** דפיכת משפט היא כנוי לכח"ה פי' עט"ר ול"ה מר דודי מע' הרב אליהו הכהן טראב ז"ל כו' הפ' שמרו משפט ועשו נדקה וגו' והוא בהק' מ"ש מהרח"פ ז"ל בס' חוכ"ח ח"ה שגאולה העתידה בב"ה היא בזכות מלאו"ה. ובה רמז כי ס"ת כבד' את' חב"ד' כד"ה גי' משי"ח ב'ן דו"ד והטובה ש"י מלאו"ה שתקנה יבא משי"ח ב'ן דוד פ"כ זידוע ג"כ דע"י מלות נדקה זוכים לגאולה. ח"ש שמרו משפט שהיא מלאו"ה וגם ועשו נדקה וע"י שהים אלו קרובה ישועתי לבא יח"ר שיב"ח :



## דרוש א' להספר

דרוש שדרשהתי בקהל עם פה בירות ביום ששועה כי באה מפטירת עט"ר רשכבה"ג משכנה"ג סבא דמשפטים הרב הגאון המפורסם שר התורה דאש"ל כמהר"ר יש"א ברכה זצוק"ל :

**איתא** במד' ח"ל השטל הסופר דודי לי' אמרה כנס"י לפני הקב"ה בשעה שאתה מינר ומימר לי אתה נעשה דודי לי. רואה איזהו אדם גדול שיש בהם שיכול לומר למה"ד די ואתה נוטלו וממשכמו בעדי. הו"ד השטל הסופר דודי לי מהו השטל אי"ש שהכל

**וראיתי** בס' כה"ש כה שהק' על ה' שאלת יעבן ז"ל ח"ל דח"ך הפ"ל דר' של"ב חיפליג עליה הק' עליו מסונייה דערוכין ד' ל"ב ע"ה שאמרו שם אמר ר' נראים דברי מדברי חב"ה וכו' הרילהדייא דפנים בפנים חיפליג עליה יעש"ב. והנה מלבד דיכולים חנו לומר דהדרכה מסונייה זו נר' דשל"ב היה מדקאמר נראים דברי מדברי חב"ה ואם היה בפניו הי"ל לומר נראים דברי מדקאמר מדברי חב"ה נר' דשל"ב היה. עוד בה פתיחה לי מלתא ממ"ש הרז"ל שם אחר שהביא דברי הרד"ק ז"ל והק' עליו מסונייה זו וכחכ בסו"ד ידחק גדול לומר שיאמר ר' נראים דברי וכו' בפני רשב"ג חב"ו פ"כ. וה"כ ח"ך כהב בתחילה דמסונייה זו נר' דפניו היה והק' על ה' יעבן ז"ל מסונייה זו והרי כהב ח"כ דדחק גדול לומר קן. ואם נאמר דמ"ש ח"כ דדחק וכו' הוא דוקא על מ"ש נראים וכו' ומ"ש בתחילה דפניו היה הוא עמ"ש בגמ' ח"כ במאי קמפלגי וכו' ח"מ"ל ר' וכו' ע"ז קאמר דהוי בפניו לענ"ד זה דדחק גדול שחילה הכרייהא שאמר נראים וכו' הוא של"ב ומ"ש ח"כ וח"מ"ל ר' הוי בפניו זה דדחק וכו' :

**אך** שיהיה נחזור לענין דהנה מכלל מורא האב שלח יסבור דבריו וכן פירש"י ח"ש חמו ואביו תיראו שלח יסבור דבריו וכו' והנה במה' קדושין אמרו רבי שאמ"ל חב"ו עלה לבירה והבא לי גחלות וכו' היכן אריכות ימיו וכו' הלא למען יעב לך לשולם שטלו עוב דש"מ בה"ע ל' :

**אשר** בזה פי' ה' שהי' ידוע ז"ל כי מאמריו הגיונב פתח השער ח"ל זיקש יעקב לישב בשלוח קפץ עליו רוגזו ש"י. הכו' בהק' מ"ש המפ' ז"ל דהאי פלוגתא אי ש"מ בה"ע איכא או לא תליה במ"ש בקדושין אי שכירות משתלמת מתחיל' וע"ס או אינה משתלמת אלא לבסוף דלמ"ד אינה משתלמת אלא לבסוף ס"ל דש"מ בה"ע ל' אלא לבסוף בעוה"ז חבל מאן דס"ל שכירות משתלמת מתחיל' וע"ס ה"ל ש"מ בה"ע איכא. וידוע דבה"ה תליה ענין יעלע"ה אי אמרי' שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף ח"כ קדושי רחל הו קדושין וכשרימה אוחו לבן ונתן לו לאה ח"כ מה יעשה אם יגרש אחת מהם הו"ל אחת גרושתו ולגרש שתיהן ח"ה כידוע ח"כ אין על יעקב עון אשר חטא באסור ז"ח. אלא למ"ד שכירות משתלמת מתחיל' וע"ס ח"כ קדושי רחל אינם קדושין דהמקדש במלוח אינה מקודשת וכנתן לו לאה הי"ל שלא לקחת עוד את רחל ח"כ יש

**דבר**

**דרוש א' להספד**

**טוב**

**קסח**

שהכל בו מקרא משנה תלמוד תוספות ואגדות. הכופר שמכפר עוונותיהם ש"י ע"כ :

**ראש** על אר"ש אעלה כהמ"ר נהי כזי תמרורים. מגיד מילר'ס ל"ר הליר'ס. כי קול נהי נשמע מליון ירושלם דהצ"ה. כי ילא הקקף גדע בחורי אף כל קרן ישראל ויבצר ביעקב אש להבה. ויסע מלאך האלהים ראש הממשלה. גאון עזינו מחמד עינינו **אי"ש** **היש"ר** משיירי כנסת הגדולה. ויעבור והנה חנינו ויהי לאין מחמד כל עין. אור ישראל וקדושו אבד חסיד מן הארץ ויש"ר באדם אין. ע"ז ידון כל הדווים וכל ברכים תלכנה מים. כי נסתמו עיניהם של ישראל דב"ר אחד לדור חסד השמש בלשרים. ווי לארעה דיש' דחסרת **ירושלים** גברה רבה מלך

אנו שאיבדנו את ר' סימון קופה של בשמים לן יאור למספד הספדה יקרה. ותשא כל העדה את קולם ויבכו זכור ה' מה היה לנו. הלדיק אבד לדורו אבד בחסרונו יהיה חסרון לנו. לן יאות למבכי בכיה לדורות ברחובות קריה. מי יהיה למגן ולינה בעדנו אוי מה היה. מה נעשה לזקן זה פה מפיק מרגליות. מוכיח לרבים בדברו מערי'צ ערבי'ס יושב בגינת. לא הניח דבר גדול ודבר קטון אי"ש **ירושלים**.

**ראש** גולת אריאל הארץ ופל אשר זה הקרובים והרחוקים. לעוק יעקו רצון ותלמידיון ארזלים ומלוקים. מה זה היה לשאו'ל לביונס של ישראל. ראש על ארץ רבה ירושלם דדהבא עמרת ראשיו תפארת ישראל. יטול הלכ לבס ש"י ויעבור והנה חנינו. הלדיק אבד ואין אי"ש שם על לב ע"ז היה דוה לבנו. רועה ישראל האזינה על מי נעשת מעט האין בארץ ובחולה לארץ. שאו קינה מרה על חנינו רועינו אביר הרועים המחיר לארץ. בנו'ת ישראל אל שאו'ל בכינה המלבישן שני. יושב ושונה דולה ומסקה מתורתו על אלה אני בזיכה עיני עיני. אל יושבי יאודה ויושבי **ירושלים**.

**ראש** הרים ילוחו קול נוחה. המה ראו קן תמהו מראש מקדמי שמעו כי נאנחה. ליון במרר תבכה כי אבד עוזר למו הפארת חכמים וראש הרבנים. אבד עזרס ומגינס רשכבה"ג עליו ישאנו כפרים ה'ן נותנים אונים. היה שוקל היה סופר לבי עדיינו ומשום הפארתיונו לנו לעינים. ספדו והלילו והמר עליו כהמר על הבכור כב"ר שקדשוהו שמים. כל העם מקלה יקרחו קרחה עד שתכלה הליחה כי נס גבורס. על זאת האבל הארץ וכל יושב בה ויהי נכסוע הארון זקן ויושב בישיבה הוא אי"ש רס. אוי לדור שאבד מנהיגו תפארת ישראל. עליונים מבקשים את דבי קוס עלה בית אל. אוי גא לנו כי חפאלו דב"ר ומנהיג לה הגיח כמותו שוטפיו בחולות **ירושלים**.

**ראש** בצרותי' יתן אחי וגבירי הדור אחס ראו איש על דגלו. חיובא רמייא עלן לבכות ולהספיד על אי"ש ירושלים אשר נמה אהלנו. ווי על האי פסידא דלא הדרא מה נענה ומה נאמר. חגרו שקים והלילו מלאכי שלום יבכיון מר. כי נפל ממנו רב. ומה מני יהלוק לספר מדותיו אנכי עפר ואפר זעירא דבי רב. תורתו מכרזה עליו הני כפרי דבי רב כמה ספרים כפתחים. דן דין אמת לאמתו תשובות ודרשות דברים נחמדים משיב דברים נכוחים. כל ישראל מיניה שמעי ומיניה ילפי תורתו מכרזה עליו אי"ש אלהים קדוש הוא. יושב בשבט תחכמוני סבא דמשפטים יורה יורה ידן ידן המלמד לאדם דעת אדק יקראהו. כי מליון תלא תו' ודבר ה' **מירושלים**.

**ראש** רצון יחד חוספו חכמי ורצני וגאוני לר"י אלפים ולר"י. יביעו אף ידברו יתרועעו אף ילירו'ו בד עיילוהו לבי קברי. אוי מה היה לנו נסתם נחתם נואור עינינו. אי"ש אלהים קדוש הוא נולא רוח חכמה המחיר את עינינו. חין לנו תמורתו אור ישראל וקדושו. תורת אמת היתה צפיהו מר אלהיו על ראשו. לפניו נגלו כל תעלומות הנספרות והנגלות. קדוש יאמר לו זך ויש"ר פעלו משים ימים כלילות. חושן משפט על לבו להשיב שואלו דבר ע"ד אמת וענוה. דין גלי רוייא לקרובים ולרחוקים אליו יריוו אגרותיהם כי נעים נאווה. לבנו חינו אלא שרף על ס"ת שנשרף יתובי יתביקן ברוכי מצרכין ברוך דיון האמת בשערי **ירושלים**. **ראש** בני ישראל העניים והאציונים עניים לעוקים. ותעל שועתם אל האלהים נאנחים ונאנקים. אכה ה"א השקיתנו כוס התרעלה מי יהיה עלינו סתרה.

**ראש** השלישים קדש קדשים גבור ועומד בפרץ. תוארו כמלאך האלהים גדול וטורח לה ימים מתוך האהל גבור בארץ. שכינה מה הלשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי. כי שר וגדול נפל היום שר בתורה וגדול בישראל כ"ע ידעי. ומה יענו הבנים בניו וגבדיו יולאי חליו כי נפל גורס והעטרה. עטרה בראש כל אדם אב' נר' המחיר לארץ ולדרים אספקלריא המחירה. עליו ישאנו בקול מר הוי חנינו רועינו. נפלה עמרת

עטרת ראשיתו. היינו הגאון קמח תנא ירושלמאה ראש גולה אריאל גאון עוזנו. מע' הרב הגדול מצלר עוז ומגדול עטרת הפארת לראשיתו. מו"ר סבה דמשפטיים ר"מ ור"מ הגאון המפורסם רשכבה"ג ראש"ל כקש"ת כמהר"ר **בכור יעקב שאול אלישר** זלה"ה זכותו יגן בעדינו ובעד כל ישראל אחינו העם יושב

**ראש** יונקוהו בעלותו ההרה בעדן גן אלהים עם לדיקים וחסידים. נפשו הה' לרורה ברור החיים תורתו מכרזת עליו דברים הנחמדים. ע"כ עם הקהל יכפר כפרה כתיבה ביה דא גורה דאורייתא. יבה שלום ינוח על משכבו והיתה מנוחתו כבוד באתר דמארי ביתא. ותפלתו קבע בעד הבנים בניו טובים השנים. ראשון בק' נהדר מע' הרה"ג רב חמ"ה יל"ו ואשר ע"י השני מע' הרב נסים יל"ו ונכדיו יולאיו חלצו מיקרי ירושלים. המקום ינחמם מאבלם ונסו יגון ואנחה. ובעד כל הקה"ק הזה אשר באו לגמול חסד רב חסדא זכות הלדיק יגן עליהם והיתה הרוחה. יראו ישרים וישמחו. יחיו דגן ויפרחו. וערבה לה' מנחה יאודה

**ראש** הלע"ר יעקב הקטן שמעתי מאחורי יחד עלי יתלחשו מי זה ואחיה. מי שמך לחיש ל"ר וסופ'ד לפני גדולים ויועלי הקה"ק הזה. מיראי ה' וחושבי שמו קהל קדושים. ועל ראשיהם מע' הגבירים יחידו סגולה כליל לחישים. ובתת חו' עולה מע' הח' הש' הרבנים כוללי תהלות ישראל אתה ה' תשמרם. וכלנה רען תעמרם. מי שס פה לחיש כמוך. חרפה אדם ובזוי עם פוק תאני לברא. הניח לו כבודו בגדולים חיישינן ליוהרה. זאת אשיב שמעוני ואנכי אדבר ידענה בנפשי ערכי עלי חין בלשוני מלה. ומי חני לגעה בארשה באבל כבוד זה האי"ש אדוני הארץ רבן של כל בני הגולה מחזי כחוכא שחוק הייתי לאומי ולעמי. חן ההכרח אלגני חובתי ואעשנה בריא חני בחיובא משום כבודו של רב גדול אדונינו ורב ראשון לזיון עמי. וסלח נח אנכי מבקש לומר ב' וג' גרגירים ליסר את עממי. עזרוני עזרוני אחי ועמי. ובשכר זאת זכותו ש"ל יגן עלינו ובעדינו ובה לזיון גואל ובלע המות לכלל הכתוב לחיים **בירושלים.**

**יבכו** הקרובים ויתאוננו הירחוקים בארץ ובחול כל בית ישראל יבט את השרפה אשר שרף ה'

באפו ובחמתו. כי עלה לשמים רב תנא ירושלמאה מלך ירושלים חכם בחכמתו. אי"ש לבוש הבדים כמלאך משרת חין חקר להבונתו. גאון עוזינו עטרת ראשיתו שפארת ישראל דולא ומשקה מתורתו. רשכבה"ג ראש"ל גדול אדונינו האי"ש אדוני הארץ משכבה"ג חין לנו תמורתו. ויסע מלאך האלהים אבד חסיד מן הארץ וישר' באדם חין והיתה מנוחתו. תורתו מכרזת עליו הני ספרי דבי רב ספרים נפתחים הני ומתני הלכתא גבר וואתא תשובות ודרשות כל חייך שטועמו יהגה בתורתו. וענה גדולה מכולן במקום שמלינו גדולתו שם מלינו ענותותו. הא ודאי ענותותו המו חלה וחיובה רמייא עלן להנעטר בסלוקו ש"ך כי הלדיק אבד לדורו אבד. הבכי וההספד על הלדיק הנפטר כי הוא הלך למנוחה שאננות. אלה עיקר הבכי וההספד חינו חלה לנו חנו שאיבדנו את ר' סימון האי"ש הישר המנהיג בדרך הישר לעמו ולאן מרעיתו ומלמד דעת את העם רועה ישראל. ומה יעשו אלה האנן שאבד הרועה שלהם כל ח'. יאמר בשלי הנער הגדול הזה וישוב בתשו' שלימה כדי שעי"ז תהנה לן מיתת אדונינו הודינו והדרינו לכבוד לנו ע"כ ענותותו :

**ובזיון** בדרך רמו מ"ש צבריתא דרי"ש צי"ג מדות נדרשה. וכל דבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד לה ללמד ע"ע יאל אלא ללמד על הכלל כולו יאל. בא הרמו וכל דבר מלשון דבר ומנהיג שהיה בכלל ישראל והיה חי וקיים ומנהיג לישראל. והן צעון יאל מן הכלל ללמד ר"ל שיאל ונחסר מבני דורו וילך הלך למנוחה שאננות. הלא הדפו נאמנה כי לה ללמד ע"ע יאל שאין יליחתו מן העו' היה חסרון לעממו. אלא ללמד על הכלל כולו יאל כי הוא חסרון לכל בני דורו שנחסר מהם הרועה שלהם שהיה רועה נאמן. לכן ראוי הכלל כולו לעורר בכי ואנחה על סילוקו :

**אלא** לנו לדעת דלמה נקט שבה זה שהוא דב"ר ומנהיג ולא אמר שבה אחר לדיק או חסיד למה אמר דוקא דב"ר. אכן אפשר דבה לרמוז דמחמת שהוא דב"ר ומנהיג לכן חייבים בני דורו לבכות עליו ולהספידו :

**והוא** עפ"י מה שראיתי לה' מופה"ד כמהר"ח פ ז"ל בס' חלקם בחיים ד' ל' שפי' כו' מאמר הגמ' צבתיא דל"א ח"ר חן אותו היום שנפטר אה"ע"ה עמדו כל גדולי הדור בשורה ואמרו חוי לו לדור שאבד מנהיגו וחוי לה לספיגה שאבד קברניטא ע"כ. ושאלתי'ם הלכו מהו כוננו באומרו אותו היום וכי יעלה עה"ד דישראל

דיתרשלו אותו היום לעשות לו הספד עד שהולך להדיעו בליתו היום. ותו מ"ב חוי לו לדור שהבד מנהיגו למה היה הספדו כ"כ קלר בדברות שהים וכי לה מלאו שבה אחר כ"ח זה שהיה מנהיג את הדור והרי כמה גדולי עולם לוח שלה ראו להיות פרנסים על הלכור. ותו מה הדמיון ג"כ לספינה שאבד קברניעיה :

**אבן פי' הרז"ל** בהק' את הידוע דהלדיקים הם נתפשים בעון הדור כמ"ש ע"פ עני שטים עומדים. וזה פי' מהרמ"ט ז"ל כו' הפ' דין בגוים מלא גיוות מחן ראש על ארץ רבה כידוע :

**אשר** בזה ראיתי לענ"ר מוה"ר אשר הנחנו עסוקים בכבודו. צס"ה ח"ט חמונים שדקדק בעפ"י דרשא זו מהו גמר הפ' מנחל בדרך ישטה ע"כ ירים ראש. ופי' לה כמין חומר ח"ל דהנה כל המפ' כתבו דמטעם דסלוקן ש"ל מכפרת מטעם דישראל הם גוף ה' וכח"ש ח' יתבטו והאמורה הקראתם נלצים וגו' כל ח"ש ישראל. אך ק' ה"כ מ"ש דטובל הקב"ה הראש הם מטעם דמתבטלים כגוף ה' מ"ש הראש משחר הגוף. אמנם יוכן עפ"י מ"ש בסוטה דנחלקו ר"ה ורע"ק במשנה היכה דנמלא הגוף במקום ח' והראש במקו"ח. ר"ה חומר מוליכן הראש חלל הגוף רעק"ה הגוף הולך אחר הראש. ופי' צס"ס פלוגתייהו במה מלוה קנה מקומו. ואפסיקא הלכתא כרע"ק דהגוף הולך אחר הראש. וידוע דהלדיקים נק' ראשי העדה. וח"ה מחן ראש על ארץ רבה וגו'. וכ"ה מ"ש הראש משחר הגוף. לזה פי' מנחל בדרך ר"ל הלה תראה עגלה ערופה בנחל דאפסיקא הלכתא דהגוף הולך אחר הראש. וע"ז ג"כ לבבא ע"כ ירים ראש דוקא ח"ד ז"ל :

**והנה** ה' שמ"י ז"ל חרי נעשה שאל בענין מיתה הלדיק דכיון דהלדיק נתפס בעון הדור והוא נקי ובר ובשצילם הלער הגדול ואין פורעים לו כלום כ"ה במה שמספידין אותו וחוזרים בתשו' זה יהיה נח"ר למה כי ע"י מיתתו שבו בתשו' חכות גדול מה ניתנה לו פריעה והיינו תשלומי מקו ולה יחוש במיתתו אשר חבו הדור בדמיו. ח"כ ראוי לחקור דלכא' אין לו ללדיק חלל בני דורו כלום דהלכה רווחת היא בירוש' דהתפשט לפרוע על חצירו פטור חצירו מלשלם לו ופסקה הרמב"ם פ"ה מה' חובל והטור סי' קכ"ח. וה"ג לדיק שנתפס על חוב בני הדור אין לו חלל בני הדור כלום. ומה כל החרדה הזאת כי יגדל המספד וק' בהופכו עונשו מרובה. אמנם אשכח לה פתרי עמ"ס ה' משפ"ן ז"ל ח"ה סי' כ"ב דנשאל על ראובן שהיה

ממונה הקהל ותפשו השר ועינה בכבל רגלו על תביעה ממון וגפרע ממנו חי חייבים הקהל לשלם. והשיב דכיון דנתפש ראובן בעד הקהל בשביל שהוא ממונה לא מיקרי אחר אלא שליח הקהל מיקרי והו"ל כאלו תבטו לבעלים וחייבים לשלם. כמו כן הלדיק שנתפס בעון דורו שהוא דבר ומנהיג לבני דורו וממונה עליהם חייבים לשלם לו חס נתפס בעדם. ובמקום השלומין נח"ל להלדיק שיטבו בהשו' ויהי קוראים לה' שיטלה לכל חטאתם וזהו השלומין ללדיק :

**ועוד** דאמרו ההס בירוש' אין לך נתפש ע"ח ומייב אלה בהרטון וגולגלתה נשום דינא ד"ד וה"ג חוב עוגותיהם ש"י דינו כמס וגולגלתא שהנבאין מחזירין תדיר בכל יום לגבות החוב שנתחייבו למלכו ש"ע והו"ל מלוה של מלכות הכתובה בשטר לתפוש את כל אשר יתפוק לגבות את חובו. וב"כ הב"ח דלה אמרו דאין חצירו חייב אלא דוקא במלוה ע"פ כמו חוב דמזונות דאמרי' הניח מעותיו עקה"ן חבל מלוה הכתובה בשטר לא חיבד את מעותיו. ועוד זה חף דקי"ל הפורע חוב חצירו פטור מלשלם לו דהוי כמבזיח חרי כבר כתבו ההוס' דחי חית ליה פסידא וזריה הזיקא חייב. ה"ג הלדיק שפורע חובו ועומד נגד מדה"ד הוי זריה הזיקא וגם חית ליה פסידא שמתבטל מהורתו ומע"ט חייבים בני דורו לשלם לו :

**אשר** בזה פי' כו' הפ' בשמואל ב' סי' ח' בקינה דוד על שאול שאמר וייקון דוד את הקינה הזאת על שאול וגו' ויאמר ללמד את בני יאודה קשה הנה כתובה על ספר הישר הלזי ישראל על צמיתך חלל ח"ך נפלו גבורים וגו' סוגי' בזה ללמד בני יאודה קשה ר"ל לבטות ולהתקשות על מיתה שאול כי בשבילם הלער הזה וחייבים לפרוע חובם. וגם רמז ללמד קשה שיהנו לב העונשים ולרות קשות הבאים מעונותיהם אשר היא כתובה ע"ס הישר ואינה מלוה ע"פ והס חייבים ולה יאמר עליו הניח מעותיו על קה"ך. וח"ש בדרך מלינה הלזי ישראל ר"ל האס פריעה חוב של ישראל יהיה כהניח מעותיו עקה"ל. ועוד ח"ך נפל גבורים במלחמתה ש"ס והו"ל פסידא וגם הס גבורי ישראל דהו"ל כממונה ומנהיג שהוא שליח הקהל ולכ"ע הם חייבים מדינא לשלם לו חת"ד בתוס' :

**עו"ג** מ"ש צויק"ה פכ"ה סי' ד' ע"פ כי בהחבולות תעשה לך מלחמה ריו"ח פתר קרה בקברניטין דאריו"ח לעולם יעשה אדם עלמו קברניטין ה"ך יוכל לעשות מלכה. ופי' מהרש"י הסנה דלריך לבקש תחבולות שומות

שנות כמו הקב"ה ועשה המלאות להנהיג הכפינה ע"ש. וזה ממש כמו ח"ה שהיה עושה עם העוברים ופזים כדי שיזכרו ה' ואם לאו היה אומר להם תנו דמים כידוע. וח"כ כמדת ח"ה דמקום חייב ממון היה חפץ שיקבלו עול מ"ש כן דומה בדומה מעשה ה' דייח"ל במקום התשלומין ישבו אל ה' לקיים הו' והמלות :

**אב"ד** מעשה זה כו' המאמר אותו היום שנפטר ח"ה עמדו כל גדולי הדור וכו' ר"ל דתקף בקשו כל גדולי הדור שיעשו לחברה הספד כראוי וישבו בתו' דודאי נתפס בעוונות הדור וכו' התשלומין. חק חשבו פן יאמרו מה לנו להתחייב דהו"ל כפורע חובי ש"ח. לזה דקדקו בלשונם לומר חוי לו לדור. ר"ל למי חוי למי חבו לדור שנתחייבו יען שאבד מנהיגו שהיה דב"ר ומנהיג לדור ושליח דידהו הוי והם חייבים לשלם לכן יתנו לב לשו"א אל ה' חבו התשלומין. והמלחה זו עשו גדולי הדור כדי לעוררם שיבואו להספיד ולא הלו דברי ההספד כ"ה הזמנה שיבואו. ולהיות שהמלחה זו היא כמדתו של ח"ה שהיה מביאם לידי חוב ממון כדי שיקבלו עומ"ש כמ"ש ריו"ח יעשה אדם קב"ה וכו' לכן סמכו חוי לכפינה שאבד קב"ה שחברה היה קב"ה וחו"מ גדול להכניס ב"ה תחת כנפי השכי' וכו' התשלומין שלו כן גמי אהנו עושים שאהנו חייבים לו התשלומין ע"י התשו' וההספד ז"ל. ולכן אמר וכל דב"ר שהיה בכלל וכו' דיון שהוא דב"ר ומנהיג וממונה לקהל הם חייבים לשלם לו כאמור :

**ולהמתיק** היצת עמדו כל גדולי הדור. פי' הרב לב מרפ"ה ז"ל בהק' מ"ש בגמ' המגילה דכ"ח ר"ל חספדיה ליהוה לוי"מ דשכיח בחרעא דישר' דהוה תנאי הלכתא בב"ד שורתה אמר ווי חסרה חרעא דישר' גברא רבה ע"כ. ול"ל מהו אומרו חסרה חרעא דישר' חול"ל ווי דחסר גברא רבה דעיקר ההספד על חסרונו. חקן פי' בהק' מה שפי' ה' שא"י ז"ל דל"ז כו' הפ' הנו' הלבי ישראל וכו' עפ"י מ"ש בס' רנוף חסרה עמ"ש רז"ל יום שמת ר' חייא בעלה קדושה. דכונה רה"ק לומר דחיי ר' חייא היה לי התפארות שיקראונו קדוש במקום שהיה אדם גדול וקדוש כר"ח דגדולים מעשה חייא ועכ"ז קוראים אותו רבינו הק' הי"ל פאר. אבל מייס שמת ר"ח שהיה כ"כ גדול וקדוש לא נשאר בדור אנשים קדושים כמוהו עד שהתכבד שיקראונו רה"ק בין אנשים שאינם גדולים וקדושים כר"ח. וזה עלמו ב"ה לרמוז דהע"ה בחומרו איך נפלו גבורים כי בהיות גדול

וקדוש כשאלו בדור היה פאר ויתרון לגבורי כח לדיקים שבדור להיות קדושתם ולדקתם ניכרת לכל כי עם היות עיר וקדים על חרעא דישר' היו מתכבדים להיות נק' גבורים. אבל זאת רעה כי אחרי מות הלבי ישראל שאל המלך שהיה לביוס ש"י איך נפלו גבורים ע"ד לא נפל חכמי מכס שהוא לשון חסרון. ועם כי הוא הלך למנוחות שאננות מ"מ לן יאות למכבי איך נפלו גבורים ר"ל בעלה מעלת גבורתם ולדקתם וכו' ע"ש. וכו' הרמוז שהמר ר"ל ווי חסרה חרעא דישר' ר"ל דבשלמא כשה"י עיר מלאה ש"ח וש"ס ובפרט גברא רבה או מניע שבה והתפארות לא"י עלמה ע"ד חוב הארץ הדיא עוב היינו על הו' דאין הו' כחורת ח"י כדכתיב כי מליון תלא תורה וגמלא דכשהעיר מלאה חכמים ויפזרים מניע התפארות. גם לא"י עלמה. וע"כ כשנפטר ההוה לוי"מ חספדיה ר"ל ווי חסרה חרעא דישר' גברא רבה ר"ל דגם ח"י לוקה במעלתה שהיתה לה דחסרה ג"ר דהוה היתה שבה לא"י עלמה :

**ובזה** ח"ש מ"ש אותו היום שנפטר ח"ה עמדו כל גדולי הדור ר"ל דעמדו מגדולתם חת"ד ז"ל :

**אשר** בזה חפ"ל דהוה כו' דהע"ה בקינת על אבנר שהמר הלא הדעו כי שר וגדול נפל היום בישר'אל. דל"ל מהו אומרו נפל גם מהו בישר'אל דהא פשיטא דנפילתו בישר'אל היתה. חקן עפ"י ח"ש דאמ"ל דהע"ה הלא תדעו דיעה נאמנה שכ"ז שהיה אבנר קיים שהוא חב בתו' ונר לישראל והוא גדול בתורה ובמע"ע חוי יקרה בשאר ישראל שם שר ושם גדול ויהיה להם התפארות בזה חקן היום הוה שמת אבנר לה נשאר בדור אנשים גדולים עד שיתפארו בשמות הללו כמ"ש רה"ק משמת ר"ח וכו' ח"ש נפל ר"ל נחסר שם שר וגדול בישר'אל דייקה שנחסר מהם שמות אלו מאחר שמת אבנר ודוק :

**וד' שמו"י** ז"ל פי' אמור פי' כו' ר"ל דחספדיה ליהוה לוי"מ ווי דחסרה חרעא דישר'אל ג"ר. והוה עפ"י מ"ש הראשונים בישו"ב שני מארז"ל דבפ' הכונס משמע דמפני הרעה נחסף הגדיק דהיינו הרעה העתידה לבה שלא ירחנה. ובמדרשי רז"ל משמע מפני הרעה שלא הבא על הצבור נחסף הגדיק לכפר. ופי' דבגדיק ח' הוא לכפר שלא הבא הרעה. אמנם במות שנים זו רעה חולה דחילת בכלל מפני רעה העתידה לבה דחי לכפר היה די בחתך :

**עו"ב** מ"ש בפ' המכיר ע"פ וליון יאמר איש ואיש יולד בזה אמר חב"י חד מנייהו כתרי מיקן. וחד מינו

מינן כד סליק להחם עדיף כהרי מנייהו. נמלה א' בא"י חשיב כהרי בחו"ל. ובמד' נר' דלדיק א' בא"י שקול כעשרה לדיקים בחו"ל :

**עו"נ** מ"ש מהרי"מ ז"ל בחי' פ"ק דקדושין. עלה דאמר' מהו לעמוד מפני ס"ח ולמדו ק"ו מפני לומדיה עומדים מפניה לכ"ש. הק' עלה מפ"ק דמכות שאמרו כמה טפסאי שאר אינשי דקיימי מקמי ס"ח ולא קיימי מקמי דג"ר דמשמע הג"ר עדיף מס"ח וא"כ מאי ק"ו דקאמר. וגיח"ל דההיא דקדושין דעבד ק"ו מס"ח חיירי בלומדיה דלחי ג"ר אלא שהוא צעל שמועה ותלמודו בידו. וההיא דמכות איירי בג"ר דהיינו מורה הוראה דעדיף מס"ח שהוא יודע לפרש אח הטר'. בזי"ו דר"ל החריד את כל החרדה הזאת ווי חסרה הרעה דשר' ג"ר לעורר לב הצבור כל יהברכו בלבבם לאמר כלי כפרה היה על הרעה של"ה על הצבור שבאמה אין זה רק במיחא לדיק א'. ועם כי זה לא היה כ"ה לדיק א' שימו לבבכם להריס קול צווי יען חסרה הרעה דשר' דבא"י א' חשוב בשנים וכ"ש שהוא ג"ר דאיכא ב' עדיפות דשקול בא"י כעשרה בחו"ל. ועוד שהוא ג"ר דעדיף מס"ח וחמיר מס"ח שנשרף לכן לן יהוה למצבי מהין הפוגות אח"ד ז"ל :

**בזי"ו** כו' הפ' המ' שאמר דוד צקינחו על שאול ויאמר ללמד בני יאודה קשה הלא הוא כחובה ע"ס הישר הצבי ישראל על צמוחך חלל איך נפלו גבורים. הכו' שצא דהע"ה לעורר לב העם שיספידו לשאול וילטערו על מיתהו ו"ש ללמד אח בני קשה ר"ל שיהקשו על מיחחו. והטעם הלא היה כחובה ע"ס הישר שהוא ס' תהלים ששם רמזו ע"פ איש ואיש יולד צה דחד מנייהו כהרי מינן ו"ש הלא תדעו הצבי ישראל שאם הלדיק נפטר בא"י שנקראח לבי כמש"ה לבי היא לכל הארלות ו"ה הצבי ישראל שאם לבי"ע הלדיק בא"י אף שהוא אחד ו"ש על צמוחך חלל עכ"ל הוא נחשב לשנים ולריך לקוין עליו איך נפלו גבורים שנים והט' דחד מנייהו כהרי. וכיון שנחשב בשנים כבר נחבנו דאם נפטרו שני לדיקים הוא משום הרעה העתידה לבי לא לכפר. ולכן לריך להתקשות עליו אף שהוא יחיד נחשב לשנים וחיישינן מפני הרעה העתידה לבי וכמדובר :

**בא"י** אפ"ל כו' הפ' המ' דיל"ד מהו אומרנו ללמד בני יאודה קשה. ומסרי"א פי' קשה הוא לשון קושי וצבי כמו חס לא צבתי לקשה יום שההירס לאנשו שיצבו וילטערו על החרה הזאת. וז"ל מהו אומרנו ללמד דמה למוד שייך על הצבי. גם נהו אומרנו הנה כחובה ע"ס הישר. וה' יצב ז"ל כ' דרו"ל דרשו ס' הישר הוא ס' משנה הו' שכתוב צו ועשיית הישר והטוב. ולמו לדעת מה הלוי זב"ז :

**אבן** יובן בדרך רמו צהק' לפ' כו' מד' וז"ל השיבנו ה' אליך וגוזה אמרה כ"י לפני הקב"ה רבש"ע שלך היא התשו' השיבנו ה' אליך. אמ"ל הקב"ה התשו' שלכם היא שג' שובו אלי והשובה אליכם. אמ"ל רבש"ע שלך היא שג' השיבנו ה' אליך וגוזה חדש ימינו בקרב ע"כ. וז"ל במאי פליגי הקב"ה וישראל. גמ"ש שלך היא שג' השיבנו וכו' מה חידשו בדבריהם יוחר מהחילה ובמה נחרלה מהם הקב"ה בזה :

**אבן** יובן צהק' לפ' כו' הפ' טוב וישר ה' ע"כ יורה חטאים בדרך. דיל"ד מי לא ידע בכל אלה דעוב וישר ה'. גם מהו נ"ע משום דעוב וישר ה' ע"כ יורה חטאים. גם מהו חיבה בדרך. אכן יובן צהק' מ"ש החיד"א ז"ל בס"ה ראש חוד פ' צהר וז"ל כתבו המפ' דהקב"ה מקיים כל המנות ומנות השבח אברהם הוא מקיימה כמה שמקבל תשובה השבים כי נפש החוטאה היא מולאה לסט"א כמ"ש המקו' כי יחטא איש אחוה הגילוף הסבור אשר לו נאצר ממנו ונעשק בקלי' והו"ל כאבדה

**אישר** עפי"ו אפ"ל כו' הפ' הלדיק אבד ואין איש שם ע"ל ואנשי חסד נאספים באין מבין וכו'. דיל"ד מהו אומרנו ואין איש. ולמה בחחי' אמר לשון יחיד ואח"כ לשון רבים ומהו באין מבין וכו'. אכן עפי"ה ה"ש ח"ה הלדיק הידוע דרר בא"י אבד ואנשי חרו לא רנו להספידו בצענה כיון שהוא יחיד ובלא במקומם אין להספידו כי הוא לכפר על הרעה שלא חבא. וז"ש ואין איש שם ע"ל ר"ל דשמים על לבם דאין איש ר"ל שהוא יחיד ובודחי שהוא לכפר. אכן טענה הוא ואין איש שם ע"ל אין שמים על לבם שכיון שמה בא"י שהיא כמו הלב הנותן חיזוק לכל האצרים כן לדיק דרר בא"י זכורו מגן ע"כ המקומה ובסילוקו הוא מוסיף לכל העולם ומלבד זה כיון שהוא בא"י חד מנייהו כהרי מינן א"כ הו"ל ואנשי חסד נאספים כמו שנאספו צ' לדיקים וכיון דהו שנים ודאי מפני הרעה העתידה לבי וז"ש באין מבין וכו' שיש חילוק בין א' לב' והמה בא"י הו"ל כב' חיה מורה צ"מ על הרעה העתידה לכן לריך להספידו. (וע"ד הרמז הלדיק אבד הלדיק הידוע מוה"ר אשר אנטנו פסוקים צכודו. ומי הוא. ואין אי"ש י'עקב ש'אול א'לישר שהוא לבס ש"י) :

אבידתם שאף שאינה לפ"כ עכ"ז עושה לפנים משנה"ד.  
ורחיה לזה שחייב האדם לעשות לפנים משורת הדין  
בדרך ר"ל ממשה והודעה להם את הדרך זו לפנים  
משנה"ד ודוק:

**אמנם** עדין לא איפרק מחולשא דכ"ז הוא לסברת  
הרמב"ם ז"ל דסובר שאם רולה לעשות לפנים  
משנה"ד יכול לעשות ח"כ גם הקב"ה עושה לפנים  
משנה"ד ומקבל את האדם בתשו'. אכן הרא"ש ז"ל פליג  
וכ"ל דכיון דהתו' פטרה לזקן אין לו לזלזל בכבוד תורתו  
ואסורה נבי דידיה אם יזלזל בכבוד תורתו והחכם שצא  
לעשות לפנים משנה"ד יזהר ממומו כמו שעשה ר"י  
בריו"ם כדי שלא ילמדך לסייעו אבל אין לו רשות לזלזל  
בכבוד תורתו יע"ש והביאו הטור בחו"מ סי' רע"ר  
והב"י סי' רס"ג יע"ש. ח"כ חזרה הקו' למקומה איך  
הקב"ה מקבל האדם בתשו' ומחזיר לו אבידתו ואף  
אם רולה לעשות לפנים משנה"ד אינו רשאי כמ"ש  
הרא"ש ז"ל:

**אמנם** השכחנה לה פתרי עפ"י מ"ש ה' דברי מרדכי  
ז"ל ד' ק"ב משם רבינו בחיי שכתב פ' הלל  
ו"ל ואם השכיל עוד במורה השבת אבידה כי יש זה  
רמו והתעוררו לפיין תח"מ שהקב"ה מחזיר אבידה  
לבעליה באחרית הימים שישוב כל ה' לגורלו הא'. ואין  
מלה זו של השבת אבידה הלא בישראל אבל לא בגוים  
לפי שהגוים אינם בהצטחה יחיו מתוך לכן כתיב בהם  
מהים כל יחיו יע"ש. וק' דכיון דהקב"ה כהן איך ממלא  
עלמו להחזיר אבידה הרי קו"ל דאם הוא כהן והאבידה  
צביה"ק חסור לביטא עלמו. אכן התו' מצואר דדוקא  
באבידה ממין המרי' הכי אבל באבידת הגוף והנפש  
פשיטא שאין לך דבר שעומד בפני פקו"ג וה"כ הגם  
דאבידה צביה"ק חסור לביטא עלמו וגם זקן שאינה  
לפ"כ פטור עכ"ז חייב מטעם שאין לך דבר שעומד בפני  
פקו"ג:

**ובזה** פי' הרז"ל כו' הפ' שאמרו בני קרח שובט  
אלהי ישעו ר"ל תקבלנו בתשו' והשג תשב  
לנו אותם הנפשות אשר נאבדו בחטאם והפר כעסק  
עמנו שאף שאתה צדקם מ"מ עליך מלה לקיים מצות  
השבת אבידה. וה"כ למ"ז לעולם תאקף בנו וגו'. וכ"כ  
דהקב"ה פטור מזה מצ' טעמים אי משום דהוי זקן  
ואינה לפ"כ ואי משום טומאה כמ'. לז"ה דהא ליחא  
שהרי אתה בעלמך בתח"ה תשוב חיינו והיינו מדין  
השבת אבידה והיכי עבד הכי והרי קו"ל צדקן ואבידה  
צביה"ק דחסור להטמא. ה"ו שאני אבידת הגוף והנפש  
שאינן

כאבידה הכתובה בתו'. וגם כל תורתו ומלותיו נדדו  
הלכו שבי לס"ח. וכצ"ל הוא משיב מעמקי סט"ח  
לבעליהן כידוע שהשבי' בעלמה היא יורדה ללקוט  
ששנים מתוך עמקי הקלי' ולא סגי בלח"ה כי ח"ה  
ע"י שליח ואין לך השבת אבידה גדולה מזו. אמנם ק'  
על זה שהרי בגמ' אמרו דאם היה זקן ואינה לפי כבודו  
פטור. וגם הקב"ה אין כבודו להטפל בזה ולהשיב  
אבידה שנפלה למקום הטעופה ואיך הוא מטפל להשיב  
אבידה כזו. ותו' עפ"י מ"ש הרמב"ם ז"ל דאם הכי  
הצדקה במקל נחייב זה הואיל והתחיל זה אומרים  
לו גמור. ח"כ יש מקום לומר דהיסורין אשר הקב"ה  
מיסרנו בחוכמות על עון ועי"ז מהעורר החוטא לשב  
מרשעו או הפקחנה עיניו לרחוק כמו אופל אשר הלך  
חשכים ויחשוב מחשבה על שילה מרשע הגבוה ויתן לב  
לשוב. וכ"ז ע"י היסורין שהקב"ה מיסרו וח"כ זה דומה  
להכיסה במקל שהתחיל לטפל בה לריך לגמור ולהחזיר  
אבידה נפשו ותורתו ומלותיו אף דוקן ואינה לפ"כ  
פטור מכל מקום אם התחיל אומרים לו גמור עכ"ד  
ז"ל:

**ובז"ו** כו' הפ' יסור יסרני יה וע"י היסורין הו"ל  
כהכיסה במקל ועי"ז ולמות לה נחגי ע"י  
פטותו כמ"ש הנפש החוטאה היא תמות. הלא פתחו לי  
שערי גן עד שהיא חסור' כידוע שהיבת גן היא כתי  
לתשו' שפ"י היסורין שפיר הקובל תשובתי אף דהקב"ה  
זקן ואינה לפי כבודו מכל מקום ע"י היסורין הו"ל  
כהכיסה במקל שחייב להטפל בה ושפיר תקובל תשובתי  
ודוק:

**ועוד** תו' עפ"י מ"ש צפ' הלו מליחיה ד' לי ע"כ ר'  
ישמעאל בריו"ם הוה קאזיל בארחה פגע ביה  
הוא גברא דהוה דרי פתחא דאופי איתבינהו וקא'  
מיפתח וכו' והק' והא ר"י בריו"ם זקן ואינה לפי כבודו  
הוה. ותו' לפנים משנה"ד הוא דעבד דתני רב יוסף  
והודעה להם את הדרך וט' לפנים משנה"ד ע"כ. ופסקה  
הרמב"ם ז"ל פי"ה מה' נוילה ו"ל ההלך בדרך  
הטוב והישר ועושה לפנים משנה"ד מחזיר את האבידה  
צכ"מ ואעפ"י שאינה לפ"כ יע"ש. וה"כ לפי"ז גם  
הקב"ה עושה לפנים משנה"ד ועושה הטוב והישר ומחזיר  
לאדם את אבידתו אף שאינה לפ"כ וכמ"ש הרמב"ם  
ז"ל. בז"ו כו' הפ' טוב וישר ה' ר"ל שהוא תמיד עושה  
לפנים משנה"ד ומקיים ועשית הישר והטוב. ע"כ כיון  
שעושה לפנים משנה"ד יורה חטאים ר"ל מורה להם  
שישובו בתשו' והוא מקבל אותם בתשו' ומחזיר להם

שאין לך דבר וכו' ה"כ שובנו וכו' ובראשו ה' ישבך וקבלנו בנשו' והחזיר נדחנו ה"ד ז"ל :

**בזיון** כו' הפ' ראו עתה שהיא הנשו'. וב"ת דהיך אפשר זה והרי קי"ל זקן ואינה לפי כבודו פטור. עז"ק הני חמיה ואחיה דמתח"ה מוכח שאין לך דבר שפומד בפני פקו"ג בן גמי בפנין התשו' ודוק. וה"כ אף לס' הרא"ש ז"ל דס"ל שאינו ראוי לזלזל בכבודו ולעשות לפניו משה"ד ה"ד במידי דמוגה חבל בחבדה הנוף והגפש ודאי שיכול לעשות לפניו משורת הדין שאין לך דבר שפומד בפני פקוח נפשות וכמדובר :

**מעשה** נבה' לכו' המחמר דאפשר דבהא פליגי הקב"ה וכ"י. דישאל סוכרים כס' הרמב"ם ז"ל

דהף דזקן ואינה לפי"כ פטור עכ"ז אם רלה לעשות לפניו משה"ד יכול לעשות א"כ גם הקב"ה אף שאינה לפי"כ שיחזיר הגשמות וניה"ק אשר בעמקי הקלי' עכ"ז יוכל לעשות לפניו משה"ד וה"כ יקבל חוהם בתשובה ויחזיר להם חזיתם אף שאינה לפי"כ ח"ו. לכן חומרים להקב"ה התשו' שלך היא שיכול אתה לעשות לפניו משה"ד לכן השיבנו ה' אליך וכו'. חבל הקב"ה ס"ל כס' הרא"ש ז"ל שאינו יכול לעשות לפניו משה"ד ואסורא קעביד אם מזלזל בכבודו. לכן אמ"ל הקב"ה התשו' שלכם שהני היני יכול לעשות לפניו משה"ד להחזיר לכם חזיתכם מתוך עמקי הקלי' וה"כ הדבר הלוי בכס שובו אלי וחשובה אליכם. לכן חזרו ישראל והבריחו לו דהף לס' הרא"ש ז"ל אם יש פקו"ג ודאי אין לך דבר שפומד בפני פקו"ג ורחיה מהח"ה כחמיה. ולכן אמרו רשב"ע שלך היא הנשו' ויכול אתה להשיב חזיתה ולכן השיבנו ה' אליך. והע' חדש ימינו כקדם ר"ל שע"י התשו' אתה מחייה נפשות וגם רמו להח"ה שהתה עתיד לחדש ימינו כקדם ודאי הו' משום שאין לך דבר שפומד בפני פקו"ג לכן השיבנו ה' אליך והדבר הלוי בך ודוק :

**בזיון** כו' הפ' הנו' דידוע דעיקר הבכי וההספד הוא שהחי יתן אל לבו שהוא מעותד לכל מקרי ופגעי הזמן וההדם לח' ידע אתה עתה לכן ישוה היסם שמא ימות למחר. והו' עיקר הבכי לשוב בנשו' שלימה מעצירות שבידו. וז"ה וייקון דוד וכו' ועיקר קינתו היטה ללמד בני יאודה קשה לעורר לב העם במיתה שאלו שישובו בנשו' זהו הלימוד וז"ש ללמד בני יאודה קשת קושי הבכי. ובה' ברמו קש"ת טו' ק'בלו ש'תעשו ה'שובה. ואם תאמרו איך מהגייה התשו' ואיך יכול

הקב"ה להחזיר לנו חזיתנו והרי קי"ל זקן ואינו לפי"כ פטור וה"כ איך אפשר שיקבלנו בנשו' ויחזיר לנו חזיתנו. עז"ק הנה היא חבובה ע"ס הישר הוא ספר משנה תו' שכתוב בו ועשית הישר והטוב שיפשה לפניו משה"ד וגם כתיב ביה והודעת להם את הדרך וכו' אז לפניו משה"ד וה"כ גם הקב"ה עושה לפניו משה"ד ומקבל חוהם בנשו' לכן שובו שובו מדרכיכם ודוק :

**באז"א** רחיה למוה"ר אשר אמתו עסוקים בכבודו בס"ה ח"ש אמונים ז"ל שפי' בו מחלוקת הקב"ה וכ"י דישאל חומרים התשו' שלך וכו' והקב"ה אומר התשו' שלכם וכו'. והוא צהק' לפ' ג"כ כו' הפ' בישיבה נ"ו ואמר סולו סולו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עניי כי זה אמר ה' רם ונישא שוכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכנן והה דכא ושפ"ר וכו' שלום שלום לרחוק ולקרוב וגו' והרשעים כים נגדש וגו' ויגרשו מימיו רפש ופי' אין שלום אמר אלהי לרשעים ע"כ. וז"ל מהו חומרו פנו דרך הרימו מכשול ומה הם המכשולים והדרך שלריך לפניה. גם מהו כ"ע כי זה אמר ה' רם וכו' ואת דכא ושפ"ר גמ"ש אח"כ שלום שלום וכו' ודרז"ל על צע"ת מאי שיאטיה לכאן. גמ"ש והרשעים כים נגדש מהו המשל שהמשיל לרשעים כים ורפש ופי' עד שבעבור זה אמר אין שלום וכו' :

**אמנם** יובן צמ"ש בצמיעה ד' ק"ח ע"ה אר"י לכרייה דנהרא התאי מסייעי עילאי עילאי לח' מסייעי לפתאי והלופא צמיה דמפתא. הג"ה חמש גנות שמשתפקות ממעיין ה' ונתקלקל כולם מתקנות עם העליונה נמלאת התחתונה מתקנת עם כולם ומתקנת לעלמה. חמש חלרות השופכות לביב ה' כולם מתקנות עם התחתונה נמלאת העליונה מתקנת עם כולם ומתקנת לעלמה. ופי' הענין הוא דאם הגוה משתפקות ממעיין ח' הנמשך מלמעלה למטה ועלו חזנים ומכשולות בתוך המעיין ולריך להרים המכשול מתוך המעיין אם המכשולות הם מלד העליון של הגר חייבים התחתונים לסייע לעליונים כדי שירימו המכשולות ויכדו המים למטה להשקות שדותיהם וכיון שנגיע התועלת לתחתונים חייבים לסייע לעליונים חבל הם המכשול ללד מטה חיונם חייבים העליונים לסייע לתחתונים להרים המכשול כי אין מגיע להם שום תועלת בהרמת המכשולות חדרבה הם רולים בלא לפנות הדרך ויהיו המים רבים אללם להשקות שדותיהם שבע רב. חנוס אם חמש חלרות יש להם ביב ח' שהולכים שם מי גשמים ומי שופכים בלא יעשו רפש ופי' חוי כשהמכשול הוא ללד

ולריך שמן השמים יעזרו אותך מלמעלה והם יעזרו  
אותו לשוב כי הוא מתייחש מן התשׁוׁ :

**עוׁנׁ** מ״ש רז״ל דעיקר השפּע היורד לישרׁ הוא ע״י  
השלוס כמ״ש לא מלא הקב״ה כלי מחזיק  
ברכה לישראל אלא השלוס שׁוׁ ה׳ עוז לעמו יתן וגוׁ.  
ואמרו חכמי המקׁו דהענין הוא דעיקר השפּע משפּיע  
משם הוי״ה לשם אדנות באופן זה. שאות יו״ד דהוי״ה  
משפּיע לאות אל״ף דאדנות והגה עשרה פעמים א׳  
הרי עשרה. ואות ה׳ משפּיע לאות ד׳ דאדנות ה״פ ד׳  
הרי עשרים עם עשרה הראשונים הרי ל׳. ואות ואל״ו  
לאות נו״ן ו׳ פעמים ג׳ הרי שלש מאות ועם ל׳ הראשונים  
הרי שׁל״ ואות ה׳ אחרונה לאות יו״ד ה״פ יו״ד הרי ׳  
עם השׁל״ הרי שׁ״פ שעולה כמספר שלום עם ד׳ אותיותיו  
עולה שׁ״פ :

**מערתׁ** נבא לביאור הפ׳ דהנביא קורא בגרון ואומר  
סולו סולו פנו דרך. הטנה שתחזרו בתשובה  
ועי״ז תפנו את הדרך האתומה ומעבדת את השפּע ואז  
גם הקב״ה קורא למעלה הרימו מכסול מדרך עמי  
הטנה שגם הוא מסייע דנין שהעליונים מסייעים  
לתחתונים. ח״ש כי כה אמר ה׳ רם וגשא שוקן וגוׁ מרום  
וקדוש וגוׁ תף שחני שוקן בשמי מרומים אפי״ה את דכא  
ושפ״ר להחיות רוח שפלים ותרווחו שיש לכם שפּע רב.  
ח״א שלום שלום לרחוק ולקרוב דהיינו לבצ״ת יהיה  
שפּע וברכה רבה. אמנם הרשעים פירשׁו שאינם נוחים  
לב לשוב והע׳ שמדמים לדינא דה׳ חלרות האופכות  
לביב ואומרים דדמי לים נגרש כי השקט לא יוכל כי  
לא יוכלו להתעכב למעלה מסיבה כי ויגרשו מימיו רפּש  
ועייט ומאפּים שיבא להם התעוררות מלמעלה הא לאי״ה  
לא ישובו בתשׁוׁ הא ודאי מפסדין השפּע ממילא. ח״א  
חין שלום אמר אלהי לרשעים עכ״ד זנוק״ל :

**אִשׁר** צו״ו כ׳ הפ׳ מה יתאונן אדם חי גבר על  
חטאיו נחפשה דרכיו ונחקרה וגשבה עד ה׳.  
דק׳ מהו אומר נחפשה דרכיו הול״ל נחפשה מעשינו.  
אכן עפי״ה יע״ן ווד״ק מה יתאונן אדם חי כמה לריך  
האדם להתאונן ולהצטער על עונותיו והוא גבר על  
חטאיו. ובה ברמז חטאיו חסר יו״ד כתיב לרמוז שע״י  
עונותיו גרם שנתקלקלו לטרות השפּע אשר עיקר השפּע  
החכמה והחיים בא מן מדה החכמה שהיא אות יו״ד  
שבשם כמשׁ״ה והחכמה תחיה וכו׳ וגם חסם ג׳ חיים  
עתה נחסר השפּע שהיא אות הוי״ד לכן לריך לשוב כדי  
להחזיר השפּע למקומו. ואל יאמר שהתעוררות לריך  
שהיה מלמעלה לו״ק נחפשה דרכיו אגחנו מחוייבים  
להסיר

מטה העליונים חייבים לסייע לתחתונים כי אדרבה  
התחתונים רולים שיארו שיתעכבו מי הנשמים והשופכים  
למעלה ויהיה הרפּש והטיט ללד העליונים ויהיה מקום  
התחתונים נקו לכן העליונים מסייעים לתחתונים. נקוב  
מיהא דיש חופנים דהעליונים מסייעים לתחתונים כשהנזק  
מגיע להם. ופעמים שהתחתונים חייבים לסייע לעליונים  
כשמגיע להם הגאה והועלת :

**והנה** ידוע דע״י עונותיו קלקלו לטרות השפּע  
והקדושה והטהרה היורדת לישראל וגם פגמו  
במדות העלוונה ובאופיות השם הק׳ כידוע ליו״ת.  
מעשה יחזיו אכן דלגבי לטרות שנתקלקלו בעוה״ר  
ולריכים לנו ההגאה והשפּע שיורד מלמעלה חייבים  
אגחנו לסייע לשוב בתשׁוׁ שלימה כדי שע״ז יתוקמו  
השבילים ויורד השפּע בדרך ישרה ויהיה שפּע וזל בעולם  
וכל כוב משמים יגיע לנו. וה״ז דומה לחמש גנות  
המסתפקות ממעיין אחד דהתחתונה מסייעת לעליונה.  
ברם לגבי הפגם שפגמו בעוה״ר לריך סיוע ועזר  
אלהי כדי שגשבו בתשׁוׁ מאהבה ויתוקן שם הוי״ה הק׳  
ויוסרו כל הפגמים. וה״ז דומה לחמש חלרות האופכות  
לביב שהעליונה מסייעת לתחתונה שלא יתעכבו שם  
המים ויעשו רפּש וטיט :

**מערתׁ** אפשר דהו הויכוח בין הקב״ה וכו׳. שישראל  
אומרים התשׁוׁ שלך של׳ השיבנו ה׳. הטנה  
שאתה חייב לסייע אותנו להשיבנו בתשׁוׁ שלמה מטעם  
דדמי לחמש חלרות האופכות לביב ובין שאנו חוזרים  
בתשׁוׁ יתוקנו כל הפגמים שעשינו בעוה״ר. והקב״ה  
אומר להם שובו אלהי התשׁוׁ שלכם שאחס חייבים לשוב  
בתשׁוׁ כדי להמשיך השפּע וההגאה שלכם וממילא והאוצה  
אליכם דע״י התשׁוׁ נחקן הכל :

**וזה** יהיה רמז הפ׳ שאמר דהע״ה עזרו אלהי ישענו  
ע״ד כבוד שמך דייקא דכל תכלית שאנו מבקשים  
עזר וסיוע הוא ע״ד כבוד שמך שפגמו בעוה״ר. ועי״ז  
ארז״ל הבא ליטטר מסייעין אותו דייקא נקט לשון סיוע  
ולא אמרו פיתחין לו כמו הבא ליטמא. אבל הוא הדבר  
אשר דברנו דכיון דזה בא ליטטר דכבר שב בתשׁוׁ וחפלו  
וראונו ליטטר מסייעין אותו כדינא דגמרא דאמרו העליונים  
מסייעים ודוק :

**נמציי״ל** דכשהאדם מעורר עלמו לשוב בתשׁוׁ מן  
השמים מסייעין אותו סיוע שיש בו ממש.  
אמנם הרשעים מתייחשים מן התשׁוׁ באמנם כי כבר  
פגמו בעוה״ר למעלה וא״כ להם מגיע הנזק ח״ז

להסיר המכשולות מן הדרכים וכוונה מעוותתנו בעצור  
 הגלחתינו ותועלתינו. עד ה' ע"י שאנחנו שבים הקצ"ה  
 מסייענו וזהו ע"י חשבונו עי"ז עד שהקצ"ה יסייענו  
 וזהו עד ה' ודוק:

**וזהו** ג"כ כו' הפ' שלום רב לחובצי תורתך ואין  
 למו מכשול. דק' מהו אומרו שלום רב וכו' וכי  
 לא יש שגר לעוסק בזהו כ"ה שלום דוקא. גם מהו  
 תורתך הול"ל לחובצי התורה. גם מהו ואין למו מכשול  
 מהו זה המכשול. אכן עפ"י יע"ן דכבר כתבנו שהקצ"ה  
 אמר שובו אלי החילה בעבור הנאהכס שגייע השפע  
 לכס שהוא רמוח בתיבת שלום ועי"ז הקצ"ה מסייעם  
 כמ"ש הוא ליעהר מסייעים אותו וממילא יוסרו המכשולות  
 שהם הפגמים והמקץ שנעשו למעלה. גם ידוע שההשו'  
 היא עיקרה מהקצ"ה שהמר יעשה השו' ויהפך לו.  
 מעתה ז"א שלום רב רמוז לשפע הוא מלמעלה שהוא  
 גי' שלום כנז' יהיה לחובצי תורתך שהיה ההשו' שהיה  
 תורתו של הקצ"ה שהמר יעשה השו' ויהפך לו. גם  
 הוא אמר שובו אלי החילה מי שהם אוהבים תורה ה'  
 שהמר שובו אלי תחי' יהיה להם שלום ר"ל שפע רב  
 ועי"ז הקצ"ה מסייעם ואין למו מכשול שיהקטו כל  
 המכשולות והפגמים שלמעלה ודוק:

**באו** א' אפ"ל במ"ש נחפשה דרכינו ונחקורה וכוונה  
 עד ה'. בזהק' לפ' ג"כ כו' הפ' נפלה עפרת  
 ראשינו אוי נא לנו כי חטאנו ע"ז היה דוח וכו' על הר  
 ליון ששמש וכו' חתה ה' לעולם תשב כסאך לזר ודור.  
 דל"ד צבו טובה. חדא מ"ש נפלה עפרת ראשינו  
 ע"מ הוא מדבר. עוד למה אמר אוי ולה' לשון אחר.  
 גם אומרו נא לנו למה עכשיו דוקא ראו להתחבל  
 והלא כל ימי חייתו ראו להתחבל. גמ"ש כי חטאנו מהו  
 כ"ס כי חטאנו הדרבה משום שהיה חטא בשוגג ראו  
 להאריך אפו עמנו. גמ"ש על הר ליון וכו' חתה ה' וכו'  
 כסאך וכו' למה פרט ג' דברים הללו ליון ושם הוי"ה  
 והכסא. אך יוצן הענין בזהק' מה שפי' ה' עמודים ז'  
 ז"ל כו' הפ' חמרתו אחממה והיא רחוקה ממני וכו'  
 עמוק עמוק מי ימלאנו ופירש"י שזה הענין על הקן.  
 וק' מה ענין הקן לכאן. גם מהו תיבת והיא. אכן פי'  
 הרז"ל במה שנפרש כו' הפ' דרכי ליון חבלים מצלי בתי  
 מועד וכו' והיא מר לה. ק' מאי והיא דקמר. אבל יוצן  
 במ"ש האר"י ז"ל שבזמן חורבן ביהמ"ק נסתלק מישראל  
 שם גדול וקדוש והוא אדוני כי אלק נסתלק מכסא  
 ונקרא כס. ה"ו נסתלקו משם הוי"ה ומשתמש העולם  
 בזמן חורבן בחלי השם כי יד על כס י"ה. יו"ד נסתלקה

מירושלים. והבס הזה הוא כ"כ קדוש וגורא שבאשר  
 עומדים גלי הים ורועשים לעצוב הספינה יכולים לפעול  
 ע"י הכס הזה שם חבו"י להשקיע הים. ונ"ל זק"ה כי  
 גדול כים שצרך ר"ל השצר של חורבן הוא חומה ממש  
 לשצר של ים בזמן שטומדים הגלים ורועשים הוא מהמת  
 חסרון פעולת שם חבו"י קן הוא ממש שצר של ישראל  
 בגלות שנס להם חסר שם הזה. וסיים בדבריו שם  
 שהסם הנ"ל יוכל להתקן ע"י מלות שמירת המועדים  
 כחקקן עש"ב. כי כל פגם יש לו תקון ע"י חיה מלה  
 פרטית ומלות המועדים סגולה נפלאה ותיקן לפגם הזה.  
 חש"ה דרכי ליון חבלים מצלי בתי מועד ר"ל שאין  
 יכולים לקיים המועדים ולכך והיא מר לה שמהמרמרים  
 על שם זה דבשלמא מקודם לא היה מר לה על הסתלקות  
 שם והי"ה כי חטפ"י נסתלק היה תקנה להחזיר ע"י  
 שמירת המועדים. אבל אחרי שדרכי ליון חבלים מצלי  
 בתי מועד ואין תקנה להסתלקות שם והי"ה לפיכך והיא  
 מר לה. ח"ש שהע"ה חמרתו אחממה והיא רחוקה  
 ממני והיא דייקא ר"ל השם נסתלק בעת חורבן  
 שהוא שם והיא רחוקה ממני עד כמה יומשך הזמן  
 שיחזור שם זה עכ"ד ז"ל:

**עו"ג** מ"ש בכו' ליקוני הו' פ' בשלח ח"ל כי יד על  
 כס יה כבר נהצטר בכונה חמן כי אדני לבוש  
 הוי"ה והנה אוסיות י"ד דלדנ"י לבוש לאוסיות י"ה  
 ואוסיות ג"ה לבוש לאוסיות ו"ה. והנה כבר ביארנו כי  
 עיקר שם הדנ"י ד"ן ובה אל"ף דהיה בתחילתו ויו"ד  
 בסופו למהק אוסיות ד"ן בחמנע. ח"ש והגוי אשר יעבדו  
 ד"ן אכני. ולהיות שהיה צמ"ל נגוף ורפוא נגוף למז'  
 ורפוא לישראל לכן אמר משה שלח נ"ה ציד ר"ל  
 שיכנסו נ"ה ציד ח"ש דבר נ"ה בחזני העם כי עממם  
 יתנהג במילת נ"ה ובמלרים ציד חוקה ובחורבן נפלו  
 בעוה"ר אוסיות י"ד מכסא וכשיחזרו אוסיות י"ד על  
 כ"ס וילבישו אוסיות י"ה מלחמה לה' בעמלק והנה אז  
 חיה חור הלכנה וכו' ויחצלו הקלי' כולם בשעה  
 שחצבר הקדושה כי יד על כס יה וכו' עכ"ד ז"ל.  
 היולה לנו מכל האמור דבחרבן ביהמ"ק נחסרו מישראל  
 א' מכסא וה' מהוי"ה יו"ד מירושלם ונ"ה שהיא מלבוש  
 לו"ה וגם י"ד לבוש של י"ה כל חלו נחסרו בעוונותינו  
 בחרבן ביהמ"ק. וכל הפלתנו ותחייתנו להחזיר העטרה  
 גיושנה שישלם שם הוי"ה ולבשו נ"ה וי"ד ויו"ד של  
 ירושלים וא' של כסא. עוד ידוע דתיבת חטא תהפך  
 לשון חסרון כמו והייתי חני וצני חטאים. עוד ידוע  
 דה"ה חחרונה רומת למלכות שהיא ללדיק יסוד  
 עליון

**דבר**

**דרוש א' להספד**

**טוב**

ה' עזרתה לנו. שלח לנו משיח ואסף גדחי ישראל אל חרצנו ואל נחלת אבותינו. ובהנה לנו בית קודשנו ותפארתנו מחמד עינינו. והעיר אשר נקרא שמך עליה שאלו שלום ירושלים בענגלא ובז"ק אחי"ר :



**דרוש ב' להספד**

דרוש שדרשתי בתשלום השבוע של עשר פרס דודי הרב הבולל ענותן כהלל פר קשישא במהר"ר אליהו הכהן פראב ז"ל גלביע יום ז' פסח תרנ"ט תנצב"ה.

**יקוננו המקוננים** ויספירו חספדנים אל חבל כבד זה שח"ל בחשבונינו. כי ה' אלהים הדימנו מי ראש ולענה השקנו. בסליקו ש"ל לין מרינו וכאחר משפחתינו. ויעל אליהו בסערה השמים כי חסיד הי עניו אשר היה למנן בעדנו. חס בחתי לספר גדול קדושתו וחסקו בחו' ומעשיו הטובים חין די צא"ר וכל העם ערבים אחדיו מקדש בחסדו החסרון לנו. לרור שמור דודי לי קופה של בשמים ועטרה גדולה מכולם לילה כיום ישי"ר עה"ת ועה"ע מה חגיגה ומה אומר עלי לבי דוי אהה כי לקחי אלהים מעלינו. הא ודחי לן יאית להספד נפלה עמרת ראשינו אוי נא לנו כי חפאנו :

**ובאש"י** ראיתי בס' כס"ש ז"ל בדרוש י"ד להספד שפי' טו' הפ' זקנים משער שבתו בחורים מגניבתם שבת משום לבנו נהפך לחבל מחולינו נפלה עש"ר אוי נא לנו כי חפאנו. דהסנה היא צמ"ש מהר"א מונסון ז"ל ה"ד ה' ראש דוד ז"ל פ' תרומה וז"ל כי השראת שכינה למטה בארץ היא טורף גדול לעבודת ה' וליראתו כי הגשמה היא חלק אלוה ממעל והיא יראה לחפוא בפני השכינה ואף דחיו לא חוי מזליה חוי. כל קבל דנא בחול השפע ורצוי הקדושה בהשראת שכינה כלה גרש יגרש הסט"א והוא מוכן לעבוד עבודה א"ד. והנה ידוע כי החכם בחכמתו הן בעודו חוי בעסק תורתו ותפלתו ומזמניו הנה הוא מרכבה לשכי' ומשם ילא שפע רב לכל העם. ותועלת גדול לשמור משמרת הטוהרה ושלא לחפוא כ"כ ולהסוף בקדושה מסיבת השראת השכי' על

עליון בסוד לדיקים יושבים ועמדוניהם בראשיהם כידוע :

**מערתה** הפסד דזהו דקא מהחוקן ירמיה הנביא אחר סבדר ואמר כל הגרות שאירעו לאבותינו בחרבן כמ"ש זכור ה' וט' נחלתינו וכו' יתומים וכו' זקנים וכו' שהם דברים גופניים. הן עתה צא לקוקן ג"כ על דברים הללו שהם רוחניים ועומדים ברומם של עולם שגחסרו ממנו בעוונותיו ובה היה דברו. ראשונה נפלה עמרת ראשינו שהיא ה' אחרונה דהו"ה החומות למלכות שהיא עמרת ראשית. וגם אוי ר"ל שגחסר א' מכסא והו"ו מהו"ה והו"ד מירושלים שהם חיותות או"י ועם ה"ה אחרונה הרמוזה בתחילה יהו חיותות אהו"י. וגם נא לנו ר"ל הנה שהם לבוש וה' שהם לנו לישראל כמ"ש דבר נא באוני העם דלאוה"ע ב"ד ולישראל צנ"ה חו"ש נ"ח לנו. וגם כ"י ר"ת כ"י יד ר"ל י"ד שהם לבוש ו"ה כל אלו הדברים חפאנו ר"ל נחמדו ממנו בעוונותיו ע"ז הוא מקוקן ואומר. ע"ז ר"ל על הראשונים שאמרנו היה דוח לבנו לער מעט כי הם טועים לנוף חבל על אלה שאמר באחרונה חסדו עינינו כי ע"ז נחמטנו השפע וחסדנו כל טוב. וחור ופירש מה הם ראשונה על הר ליון וכו' זו ירושלים שגחסר ממנה אות יו"ד. וגם אהה ה' שבוש שם הו"ה שגחסר מלבשו שהיא שם אדכ"י וגם ו"ה של השם. וגם כסאך לרור שגחסר מכסא אות א' לכן נחמט מפילים תחגיטנו לפניך למה לנחט וכו' השיבו ה' וכו' חדש ימינו כקדם שתחזור עמרה ליושנה דימי קדם בראשונה וכל א' על מקומו יבא בשלום. וידוע דכלו כל הקפין וחין הדבר תלוי אלא בתשו' חו"ש נחפשה דרבינו ונחקרה ונשובה בתשו' שלימה ע"ז עד ה' עד שישלם שם הו"ה צ"ה והוא יעשה למטן שמו אחי"ר :

**קבצוי** למילין אגא דאמרי יה"ר זכות הגדיק עט"ר אשר נחמטנו עסוקים בכבדו הוא יש א ברכה בעדנו ובעד כל הקה"ק הזה הע"י ובעד בניו ונכדיו ויונאי חלניו ובעד כל ישראל אחינו. והוא יעמוד בהפלה בעלותו ההרה וישע אהלו עם לדיקים וחסידים שהקב"ה יגאלנו באולת עולם ויושיענו מכל לרעותנו. הנלצ"ה נבג"מ אהלו אוהל ישרים טובו אהליך יעקב אחי"ר :

**ראש** ועד סוף הגה שפתי לא אכלה צעי ומחחקן אגא ה' רחמנו. קבן גדחי ישראל שובה ה' את שביטנו. עד חיימת נלעטר בגלות החל הזה. בין אדום וי' זה רודה חיה. ועמך ישראל דויים וחסופים מהם להריגה מהם למכירה. נפשו לעפר שחה. קומה

על ראש הדיק ובסילוקו ה'ן נגרע התועלת הנפשי הלוה  
בהשראת השכי':

**ובזה** פי' החיד"ה ז"ל כו' משו"ל חכם שמה אין לנו  
תמורה לנו דייקה בשגס לא אלמן ישראל ושכיחי  
רצון מ"מ חלק החכם שמה בהשראת שכינה חסורי  
מחברא ע"ש. והם כסחם חכם שמה אמרו כן כ"ש וק"ו  
בהפטר חכם לדיק גדול עניו וקדוש עסיק באורייתא  
תדירא. תפלתו זכה וטהורה. אין ס' שלריך להרבות  
הבני וההספד עליו על העדר השראת שכי' המרובה  
שבינינו. והשעה אפשר שזה יהיה כו' המקוון שבה  
להתאונן על העדר סילוק השכי' מבינינו בהדרגות שזה  
גורם התגברות כח הספ"ה המכריחם לחטוא מצלי  
מוגע. וז"ש זקנים משער שבו דהיינו זקנים שקמו חכמה  
משפטים המלויינים בהלכה שהיתה שכי' שרויה ביניהם  
ע"י עסק התו'. וגם בחורים מנגינתם דהיינו נגינה  
ש"ה שגס שם היחה השראת שכינה כמ"ש ז"ל מעולם  
לא זזה שכי' מאלל תשב"ר ושבת משו"ל שכינה עוזו  
כמ"ש ז"ל דמקום השראת שכי' שם שמחה מליה תך  
וגילו ברעדה כתיב ולו"ה שבת משו"ל. ופרדן היינו  
מתחממים לומר יש לנו אב זקן ויושב בישיבה ושכינת  
שוו עליו ה'י משום עסק תורתו ומלותיו ואי משום  
קדושתו ויראתו ותפלתו העבודה אשר עי"ז שכינת שוו  
ית' שורה עלינו בעבורו. אך עתה הן בעון גפלה עמרה  
רהיטו שנסתלק מן העולם כי לקחו אלהים מעלינו.  
ולכן הוי נה לנו כי חבטנו דבהעדר השראת שכי' הו  
מופתידים לחטויה ואוי והבוי לנו כע"כ לן יארוח למצבי  
בסילוקו ולומר ע"ז היה דוח וכו' שלא נשחר לנו מונע מן  
העון ח"ד ז"ל :

**באו"א** אפ"ל כו' הפ' הגו' בדרך פשוטה. בהק'  
ג"כ לפ' כו' הפ' הדיק חבד ואין איש שם  
ע"ל ואנשי חסד נאספים בהין מבין וכו' דיל"ד דהגביא  
מהרעם על בני הדור שלא שמו על לבם חבדות הדיק  
ולא הספידוהו ולנו לדעת בהמת מהי דעהייהו של בני  
הדור. גמ"ש ואנשי חסד נאספים למה כפל הענין במלות  
שונות :

**אבן** יובן בהק' מה שפי' ה' מופה"ד מהרח"פ ז"ל  
כו' הפ' במלכתי ה' בס"ה חלקם בחיים דל"ז.  
וכ"ה בריתו היתה אהו החיים והשלום ואתנס לו מורח  
וירחי ומפני שמו ניחת הוא תורת אמת היתה צפיה  
ועולה לא נמלא בשפתיו שלום ובמישור הלך אהו ורבים  
השיב מעון כי שפתי כהן ישמרו דעת ויהורה יבקשו  
מפיהו כי מלאך ה' נצאף הוא ע"כ. ויל"ד ה' מ"ש

פי

בריתו היתה אהו ודרשו בילקוט מ"מ כ"ג משמש  
בשמנה בגדים כנגד מילה שהיה לח' ימים הה"ד בריתו  
היתה אהו החיים והשלום. נמלא דהכתוב מדבר במילה  
וא"כ מה ענין המילה לחיים. ועוד זאת שיש שלום ופי'  
רד"ק דמדבר צפינחם שהיו חייו שלש מאות שנה נטי'  
שלו"ס שלש מאות דהאריך ימים ביותר למ"ד דפינחם  
חינו אליהו. וגם בריתו יסוד ושלום יסוד. ה"כ מה  
עניינם לחיים. גמ"ש ומפני שמי הכי ס"ד שלא היה זו  
יר"ש עד שהולך לשבחו ביר"ש. גמ"ש הורת אמת וכו'  
ודרז"ל שלא עימא את הטהור וכו' אך יעלה עה"ד  
שהיה עושה הפך הדין. גמ"ש בשלום וכו' ורבים השיב  
מעון ודרז"ל על אהרן שהיה נותן שלום לרשע ועי"ז  
היה מהבייש הרשע מלעשות עבירה דהיה אומר אין  
חשא עיני והרחה את אהרן צושהי ממנו שנתן לי שלום  
ועי"ז ורבים השיב מעון. וכן צ' בני אדם שהיה מריבה  
ביניהם היה אומר לה' דחבירו מלעבר וכו' ולו"ה ויבטו  
את אהרן שלשים יום כל בית ישראל. לנו לדעת אין  
צטבור זה נלמטרו במיתתו ויבטו אותו לי יום. גמ"ש כי  
שפתי כהן ישמרו דעת ופי' מהרמ"ה ז"ל שהיה שומר  
פיו שלא להזיח דבר מפיו מצלי דעתו כדי שלא יבא לידי  
שגגה. גם צנמ' בחגיגה דרשו בד' עי"ז אס הרב דומה  
למלאך ה' ה' יבקשו מפיהו. לנו לדעת דעד הגה היו  
מדברים בהורת כהנים בשבט אהרן הכהן או פינחם  
ודתו ממבפחה כהונה ואילו בהאי קרא דרשו דבר  
השור לכל נפש גם לשאינם כהנים ואין הלו הדבר  
בכהנים :

**אבן** פי' ה' ז"ל בהק' מה בחקרו הראשונים דמה  
כל החרדה האחת לבכות ולספוד ולהתחבל על  
מיתה הדיק מאחר דהק' אס הוא ל"צ ואין זו חטא  
המיתה מוכרחת כדאיתא בצ"ר פ"כ סי' כ"ו דאמ"ל  
הקצ"ה לאדה"ר קומן עפר של האדמה שגברתה ממנו  
לא גזולה היא צידך כי עפר אהה ואל עפר תבוצ ע"כ.  
וא"כ מי גבר יחיה ולא יראה מות דכופין אותו להשיב  
הגזולה אשר צידו. ורבו סתי' צוה. חדא במ"ש ה' חלק  
שמעון ז"ל דנ"ט למה שמשמין הערלה בעפר. והוא  
עפי" מ"ש צמד' הגו' דאמר הקצ"ה לאדה"ר קומן  
עפר וכו' וה"ז דומה לדין גול מריש ובנאו צבירה  
דבאנו למח' צ"ש זכ"ה דבש"ה מקעקע כל הצירה  
זכה"ה אין לו הלה דמי מריש בלצד מפני תקנת השבים  
זהלכה כצ"ה. וכן הוא בצ"ד מאחר דעפרו ש"ה גזולה  
צידו דומה לגול מריש ובנאו צבירה דהדין הוא דנותן  
דמי מריש לכן נותנים את הערלה בעפר שהיא דמי  
מריש

מריש. ובז"ו מ"ש בהקונים דע"י שטחנים הערלה  
 בעפר גזול מחצות הקבר דל"ל למה ע"י נתינת הערלה  
 בעפר גזול מחצות הקבר. אבל לדרכינו יוכן דחצות  
 הקבר הוא שחצמים האדם במקלות של ברזל עד  
 שנעשה עפר כדן מקעקע כל הבירה והרי אם משימים  
 הערלה בעפר דהו"ל כמותן דמי מריש ה"כ אין לנו  
 לקעקע כל הבירה א"כ כדן הוא דגזול מחצות הקבר  
 ח"ד ז"ל. חקן כ"ז כשלא פגס בריתו הא לאו"ה לה עשה  
 ולא כלום. ב' ה' נח"כ ז"ל ה"ד ה' לק"י ז"ל ע'  
 ביהמ"ק כתב דחקון ההשבה הוא ע"י הקרבנות יען  
 הבהמות נבראו מן העפר של המזבח ואדם נמי ממקום  
 המזבח וזה מקיים והשיב את הגזלה. וזהו כו' הפ' פ'  
 קרה לכל קרבנס וכו' אשר ישיבו לי ר"ל ע"י קרבנס  
 ישיבו את הגזלה. ובס' בשרתי לדק כת' דנשמות ה"ח  
 דמסקי שמעפתח וכו' נבראו מעפר המזבח ולכן הו"ל  
 דהה"ח מכפרים ומנינים כמזבח. הטעם דכמו שהקרבנות  
 מכפרים להשיב את הגזלה משום שנבראו מעפר המזבח  
 כן הה"ח ח"כ הו"ל בקרבנות ממש וה"כ הת"ח לה  
 די לו לכפר על עלמו אלא אהני ג"כ דמכפר על  
 אחרים ועושה טובה לכפר ע"כ עדת בני יוצא זכאי  
 ויכפר על החייב מטענה זו של והשיב את הגזלה.  
 ג' עפ"י מ"ש הרה"ק מהר"ח ן' עמ"ר ז"ל ס' בראשית  
 דמי שהוא ית' את ה' יראת הרוממות לא יראת העונש  
 דאינו משס אלהים אלא משס הו"ה ב"ה זוכה להיות  
 משכן לשכינה יע"ש. וה"כ מי שיש בו יר"ש יכול לטעון  
 מה אשיב לה מאחד דאני מקום מוכן להשראת שכינה  
 והיא דירתו של הקב"ה ומה גלה מהמקדש דהוא  
 מקום שכינתו וגם אני מקום לשכינתו ולעבודתו נעשה  
 גוף. ולפי"ז ח"ש קרה דכתי' יראת ה' חוסף ימים  
 דכיון דיש בו יר"ש אין טוענים עליו סיקיים והשיב את  
 הגזלה דישב אל העפר אלא חיה יחיה ימים רבים  
 דכיון דיש בו יר"ש נעשה משכן לשכינה ואין בו סרך  
 גזל ובלאו"ה אם היה בו סרך גזל לא היה הקב"ה שוכן  
 בו דשונה גזל בעולה ומדהשרה שכינתו בו מורה וזה  
 דאין בו גזל. ד' מי שהוא עניו ונעשה שכן לעפר בחייו  
 ליכה טענה קומן עפר כי בלאו"ה הרי הוא עפר.  
 וזהו פי' דבקה לעפר נפשו חייני כדכריך ודוק :

**עוד** יש ה' פשוט כי טענה עפר גזול הוא בהיות  
 משנה מדעת הבעה"כ שהוא הקב"ה דהו קי"ל  
 כל המשנה מדעת הבעלים גזלן הוי כרס כשהולך בעלת  
 ה' ועושה כל מזהויו בלתי שטי דעתו ית' ליכה גזל  
 מעיקרא :

**עוד** מ"ש מהרש"ך ז"ל בהשו' ח"כ שאסור להשיג  
 רעהו במשח' ומתן כמו כן אסור להשיג גזול  
 רעהו בענין למוד הו' לאחרים או בהוראה או בדרשה  
 והפלה ונק' עני המהפך בחכמה וכו' וכ' הכנה"ג ז"ל  
 חו"מ סי' רל"ז דאם השיג גזול רעהו בלמוד וכו' אסור  
 לשמוע ד"ה מפיו יע"ש. וכ' רבינו בחיי ז"ל ס' וירא  
 דמלפני דגנא ילפינן לה ממה"ש והוא דכת' לתה טעם  
 דכיון דמלאך של חסד עושה שתי שליחויות אחאי לא  
 ריפא את אברהם ואחאי הולך מלאך רפאל לרפאותו  
 וע"ז יהיב טעמא דכיון דגמנה במטויו המלאך רפאל  
 לרפואה הוה המלאך אחר להשיג את גזולו :

**הלא** משהה נכח לביאור הפ' והוא במ"ש ה' למח  
 דוד פ' בראשית אחר שהביא לשון מד' זה של  
 חרה"ר להשיב קומן עפר. כתב אך ק' דאין אליהו  
 היה חי וקיים ולא השיב הגזלה. ומהרש"י ז"ל כתב  
 דגם אליהו נפרד נפשו מגופו אבל הגמרא מגד זה  
 דאמרו במ"ק אליהו חי הוא יע"ש מה שהי'. ואין  
 צדיק נימא דהפ' מדברים על רזא דנא והוא דאף אי  
 נימא דפיגסם הוא אליהו וחי לעולם או דאינו אליהו  
 וחי ב' שנה כע"ש שלו"ס אל יקשה בעיניך דאין לא  
 קיים והשיב את הגזלה לז"ה דע לך דבריהי היתה אהו  
 החיים והשלוס וכמו שדרז"ל על המילה ר"ל דכיון דנתן  
 הערלה בעפר לה פגס בריתו ואדרבה היה קנאי גדול  
 ח"כ כבר קיים והשיב כמ"ש הרב ח"ש ז"ל ורה"י  
 לחיות לעולם ח"ש מחמת דבריהי היתה אהו שלה פגמו  
 לכן זכה להיות לו חיים בשלימות אם הוא אליהו. וכ"ס  
 ה' הינח למ"ד טותן דמי מריש אלא למ"ד מקעקע כל  
 הבירה מה"ל. לז"ה זאה שניה ואחנס לו מורה וירחמי  
 שהיה בו יר"ש ולה יראת העונש אלא מפני שמי ניחם  
 הוא קם הו"ה ב"ה. וע"ז נמי איכא למדחי דזה דבר  
 המסור ללב דה' יראה ללבב וזה אינו מספיק לב"א.  
 לזה אני חרבה עוד טעם הורה אמת היתה בפיהו שלא  
 שימא וכו' והוא ה"ח דמסיק שמעתיח אליבא דהלכתא  
 ואיש מה נברה ממקום המזבח ומלבד דמכפר על עלמו  
 מכפר על אחרים כמו הקרבנות וראוי להיות לו חיים  
 ארוכים :

**ועוד** ה' אחר בשלוס ובמישור הלך אחי רמו לענה  
 כמ"ש בחולין פ"ט ע"פ מישרים תשפטו ב"א  
 וע"י הענה ליכה טענה קומן גזול ועוד ה' אחר הלך  
 אחי שהכל הוא בעלתי ולה שניה מדעת בעה"כ לכן  
 בשלוס ובמישור הלך אחי דאין בו גזל. וזהו רבים  
 השיב משון ר"ל דמלבד דמליל עלמו עוד מגין על  
 אחרים

אחרים להגילם מטענה זו וי"ב השיב דייקה. וכ"ה בלבד דה"כ גדדיק מעיקרו היה. אך ליכא למיחש דהשיב גבול לחתרים בלמוד תו' וכו' והוי עהמ"ב וכו' ויש מן הפוס' דקרו ליה גולן ומה הועיל מה שתיקן והשיב וכו' עו"ק כי שפתי כהן ישמרו דעת דשומר פיו ולשונו שלא להורות וללמד ולדרוש היכא דיש השגת גבול וא"כ וכו' יבקשו מפיהו לא כמו המשיג גבול שאסור לשמוע מפיו ד"ת. ומפרש מעלתו כי מלאך ה' לבאות הוא ר"ל דעושה כמו המלאך דהוה משיג גבול לכן נאה לקרותו מלאך ה' לבאות הוא וק"ל :

**ובזיו"ן מ"ש צמד' לפי שנאמר בשלום ובמישור הלך חתי לכן ויבכו את אהרן ל' יום ע"כ.** והוא דכיון דנמלא צהרין כל המדות הללו ח"כ לא היה צו ספק משום קומץ עפר גזול ח"כ למה יומת מה עשה אלה בעונותיו דחיהו מלך עלמו נקי ולדיק. ולהיות דכס' קרבן מנחה כחז דלס' דמיתה האדם משום קומץ עפר לכן ג' לבכי ז' להספד ל' לחספורה דהוא ר"ת גז"ל. ח"כ צהרין הכהן דאין צו גזל לא די בג' לבכי אלא ויבכו אופו ל' יום כיון דהוא צעון הדור ועל ידי הצער והבכיה יהיה כלי כפרה ונסלח לכל עדת בני"א ח"ד ז"ל :

**בעתה יובן כו' הפ' הגדיק אבד וגו' והוא דבני הדור נכנס בדעתס דע"מ וע"מ כל החרדה האהה שיספידוהו לגדיק מהתר דהף חס הוא ל"ג מוכרח למות כדי שישיב קומץ עפר גזול כמ"ש הקצ"ה לחדה"ר. ע"ז צה' להוכיח וכה היה דברו הגדיק אבד ואין חיש פס ע"ל להספידו בטענה זו. הלא חדשו ואנשי חסד נאכפיים ר"ל דבשלמא אלו היה הגדיק הנפטר משאר העם ואינו בעל תו' ח"כ שיכולים לומר שמיחתו היתה כדי להשיב קומץ עפר. חכן כיון שהס ת"ח בעלי תו' חוהו שרמו ואנשי חס"ד גי' ע"ב שהוא בחכמה שמשס השפעה ת"ח כמ"ש ה' דברי שלום ז"ל וח"כ ליכא גבייהו קומץ עפר. וגם רמו ואנשי חסד שעושים חסד עם צ"ה ע"ד ורצים השיב משון דמלבד דמיל עלמו מטענה זו עוד צה מגן על אחרים להגילם מטענה זו וא"כ צאין מבין כי מ"ה של הדור כאסף הגדיק לכן לריך להספידו כראוי שעי"ז יהיה כלי כפרה לישראל ודוק :**

**ובזיו"ן כו' הפ' הו' חד"ק זקנים משער שצחו ר"ל שנסחלקו מן העולם זקני ת"ח שהיו יושבים בשערים המצוינים בהלכה בחורים ר"ל מוצתרים שעוסקים בתו' יומם ולילה ח"ש מנגינתם ע"ד חין רינה ש"ח אלא בלילה. וגם שבת משו"ל ר"ל שהגדיק**

הנפטר הוא משום לבנו עוז לשמים ולבריות משמח אלהים ואנשים בתפלתו וזהו נרמו בתיבת לבנו שהיא רמו לחפילה ע"ד ולשודו בכל לבבם זו הפילה אשר זה מורה על יר"ש הפנימית שהיתה לו. לא די זה אלא כפלה עמדה ראשית שהיא ראוי להיות עטרה צרה"ס כל אדם ועכ"ז מחשיב עלמו כמי שאינו. ע"כ חלין דהוה תו' ויר"ש וענוה ח"כ חין לו טענת קומץ עפר וראוי לחיות עוד. ח"כ בודאי עיקר סילוקו היה בעונו ח"ש חוי נה לנו כי חטאתו חינו אלא לנו ר"ל בעבורנו שחטאתו. לכן ע"ז היה דוח לבנו שראוי לבכות ולהספיד עליו כדי שעי"ז יהיה כלי כפרה לישראל ונסלח לכל עדת ישראל ומדובר ודוק :

**וכן האמור בענין חפ"ל כו' הפ' צמלכים ויעל חליהו בסערה השמים ואלישע רואה והוא מנעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו ולא ראה עוד ויחזק בצנדי ויקרע צנדיו לשנים קרעים. דל"ל מהו כונהו בצעקה זו שאמר רכב ישראל ופרשיו ותרגס רב יוסף רבי רבי דעב לישר' צללותיה ברהיבין עילאין דמחו השבחה הוה בענין החפלה. חכן עפי"ה ח"ש חוד"ק ויעל חליהו בסערה השמים ר"ל שלא מת אלא עלה צנוף וכפס לשמים וכדי שלא יקשה לך דאך לא קיים והשיב את הגולה כחקי' הנמ"ד ז"ל. עו"ק ואלישע רואה והוא מנעק אבי וגו' רכב ישר' ופרשיו ותרגס רב יוסף ר' ר' ר"ל שהיה חכם ורב ומסיק שמעשהו וכו' וגם דעב לישר' צללותיה שהיתה תפלתו מקובלה מחמת יר"ש שהיתה לו ע"ד מ"ש כל מי שיש צו יר"ש דכרוו נשמעים וא"כ בצנוד' ליכא לגבי ידיה קומץ עפר לך עלה בסערה השמים והוא חוי לעולם ודוק :**

**באו"א פי' ה' קו"י ז"ל ד' ע"א כו' הפ' הו' חד"ק עוד דהנה צפ' וא"מ דרשו מהאי קרה דהבי חזי מכאן לקריעת או"א דהוה מהאחה דכפל אבי חזי חד לאב וחד לאס. וק' דמה שייך הכא לגבי חליהו להזכיר אב ואס ומי לא הוה סגי בהזכרה אב לצד. והו מ"ש ויחזק בצנדיו הול"ל ויקרע צנדיו. והו מה שהק' צנמ' ממשמע שג' ויקרעס חיו יודע שהס שנים קרעים. חכן פי' הרז"ל צהק' מ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ט מה' חבל כדרך שקורע אדם על אביו ועל אמו כך חייב לקרוע על רבו שלימדו תו' וסי' וכל אלו הקרעים קורע עד שמגלה את לבו ואינו מחתה לעולם וכו' ע"כ. נראה מדברי רבינו דחומרי דחיה צאב ואס חיתנה נמו בקריעת רבו וכדדייק בלשונו בדרך וכו' וכן מוכח ממ"ש שקורע**

שקורע עד שהוא מגלה את לבו. וכ"כ צפ"ה מה' ה"ס וכשימות רבו קורע כל בגדיו עד שיגלה את לבו. הרי דהתם נמי הוסיף כל בגדיו. ובשלהי ה' העניט כח כל אלו הקרעים קורע זידו משומד וקורע כל כסות שעליו עד שיגלה את לבו. הרי דהוסיף נמי דבצי ציד ולא בכלי כשאר מתים. באופן דלאו לענין אחוי בלבד הובו לאו"ה אלא לשאר חומרי נמי כמוצן. ע"כ מ"ש צפ"ה וה"מ ת"ר מה אביו מהה אמו מה אחיו מהה אחותו קורע קרע א' לכולם ריב"צ"א על כולם קרע א' על או"ה קרע א' לפי שאין מוסיפין על קרע או"ה ופסק שמואל הלכה כריב"צ. ונחלקו בה רבוהא קמחי דו"מ על אביו או על אמו אבל אביו ואמו ממש נריך כל א' קרע לעמנו. אכן הריב"צ"א צ"ה כחז דהין זה פי' נטן אלה כנה ריב"צ אפי' אם מהו או"ה צב"א אינו קרע אלא א'. גם ידוע מ"ש שם הרואה ס"ת שנשרף קורע צ' קריעות א' על הגויל וא' על הכתב. והנה ידוע שכבוד הרב חמור יותר מאביו והצ' שאביו מציאו לחיי עוה"ז ורבו לחיי עוה"צ וא"כ חלק רבו הוא שיה לחלק או"ה דהא או"ה שניהם יחד נותנים עשרה כחות הגוף ורבו עשרה כחות נכמתו שמוציאו לעוה"צ והו"ל כמו חלק הקצ"ה שנותן עשרה כחות נכמתו. וכמ"ש ה' בני חיי צו"ד סי' ש"ס. באופן דצמיתה רבו שנותן עשרה כחות נכמתו הו"ל כמיתה או"ה צב"א ולדעת י"נ: צב"א צב"ה א' קורע צ' קרעים ה"כ ברבו חייב לקרוע צ' קרעים:

**בעתה** ז"ה דאלישע ס"ל כס' הרמז"ס ז"ל דעל רבו חייב לקרוע בכל דיני קריעת או"ה שיהיה ציד ולא בכלי וקורע כל בגדיו עד שמגלה לבו. וגם הפס לקרוע צ' קריעות מהרי טעמי: חדא כיון שרבו שקול כנגד או"ה שניהם יחד וא"כ בסילוק רבו הוי כסילוק או"ה צב"א כדעת י"מ. והיך טעמא דכיון דאליהו מלבד חכמתו הגפלה היה ג"כ נביא ה' והו"ל כס"ה שנשרף שקרעים צ' חד על הגויל וחד על הכתב וא"כ גבי אליהו נמי לריך לקרוע שתיים חד על החכמה וחד על הנבואה. הו"ה והוא מנעק אבי אבי ר"ל עכשו הו"ל כמי שמת לו האב והאם צב"א דכיון שהרב שקול לאב ואם יחד. וגם רכב ישר' ופרשיו דהיינו החכמה והנבואה רכב ישראל היינו הנבואה ופרשיו היינו החכמה כל כי התי חיצוה רמייח לעשות ככל דיני או"ה משו"ה ויחוק דייקא ציד ולא בכלי וגם בגדיו דייקא כל בגדיו עד שגילה לבו ויקרעם לשנים דייקא כלו' צ' קריעות וגם קרעים דייקא שיהיו קרועים ועומדים לעולם שאינם

מתאחים באופן קריעת רבו שיה לכל מילי. ולפי מהי דכתי' דבסילוקו של אליהו איכא חיוב צ' קריעות דומה לס"ה שנשרף על הגויל ועל הכתב. אפ"ל שיה מה שרמזו רז"ל ק' סילוקו של אהרן לפני הקצ"ה כשצירת הלוחות. דמאן דכר שמייה דאהרן יותר משאר לדיקים וכמ"ש ז"ל ק' סילוקו ש"ל וכו'. אלא אפשר דהכונה לרמז דצמיתהו של אהרן איכא תרתי אי מלך חכמתו וחסידותו ואי מלך כהונתו הגדולה שהיה משמש לפני ית' וא"כ הו"ל דומה לשצירת הלוחות דאיכא תרתי הגויל והכתב באותיות פורחות את"ד ז"ל:

**והנה** הרב ז"ל פי' כו' הפ' הנו' לפי ס' הרמז"ס ז"ל. אכן הרמז"ן ז"ל פליג על רבינו והק' עליו מכת סוגייה הגמרא והבי"ד הכ"מ ז"ל שם פ"ט מה' אבל וע"ש מה שתי' ואלח"מ ז"ל שם האריך בזה ובסו"ד כת' שקושיית הרמז"ן על רבינו הם קושיות עלומות ואין לתרלם כ"א שנאמר שגירסא אחרת יש לו בגמרא יע"ש צ"ב. ומרן ז"ל בשו"ע צו"ד סי' רמ"ב סכ"ה הביא ס' הרמז"ס נסחם וס' הרמז"ן צ"ש י"ה וכן צה' קריעה סי' ש"מ ס"ח ולפי הכלל המסור צדיק דסתם וי"ה הלכה כסתם נר' דפסק כהרמז"ס ז"ל. וכן צה' תענית באו"ה סי' תקס"ה ס"ד פסק כל הקרעים האלו צידו וכו' יע"ש:

**באו"ה** אפ"ל לענ"ד כו' הפ' הנו' שם הפסוקים הקודמים וכ"ת ויהי כעוצרם ואליהו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך צמרס אלקח מעמך ויהמר אלישע ויהי נה פי שנים צרוחך אלי ויהמר הקטיח לשאל אם תראה אותי לוקח מחתך יהי לך בן ואם חין לא יהיה ויהי הם הולכים הלך ודבר והנה רכב חש וסוסי חש ויפרידו בין שניהם ויעל אליהו בצערה השמים ואלישע רואה והוא מנעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו ע"כ. ויל"ד צהו טו"ח. חדא בשאלת אלישע שהיא קשה חין מלאו לבו לשאל פי שנים ממה שלא הי"ל. ואם היה יכולה ציד אליהו לתת לו למה אמ"ל הקטיח לשאל. והו מ"ש אם תראה אותי וגו' יהי לך בן אמאי אלעריך לתנאי זה אם היה צידו ליתן לו יתן בלתי שום תנאי ואם לא היה צידו חין אפשר שבשעה שיראה אותו שיהיה צידו לתת לו. והו מ"ש ויהי המה הולכים הלך ודבר ודרז"ל בד"ה מהו הכונה בד"ה הללו דבשלמא אליהו שהיה נפטר מאלישע שייך ביה ד"פ משום שאל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך ד"ה שמתוך קד זוכרהו. אלא אלישע מה לו להחטק בד"ה דדיו לאבל שיטמוד באבלו:

שאפשר להתקיים בלא צריכה וכן צהרי עלי עולה וכו' עכ"ד ז"ל. וכן הק' ה' מחנ"א ז"ל צה' זכיה ד' ל"א ע"כ יע"ש :

אכן אפשר שהדברים מגיעים למה שנשאל מהרימ"ט ז"ל בח"א סי' כ"ג על שער לוחה שהיה כהו"ב צו שהוא מניח ר' זהובים לה' יתומות בני טובים את שיראה צעיני פ' ופ' אם יש רשות לאוחס פ' ופ' לשנות המעות לעורך מזה אחרת כגון לעורך יתומים ותלמידים שלמדו תו'. או מאחר שהוא פ' ליתומות חכו במחנת סכ"מ ואינם יכולים לשנות. והשיב ה' ז"ל דלא זכו במחנות ההם במהנה ש"מ דאע"ג דדברי ש"מ כוכ"ד מ"מ לא עדיף דברי ש"מ מוקפין דבריה וכוין דבריה ע"י קפין לא מהני ה"ג לגבי ש"מ וכו' ובנדון שלפנינו אלו היה צבריה בקפין לא היה מועיל מפני שאין אותם יתומות. ברורה ידועות כדי שיזכו וכוין שכן למאן דליה ליה צריכה לא זכו בשעה קפין וכו' וכי היכי דאין מקפין דבר שאינו מצובר ה"ג אין מקפין לאדם שאינו מצובר וכ"ש הוא כדאמרי' פ"ק דגטין לענין דשלב"ל דאפי' למ"ד אדם מקנה דשלב"ל מודה הוא דאין מקנה לזו שלב"ל וכו' ע"כ ודברים האלה כתב ג"כ בחו"מ סי' כ' על גזון כזה ופסק דלמאי דק"ל דאין צריכה בדאורייתא אין אדם מקנה לחבירו דבר שאינו מצובר יע"ש. וה' דרכי הים ז"ל ד' ק"ו ע"ד הק' על דברי מהרימ"ט ז"ל אלו וז"ל ודבריו תמוהים טובה דנר' דאשהימטתיה מחלוקת הראשונים בענין אדם מקנה לחבירו דבר שאינו מסוים כגון קרקע מנכסי קגויה לך דלעת רש"י והרי"ף והר"י ו' מיג"ש והרמב"ם פ"ג מה' זכיה ל"ק משום דכל חד וחד מלי למדחי לא זה שהקניתי לך. ולדעת החוס' והראב"ד והרמב"ן והרשב"א והרא"ש והטור בחו"מ סי' רמ"א ושאר כל האחרונים קנה. וחילייהו מההיא צרייתא דמנחות ד' ק"ח האומר לחבירו בית צביתי אני מוכר לך וגפלו בית מראשו נפול וכן עבד מעבדי אני מוכר לך ומה לו עבד מראשו מה אלמא אע"ג דהוי דבר שאינו מצובר ומסויים קנה וצרייתא זו פסקוה כל פוסקי ההלכות ולפי דברי מהרימ"ט ז"ל הו"א צרייתא אזלא כמ"ד יש צריכה וזה דבר תימה שהרי כל פוסקי ההלכות שפסקו א"צ בדאורייתא הביאו צרייתא זו לפסק הלכה :

וה"ב דרכי הים ז"ל כת' לישב דברי מהרימ"ט ז"ל כמה שידוע שאע"ג דאין אדם מקנה דשלב"ל אפי"ה ק"ל דאדם מחייב בדשלב"ל כמ"ש בחו"מ סי' ס'. וטעם הדבר שכשהוא בלשון חיוב החיוב חל על גוף האדם המחייב לא על דבר הנקנה מושא"כ כשאינו בלשון חיוב אלא בלשון מכר ומתנה צקפין שהקפין הוא על הדבר וכוין שהדבר הוא אינו בעולם לא חל הקפין. ובכן איכא למימר דה"ג לענין מוכר או עתה דבר שאינו מצובר שאם היה בלשון חיוב מהני אפי' למ"ד א"צ כיון שנתחייב גופו למכור ואפי' אותו הדבר אינו מצובר. ומשמע ליה להרשב"א ז"ל דהאומר לחבירו בית צביתי אני מוכר לך כיון שלא אמר בית צביתי מסר לך או קני לך אלא אני מוכר לך משמעותו לשון חיוב שמחייב עלמו למכור לחבירו בית צביתו וכן עבד מעבדיו. הילכך אעפ"י שאין הדבר מצובר משיקרא קנה הלוקח לענין שאין המוכר יכול לחזור בו וכשיצטר הבית או העבד קנה הדבר עלמו אבל קודם שצירר המוכר הבית או העבד לכ"ע ל"ק אותו הבית או העבד כיון שלא היה מצובר ולא היה כאן אלא חיוב על גופו של מוכר למכור לו בית ללוקח ומפני חיוב זה ס"ל להרשב"א ז"ל ודע"י דאדם מקנה לחבירו דבר שאינו מצובר אבל הבית או העבד שצירר הלוקח א"כ ל"ק משיקרא. ובכן נוחס דברי מהרימ"ט ז"ל דכיון דמצוה"ר יולא מדברי הרשב"א דכל עוד שלא צירר המוכר הבית או העבד ל"ק הלוקח שום דבר ואין כאן אלא חיוב על גוף המוכר למכור א"כ כשמה המוכר קודם שצירר המקח אין היוצאים חייבים לצרר הנוקח כיון דלא היה כאן חיוב אלא על גופו של מוכר והרי מה ואינו בעולם כדי שיצטר. וא"כ צדקו מהרימ"ט שמה המצוה ולא צירר כיון דלמ"ד א"צ לא זכו למפרע אלא משעה צריכה וחילך הרי אין כאן זכיה אלא לחה"מ ולהכי מסיק הרב דיכולים לשנות ואין כאן סתיירה לדברי הרב לא מדברי הראשונים שאמרו אדם מקנה לחבירו דבר שא"מ שהם לא אמרו אלא לענין שלא יוכל המוכר לחזור מחמת חיובו שנתחייב למכור אבל אילו ומדו דכל עוד שלא צירר את הדבר ל"ק שום דבר אלא משעה שצירר המקח וחילך. ולא מדברי הרשב"א שאף הרשב"א ז"ל אילו ומדו דלמ"ד א"צ ל"ק הדבר שאינו

שאינו מזכיר מעיקרה משעה קצין אלא משעה שזכיר הדבר ואילך :

**ובהבי** יחא מה שהשינו הראב"ד והרמב"ן ודע' להרי"ף ורש"י וריב"מ והרמב"ם ז"ל דס"ל דאין אדם מקנה דש"מ הק' עליהם מצרייחא דביח צביתי אני מוכר לך ופול מראהו נפול וכן עבד מעבדי אני מוכר לך מראהו מח דמזואר מינה דאדם מקנה דש"מ והם ז"ל הביאוה לפסק הלכה. ועפ"ה ח"ט שהם לא אמרו דל"ק אלא כהיה דכל נכסי נחומים לפ' עבדי חזק מקרקע כל שהוא שהקצין הוא על הדבר עלמו שח"מ אבל באומר ביח צביתי אני מוכר לך וכן עבד מעבדי אני מוכר לך שהוא לשון חיוב שמתחייב המוכר למכור כל כה"ג אולי ומודו שקנה הלוקח דבלשון חיוב מהני :

**איברא** שלפ"ז ק' ח"כ למה מראהו נפול ומח כיון שמתחייב חזק מקום ליפטר מחייבו וחייב באחריותו כמ"ש מהרי"מ"ט בחו"מ סי' פ"א. אלא דמדברי הרשב"א דאף בלשון חיוב אינו חייב באחריותו. ובכן אחו דברי מהרי"מ"ט שבח"א סי' כ"ב על נכון. אח"ד ז"ל :

**עו"ב** מ"ש המבי"ט ז"ל ח"כ סי' קל"ז הביאו הגה"ג ז"ל חו"מ סי' ר"ט דאז לבנו מקנה לו דשלב"ל דדעחו של אז קרובה אלל בנו. וידוע דדבר שאינו מזכיר ודשלב"ל שויס הם וא"כ אז לבנו מקנה לו דש"מ. וכן ג"כ אם המקנה ח"ח קנה כמ"ש מהרי"מ"ט ח"כ סי' ס"ט דכיון שהוא ח"ח וידוע שאין אדם מקנה דש"מ מסתמא אינו תאנה לחצירו וחזקה שמקנה לו כדינו דהיינו שנתחייב ונשחעבד גופו לתח לו. עו"כ מ"ש הכל"י ז"ל משם המפ' דודאי שלח אלישע פי שנים ממה שהיה באליהו היינו משום שכבר היה יודע שבעה סילוקו אליהו מן העולם יעלה במדרגה עליונה וימשוך עליו השפעת העולם ביוחר ויותר ממה שהיה בו בחחילה ולפיכך שאל ממנו שיזכהו וישפיע עליו מאותו השפעת שהוא פי שנים ממה שהיה צידו. וצ"כ פני שלמה כחז דכשם שהאז מחלק נכסיו לבניו כמו שיראה כך הרב יש לאל יח לחלק שפע הכמתו ונבואחו לחלמדידו כמו שיראה וכמ"ש"ה ונחח מהודך עליו יע"ש :

**מעשה** נדעה נרדפה להסביר ענין זה של אליהו ואלישע עפ"י הדין דכיון דביד הרב לחלק ולהשפיע מחמתו לחלמדידו כמו האז המחלק נכסיו לבניו ח"כ הו"ל כדבר שבממון וכדינו. וכיון שכן דוקא מה שהוא מזכיר יכול להקנות אבל דש"מ אין יכול

להקנות. וא"כ כאן שאל אלישע מאליהו מן השפע שיבא לו שיקנה לו ממנו הו"ל דש"מ. ולו יהיה שעהיד השפע העולם לבא לו מ"מ עתה אינו צידו ואין יכול להקנות לו ממנו עתה דהוי דש"מ ולס' הרי"ף ורש"י ור"ן מינאש והרמב"ם ז"ל ל"ק חפ"י אם יקנה לו. ואולם לס' הוס' והראב"ד והרמב"ן והרא"ש והטור ז"ל קנה וא"כ במחלוקת היא שנויה. והנה אלישע היה ס"ל כס' הני רבנן דקנה ולז"א ויהי נא ר"ל עתה תקנה לי מפי שנים שיבא צרוחק אלי. ואליהו השיבו הקשיח לשאל כלו' כיון שהוא פלוגתא דרבנן ויחא דס"ל דל"ק כיון דהוי דבר שא"מ. ואף דגימא כמ"ש ה' דרבי הים ז"ל דבלשון חיוב מהני עכ"ז ה"ד אם נשאר המקנה חי וצירר אח"כ אז קנה אבל אם מח המקנה ל"ק. ולכן אם תראה אותי לוקח מאתך שבעת הסילוק יבא השפע העולם פי שנים באותה שעה תראה אותי הו"ל כאני בעולם וציררתי. אז יהיה לך. ואם אין שלח תראה אותי שבעה הסילוק הו"ל כאלו מח המקנה וכמ"ש בגמ' במ"ק כיון שלא ראהו כמה דמי. ויהי המה הולכים הלך ודבר בד"ס בהאי עניינא ודינא דמקנה דש"מ דלס' אלישע קנה. אז יבא אלישע לידון בדבר חדש דכיון שרבו הוא כאצו ודעחו קרובה אלל בנו יכול להקנות חפ"י דש"מ. ועוד מט"א כיון שהוא חכם ודאי קנה הלוקח. ולכן אמר ואלישע רוחה בעה סילוקו של אליהו וא"כ המקנה עדין בעולם וא"כ בלשון חיוב ודאי מהני. עוד צ"ב והוא מלשק אבי אבי ודעח האז קרובה אלל בנו ויכול להקנות לבנו אף דש"מ. וגם רכב ישראל ופרשו דהיינו רבו שלימדו טו' והוא ח"ח וא"כ מכל אילין טעמי קנה קצין גו"ש. ואחר שלא ראהו עוד דכמה דמי אז חל עליו חיוב הקריעה ולכן ויחזק בצבדיו ויקרעם ובאמור ודוק :

**באופן** דחיובה רמייא עלן להספיד ולבכות על סילוקו ש"ל גדול אדונינו לרור המור דודי לי אשר עלה אליהו בסערה השמים ובחסרונו יהיה חסרון לנו כי הלדיק אבד לדורו אבד מנ"ש אנו שאיבדנו את ר' סימון חיובה רמייא עלינו לשוב בחשו' שלימה מעוטותיו כי היכי דהיה לן פטירחו לכפרה עלינו. וכמ"ש הגביא ירמיה מה יחאונן אדם חי גבר על חטאיו נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה'. דהנה יל"ד צפ' הנו' דלמה כחייב על חטאו חסר יו"ד וקריקן חטאיו. גם מהו אומרו נחפשה דרכינו הו"ל נחפשה מעשינו. גם מהו אומרו ונשובה עד ה' הו"ל ונשוב עד ה' מהו ונשובה :

**אבן** הפ"ל לקע"ד בהק' מה שראיתי לה' אספקלריה המאירה ז"ל סת' פ' תרומה דברים המודקים. מחוקים מדגש וגופה לופים. ותו"ד הוא שלריך האדם לעשות גופו משקן לשכי' ע"י מעשיו הטובים. ומה המה המעשים שלריך האדם לקיימם ולעשותם כדי שיזכה להיות מרובה לשכי'. ודאי יש בכל אדם עינות הרבה ולריך לתקן הרבה. אכן תחת שלש רגזה ארץ והם ג' אצות העומאה שהם עיקר עיבוד גאולתינו ופדוה נפשנו ובצבולם ועביר רוח עומאה מן הארץ ובהקונם יהיה תקון לשכינת עוזנו. והמה. האחת שאין לך אדם שלא יבשל בעוה"ר מלדבר עם חבירו אחד בפה ואחד בלב שהוא מדבר עם חבירו ומפתחו בפיו ולבו לא נכון עמו ובקרבו ישים אורבו. ועון זה הוא מפריד אלוף ומקנן בנייטות ואין הפלהו מקובלת כמו שבאר. ובדאי שאם יחזיקו ישראל במדת האמת כראוי ודאי בשביל הדבר הזה עלמו התקרב הגאולה. שנית. היא הגאולה המרקה בישראל והיא שיה כל אדם שכל אחד חושב מי כמוני וכל השאר מפלים אללו וכאפס וחווה נחשבו לו וכן חבירו ואין משים האדם בדעתו שבור כרוי לפניו ופחאוס ילכד ונעשה עפר ואפר רימה ותולעה ואין אדם יודע מה נעשה לו בקבר רק הוא לבדו וה"כ למה יתגאה ואין יכול להתגאות אס תמיד יחשוב בזה. שלישי. היא הגדקה שהן בעין אפי' מי שרולה ליתן הוא נותן בע"כ כמי שכפאו שד. וכבר ידוע כי זו בלבד מקרבה את הגאולה ומללת ממיתה ומצטלת כל מיני גזרות רעות. והפי' עני המהפרכס מן הגדקה חייב ליתן כמ"ש מרן ז"ל :

נפלה מש"ה במסתרים נפשי מפני גוה ואמרו בחגיגה ד' ה' ע"ב מפני גאוהם של ישראל ר"ל מפני גאות רבים לכן אמר גו"ה. וז"ס ומשלם על יתר עושה גאוה דייקא שעושה אוחיות גאוה. ומה יעשה נגד מה שנחעלה בגאוהו ודחק רגלי השכי' וכן הס וכו' שהם רגלי השם לעומת י"ה שהם נקראים ראש לזה ישפיל עלמו מאד ויעשה עליו לשכינה בהשפלתו. ועיקרא דמלתא לריך לתקן היו"ד כי בגלות הזה פרחו יו"ד מחוך ה' ונעשית ד' כי הו"א צבור ד"ו וכשנפרדה. י"ד נשאר ד' וכשמשפיל עלמו מאד ומתקן הגאולה בזה עוקן כח ליו"ד ובא כיו"ד לתוך ג"ה ונעשית גי"ה שהוא שס שכל שבמקומות ח"ס ומצמות הגי"א ר"ל מי שמתגאה מאד ועולה הבמה אז יראה מהרה להשפיל עלמו ולתקן עותו ציו"ד שתבא לתוך אוחיות גי"א כנ"ל ומלא תראה תקונו כשתבא היו"ד אז מתחברים ג' ו"א ונעשים ד' והיו"ד באה בתוך ה"ד ונעשית ה' הרי ב"ה על תקונו וישרו במקדס ובה מרבה אורה ותקונו לשכינה. ועפי"ה לעיל דהיא עתה בגלות נק' דל"ה והגאה מפריד גם ד' זו ונעשית ג' א' כנ"ל. ז"ס ונרנן מפריד אלוף אל"ף ממש ודרו"ל הלופו של עולם וידוע שהשכינה נקראת עולם :

**עון** השני המדבר א' בפה וא' בלב עון גדול הוא דידוע שלריך האדם להיות פיו ולבו שוים שאסור להפרידם שהפה נגד ה' שבשם והלב נגד ו' שבשם ואסור ליתן ריחו בין הדברים שהוא"ו נגד הוי"ה והה"א נגד הדכ"י וכשעושה אותם חללים הוא מקנן ח"ו. והסוד הגדול הדכ"י והוי"ה בהי"ן גי' פ"ה ל"ב ושני שמות אלו לריך ליחדם בהפלה ואז הפלהו מקובלת ואם אין פיו ולבו שוים אז הוא כטובל ושרץ צידו שאין קביגור וכו' ואין הפלהו נשמעת :

**עון** ג' שהיא הגדקה זו מורה מוטלת ע"כ איש ישראל עני ועשיר אכן אינה שיה בכל אלא העשיר לפי עשרו וכו' כמ"ש על נקדימון וכו' כדמבטי להו לא עבדי. ובלדנה מהיחדים העולמות יחוד גמור ע"י שמהיחדים כל השמות יחד. וזה שפירש"י ויקחו לי חרומה לי לשמי ר"ל כדי שיהיחדו כל השמות. והלא תראה ביחוד של לדקה שמהיחדים עיקרי השמות המיוחדים הקדושים שהם הוי"ה והי"ה אלהים הדכ"י ע"ה גי' דק"ה ממש והוא פלח אה"ד ז"ל חיים וקיימים :

**בז"ו** כי הפ' הנו' בהק' עוד מ"ש צמד' ע"פ דודו ואנשיו הולכים בדרך בדרך עמוה א"כ תיבב דרך

ז"ק"ל בשער הפסוקים ד' מ"ד הביא ענין זה באורך והו"ד הוא שכל מעשינו צעקת הו"ו והמלות והחפילות והצרכות יהיה כונתנו לברר ניה"ק מתוך עמקי הקלי' ולהעלותם בסוד מ"ן לרחל אמנו ועי"ז אנו גורמין שיספיע עליה הגדיק העליון להודווג עמה ולהוריד שפע וברכה רבה לכל העולמות וכל טובותינו תלויה בזה הציבור וכשיושלם כל הציבור אזי יבא משיחנו  
 צב"א :

ע"ן מ"ש צב"א ד' ל"ח ח"ל וביאור הענין כי המל' נק' שם והטעם הוא במה שהודעתין כי כל הא"ח שנפלו בעת המלכים שמחו הנה אותם הבטולים הם צחי' המ"ן שאנו מעלים תמיד לתקנם וכל הא"י ההם ירדו למטה עם המל' ובעת ק"ש עולים עמה. ומיבור אלו הצחי' נק' שם לפי שהא"ח הם רפ"ח שהם ע"צ דיודי"ן. ס"ג עם יו"ד אותיות ע"ב. מ"ה עם הוי"ה ע"ה. א"ח דהוי"ה דב"ן ע"ב. ד"פ ע"ב הם רפ"ח עם חיבור שם בן דפנים יהיו הכל גי' שם :

ע"ן מ"ש צב"א ס' השבירה פ"ב שסוד ז"מ הוא סוד שם מ"ב אבנית"ן וכו' כי שם מ"ב זה הוא להעלות כל הציבורים ולכן נרמזו בשם זה כי שם זה הוא בספי' חסד לכן נרמז בו ז"מ שמחו כי אבגי' גי' י"ז והם סוד ז"מ כי יו"ד היא מל' שהיא נקודה אותיות אב"ג הם ו' רמז ל"ק דז"א. והנה הא"מ הגק' אבגי' הלא הם נחטו ונשברו ומחו וכו' את"ד ז"ל. וידוע דשולחן רמז למל' כמ"ש בס' מאורות נתן ע' שי"ן. והא"א נק' זה כידוע כי זה גי' י"ב וי"ו רבחה ו' זעירא ה"ת ויסוד כמ"ש צב"א הולדה או"א חו"ן פ"ז יע"ש. היולת מכ"ז כי כשיאחו לדיק דרכו דרה"ק צחו' ובמלוא ומע"ש הוא מברר רפ"ח ניה"ק הנו' ע"י שם ב"ן שכולם גי' ש"ס ומעלה אותם למ"ן ע"י שם מ"ב אבנית"ן שהוא להעלות ועי"ז גורם יחד מדום העליונות ז"א עם טוק' ומוריד שפע ומיחד עלמו בקדושה ואין החינו' מתאחים בו ודוחה כל הדינים מעליו ומקרב את הגאולה. לא כן כשיהיה להפך צ"מ :

בעתה זהו ס' המסרה דידוע עיקר תולדותיהם ש"ל מע"ט ח"ש ויולד נח א"ס הגדיק המכונה בשם נח שפועה נח"ר ליוולדו א"ס הוליד תורה ומלות צב"א"ז אז הוא צורם שמברר את ש"ס שהם רפ"ח וצ"ן שהיו נחונים את חס ר"ל צעמקי הקלי' שהם דינים וגבורות וכו' את חס הוא גורם לבררם וליפוחם ולהעלותם למקומם וכו' זאת יפה לשון יופי. ומחמה שהם המעלה הוא שם מ"ב וגרמזו בשם אבנית"ן לכן

דרך כתי' לטובה. ח"ש מה יחאונן אדם חי כמה לריך להחאונן האדם הגדיק שנק' חי על עונותיו. ובפרט גבר על חטאיו חסר יו"ד כתיב וקרינן חטאיו ר"ל על עון הגאולה שמחסר היו"ד מהה"א וכשארה דלי"ת וחו חסר יו"ד. לכן התיקון הוא נחפשה דרכינו שנחפוש דרך הענוה ועי"ז תחזור היו"ד לדלי"ת ותהיה ה' וחו וגשבה ר"ל וכשזו ה' ועי"ז עד ה' שתחבר הה' עם יה"ו ויהיה שם הוי"ה שלם. הא' לאו"ה גורמים שתחסר האל"ף מדלי"ת ותהיה גוה כנו' ויהיה נרגן מפריד אלוק' כנו' ח"ש שא"ס לא נחקן אז נחטו פשענו חסר אל"ף ועי"ז אתה לא סלחת. לכן קודם כל לריך לתקן עין זה ויחזור הכל לחינתו ודוק כי נכון הוא  
 צב"ד :

ומן האמור בענין הגדקה. פי' ה' מקור ברוך ז"ל ס' מסרה ו' פסוקים שיש בהם ה' תיבות של שני אותיות. והם. נח את שם את חס. גם לי גם לך לא יהיה. אין זה כי אם רע לב. כי גם זה לך בן. על כן לא בא אל שולחן המלך. כי יד על כס יה. והוא דהילת"ר מפתח לאדם על הגדקה ואומר לו למה לך שתתן לעני ראה חייד קודמין הנית מעותיך בחקיק שע"י המעות יהיה לך שם בטולם. וגם הנה ימים באים ימי הגשמים והקור ולריך לך ולבניך בגדים לחמם. וגם ע"י המעות תלבש בגדים נאים. אכן ידע האדם כי כל זה הכל שא"ס הוא לא יתן גם מן השמים לא יחטו לו וכבר המשילו דב"ז למשפך כידוע. וגם יחשוב האדם זה העני כאלו בנו והם הקב"ה שלח לו בן היאמן בלא ירחם עליו. וגם ע"י הגדקה מיחד שם הוי"ה ויהיה השם שלם וכו'. חוד"ק שהילת"ר טוען לאדם שלא יתן גדקה בעענה את שם ר"ל שע"י המעות יעשה לו שם. וגם את חס שגריך לחמם עלמו. וגם את יפת שגריך ליפות עלמו. ועי"ז כשיבא העני אז אומר לו הבעה"ב גם לי גם לך לא יהיה. וע"ק אין זה כ"ה רוע לב זהו טענת ילה"ר. ואדרבה לריך לזרז עלמו ולה ישמע לו. ראשונה תחשוב כי גם זה לך בן. שזה העני הוא כמו בן. ועוד א"ס לא תתן גדקה עי"ז לא יתנו לך מן השמים וחו ע"כ לא בא אל שולחן המלך מלכו ש"ע. וגם תתן בדעתך כי יד על כס יה והשם והכסא חסרים וע"י הגדקה אתה גורם שיושלם השם והכסא לכן לא תשמע לעלמו וכל המוסיק מוסיפין לו את"ד ז"ל :

באו"א אפ"ל לקע"ד כו' קשר המסרה המ' חס יוכשר בעיני ה'. צהק' מ"ש רבינו מהרח"ו

יבבו הקרובים ויתאוננו די רחוקים וכל בית ישראל יבנו את השרפה אשר שרף ה' באלו ובחמסו. שם יתנו הספד מר ויללה בסילוקו ש"ל והמה חכמים גדולים ומשקים מחורתו. חכם שמת הכל כקרוביו הכל מתאבלין עליו כאשר ישורר על מהו. ובפרט כנדיק הלזה אשר תנחמו עסוקים בכבודו חכם בחכמתו. אשר אם באתי לספר שבחיו חן די בחר להגיד גדולתו. הא זדאי נדיק חזד לדורו חזד חכם שמה חן לנו החורתו. זו גדולה במאורע רע וזר סה שחירע במיתתו. שהיה צומד על עימחו הלך זכסוע הלך ושוב לביתו. זכרנע כמימריה פהלוס בל איח שם היתה מיתתו שם היתה קבורתו. הא זדאי חיובא רמייה ע"כ איש ישראל להיות זר"ר בביתו. כי האלהים עשה שיירחו מלפניו ע"ד מ"ש גורא אלהים ממקדשך כדי שכל א' זא' יראה ויבין כי לא לאדם דרכו ויבין למה לדרשו כי לא ידע האדם אה עשו. כדגיס הנאחזים במלחה :

**ובזה פי' ה' צריה יפקד פייסו ז"ל ר' ס"ח זכס**  
 המפ' סו' הפ' אל חבשו למח זאל הנוחו לו צכס צכה להולך זלח ישוב לארץ מולדתו. והוא דרו"ל אמרו ג' לבני ח' להספד וכו'. וז"ש אל חבשו למח יותר מכשיעור ג' לבני זמ' זאל המדו לו יותר מו' להספד. אך זרק צכו צביה כפולה להולך ר"ל למי שהיה הולך על רגליו צריא חולס התעף עינך צו זחינינו כי הלך לבית עולמו ולא ישוב עוד לארץ מולדתו הליכה בלח חזרה היזס כהן והיזס צקבר. ע"ז ראוי לצכות צביה כפולה יותר מכשיעור א"ד ז"ל :

**עוד אפשר לרמוז לענין צכו' הפ' הגו'. עפ"י מ"ש**  
 צירוש' דהוריות ד' דצריה הכ השמישו ש"פ וכולס אם חבדו יש להם חליפין אבל ה"ח שמת חן לנו תמורתו. אר"ל שבטיס מלא מליאה ועכ"ל כהיז זילח לבס ויחדו חנו שאבדנו חה ר' סימון פואצ"ו ע"כ. והק' והא' כהיז חרע השמש זגו' פד שלח סקפה זרחה וכו' ח"כ רצד חונד חן לנו תמורתו. ותי' צ' תי' האחד ועד שיגול הלדיק האחד לדיק רביס. זלח שמיס אפשר שיהיה סלר הלדיק הצ' בארץ אחרת ומאי דביני בניי החסרון מגיע לצפ' חרו שיזכב פמחס סנחסרו ממו :

**ובזה פי' סו' הפ' נפלה עט"ר חוי נא לנו כי חטאתו.**  
 ר"ל ראוי שנכפה ונלעטער על שנפלה עט"ר שהוא הלדיק ופ"ח שאין לנו תמורתו. זכ"ה מאי מלי חאי והא' כהיז חרע השמש זגו'. עז"ק חוי נא דייקח ע"ד

לכן נרמו צר"ה ח"ה ח"ס ו'חת צי' ע"ה י"ו כמזן אבג"י. זיפה גי' ת"ן טכח המעלה הוא שם זה. וע"י העלתו צירורים חלו למ"ן למ"י עי"ז הוא גורס כי גם זה לך בן. ר"ל גם זה שהוא ז"ח לך בן במזדווג עם הנק' הנק' שם צ"ן. ובוה גורס שפע זכרה רבה וסקצ"ה שורה עמו המיד זחינו מניח הקל' להתאחו צו. וכביחוחו צ"מ להתאחו צו חומ"ל הקצ"ה. גם לי גם לך לא יהיה שוה לי לחלקי ססילק ענמו לנד הקדושה וכיון שכן גם לי גם לך לא יהיה שנשקף יחד צלדיק זה. אלא גזרו שגור ומכריה מעליו כל החילו'. כ"ז הוא צלדיק ההולך צדרכי ה' צמו' צמפ"ס. חן אדם רשע ההולך צדוע לב. וח"ש חן זה כ"ח ריע לב. חו אינו יוכל לצבר להפלות למ"ן. חוה על כן לא צל חל שולחן המלך. ר"ל דחיבת שלח"ן צי' שפ"ח גי' ש"ס ח"ס ר"ל שאינו יוכל לצבר השס גיה"ק הגנואים צח"ס כמ'. עוד חיבת שלח"ן עולה רפ"ח ק' רמו לרפ"ח גיה"ק שפיקרס חסס ס"ג שטס חליו עולה ק'. אינו יוכל לצברס. ועי"ז הוא גורס פירוד לזו"ן וחוה ג"כ על כן לא צל אל שלחן שהיא המל' שנק' שלחן לא צל הליה המלך שהוא ז"ח ועי"ז הוא מונע השפע ומגביד הדגיס ומעכז הגאולה. וחוה כי יד על כס יה. שגורס שהסס והכסא חסריס. לכן לדיק כל אדם להודרו צדצ"ז ויחזרו צחשו שלימה עי"ז יוכל לצבר גיה"ק ולגרוס זיוג זיחוד מוחת העליונות ויקרב קן הגאולה ויהיה השס שלס והכסא שלס כנ"ל וא"ש חת"מ וההי"ב :

**ובזה פי' המפ' ז"ל סו' הפ' וכל קרני רשעים אגדע**  
 תדוממה קרנט נדיק. ר"ל דחיבת רשעים הקרניס שלה שס חות ראשונה וחחרונה שס חותיות ר"ס הס גי' עמלק. וח"ש וכל קרני רשעים שס ר"ס גי' עמלק אגדע שיחזה זרע עמלק מן העולם. חו תדוממה קרנט חיבת נדיק שס חותיות ק"ן שיחזר קן גאולתו במהרה בימי אמן כי גאל ה' את יעקב אכ"ר :

דרוש ג' להספד

דרוש שדרשתי בתשלום השבוע של סע' הרב יצחק מרדכי אב"א שגלב"ע בעיה"ר פתוחת תנצ"ה.

עד שיגדל הלדיק אחר. זאת שנית לנו כי חטאתו מלשון חסרון שהחסרון הוא לנו שהפסד שיהיה נולד בעיר אחרת ע"כ :

**ובזה** הפ"ל מה שאנו אומרים ביודוי אנשי אמונה אצדו באים בכח מעשיהם גבורים לעמוד בפרק דוחים את הגזרות היו לנו לחומה וכו'. דידוע מ"ש במג' ד' פ"ו הלדיק אצד לזרזו אצד משל לאדם שאצדה לו מרגלית כ"ו שהיא מרגלית שמה לא אצדה אלא לצעליה. בזו"ו שהגחנו בזכים על סילוקן ש"ל ואומרים אנשי אמונה אצדו ונקטו אצדו שהם דומים כאצדת מרגלית כזו. וכ"ת מה כל התרדה הזאת לצכות עליהם והרי באים בכח מעשיהם ר"ל שהלדיקים חוזרים וזאים לזה הפולס בכח מעשיהם של בני הדור שחוזרים בתשובה ועי"ז ורחם השמש וזא השמש א"כ ע"מ וע"מ לריך לצפות עליהם כ"כ. לז"ק שהפ' משום שהלדיקים הראשונים הם גבורים לעמוד בפרק דוחים את הגזרות שהם גדולים וגבורים ויכולים לעמוד בפרק וכו'. לא כן הלדיק הטולד עדין קטן הוא. ועוד היו לנו לחומה וכו' רמז לה' השני שהלדיקים הראשונים היו לנו דייקא. אצל לדיק הטולד יתכן שיוולד בעיר אחרת וגמלאו שאנחנו חסרים נומנו לכן לריך לצכות עליהם ודוק. וידוע שהלדיקים והת"ח אפי' במיהתם נקראים הולכים כאדם ההולך ממקום למקום שאינם נקראים מתים כי לדיקים במיהתם נק' הייס. וזש"ה אל תצטו למה שהוא משחר עמאל דארעה בנק' מה אל תצטו עליו יותר מן הגבול. אצל צטו צכה צכיה כפולה להולך לת"ח וללדיק שנק' הולך ולא ישוב שהת"ח שמה חין לנו תמורתו. וכ"ת הא כתיב ורחם השמש וגו' עז"ק ולא ישוב לדרך מולדתו ר"ל שהלדיק השני אפשר שיוולד בעיר אחרת ולא צעירו ודוק :

**ובזו"ו** בדרך רמז כו' הפ' הלדיק אצד וגו' דק' מהו אומרו ואין איש שם על לב. גם בתחי' אחר לכן יחיד ואח"כ לשון רבים ואנשי חסד נאספים. גם מהו באין מבין וכו'. חקן עפי"ה יע"ן בהק' עוד מה שפי' מהרמ"פ ז"ל צס"ה חלקם בחיים ד' מ"ד ע"ג כו' המאמר הגו' אר"ל שבצעים מנאו וכו' ח"ל ואפשר להמטיק אומרו כתיב וילא לבס וכו' דלכאו' ק' למה היה וכל לבב דוי ולא צראש או ציד או שאר ראשי אצרים. והוא עפ"י מ"ש בירוש' פ"ח דתרומה ה' ט' ריו"ח שללו ממונו ונכנסם לביהמ"ד והיה רשבל שואל לו בהלכה יאיתו משיבו שלבו ערוד באצדתו. אמ"ל מה זה שאיך משיב. אמ"ל כל הדברים תלוים בלב והלב תלוי

בכיס אצד הכיס דהיינו המעות אצד הלב ע"כ. עו"ג מ"ש בזוהר דישר' הם הלב וזוה"ע הם האצרים. וכמו כן בהק' צנ"י הק"ח והלדיקים שצדור הם הלב ושאר אצרים הם שאר העם ולכן בא הרמז לעיני כל ישראל שדרשו הם עיני העדה בראשית נעון סופה בתחילתה אותיות ל"ב לרמז דעיני העדה הם לבס ש"י. ובק' נימא דזכו כו' ר' לוי שבצעים מניחה מלאו כתיב וילא לבס הגס ומלאו כים לרור הכסף ההוא הלב עכ"ז כתיב זהו וילא לבס והוא עולם הפוך דאצד הכיס אצד הלב והכא מניחה מלאו ואצד לבס. אנו שאצדנו את ה' סימון דהוא הלב עלמו עאכ"ו דלריכים אנו לדאוג דאגת הלב ציתר שאת וציתר ע"ז דלב חין וגסתמו עיניהם ש"י א"ד ז"ל :

**בזו"ו** דזהו שמתמיה הנציא הלדיק אצד כאצדה בעלמא שלא הספידוהו כראוי והתימה הוא ואין איש שם על לב הכו' שאין איש יודע שהלדיק הוא אלא בעלמו והשבצעים מנאו וכו' אנו עאכ"ו. ח"ש הלא יראה הרואה ואנשי חסד שהם השבצעים שמנאו וכו' עכ"ז נאספים דכתיב ויחרזו וגו' אנו באין מבין וכו' ודוק :

**בא"א** הפ"ל כו' הפ' הגו' דיל"ד מאי דעתייהו של בני הדור שלא להספידו ללדיק עד שהולך הנציא להוכיחם ע"ז. חקן יובן בהק' מ"ש בזמנאות ד' ק"י ע"צ לעולם זאת על ישראל זה מצבנו צנוי ומיכאל מקריב עליו קרבנות. וכתיב התום ז"ל דמקריב בשמותיהם ש"ג. אשר מעי"ז כתבו המפ' ז"ל דלכן לריך שיתעוררו בצכיה ולהוריד דמעות בהספר הלדיק וישבו בתשו' כדי שהשני מיתתו לכפרה כמו הקרבן שריך וידוי ופשו' וגיטוך המים כידוע. וא"כ לפי"ז מלאה החק' מקום לגוה דלנו לדעה חין הקב"ה עושה עם הלדיק להמיתו פתאום מבלי ידיעת צעלים מקודם. דבשלמא כשיפול הלדיק בחולי ויטייסר ציבורין על מפיהו וכ"ע ידעי שהוא מת ה"כ הו"ל ידיעה מקודם ואהני הקרבן שיכפר בעדם כמו הקרבן שמקריב האדם בעדו. חקן צכנו"ד שלא הי"ל ידיעה מקודם כ"א פתאום בא חידו חף שידעו במיתתו צעה הכפרה עכ"ז לא ההנייא לקרבן :

**ואמינא** לה ממ"ש בערכין ד' כ"א ע"ב ח"ל אחר שמואל עולה לריכה דעת שג' לרלונו. מאי קמ"ל הנינא אעפ"י שאין מתכפר לו עד שיתרלה שג' לרלונו. לא נריכא דפריש ליה חכריה מאי דתמא בי צעינא דעת מדידה אצל מדחכריה לא. קמ"ל זמנין דלא יח"ל



דפטרית הלדיק מכפרת יעש"ב. ואחרי המחיר לא זכיתי להבין דמה דמות יערוך ידיעת בית רבו שאמרו בענין העלם כזמחה לענין פטרית הלדיקים. ולדידיה א"כ ק' למה אמרו בסוגיית ערכין אליבא דכ"ע בחטאת ואשם לריך דעה בעלים כיון שיש ידיעת בית רבו מן התורה שהקרבנות מכפרים. באופן שהי' ז"ל אחר המחיר לא זכיתי להבין זל"י :

**א"ך** שיהיה עפי"ה צבא לבו הפ' הלדיק חזד. והוא דלפי חי' הגז"ל שמה שלוקח הלדיק פתאום משום שכבר השלים חקו ונוטל הנשמה להשתמש בה א"כ מה לעם כי יצטו באופן כזה אדרבה ראוי לשמות. חקן התי' פשוט והוא צמ"ש ז"ל עוד פעם לזה כדי להראות כמו ית' לב"ה והאלהים עשה שיראו מלפניו לק מחלקו פתאום כדי שכל העם ישמעו ויראו ויחמרו חס בארזים וכו' וא"כ לפי"ה הבבא לריבה רבה פן זולתי עדין לא נגמרה מלאכתו ועוטותיהם גרמו שיסתלק פתאום כדי להחזירם בתשו'. וידוע דאבידה היא פתאומית בלתי ידיעה מקודם. בזי"ו הלדיק חזד ר"ל שמת פתאום בלתי ידיעה מקודם ע"י חולאים ויסורין אלא באבידה שהיא פתאומית. ואין איש שם ע"ל להספיד באומרים חדתי לא מת פתאום אלא מפעם שכבר השלים חקו וכל מה שעושה הוא בתורה חסד וז"ש ואנשי חסד נאספס ר"ל מאיזה טעם אין איש שם ע"ל להספיד משום שאומרים שאלו הנאספס הם אנשי חסד שכבר השלימו חוקם א"כ למ"ל להספידם. ואף גס זאת כיון שלא מדעת הלך א"כ לא אהנייא מיתתו לכפרה ע"י הקרבן דקרבן לריך דעה בעלים מתחי' וע"ס לכן הם מהפעלים בהספד. לק מוכיח אותם הנביא באין מבין וכו' ר"ל דמאן מוכח דמטעם זה נאחד דילמא מפני הרעה של הדור נאסף הלדיק במיתה כו' דהאלהים עשה שיראו מלפניו וא"כ מט"ז ראוי לבכות ולהספיד כי היכי דהיהו לן מיתתו לכפרה ע"י הקרבן. וע"מ שאתם סוברים דלא אהני לקרבן משום דהו' של"מ בעליה. לא היא אלא יבא שלום וכו' כמו שדרשו במד' שו"ס מט"ז פ"ה ע"פ כי ידבר שלום אלו הקרבנות ח"ש יבא שלום דשפיר הו' מדעת דההפרשה והכפרה באים ביחד ואהני לקרבן לכפר כאמור ודוק :

**באריא** חפ"ל כו' הפ' הגז' ומאריך ליה נצין ג"כ מ"ש במס' שבת כל המתעלל בהספד ש"ח ראוי לקבורו בחייו ע"כ. וק' דמחי דעתו זה המתעלל בהספד. ומהו העונש דראוי לקבורו בחייו. וכל המפ' דרמו קסח"ס כל א' לדרמו פנה. ואענה גס אנכי חלקי המעט

לפולס כ"ז שהאדם צריח וחזק לעצמו"ת ואינו מתבטל ממלאכתו יהו' והמלות כי לך השאלה מתחילה. חס לא כשנאים עליו יסורין שאינם של אהבה שמצטלים אותו מה"ס ומן הטעודה דיסורין כאלו הם למרק עונותיו והוא הגורם להביאם עליו. אז ודאי יכול הקצ"ה ליקח הנשמה כיון שאין ראוי עוד הכלי לעשות מלאכתו הרי כמו שמחזיר השברים דהתם. וכפי"ז א"א לאדם שימות פתאום כיון שהיה ראוי הכלי למלאכה חס לא שיחלה פחי' ויכבד חוליו שאינו ראוי עוד לעשות מלאכתו אז מחזיר השברים למשאל. וא"כ יחזיו חקן ע"מ וע"מ כמה לדיקים שמתים פתאום בעולם דהיינו למלאכה :

**והרב** ז"ל ט' להקירתו זאת עפ"י מ"ש הרמב"ד ז"ל דגס מי ששאל צמ"ב דהוא משתמש בו לעולם יכול המשאל לקחת אותו שלא בשעת מלאכתו של שאל כיון דיכול משאל לומר לו לא השאלתיך אלא למלאכתך ועכשיו שאינה לריכה לך אי אשתמש בה. וק"מ לדיק שכבר נתמלאת האפו מתורה ומע"ט וכבר השיגה נשמתו מה שראוי להשיג וכבר נשג חקן וכמ"ס האר"י ז"ל שתכלית ביאת הנשמה לפנה"ל להשיג מבוקשה ולחזור לאינתה ואין יכולת לאדם להשיג יותר מזה ומשו"ה כאשר השלים חוקו ואינה לריכה עוד הנשמה לאדם מפלה להשתמש בה ועוד לזמן התחייה מחזירה לו :

**ובזה** פי' כו' הפ' פרי לדיק שהם יהו' והמלות הוא כדי לזכות לען חיים. וכיון שראוי הכלי למלאכה איך לוקח אותו פתאום. עז"ק ולוקח נפשות חכם לקיחה יאמר בדבר פתאום כמו ואינינו כי לקח אותו אלהים הגס שהוא צורך לקיחה עכ"ז הוא חכם וצדיק קא עבד. והג' משום שאינו לוקח אותו כ"ח צפת הן לדיק בארץ ישולם שכבר השלים חקו. ומלמד זה אף כי רשע ואיפא שהשלים אחרים והחזירם למוטב. לכן כיון שאינה לריכה לו עוד לכן תיקף הוא טעלה כאמור חת"ד ז"ל :

**ורעיקר** חקירתי מוכרחים אט לומר דבשעת מיתתו ממש הו' ההפרשה והכפרה באים ביחד זהו"ל מידעת הבעלים מתחי' וע"ס ושפיר אהנייא הקרבת נשמתו לקרבן והו' לכו כפרה ע"י אידי והתשו' וההספד ששטים עליו. ועיין לה' שמה לבי ז"ל שחקר חקירה זו בענין פטרית לדיקים בעלמא והארץ הרחב שם בדרוש א' להספד. ותי' לה' עפ"י סוגיית שבועות ד' ה' ע"א שאמרו שם ידיעת בית רבו הו' ידיעה. וא"כ ה"ז יש ידיעת בית רבו ממקראי ומדרשי רז"ל

פ' לכל מה שילווה לו פ' אם נהחייב או לה. ועמד ותלחה בפלוגתא דרבוותא במחייב בדשאי"ק ע"כ אני זוכר. ונ"מ לדין דחולי בחר פסקי מרן בשו"ע ונהבאר שדעה מרן ז"ל לפסוק כמ"ד שהוא חייב ע"ש סי' ס' וסו"ס ר"ז ע"ש. וא"כ בנדון הרשב"ש ז"ל נמי אם היה הדבר בערב לישראל אם הוא קודם הלואה וכדון שכתבתי התייא זכירה זכירה מחייב ואם שלא בשעת הלואה ע"י קנין שפיר מחייב ולא חייבין להסמכתא כגלע"ד הקלרה עכ"ל :

**ודבריו** נפלאו ממני ואחרי נע"ר המהני עליו דנהירין ליה שבילי הפוס' אך נעלם נזמנו דברי מרן ז"ל דסי' קל"ה הנו' שכת' להדיא נני שלא ידע וכו' להרמב"ם אינו מחייב בדשאי"ק וכל הבאים אחריו חלקו עליו והבי נקטינן ע"כ הרי להדיא שפסק מרן דמחייב הערב בדשאי"ק. וכבר צב"י ביאר הטעם בשם הה"מ ז"ל דהרמב"ם למעמא חיל שפ' בה' מכירה דאינו מחייב בדשאי"ק ולדעת החולקים שם חף כגון יע"ש. וא"כ מרן ז"ל שפ' בסו"ס' כהחולקים שמחייב בדשאי"ק גם כגון בסו"ס קל"א בדין הערב פסק דהבי נקטינן כהחולקים שמחייב ואך נעלם כ"ז מה' ז"ל והולך לכחוב בדברים האלו מדעתו שכ' ונ"מ לדין וכו' ולא זכר ש"ר לדברי מרן שפ' להדיא בערב דמחייב :

**ומה** גם למ"ש חת"כ אם הוא קודם הלואה וכו' ואם אחר הלואה ע"י קנין שפיר מחייב נבי' דדוקא אחר הלואה צמי קנין אבל בשעת הלואה לה בעי קנין. אחרי התבאר בע"ר חמונה דזה הוא הפך כל הפוס' שפסקו דחף בשעת מ"מ צמי קנין וכמ"ש ה' דעת קדושים ז"ל חת"מ הוה ע"י סי' י"ט שהביא משם מהר"ש הלךלעי דהליצה דכ"ע חף בשעת מ"מ צב"ג בדשאי"ק צמי קנין וע' לה' הוהל יעקב סי' ר"ן שהארך הרחוב צענין זה והעלה דחף בשעת מ"מ צמי קנין הפך ממ"ש הרז"ל וכעת דבריו לע"ר לי :

**א"י** שיהיה בערב לחברו בדשאי"ק במח' היה שטייה לדעת הרמב"ם ורבוותא אינו מחייב ולדעת החולקים מחייב וכחז הכנה"ג ז"ל בסו"ס קל"א סקל"ה דהמוחזק מני"ל ק"ל כהרמב"ם דהוה חייב. ה"כ מעתה מנחה החקי' מקום לטח צענין פעירח הגדיקים שהו"ל שמה שנוטל הקב"ה לדיק ה' ומכפר על הדור הוא מטעם ערבות שהלדיקים ילאו ערבים לכל בני דורם לכל עון ולכל חפאת אשר יחטאו דהוי כמו הלואה שלווים מן הקב"ה ממילה הו"ל שילאו ערבים לכל אשר ילוו בני דורם מנחה הקב"ה לפרוע צדס ולפי הדין יסולים לומר קי"ל כהרמב"ם דלא חל ערבותם כיון דהוי דשאי"ק ולדעת הרמב"ם חף בערב קבלין

המעט הוא. והיה בהק' מ"ש הטור ז"ל בחו"מ סי' קל"ה משם הרמב"ם ז"ל וז"ל מי שלא פירש דבר קצב בערב כגון שאמ"ל כל מה שתתן לו אני ערב או מכור לו ואני ערב יש מהגהוגים שהורו שהפי' מכר לו בעשרת אלפים או הלוהו מאה אלף הערב משתעבד בכל. וז"ל שאין זה הערב חייב כלום כיון שלא ידע הדבר ששעבד עלמו ולא נשתעבד ודברים של מעם הם ע"כ. והראב"ד כת' ח"כ לא צרב ולא צמעט אלה עד שהדעת נגעתה לשם שהיא רגיל ואמיד משתעבד ע"ש. וכחז נרן ז"ל צב"י וז"ל וכו' הה"מ דהרמב"ם לצעמיה חיל שכ' פי"ה מה' מכירה שהמחייב עלמו בדשאי"ק לה נשתעבד ולדעת החולקים שם חף כגון חולקים וכו' ע"כ. ומרן ז"ל בשו"ע שם סי' קל"א סי"ג כת' וז"ל מי שלא פירש קצב הדבר שערב וכו' להרמב"ם אין זה הערב חייב כלום וכל הבאים אחריו חלקו עליו והבי נקטינן ע"כ :

**כי מן** הבחר מה מאד המהני אחר המחיר למה שראיתי לה' משכנות הרועים ז"ל בזהו ע' סי' קי"ב שהביא דברי הרשב"ש ז"ל בסו"ס המ"ע שרלה לפטור את הערב מטעמה שנחערב בדשאי"ק שזה הוי כמו הסמכתא ואינו מחייב יע"ש. כת' עליו וז"ל ואולם מ"ש הרשב"ש עוד כס לפטור את הערב מטעמו אחרונה שנהערב בכל מה שיהחייב רלוונן דהויא הסמכתא ולא מחייב ע"ש. עין רואה דכל ערב הסמכתא דהבי קאמ"ל דהי לא פרעיה ליה הוה ליקום בחריקה וקי"ל כל דהי הסמכתא והפי' חייב והט' דבהיה הגנה דקא מהינן ליה גמר ומשעבד נפשיה עכ"ל. ואחרי נע"ר לא הבנתי כונת קוביתו על הרשב"ש דהרואה יראה דהרשב"ש ז"ל סמך עלמו על דברי הרמב"ם ז"ל שכ"כ בסוף לבוט ובקב חמלה דינים אלו בה' מלו"ל כיע"ש. ובודאי דסוגתו עמ"ש הרמב"ם דערב בדשאי"ק אינו מחייב וא"כ מאי מק' עליו מערב דעלמא דדחי שאני ערב בדשאי"ק דהוי תרתי לריעותא דשאי"ק והסמכתא דערבות משו"ה אינו מחייב לא כן בערב דעלמא. ומה גם למ"ש הסמ"ע ז"ל שם וז"ל דחף החולקים על הרמב"ם ז"ל וס"ל דהדס מחייב בדשאי"ק הפער בערב בדשאי"ק מודו להרמב"ם דלא משתעבד כיון דהיה בה תרתי לריעותא יע"ש. וא"כ כו' הרשב"ש ז"ל שהוא פטור מטעמא דהוי דשאי"ק והסמכתא ואינו מחייב וא"כ מאי מק' עליו מערב דעלמא וזה ברור :

**עוד** ראיתי לה' שסיים ח"ל חמנס זכרתי לה' מגדולי המחברים עלה ונסתפק במי שאמר אני ערב בעד

קבלן חס הוא דש"ק חינו מתחייב כמ"ש בעה"ת של"ה ח"ח סי' ל"ח דדברי הרמב"ם נאמרו חף בער"ק. ח"כ ח"ך הלדיק ללכד צעון הדור כיון שעוונות הדור רבים הם ואין להם קצבה. וחף לדעת הרמב"ד תלוי בדעת הלדיק מה שדנהו להשתעבד להיות ערב והכל הלוי לפי חומדן דעשו :

**אבן** התי' לזה בא' מב' פנים או שנאמר דלו יהי זהיה פלוגתא דרבוהא והמוחזק מלי"ל קי"ל כהרמב"ם. ח"ן חס המוחזק הוא כנגד הערב ודאי מלי"ל קי"ל כרובה דרבוהא החולקים על הרמב"ם וס"ל דחף בדש"ק משתעבד כיון דרובה סל"ה בפשיטות. ה"ג הקב"ה הוא המוחזק כנגד הלדיק ובידו נפש כל חי להמיה ולהחיות ומי הקב"ה למימר קי"ל כרובה דרבוהא דס"ל דמגהעבד. ועוד דה"ד חס הערב רולה לפטור עלמו בעטנת קי"ל או יכול. אבל חס הערב הוא בעלמו רולה לפרוע ההלוואה חף בדש"ק ליכא למ"ד כיון שהוא חינו רולה לפטור עלמו. וה"ג הלדיקים בעלמם הם רולים לפרוע בעד בני דורם כמש"ל שאין הקב"ה גוזר מיתה עה"ן ח"כ תובעים אותה בפיהם ח"כ הם בעלמם רולים לפרוע מרנוס חובות בני דורם ואינו רולים לפטור עלמם בעטנת קי"ל :

**ועוד** תירלו דלפי האמת הבא לה דמייה חלח לערב דשותפות. והוא דידוע מ"ש האר"י ז"ל דהא דכל ישראל ערבים ה"ו דכל הגשמות היו כלולים באדה"ר ונחשבים לגוף ה' ובה"ג חף הרמב"ם מודה דמשתעבד כמ"ש הר"ב אג"ל ז"ל סי' ל"ג. ורחיה דישאל יש להם דין שותפים ממנ"ש בילקוט ס' ננצים כולכם ערבים זל"ז ואפי' לדיק ח' צינכם כולכם עומדים בזכותו ולה האם בלבד חלח כל העולם שג' ולדיק יסוד עולם ע"כ. ואי מדין ערב דוקא בלי שותפות נהי דחייב במה שנתערב. אבל חס זה הערב הרויח מידי מה לו לזה לחלוק עמו ח"ז דדין שותפות ממש ובעלם כולנו נחשבים כאיש אחד וחולקין בריוח ובהפסד וכמש"ל כל העולם מון בשביל חגיגה בני כידוע :

**הלא** מנעה נבא לכו' הפ' הלדיק הצד ר"ל הלך באצידה בעלמא מטעם דאין חיש שס ע"ל להספידו ורמו בזה ואין חיש שס ע"ל אין שמים על לבם דכל ישראל חיש ח' ו"ה ואין חיש דייקה. משום דס"ל דעמא דגמילת ה"ל לכפרה הוא מטעם ערבות דעלמא וח"כ כיון דהוי ערבות בדש"ק ח"כ יכול הלדיק לומר קי"ל כהרמב"ם דלא משתעבד וח"כ ודאי בעונו מת ומה לו להספידו כיון שאינו בעבוריו. לכן בה הנביא להוכיחם

ע"ז באומרו ואנשי חסד נאספים ר"ל לא כמו שאתם סוברים שהל' דינו כערב דעלמא חלח הוי כערב דשו"ה דמשהעבד חף בדש"ק ורחיה לזה ממה שהעולם מון בעבורו ו"ש ואנשי חסד נאספים חלו אנשים לדיקיב שמציחים חסד לעולם חלו הם הנאספים. ואם חיהא דה"ל כערב דעלמא מה לכס בריוח שלו. ח"ז הוי כערב דשו"ה וח"כ ודאי דמשתעבד ולו"ה באין מצין חי' זה שמזה יבין בודאי שמפני הרעה של הדור נאסף הלדיק. גם רמו התי' שאמרנו שאם הערב רלה לפרוע ליכא למ"ד. וה"ג ח"ז אין הקב"ה גוזר מיתה עה"ן חלח ח"כ תובעים אותה בפיהם. ו"ש באין מצין כאן דייקה ר"ל שאין מצויים מש"ל אין הקב"ה גוזר וכו' וח"כ ודאי שמטעם ערבות נתפש וחייבים להספידו כראוי ודוק :

**וזהו** ג"כ כו' הגמ' הנו' כל המתעלל בהספדו ש"ח וכו' ר"ל דהו המתעלל סובר דערבות הלדיקים ל"מ לפי"ד מטעם דהוי דש"ק ולס' הרמב"ם חינו מהחייב וח"כ ודאי זה ה"ל מת בעונו ומה לו להספידו ולכן הוא מתעלל וח"כ לדעתו לה אהניח מיתת הלדיק לכפר חלח כ"ה בעונו ימות כמש"ה הנפש החופתה היא תמות. וח"כ חס י' עליו טונו' וחמיהם מוכרח למות בעונו. לז"א כל המתעלל לא מצטייה המתעלל בלי טעם וסיבה דודאי ראוי למוט חלח חפי' חס י' לו חיה טעם באומרו דערבות ה"ל חיה קימת מלד הדין הנו' וחו כל דייקה. זה ודאי ראוי לקוצרו בחייו ר"ל שאפי' יש לו עוד חיים בעולם עכ"ז מוכרח למות ולקוצרו בעוד שיש לו חיים מסיבה עונתו כיון דלפי סברה אין מי שיכפר עליו ודוק :

**ובין** האמור בענין חפ"ל כו' הפ' לה תשגה את אחיך בלבבך הוכח הוכיח את עמיתך ולה תשא עליו חטא. דק' מהו אומרו ולה תשא עליו חטא דאין לו מוצן. ח"ן עפי"ה יע"ן בהק' עוד מ"ש ה' דרבי חיש ז"ל שיש לחקור דהן לו יהי דדין שותפים ממש הו"ל לישר' ולהכי אין לו מקום פטור להל' מלד דש"ק. מ"מ יש לו לז' טענה אחרת והוא דהטור בחו"מ סי' קע"ו כת' ח"ל כת' הרמב"ם המשפיק ע"ח סתם לה ישנה ממנהג המדי' וכו' ולא ימכר בהקפה וכו' ח"כ החנו ציניהם או שיעשה מדעת חצרו והם עשה שלא מד"ח ואח"כ הודישו שכך עשה הסכים למעשיו ה"ז פטור וכו' פ"ב. הנה כי כן יש לו ללדיק לומר כיון דשינו החוטאים הוא פטור כיון שהוא לה הסכים למעשיהם. הא תינה למחרש"ם ז"ל סי' תי"ג שכ' דרילוי זה לה לא בענין שיאמר בפירוש הן חלח כיון דידע ולא מיחה הוי הסכים למעשיו ע"ש. ה"ג כיון

כיון דידע ה' ולא מיחה נהפס בעון הדור. חכן לרוב הפוס' דס"ל דשתיקה ל"מ מחי"ל. ה' ליפח דביון דמהרה"ח קאי צבי' מהרשד"ס כה' ה' מט"ש ז"ל מזי"ל קי"ל כותיבו דשתיקה לחוד מהני ע"ש וה"כ הוא ית"ש מוחזק ומני למימר קי"ל. נמזי"ל דהס מיחה בפירוש ליכא למ"ד דחייב ה"ג הס מיחה ה' ברשעים והוכיחם חליבא דכ"ע ה' פטור ואינו נהפס בעונם :

**מעשה** זהו כו' הפ' לח' תשנה חת החיך שהוא הרשע בלבבך ולא הוכיחנו בפירוש אלא תשנה אותו בלבבך דוקא ולא תסכים למעשיו צפה אלא בלבב. אלא הוכח הוכיח את עמיקך בפירוש שהאמר לו שאינו מתרלה במעשיך ובפירוש האמר לו שהיך מסכים למעשיו. ועי"ז אהה מריוח שלא השא עליו חטא ר"ל שאם תעשה כן לא תקבל בעבורו החטא שהחטא נעשה בעבורו כיון שמחית בו בפירוש שהיך מסכים למעשיו ה"כ אהה פטור והוא חייב לה כן אם לא הוכיחנו בפירוש אלא בלבב תשנה אותו באנו למח' אם אהה חייב או לא לכן עשה זאת שחוכיחנו צפה מלא ואלו תהיה אהה פטור והוא רשע בעונו ימות ואהה את נפשך הלל ודוק :

**ובז"ו** ג"כ כו' הפ' רהייה צוגדים ואפקוטטא השר המרתך לא שמרו ראה כי פקודיך אהבתי ה' כחסדך חייני. הכונה נמשך אל האומר שהמר דכע"ה שהמיד אני רואה אלו הצוגדים שהם הרשעים העוברים על ד"ה ואני מהקוטט עמהם על אשר לא שמרו המרתך ובפירוש אני אומר להם שאיני מסכים למעשיהם ולפי"ז חליבא דכ"ע הס מיחה השוקף בפירוש ואמר שאינו מסכים למעשה שותפו ששינה הוא פטור והמטנה ידו עה"ה וחי"ב. וגם אני מלד עלמי ראה כי פקודיך אהבתי. וה"כ ה' כחסדך חייני שאינו ראוי למוח מטעם ערבות כיון שאני מלידי שומר התו' והמלוה ומלד בני הדור הרשעים תמיד אני מהקוטט עמהם ומוחה בהם א"כ הם חייבים ולא אני ולכן ה' כחסדך חייני ודוק :

**ועפ"י** דבריה הראשונים שכתבנו בתחי' דרושינו מדברי ההוס' דקידושין שכתבנו דכ"מ חי לריך דעת בעלים או לא דחי אמרי' הגי כהני שלוחי דרחמנא ח"ל דעת בעלים ואי אמרי' שלוחי דין לריך דעת בעלים. רחיתי לה' חפד הנחלים ז"ל ד' י"ד שפי' כו' מהאמר פר"א והוצא בילקוט ס' וירא ר' חומר כיון שהגיע החרב לנארו של יחזק פרחו נשמתו וכיון שהשמיע קולו מבין שני הכרובים אל תשלח ידך אל הגער חזרה נפשו לגופו והחירו ועמד על רגליו וידע שכן המתים עתידים להחיות פתח ואמר ברוך מחייה המתים ע"כ. וק' וכי עד השתא

לא הוה ידע יחזק תח"ה ולכן עפ"ה ח"ש צהק' עוד מ"ש הלק"י משם הר"ן דכ"מ עוד דחי אמרי' שלוחי דרחמנא לריך הכהן להיות חבר ולדיק ואי אמרי' שלוחי דין ח"ל וכ"כ ה' שתי ידות ז"ל. עו"ן מ"ש ה' שתי ידות ז"ל פ' חי שרה פעם שלא נשחט יחזק משום ששרה לא היתה יודעת ולריך דעת בעלים דג' שות' יש צהדס וכי' ויחזק היה קרבן שות'. עו"ן מ"ש צפ' חלק חריו"ח מנין לתח"ה מה"ס שג' ומתתס ממנו תרומת ה' לחהרן ובנו וכי חהרן לעולם קיים אלא מלמד שהמתים עתידים להחיות וישראל עתמים לו תרומה מכאן לתח"ה מה"ס. דבי ר"י תנא לחהרן כאהרן מה חהרן חבר חף בני חברים ע"כ. צו"ז דלעולם יחזק היה יודע שיש תח"ה אלא דיש רהייה מה"ס לא היה יודע מה תאמר דהא מפ' ונתתס ממנו תרומה לחהרן מוכח דיש תח"ה כמ"ש וכי חהרן לעולם קיים וס'. לזה יש לדחות כאידך תנא דבי ר"י דתיבת לחהרן תתא לומר כההרן שיהיו חברים וכמ"ד הני כהני שלוחי דרחמנא ניגהו כפקותא של הר"ן ז"ל חבל כיון שהגיעה הסכין צוה"רו ופרחה נשמתו ואח"כ עמד על רגליו ולא נשחט הבין בדעתו שהט' שלא נשחט משום דשרה לא היתה יודעת מזה. וקרבן לריך ד"ב ומוח מוכח דהגי כהני שלוחי דין ניגהו. וכיון שק' או ידע יחזק דיש תח"ה מה"ס ועתה ליכא למימר דתיבת לחהרן תתא לומר מה חהרן חבר וכי' דהא הני כהני שלוחי דין ניגהו ואפי' חינו חבר יכול להקריב וצודאי דתתא קרא דנתתס לחהרן לאכיח כמ"ד מכאן לתח"ה מה"ס ח"ד ז"ל :

**ובזה** פי' כו' מד' האבא בילק"ר ע"פ וישחטו שער עזים השר הגדול ברכיע חמון מגח שמו לקח צידו חייל ה' לקטרג למה נשחט החייל ולא יחזק וצידו שנית שער לקטרג על מכ"י ע"כ. וק' למה שניהם צידו חכן עפ"ה ח"ש וצהק' עוד מ"ש ה' יד חבשלוס ז"ל דמה שמכרו השבטים את יוסף משום שרנו אותו לרשע שהיה מולא דיבה רעה עליהם וחציו עשה לו כהונת פסים זו בגדי כהונה. אמרו יהא זה משמש. וסברי דהני כהני שלוחי דרחמנא ניגהו ולריך להיות לדיק ולכן מכח חותו צו"ז דלקח שניהם צידו לומר דממ"ג הם נתפסים דכיון שלא נשחט יחזק ודחי משום שלא היה צדיעה שרה ולריך דעת בעלים דהני כהני שלוחי דין ח"כ יתל להיות יוסף משמש צכהונה חף לפי דעתם שאינו חבר כיון דשלוחי דין הם. וא"ת דהאמת אהם שמכרו אותו משום שאינו ראוי דשלוחי דרחמנא ניגהו ח"כ למה לא נשחט יחזק דחף שהיה שלא צדיעה שרה יכול להקריבו משום

משום שאינו לריך ד"ב ח"כ ממ"ג הס נאחזים בספק ודוק  
ה"ד ז"ל :

**אשר** עפ"י הפ"ל כו' מ"ש בפענח חא הביאו צם'  
כסג"א ז"ל ח"ל כשאמר משה להקב"ה לעברה  
נא וכו' אמ"ל הקב"ה אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה  
בדבר בני' יחזק ע"כ. ול"ל מה ענין יחזק לשאלת מרע"ה  
שיכנס לארץ וע"ש לה' הגו' מה שפי' לפי דרכו. ועפ"י  
ח"ש ובהק' עוד משו"ל דמה שנענש משה שנגזר עליו  
שלא יכנס לארץ הוא כדי לכפר מכ"י כדוע. בזו"ו  
דמרע"ה סבר להשגיח לא חטאו במכ"י משום דק"ל הני  
כהני שלוחי דרחמנא ולדעתם אינו רחוי יוסף לכהונה  
ובדן מכרו אותו לכן זיקק לעברה נא וכו' לכן אמ"ל  
הקב"ה דחין הדין כן אלא הני כהני שלוחי דידן. וראייה  
לזה בדבר גי' יחזק דמענין יחזק שלא נשחט ה' משום  
שלא היה צדיעת שרה משום דהקרפן לריך דעת בעלים  
מזה נר' דהני כהני שלוחי דידן ואפי' לפי דעתם רחוי  
יוסף לכהונה ושלא כדן מכרו אותו ומוכרח הוא שלא  
יכנס לארץ לכפר על מכירתו ולכן אל תוסף דבר אלי  
עוד בדבר הזה ודוק :

**באו"א** הפ"ל בדרך פשוטה כמה שפי' ז"ל כו' הפ'  
וזה לך היות כי חנכי שלחתיך. הסו' במ"ש  
ה' אמרי נעם ז"ל וז"ל ואר"ה גי' יחזק כי הוא נהנה  
להת השי"ן משמו דהיה נק' יחזק צשי"ן ולקח לר"י ולכן  
נתקלר הגלות ולה ישבו כ"א רד"ו שנה יע"ש. והנה  
מרע"ה סירב דסובר שלא בזמנס ילאו כמ"ש ה' אשד  
הנחלים ז"ל ד' ל"ג ע"א דמשה סבר דשלא בזמנס ילאו  
ולז"ח מה זכות יש צידס להויתאם ואי בזמנס ילאו מה  
זכות לריך הא הקב"ה מויתאם כדי לקיים דברו שאמר  
ת"ש ולה יותר ח"ו דסובר עדין לא הגיע הזמן. בזו"ו  
דמשה סבר שדנין סירב שעדין לא הגיע זמנס ואינו מן  
הרחוי ליענש שלא יכנס לארץ לכן נתחנן לפני ה'  
ואמר לעברה נא לכן אמ"ל הקב"ה אה"ד אלי עוד  
דחמה סירבת שלא כדן משום דבזמנס ילאו. והט' בדב"ר  
גי' יחזק לרמוז דבתחי' היה נק' ישח"ק צשי"ן והוא  
נתרלה ליקח הלדי' כדי שיתקלר הגלות ולא ישבו כ"א רד"ו  
לכן אל תוסף דבר אלי עוד ודוק :

**באו"א** הפ"ל כו' המאמר הסו'. בהק' משו"ל תי'  
לינ"מ קוה"ו דמשגולד יחזק בתחיל הגלות  
דא"י אינה מוחזקת מאבותינו. וכ' ה' אשד"ה ז"ל  
ד' ע"ב דלפי' זה מוכרח דמחי' דקאמר קרא קחי גר  
יהיה זרעך ומקרא נדרש לפניו ולפני פניו. דחי כמ"ד  
קרא נדרש לפניו דוקא ח"כ קחי ת"ש אועבדוס וענו אחס

ולריך עבדות ועניו ת"ש. עו"ן מ"ש ה' הגו' ז"ל שס  
משס המפ' הריך חזר הקב"ה מדברו שאמר לחברהס  
בתחי' קח נא וכו' ואח"כ חזר צו ואמר אל תשלח ידך  
וכו'. ופי' דכונת הקב"ה שאמר והעלהו שס לעולה על  
אחד ההרים אשר חומר אליך דקרא נדרש לפניו ולפני  
פניו וקחי חומר אליך על תיבח והעלהו והיינו שהקב"ה  
משולס לא ליוה שיחזק יהיה עולה רק שסס חומר אליך  
מי העולה. ברס אי קרא נדרש לפניו דוקא ח"כ קחי  
אשר חומר הליך על אחד ההרים והיינו שסס חומר  
אליך בתחיה הר ולשולס יחזק יהיה עולה ע"כ. וכבר  
כתבנו דמרע"ה סבר דשלא בזמנס ילאו. וא"כ לפי'  
מוכרח דסבר דמקרא נדרש לפניו דוקא ולריך עבדות  
ועניו ת"ש לא הני גר יהיה זרעך. בזו"ו דמשה סבר  
דכדן סירב משום שעדין לא הגיע הזמן ואינו מן הדין  
שיענש שלא יכנס לארץ משום שסירב לכן אמר לעברה נא  
וכו' ומוכרח דס"ל מקרא נדרש לפניו דוקא. לכן אמ"ל  
הקב"ה אה"ד אלי עוד דהדין הוא מקרא נדרש לפניו  
ולפ"פ והזמן כשלא דקחי הס"ש חכי גר ומשגולד יחזק  
התחיל הגרות ואתה סירבת שלא כדן. וראייה לדב"ר  
דמקרא נדרש לפניו ולפ"פ. בדב"ר גי' יחזק. ר"ל  
מענין יחזק שחזר הקב"ה ואמר אל תשלח וכו'. וריך חזר  
צו. ח"ו משום דקחי אשר חומר אליך על והעלהו.  
ולעולם לא אמר שיחזק יהיה עולה וא"כ מזה נר' דשלא כדן  
סירבת ולכן אל תוסף דבר אלי עוד ודוק :

**וידוע** מ"ש ז"ל דבזכות יחזק ועקידתו ה'נחנו נגאליס.  
ובזה רמוז החיד"ה ז"ל צם' יוסף תהלות סי'  
צ' מש"ה נחמ"ו נחמ"ו גי' יחזק יעו"ש מלחא בעעמא.  
אכן חז"ל אמרו כלו כל הקוין ואין הדבר תלוי אלה  
בתשו' וידוע דאות ה' רמוז לתשו' כמ"ש בג"מ מ"ט תליא  
כרעא ד"ה וכו' יע"ש :

**אשר** כזה הפ"ל לענ"ד דרך רמוז מוסר צכו' הפ' פ'  
תולדות ויהי כי ארכו לו שס הימים וישקף  
חבימלך בעד החלון וירא והנה יחזק וכו' והגמשיס.  
דעפ"י יע"ן ובהק' עוד מ"ש הארי' ז"ל צכו' הפ' זכור  
ה' מה היה לנו דבחורבן בהע"ק מ"ה שהוא הוי"ה דמ"ה  
שהוא רחמים היה לנו' גי' אלהי"ס שהוא דין. עוד ידוע  
שכל כונתנו בהו' ובמנות לחצר ד' אותיות שסס ד'  
אותיות הוי"ה ולהעלות מ"ן למלכות שמים ועי"ז תקבל  
שפע מבינה ע"י שהיא שס ס"ג ומלווי ל"ז עולם ק' בסוד  
ק' ברכאן שיומשכו למל' ועי"ז יתרבה השפע בעולם'  
מעשה ז"א ויבי כי ארכו לו שס הימים שנת ארך  
גלותנו בעוה"ר וישקף חבימלך' שהוא חבינו מלכנו ממ"ה  
הקב"ה

צעומה הדור מטעם ערבות שהם ערבים לישראל  
 כמ"ס צמד' ע"פ עלי שנים עומדים. ולכן לריך לצבות  
 ולהספיד ללדיק וישב כל אחד בשאו' מעצירות שצדו  
 ועי"ז תהני לן פטירה הלדיק לכפרה. וא"כ זה המהעלל  
 ודאי דהיו סוכר דהלדיק שמה ללו מטעם ערבות לכפר  
 על הדור אלה צעוט מה ומה לו הוא להספידו. וא"כ  
 לפי דעתו הוא ג"כ אם יש לו עוטה לא יתכפרו במיתה  
 הלדיק אלה יתארו עוטיהו חקוקים על ענמיהו ואף אם  
 יב לו עוד חיים בעולם רהוי למוה ולהקבר:

**אלא** דלנו לדעת למה לא תמרו כל מי שאינו בובה  
 ומוריד דמעות על חכם כמ"ס כל המוריד דמעות  
 על הדם כשר. ולמה צהדס כשר נקטו צלישייהו ככיי  
 ובחכס שמה נקטו הספד כל המהעלל בהספדו ש"ח:  
 דן המה דהרמז"ס ז"ל פי"ב מה' אכל ה"ב כת' כל  
 המהעלל בהספדו ש"ח הינו מאריך ימים וכל המהעלל  
 בפסד הדם כשר רל"ב וכל המוריד דמעות על הדם  
 כשר וכו' דלא עירסה דידן שבגמ' בשבת ד' ק"ה כל  
 המוריד דמעות עה"כ וכו' וכל המהעלל בהספדו ש"ח  
 רל"ב וגם הינו מאריך ימים יפ"ש. וכבר הלח"מ ז"ל  
 גרס בדבריו ז"ל ובה' דנירסו כני' הרי"פ והרמ"ש  
 ז"ל דגרסו צהרי מימרי קמחי כשר ובנומרה צהרי  
 דהינו מאריך ימים חכם יפ"ש. וגי' הרי"פ והרמ"ש ז"ל  
 היא במס' מ"ק פ' ג' יע"ש. אלה שמה על הסוד ז"ל  
 בס' ש"ד שכת' כל המהעלל בהספדו של הדם כשר הינו  
 מאריך ימים ודאי לקוצרו בחייו דלא תהי כבוד אחד  
 מהגירסאות הנז'. ואולי שהיה גורס בהיה ג"כ הדם  
 כשר יפ"ש. וכן לפי גי' הגמ' דנקטו צדיי צהדס כשר  
 ונוספד לחכס לריך לדעה טעם לזה:

**ואני** בחפשי רחיתי לה' החסיד הרח"ס ז"ל צס' דברי  
 שלום שרעבי ד' פ"ב ע"ג שכת' טעם לזה ואף  
 שדבריו צלו צארכה. העתקתי אותם כדמותם ממש כי  
 הם מחוקים מדבש וגו"ל. ח"ל אות צאות והנה נהתי לני  
 לחקור בדברי רז"ל דפנ"ו דדבוריהו צג' מקומות. והוא  
 מדע דהאצל חייב לעשות ג"ד על צוחו קריעה בצעפת  
 יליחה נשמה. ג' לבני. ז' להספד והנה מלינו ג"ד  
 שחייצנו רז"ל לעשות אותם לב' מיני הדם והוא דהמרו  
 בשבת ד' ק"ה העומד על המה בצעפת יליחה נשמה חייב  
 לקרוע. וכתבו החסידים ז"ל דמשמע ליה להש"ס דאפי'  
 דהינו הדם כשר ע"ש. ובאדס כשר מלינו בהרז"ל מ"מ  
 בניו ש"ה מתים מפני שלח צכה על א"כ. ובחכס נולט  
 שחמרו כל המהעלל בהספדו ש"ח. נמלא ר"ג מיני  
 אצלות חלקו רז"ל צג' צ"ה. קריעה אפי' על מי שאצט  
 ח"כ

הקצ"ה. בעד החלון שהיה התשו' הרמחה צחלון של  
 אזה ה' לרהוה האם התעוררו ישראל בשאו'. וירא והנה  
 יחק סהוה רמז לגוף שיש לו קק והוא חוכיות ק"ך ח'  
 מלחק את רצקה השמו שהיה הנשמה שהניח החו' והמלות  
 והלון ילך חמר השמחה והתענוגים וחו מלחק לשון  
 שמה. חו ויחמר חצימלך חך הנה חשקן היא ס"ח ח'ך  
 הנה חשקן מ"ה. גם הנה חשקן היא ס"ה כ"ו גי'  
 הוי"ה. ר"ל שכל ציחקן לזה העולם להגביר הרחמים  
 שהוא שס מ"ה ולחבר ד' חותיות הוי"ה צ"ב ע"י מעשיך  
 המוצים. וריך עתה עולם הפוך רחיתי חמרה חותי  
 היא שמתחברת עם הנשמה צהדסה וחמה ועבית הרע  
 צעמי ה'. ועי"ז נו"ה שהוא רחמים זאת עבית לנו גי'  
 אלדיים שהוא דין. ולא די אלה כמעט שכב שעי'  
 מישוט מעשיך המוצים מסרת נפשך ציד ס"מ הרשע  
 שהוא אחד המיוחד שבטס שהוא ראש לקלי' לקח את  
 חשקן שהיה הנשמה ומסר אותה צחוק עמקי הקל'. וכו'  
 ע"י והצאה עלינו הש"ס ר"ק חכילה ש"יה מ'לבוב  
 וגם ממון שהלכה החריהם ועוצת החו' והמטה. לכן  
 בני היעק' שובה אלי ואשובה אליך ועי"ז תדע וינו  
 חצימלך שהוא הקצ"ה הגונע וכו' שאין חומה ולשון יכולים  
 לשלוב צכס וחנאל החכס מהחה ידיהם כי אין הדבר  
 תלוי אלה בשאו'. ועי"ז וירע יחק צארן שהיה מלכות  
 במיס שורע כמותו צסוד מן ועי"ז וימלא צעה שהיה  
 המ' מלה בערים הוא המשכה שס ס"ג ומליחו שהוא  
 צסוד ק' צרכאן מצביה עי' ועי"ז הוא מרצה השפע  
 והרחמים בעולם ויחוקן ה' והכסה חוה ויצרכו ה'  
 שיתחדו ד' חותיות הוי"ה צה' ויהיה השס בלס והכסה  
 שלס ע"י שמתגלית מדה חמת בעולם חתן חמה ליעקב  
 צצ"ה כיר"ה:

**דרוש ד' הספד לת"ח**

**ידוע** חמ"ה כמה מהחיוב המוטל ע"כ איש ישראל  
 להנער ולבכה בצילוקן ש"ל ובפרט בצילוקן  
 של ח"ח כי ח"ח שמת אין לנו חמורטו. וכן חמרו צגמ'  
 כל המהעלל בהספדו ש"ח דהוי לקוצרו בחייו. וח"ח  
 הינו מאריך ימים. וכל המפ' לחוה גער דמהו הסו' רחוי  
 לקוצרו בחייו וגי יש בעולם שאדס יקברוהו כשהוא חי.  
 ומהו העונש איה.  
 והנה פשט הדברים צמס שחוע שהלדיקים נחפשים  
 צצ

א"כ וכייה על א"כ והספד על חכם. וזודחי שרז"ל אמרו ע"מ שיש ה' הוספת על חזירו דהיינו נ"י שאינו א"כ די בקריעה. וזכ"כ מוסף עליו בכייה. ובחכם מוסף עליו הספד. ולריך לתת מעט לשמיים אלו. דודחי דבר גדול דברו רז"ל ולריך לחזר בדבריהם שכל דבריהם דברי אלדיים חיים:

**אמנם** הדבר יובן עמ"ש הרה"ק ז"ל טעם לנ' דברים אלו שרריך האבל לעשותם. והוא דנודע כי נשמה האדם נק' ללם כמש"ה כי כללם אלדיים וכו' ובה"ה אך כללם יתהלך איש. והנה נשמה זו מתחלקת לנ' בחי' והם חכמה צינה דעה והם כנגד אלויות ללם החכמה נגד המ"ם והצינה נגד ה"ל והדעת נגד ה"ל. והנה ה"ל שהוא הדעת הוא מתפשט חוץ הגוף וה"ל שהיא הצינה היא למעלה על האדם מוקף לבחי' הנשמה הפנימית והמ"ם שהיא החכמה הוא יוהר למעלה מוקף על הצינה נמלא שיש לאדם נשמה ה' פנימית וב' מקיפין ופחות מזה א"ה לאדם לחיות וזש"ה אך כללם יתהלך איש. ועל אלו הב' מקיפין ארז"ל שיש לאדם צבואה וצבואה דצבואה. גם ערע שב' מקיפיים אלו כל ה' יש לו שורש למעלה אשר הוא החוץ בו וממנו הוא יוגק. והוא דהחכמה שהוא המקיף העליון הוא אחוז בה צה וכו' לדבר א"כ בחכמה כדי לחיותו ומה שמאיר בו דוקא רבוע ע"כ יען שע"כ הוא בחכמה. וצינה שהוא מקיף הב' הוא אחוז. בהימח וכו' לדבר א"ס לצינה שאימח מאירה לצינה כדי להחיותו ומה שמאיר בה הוא מילוי דס"ג יען דס"ג הוא צינה. וכשמה האדם מסתלק מנוטו כל ג' בחי' אלו כל ה"ל. וכנגד ג' אצילות אלו תקנו רז"ל שייעשה האבל ג' דברים על מהו. ה' הוא הקריעה והקנו שיהא כנגד הלב והוא רמז אל הסתלקות נשמה הפנימית השורה על הלב ולכך לריך לקרוע בשעת יליאת נשמה דוקא יען שעל בחי' זו נהקנה והב' היא הכייה ותקנו ג' לבני רמז אל הסתלקות אור הצינה שהוא חיה ל' שבמ"ק הוא ג' ג'. והוא המקיף החחון והמעט שתקנו צבייה יען שמילוי ס"ג שהיה מאיר בה עולה ל"ז כמספר צבייה ולכך לריך לצבוח על אור הצינה זו. והג' הוא הספד ותקנו ז' להספד והוא רמז על הסתלקות אור החכמה שהוא חיה מ"ם ובהנצרך ה"ל עולה במק' ז' והוא המקיף העליון והמעט שתקנו הספד שהינת מספד עולה רבוע ע"כ שהיה מאיר בו ולכך לריך לספד להורות על אצילות זו:

**והנה** כמו שמנינו שיש ללם א' פרעני לכל א' מב"ה כמו בן יש ללם אחד כללי לכללות כל ישראל יען שכל ישראל כולם נחשבים כגוף ה' וכן אנו רואים שכל

נשמות ישראל היו נשמה אחת כל אה"ר ה' לדבר אדם אה"ר ר"ל בטובם נשמה א' של אה"ר. וה"כ לריך להמלא בכללות כל ישראל אלו הג' בחי' של ללם מי הם. ונק' עוד מ"ש הרה"ק ז"ל צמ"ש רז"ל ד' דברים לריכים חזוק חו' ותפילה ומע"ט ודרך ארץ ע"כ. ובה' שהם ד' בחי' שיש אל הנשמה חו' הוא חכמה. מע"ט הוא צינה. תפילה הוא חסדים הדעת. דר"ה הוא גבורה הדעת יע"ש:

**ומערתה** נבחר ללם הכללי דכל ישראל. חו' שהוא החכמה הוא כנגד חכמי ישראל העוסקים בחי' יומם ולילה והם אחוים בחכמה שהוא אה"ר ומאיר בהם רבוע ע"כ ומשם חיותם וקיומם והם כנגד מ' דללם שהוא המקיף העליון. מע"ט שהוא צינה הוא כנגד הנשי חסד שיש בכללות ישראל וגם הצעלי בחיים שאינם צעלי חו' ומ"מ הם ירחי ה' וחושבי שמו ועוסקים במע"ט המיד כדי להדבק ביולרם והם אחוים צינה ומאיר בהם מילוי שם ס"ג ומשם חיותם וקיומם והם כנגד ה"ל דללם שהוא מקיף התחתון. תפילה וד"ה שהוא הדעה הם שארית ישראל שהם צלה חו' ומע"ט ומ"מ הם מהפללים ועוסקים בד"ה והם כנגד הדעה ושם הם אחוים ומשם חיותם וקיומם והם כנגד ל' דללם שהיה הנשמה הפנימית שבפוך הגוף. וה"כ נמלא דכללות כל ישראל הם נשמה ה' צב' בחיותיה אלה שהם צגופם מוחלקים באופן דנמלי"ל דכל ישראל כללות ללם א'. חכמי ישראל הם חכמה. הנשי מעשה הם צינה. שארית ישראל בחי' דעת: **ביערתה** יוצגו השמיים הנו' צמוע"ל. והוא דכשנפטר חיה חכם ח"ו ארז"ל לריך להספידו יען שהוא רומז לחכמה שהיה מאיר בו רבוע ע"כ העולה צנ' מספד ולכך לריך להספידו על הסתלקות הארה זו ממנו. ולכך אמרו חכם כבודו בהספדו. וכשנפטר חיה אדם כשר בעל מע"ט ח"ו ארז"ל לריך לצבוח עליו יען שהוא רומז אל הצינה שהיה מאיר בו מאימח מלוי ס"ג העולה צנ' ל"ז כמספר צבייה ולכך אנו צובכים על הסתלקות הארה זו. וכשנפטר חיה אדם משאר צ"ה שהין בהם לא חו' ולא מע"ט ארז"ל שרריך שהעומד שם בשעת יליאת נשמה שיקרע צגדיו יען שהוא רומז אל הדעת שמהפשט צגוף ולכך לריך לקרוע כנגד הלב לרמוז על הסתלקות הנשמה השורה על הלב עכ"ל ז"ל חיים וקיימים יע"ש:

**אשר** עפ"י ד"ק אפ"ל בו הפ' הגדיק אה"ר ואין איש שם פ"ל ואנשי חסד נחשפים באין מבין כי מפני הרעה נחסף הגדיק ע"כ. ואין להאריך בדקדוקים. אק הטובה

הכונה היה הלדיק הצד ר"ל שחזרו משחרית ישראל  
 שהם בלתי תו' ומע"ט תו' מהם מהפללים ועוסקים בד"ה שהם  
 כנגד הדעת וכנגד ל' דללם שהיא הנשמה הפנימית שהיא  
 בתוך הגוף. ח"ש הלדיק ר"ל אות ה"ל שהיא רמו לשחרית  
 ישראל הנז'. הצד. ואין ח"ש על לקרוע עליהם  
 כנגד הלז ולהתפעל במיתתם. ולה די זה חלל מתאונן  
 הנביא עליהם שנס והנשי חסד נאספים ר"ל הנשים  
 ה"ח שלומדים בתו' שיש להם יניקה ואחזקה משם ע"כ  
 שהיא צני' חסיד נאספים ולה שמו על לב. ועוד צחין  
 מבין ר"ל שלא נשאר מהם כלל שהם מן שחן בו חו'  
 חלה מע"ט שהיא אחוז צניעה חף זה חלק הלך לו  
 ח"ש צחין מבין ר"ל מי שחזרו ויניקתי מצניעה ועל  
 הכל לה שמו על להספיד ולבטות כראוי. הלא ידעו כי  
 מפני הרעה נאסף הלדיק. ר"ל שהצניעה היא לריכה כדי  
 להשקיף הדינים במ"ש בליקוטי תו' שעי' הדמע"ה שהיא  
 צני' ק"ך ע"ה. הם ממתיקים את ק"ך לירופי חלדים  
 בע"י מתגברים הפ"ר דיעים שהם צני' ה' אהיות מנלפ"ך  
 צני' פ"ר. ח"ש הלא ידעו כי מפני הרעה גי' פ"ר  
 ע"י הסעוררות הפ"ר דיעים נאסף הלדיק ולכן לדין  
 להוריד דמעות כדי בע"י הדמע"ה שהיא צני' ק"ך  
 יתמהקו ק"ך לירוף חלדים ועי"ז לא יתגברו הדינים  
 בשולם כאמור:

עליו בסנה לא צה לחשבו שג' ותדבר מרים ואלהן  
 במשה על אודות וכו' בצקשה מתך תימתי בגופו ש"מ  
 באותה שעה נשקו הקב"ה ונטל נשמתו בצניקת פיהו  
 והיה הקב"ה צוכה ואומר מי יקום לי עם מרעים מו'  
 יתפלל לפני על צני' ע"כ. והדקדוקים רבים ומתוך  
 הביאור יובט. והוא צהק' מה שפ' מרן ז"ל צאה"ע סי'  
 קי"ע ח"ל לא ישה אדם אשה והעוה לנרשה ואם הודיעה  
 מתחילה שהוא נשח' אותה לימים מותר וכו' לא יגרש  
 אדם את אשתו ראשונה אלא"כ מלאה בה ערות דבר.  
 הג"ה חבל בלאו"ה אמר' כל המגרש אשתו ראשונה אפי'  
 מוצח מוריד דמעות עליו. ודוקא צימיהם שהיו מנרשים  
 בע"כ חבל הם מגרשה מדעתה מותר ואין ראוי לו  
 למחר לשלח אשתו ראשונה חבל שמייה הם שגאה ישלחנה  
 ע"כ. עו"כ מר"ן ז"ל שם סי' קג"ד ח"ל אלו שמופים  
 אותם להוליה וליתן כבודו מי שגולד לו רוח הפה או ריח  
 החופים או שחזר להיות מקבץ לואה כלבים או בורסקי  
 וכו' נעשה האיש מוכה שחין טפין אותו להוליה חף  
 שהיא רונה להיות עמו אין בומשין לה עכ"ל.

ובדר"ך נחמה המרתו דהנה האדם בהחילה הולך ממנו  
 המקוף הרחבון שהוא כנגד איה מ"ס. ואח"כ  
 מקוף השני שהוא נגד אות ל'. ואח"כ ה"ל שהיא הנשמה  
 הפנימית וזה הוא מוה ואזו חייב לקרוע התי נגד הלז  
 נגד יליהת ה"ל. ח"ש הלדיק הצד ר"ל כשיצד אות ה"ל  
 שהיא הנשמה הפנימית. אז ואין ח"ש ר"ל במה האדם  
 וכנגד זה שם על לב ר"ל לדין לקרוע נגד הלז. ח"ש  
 כשתלה ה"ל ומה האדם באותה שעה חייב האדם לשים  
 הקרעיה על לב כאמור ודו"ק:

**באו"א** חפ"ל כו' הפ' הסו'. והוא צהק' מה שפירש  
 ה' ציך את הצרכים ז"ל ד' רכ"ה כו' מהו"ל  
 ח"ל באותה שעה קרה הקב"ה לנשמה מתוך גופו של  
 משה ואח"ל כתי ק"ך שנה קצבתך היותך בגופו של  
 משה עכשו הגיע קלך ללאת לתי ואל תאחרי המרה  
 לפניו רבש"ע יודעה אני שאתה חלד' הרוחות וכו'  
 ואתה נחתי בגופו ש"מ ק"ך שנה ועכשו יש גוף טהור  
 יותר מגופו ש"מ שלא נראה בו ריחה טרוחה מעולם ולא  
 ריחה וחולעה לכן אני אהבה אותו ואני רולה ללאת  
 ממנו. אח"ל הקב"ה לתי ואל תאחרי וכו'. אמרה לפניו  
 רבש"ע שני מלאכים ירדו וכו' וכן עמדם מיום שנולדה  
 צניקה

בנשיקה לה מקרי גירושין והוא צמ"ש הנפש דענין מיתה כל  
 חינו שיה לכל אדם והוא שהמדיק ע"י שמזקן גופו עם  
 נשמתו וגעשים גופו ואיבריו קדושים יזכה כי חף אחרי  
 מותו חף צברו עליו געשה רוחני דחין גוף בלא נשמה  
 ועלה יעלה כדמותו בצלמו. וזכו נגד צ"ה דנעשה רימה  
 והולעה בקבר והגוף חצד והנשמה היא העולה לבדה  
 אל הק' כשיצא זמנה. והוא משום דמיתה לדיקים בנשיקה  
 ומיתה צ"ח ע"י מה"מ שלט בו רימה ותולעה מטיפה  
 מרה שזרק בו מה"מ לה בן המה עפ"י ה' בנשיקה  
 חין רחוי רימה לשלוב בו. וזה מדוקדק בלשון הש"ס  
 בסוטה י"ג שאמרו יש אומרים לא מה משה כתיב  
 הכה וימת שם משה וכתיב ההם ויהי שם עם ה' וכו'  
 מה להלן עומד ומשמש וכו'. והיינו דצ"ח לומר כיון  
 דמיתה משה היה עפ"י ה' בנשיקה ולא היה פסוק הגוף  
 מהנפש לכן לא מת משה. כדי שלא יקשה בעיניך משום  
 דחין מיתה בל"ח וח"ך מה משה שהיה ל"ג ולס' צ"ט  
 חסור לגרש ח"כ מלא בה דבר ערוה לזה בא ללמדנו  
 דלפי האמת לא נות משה ומציה רחיה כתיב הכה וימת  
 עם ומחיתה עם ילפי' למרים בנשיקה מתה וכיון דמת  
 בנשיקה לא נחצד הגוף והיו שניהם כא' וע"ז עובדה  
 הג"ש כתיב התם ויהי שם עם ה' וכו' להם לא חלל חלה  
 נעשה גופו ריחוי ועומד ומשמש חף כחן עומד ומשמש הגוף  
 עם הנפש:

**הר"א** מעשה יתבאר המאמר והוא דהקב"ה עם הנשמה  
 של משה הי"ל ויכח גדול בזה דהנשמה היתה  
 סובבת דח"ך יתכן לנחת כיון דלס' צ"ט לא יגרש ח"כ  
 מלא בה ערות דבר וחין מיתה בל"ח. והקב"ה היה  
 סובר דלגבי משה לא שייך דין גירושין דהגוף והנפש  
 קיימים. ובהחי' רנה הקב"ה לפיים לנשמה שהלה עפ"י  
 סברתה. והיינו מדין גירושין. ולכן באותה שעה קודם  
 הפרידה בה עשה דקרא הקב"ה לנשמה והיינו כמו שהיה  
 הדין לא יגרשה צע"כ לכן רנה לפיים אותה שהתראה.  
 ויען הקב"ה צ"ד מהגט קרה לנשמה מהוך גופו דהיינו  
 שהגוף יגרש לנשמה דין אשה ובעלה לכן דייק לומר  
 מהוך גופו. חלה דעדיין היצעי לך דהרי ק"ל לא ישא  
 אדם אשה ודעתו לגרשה ומי גבר יחיה וכו' וח"ך הותר  
 לעשות כן. לזה חמ"ל ק"ך שנה קנבתיך והיינו נמש' כו"ט  
 מכן שאם הודיעה מחחי' שהיה נשא אותה לימים מותר  
 וכיון שמתחי' הודעתוך לכן לאי חל תאחרי דליכא שום  
 פקפוק בדבר ולכן לאי חל תאחרי. והוא חף דאמרי'  
 חין רחוי לו למחר לשלח חשתי ראשונה הרי כיון דא  
 לאי חל תאחרי וליכא גריעותא במהירות הזה כיון דהגיע

הזמן. כיון דשמעה הנשמה דהקב"ה בא אליה בה' גיטין  
 חף היה השיב המריה לו בן אמת דלענין לה ישא אדם  
 אשה ודעתו לגרשה פלעינן מחסור זה כיון שהיה תנאי  
 מתחילה. לכן הודיעני ע"מ וע"מ הם הגירושין והרי  
 חס הי"ל ריח הפה חו מוילי' ליחה כרוחה וכיולא היה  
 הדת נוהגת דכופין אותו להוילי'. חמנס כגון זה שלא  
 נראה בו מעולם ריחה סרוחה ולא ריחה והולעה חמי  
 חוהבה אותו ואיני רוצה ללאת ממנו דהיינו שהיו גירושין  
 כלשון הפ' וילאה והיתה. והוסיפה לו טענה אחרת  
 רצש"ע ח' עמרם מיום שנגליה עליו צנסה פירש מאשמו  
 בל' ותדבר מרים וכו' היתה טענתם של אהרן ומרים  
 חינו חלה דלצ"ט לריך דבר ערוה וטענתם היתה כדין  
 דין מינה ואו"ב ח"כ בצקשה ממך תפחתי בגופו של  
 משה על היווה משה דלא יגרש גם אחרי כמו כושיית  
 בלא דבר ערוה דחין מיתה בל"ח ויערערו עליו דשלא  
 דין עשה פעם ושתים. או כששמע הקב"ה טעמותיה  
 עפ"י הדין פנה לדרך אחרת לעשות המלאכה דגשקו וכו'  
 וכיון דהיה בנשיקה ליכא דין גירושין ולא נשאר לנשמה  
 שום טענה דהיא אמרה לה נראה בו ליחה גם עשה  
 לה ה' שהיה בן אחרי נותו דע"י מה"מ מסריה ונעשה  
 רימה וכו' לא כן בנשיקה. וגם ע"י הנשיקה הגוף והנפש  
 ביחד עומדים ומשמשים צמרום והדרבה עשה יש לה  
 קו"ר הרבה דכל מה שאמרה עפ"י דבריה עלת ה' היא  
 תקוב. השתא דאחית להכי דמיתה משה לא שייך  
 גירושין ח"כ לא לריך בכיה דהכניה היא משום כל  
 המגרש וכו' חפי' מזבח וכו' ואם היתה בנשיקה למה  
 יצבו. לז"ה והיה הקב"ה צוכה מי יקום לי וכו' ר"ל מה  
 שצכה לא על הגירושין חלה הכניה היא מי יתפלל לפני  
 על בני ולא משום ליתא דגירושין ח"כ ז"ל:

**היוצא** לטו מדברי הר' ז"ל דמרים ואהרן שדיברו  
 במשה על שפירש מאשמו ושלחה בגט זהם  
 סוברים כצ"ש דלא יגרש ח"כ מלא בה דבר ערוה  
 ולפורה לא נמנה בה שום דבר לכן דברו עליו. חן  
 מרע"ה ס"ל כצ"ה דברי לגרש על לא דבר. והנה מלהט  
 רחינו דאהרן ומרים נעשו ע"ז כמ"ש בצבא ד' ל"ז ויפן  
 אהרן אל מרים מלמד שפנה לגרעתו שאף אהרן נלערע.  
 וח"כ נר' דהדין הוא כצ"ה דברי לגרש חפי' לא מלא  
 בה דבר ערוה. וח"כ לדעתם יש מיתה בל"ח דהא בהא  
 הלייא כאמור. וידוע דלשון חסיפה נאמר על הנרעת  
 כמ"ש רש"י ע"פ ואחר תחסף יע"ש:

**הר"א** מעשה יוצן בו הפ' הגדיק חצד דהלך כאבידה  
 בעלמא מטעם דחין חיש שם ע"ל להספיד

כראוי. והע' משום דס"ל ככ"ג דל"ג יג"ש ה"ס ה"ת ה"ש  
 ה"כ מ"א ב"ה דבר ערוה ו"כ לפי"ו יול"ג דה"ן מ"ת  
 בל"ח ולכן הל"ק הוא בעונו מה דה"תן כי יסופר ד"ס  
 ר"אצ"ן ח"ט"א עם ח"ש"ו ש"ק"ס במש"ן ויג"ש ח"ש"ו ח"ו  
 בעונו מה ו"ה לכפר על הדור ולכן נכנסו בעט"ה זו  
 ולא ספדו אותו כראוי. אכן אחר האמת טעו בדמיונם  
 דהל"ג יראו ואנשי חסד שהם אהרן ומרים שעל ידם היו  
 חסדים לישראל וצ"ח בזכות מרים והענ"ס בשביל אהרן.  
 וכן קראו הכתוב לאהרן חסיד כמ"ה תומך ואור"ן לא"ב  
 חסידך. מראו מה נעשה בהם. כלספ"ס ר"ל נלע"רעו על  
 ש"ד"ר"ו במש"ה דה"ה סופ"ר ככ"ה והם סב"ר ככ"ג נע"ש  
 בל"ע"ת מה נ"ר דה"ן הוא ככ"ה ו"כ מ"ה יול"ג ד"ס  
 מ"ת"ה בל"ח והל"ק לא מה בעונו אלא בעוונת הדור.  
 ו"ש ב"א"ן מ"ב"ן של"ה ה"ב"ו מע"ן אהרן ומרים דהל"ק  
 מה מפני הרע"ה ר"ל מפני רעת הדור שא"ס היו נחמ"ס  
 ל"ג להב"ן דכ"ו היו מספ"ד"ן אותו כראוי וחמ"ס ב"ש"ו  
 ממע"ה"ס הרע"ס כי ה"כ דת"ה"י לכו מ"ת"ה הל"ק  
 לכפרה דו"ק:

**באו"א** אפ"ל צ"ד לפקע"ד כו' הויכח שב"ן הקב"ה  
 וכשמת מרע"ה. והוא צהק' מה שראיתי לה'  
 חלק"ס בח"ס ז"ל ד' מו"צ ע"ג ספ"ו כו' מארז"ל במד'  
 ח"ת ו"ל דודי ירד לגנו לערונות הבוסס מעשה צ"ר  
 ח"י"א צ"ה אצ"ל ותלמידיו דה"ו נהי"ן יתב"ן כש"ן תח"ה  
 חד"ה תל"ה ובכל יום ויום היה משכ"ס בעל התל"ה ומל"ק  
 האנ"ה. אמרו נשג"ה א"ה מקומנו שמת חושד"ט. מה ע"ו  
 הלכו וישבו להם במקום אחר. השכ"ס בעל התל"ה ולא  
 מל"ה הלך וחזר אחריהם עד שמל"ה אמ"ל רבותי מניה  
 אח"ה ה"ה"ס עו"ס"ס ע"ו והת"ס מבקש"ס למונע"ה ממני  
 אמ"ל ח"ו ומפני מה הנחתם מקומכם וישבתם במקום  
 אחר אמ"ל ובמת"ה ה"ה חושד"ט. אמ"ל ח"ו הל"ה ה"ו"ר  
 לכ"ס מפני מה אני משכ"ס ללקוט תל"ה"י שכ"ן שהחמ"ה  
 זרחת"ה ס"ס מחל"עו"ת. מיד חזרו לת"ן. כך הקב"ה יודע  
 א"מ"ה עונת"ן ש"ן לסלק"ס מן העולם ע"כ. דיל"ד במ"ת"ר  
 זה מוב"א. חד"ה מה לו להזכ"ר ש"ס הגדול"ס ה"ו'  
 הול"ל מעשה צר"ב"ן. ותו כמ"ש ה"ו נהי"ן יתב"ן מא"י  
 כ"מ א"ס היו נהי"ן א"ס לא היו נהי"ן רק לומדי"ס ש"ס  
 ער"י. ותו מ"ש הלך וחזר אחריהם כנראה שער"ה עד  
 שמל"ה מא"י כ"מ צ"ה. ותו מ"ש בעל התל"ה מ"ה א"ה  
 וכ"ו מה מ"ה זו ומ"ט י"ס צ"ה ה"י א"ן א"ס לומד א"ה  
 במקום של"ו חפ"ן. ותו אמרו והת"ס מבקש"ס למונע"ה  
 ממני כאלו תמ"ה"ו על שה"ו ח"ס. ותו תשוב"ה החכמ"ס  
 שאמרו ח"ו. לא הבננו מה השיבו לו על שאלתו ששאל

למה הלכו למקום אחר והם אומרים ח"ו הרי באתם  
 הלכו. ותו ה"ו"ר וישבתם במקום אחר הול"ל וישבתם  
 בכל"ן דהי"ו במקום שמל"ה והוא מדבר עמה"ס. ותו מה  
 זו המהירות חפ"ק כשנתן התל"ה ש"ט חושד"ט ח"ו  
 הל"ה בעבור שהם מחל"ע"ן הוא לוקט"ס בצוק"ר השכ"ס  
 חפ"ק ומיד חזרו למקום דמיד מורה כאלו הדבר נח"ן  
 לחזור בע"ה ה"ה:

**ובד"י** לישב זה הקדים מה ששאל ה' ב"ה עסק ס"י ה'  
 על חבורה אח"ה שהרבה ש"ס קצ"ו ישי"ה צ"ת  
 א' מן החברים שהיה עש"ר וכן עשו ז' ש"ס וע"ה  
 ב"ה"ס להס"ע הישי"ה מ"ת"ו וה"ה"י ל"ע"ק ואומר מה  
 מל"ה"ס צ"י עול"י כי תרחיקו מעל"י. והם משי"ב"ס כי לא  
 מלאו צו דבר רק הם ר"ו"ס לז"ת כל א' וא' מה"ס  
 צ' חד"ס צ"ת"ס א"ס היח"ד יוכל למחות או לא. וע"ז  
 פתח ב"ש"ו וא"ה"י צ"ד"ה מ"ש צ"ת"ן ד' ל"פ מערב"ן  
 צ"ת"ס י"ן מפני ד"ש ופר"ך א"ל"מ"ה מש"ס כבוד וה"ה  
 ה"ה"ה ש"פ"ר"ה דמעיקר"ה צ"י ר"ב ולבסוף צ"י ר"ב א"ה  
 מש"ס חשד"ה ופירש"י ד"חשד"ו לצ"י החל"ר שמעל"ע"ן בל"ה  
 עירוב. והת"ס פ"י צ"ס ר"ה שחושד"ס אותו לגנוב פת  
 של עירוב ולכן ה"ן מניח"ן אותו ש"ס. וכת' מהרי"ק"ו ס'  
 ק"ג דהפ"י ד"ס ק"ה טע"ס כדי לשנות מקום העירוב  
 הפ"ה"ה א"ן מש"ן מפני ד"ש ו"כ"ה הי"ה ש"ן לה"ס  
 טע"ה כל"ל. ומ"ה ד"ן צ"ד"ו"ו לע"ן צ"ה"כ"ג ד"ן לשנות  
 ממקום למקום וה"כ כ"ש צ"שי"ה שנה"ו בכל הפ"ו"ת  
 יהודה ש"ש"ס היח"דים ישי"ב"ת צ"ת"ס ד"ן לשנות  
 הישי"ה ולהור"ד הצ"ה"צ ה"ה מחזקת"ה הטובה. וח"ף  
 א"ס ר"ו"ס לשנות ממקום יח"ד למקום שהוא של טל"ס  
 דכת' הל"ב"ה דדוק"ה לשנות מ"ה"ה זה לצ"ת אחר ה'  
 חס"ר. א"ל א"ס ר"ו"ס לצ"ת צ"ה"כ"ג קצ"ו לטל"ס  
 רש"י"ס ש"ן צ"ה מד"ש. עכ"ז זהו צ"ה"כ"ג ש"ך  
 לה"ה"ה רש"ו טל"ס צו א"ל הישי"ה למה יורידוהו מגדולתו  
 ויפק"ו א"ה זכ"ו"ו זה"ד ז"ל. עוד ס"ס וכת' וחושד"ט  
 מח"ה"ה א"ל החברים הללו להגלות השכ"ה ולהול"כ"ה  
 מדרך לד"ך. וכבר אמרו כל הקוצ"ע מקום לחור"ו ח"ב"ו  
 נופלי"ס תחת"ו וח"כ מש"ס גלות השכ"י וקצ"עו"ת מק"ס  
 לה"ו זכ"ו תחשב לה"ס לבקש שלום במקומו ע"כ. וכ'  
 מהר"ש הל"ו ז"ל ס"י ח' כה"ב צ"ד"ן שלו דכ"ש מרי"ה  
 צ"ת"ה"ס ח"ד"ה"ה הדרכ"י שלום הוא בשול"ו מביה"כ"ג זה  
 כדי להשק"ט המרי"ה ע"ש. וה' מ"ט"ו ז"ל כה"ב ד"ל  
 שה"ה צ"ר"ה"ה א"ה דה"ו"ו מלמ"ה למעלה ליכ"ה גנ"י  
 ואסור כל"ל מש"ס גלות השכ"ה להול"ך ה"ס"ה ממקום  
 למקום יע"ן צ"ד"ר"ו צ"ה"ח ס"י חפ"ד ע"ש. מלא תו'  
 יול"ה

יולאה מדבריו ה' בחר עסק ז"ל דת"ח שושבים בבית  
 ראובן הינם יכולים לשנות ממקומם ולעקור הישיבה משם  
 כיון שנהגו ללמוד בביתו של ראובן. ואף לדברי הלבוש  
 ז"ל דוקא מיחד לבית של רבים מותר אמנם מיחיד  
 ליחיד לא הותרה אדם מעולם לאו כל כמיניהו למנוע  
 המנוה ממנו דמנו שיש אסור במונע מלוח מרבים כן  
 ליחיד. וטור משום חשדא דחינו טוהג עמהם כשורה. ועוד  
 משום גלות השכי' ונס דמנוה לקבוע מקום לתורתו  
 כאמור:

**דל"א** מעשה יוצן כו' המחמר והוא דהרואה שם  
 בניינין דר' חייה בר אבא הוא בעל המימרה.  
 דנ"ט להא דהבן קורה ראשון מד"ש. ובדריה הוה עובדא  
 דאירע לו מעשה מאת דמפרש ואזיל. ובעל התהנה  
 בא בדיעה ודיינא על רחב"א ותלמידיו כגדון ה' בחר  
 עסק ממנו והד"ק מעשה ברחב"א ותלמידיו דמר יהו  
 הוא הדורש בש"ס בטעמא דמתני' דמפני ד"ש דאסמכה  
 אקרא. והוו נהינין יתבין פשטין תחות חדא תהנה וכיון  
 דהו נהני ללמוד במקום בעל התנהה וקבעו שם  
 ישיבה דינא יתיב דאין לשנות מנהגם. אך כיון שראו  
 שבעל התנהה משכים ומלקט התנהה דטו בדעתה  
 דבעבורם עושה זאת לכן אמרו נשנה את מקומנו דלפי  
 דברי מהריק"ו חס יש טעם מספיק לשנות ליכא חששא  
 ופרי לשנות המקום וע"ז בא בעל התנהה כשהשכים  
 בצוקר באורחיה ולא מלא חותם היה מתמיה תיך יעשה  
 כוחה רחב"א עם תלמידיו הפך ממה שפ' ה' בחר  
 עסק ז"ל בגדון זה גופיה. מה תאמר דלא רחוק מעליו  
 גופיה אלא כמ"ש ה' מנ"י דברשות אחד דהיינו בחגר  
 אחד מלמעלה למטה מותר. לז"ה הלך וחזר אחריהם  
 עד שמואלס דכ"כ הרחיקו מעליו עד שיגע הרבה למנוה  
 חותם. ולכן כשמלאם פתח דברו יאיר רבותי מלוח אחת  
 היתם עושים לי ואחס מבקשים למונעה ממני הרי  
 הדת נתונה דמי שזכה בישיבה אחת דיחה בביתו המולאה  
 הוי מונע את אחריים מלעשות מלוח כשמסלקים אותה  
 ממנו ועיקר הטעם הוא מד"ש. ולכן דינא קא בעי  
 חך אתם מבקשים למונעה ממני דאיכא אסור בדבר  
 וכיון במחמרו להגדיל ההמיהא באומרו דמר רחב"א  
 לריך שיחה נלה דורש גאה מקיים והיך יתכן שאתם  
 רחב"א ותלמידיו תעשו כדבר הזה. ותקף הכ השיבו  
 ח"ו והוא לרמוז לו דלא תחוש שעברנו על חלוקה דמהני'  
 דמד"ש הלל שלום עליך ועליו בזה שעשיתו. וכיון שדיברו  
 בסתם ולא פירשו את דבריהם דן בדעתו בעל התנהה  
 שמה הכ סבורים כחילוק הלבוש דמיחיד לרבים מותר

לשנות. ויתכן דהוליהו הישיבה ממקומו ומקום שהלכו  
 היא רה"ר. לזה הסיף על דבריו לומר ומפני מה  
 הנחמם מקומכם וישבתם במקום אחר דייק לומר בזמן"ה  
 דמשמע שהוא ברה"י וכלי האי היאך הותר לכפ  
 לעשות. כיון שראו רחב"א ותלמידיו שהקיפן בראיות  
 בחילוקי דינים הללו או גילו דעתם טעם דעיקר ואמ"ל  
 שמה אתה חושדנו והרי עיקר דינו של ה' ב"ע דאין  
 לעקור ישיבה מבית ראובן ולהניחה בבית אחר הוא  
 יודין מערבין בבית יסן מד"ש דהוא משום חשדא דפי'  
 ר"ה דחושדים אותם שגונבים פת הערוב נמלא דמפני  
 חשד גניבה הוא זה דאין לשנות המקום. והשתא דאחית  
 להכי אדרבא מדין זה גופיה לריבים חנו לילך מרשוקך  
 דבמה אתה חושדנו וכיון דאיכא חשדא ונהפוך הוא  
 לאידך גיסא דמד"ש לריך לילך והוא מכון נמש לנדון  
 מהר"ש הלוי ז"ל דאם יש קטטה ומריבה כשאין משנים  
 המקום אדרבה יותר טוב שיפרדו מדין זה גופיה מד"ש  
 וא"כ אכן בדין דין עשיט. ויהי כשמוע בעל התנהה  
 את דבריהם דהניחו אשר דברו. גם הוא פירש שיפיהו  
 ואמ"ל חלילה לי לחשוד אחכם חלא הסיבה הוא  
 דכשהתמה זרחת מתליפות וכיון דשמעו דלה נעט ולא  
 פנע בהו מיד חזרו להמן דהדין דין אחת דאין לשנות  
 וכפסק ה' ב"ע ז"ל וברור א"ד ז"ל חיים וקיימים:

הן עוד גביה מ"ש הכנה"ג ז"ל סי' שס"ו ח"ל ג"ל  
 דלא נאמר כן מערבין וכו' הלא דוקא בסתם בלו'  
 שנתנו העירוב בלי תנאי אבל אם בחתולת הנהיגה נתנו  
 הנותן ע"מ שאם ירצה לסלקו מבית זה וליהנו בבית אחר  
 שירצה הרבות בידו. הא ודאי פשיטא דיכול לסלקו אפי'  
 בלא טעם כיון דמעיקרה התנה ע"ז דלא שייך טעמא  
 דחשדא לא לפירש"י ולא לפיר"ת כיון דמהתי' הנהיגה  
 התנה כן בפרוש עכ"ד. וכת' הבה"ט ע"ז ועיין יד  
 אהרן דחוקך בזה יע"ש. וטעמו הוא דהתינוח לפי' ר"ת  
 חבל לפירש"י מה לי התנה או לא התנה מחחי' חין יכול  
 לשנותו ע"ש. שו"ן מ"ש מהריק"ו שם בשו' קי"ג דבקציפות  
 תפילה בבית יחיד חס בני ביתו אינם מהוגנים וימנעו  
 העם מליך שם להתפלל או יכולים לשנות ע"ש. ובדבריו  
 כת' ג"כ הרדב"ז ז"ל בח"א סי' י"א בגדון שלו בא'  
 שהחויק להדליק נרות בבית"כ לפני ההיכל ועשה קמים  
 לבטלו מחוקתו כת' הרז"ל דאין יכולים לבטלו מן חוקתו  
 הלא דוקא חס לא הדליק את הנרות יפא או יכולים  
 לסלקו ויעצור אחר תחתיו כיע"ש. שו"ן מ"ש ה' סערי  
 חבו' בחו"מ סי' קמ"ט דאף לדברי הלבוש ז"ל דמיחיד  
 לרבים יכולים לשנות ה"ד באופן דהרשות עדיין בחוקתו  
 ובזכותו

ובזכותו עומד ורואים נ"כ לבנות ציה"ג לרבים אז שרי.  
 אבל חס יהיה האופן דרואים לבטל הראשון מזכותו מכל  
 יכל ולצטלי ולהורידו מגדולתו בכה"ג אף מיחיד לרבים  
 אסור יע"ש בד"ק:

**היוצא** לנו מכל האמור חילוקי דינים דנאמרו ביהאי  
 דינה דמערבין צביה יפן מד"ש. זה ילא רהשונה  
 מ"ש הכנה"ג ז"ל דה"ד בסתם אבל חס התנו מהחילה  
 יכולים לשנות. וה' יד אהרן חוקך בזה. עוד בזה ס'  
 הרדב"ז ז"ל דאם מדליק יפה אין יכולים לשנות אבל  
 חס לא הדליק יפה אז יכולים לשנות. וגם ס' הלבוש ז"ל  
 דה"ד מיחיד ליחיד אסור לשנות אבל מיחיד לרבים שרי  
 ואף גם זאת ה"ד חס לה הורידו הראשון מגדולתו אבל  
 חס מערדיים אותו מגדולתו ורואים לצטלו לאו כ"כ לצטלו  
 הפי' מיחיד לרבים כמ"ש ה' שערי השו"ז. עוד ס'  
 מהריק"ו ז"ל דאם בני ציתו הינם מהוגנים אז יכולים  
 לשנות ובמדובר.

**הל"א** מעשה נבא לכו' המאמר בויכוח הקב"ה עם  
 נשמתו של משה. דהנה הנשמה היא בזה מהתח  
 כסא כבודו ית' וקבעה לה מקום בגופו של משה והיה  
 עוסקת בכו' ובמלוה ומע"ט עד שבמעשי הטיביות ובה'  
 שהיא עוסקת בעשה גופו מדור לשכי' כמז"ל דכל לדיק  
 שעוס' בכו' ומע"ט נעשה מרכבה לשכי' והשכי' שירה  
 בו בכל אבר ואבר מרמ"ח אבריו ושס"ה גידיו. הנה  
 צעקה הגיע העת ליפרד הגשמה מן הגוף ולעלות לקצו  
 דירתה במקום אחר וא"כ הוי ממש האי דינה כנדון ה'  
 באר עסק ממש ככני חבורה שקבעו ישיבה צבית אחד  
 והן עתה רואים לבנות מקומם ולקצו דירתם במקו"א  
 והבע"ט כיוען מה מלחמת בי עול וכו' והעלה ה' ז"ל  
 דלפיו: אין יכולים לשנות מקומם והבע"ט דינה קא  
 הצע מההיא דמערבין צבית יפן וכו'. וה"ג כיון שהגוף  
 שהיא צעה"ט שנקבעה הישיבה שהיא הנשמה והשכי'  
 בחובו לוח כדדוכיח דאין רענו בזה לשנות מקום הישיבה  
 כי מה מלאו בו עול כאשר מצוהר במאמר הנז' מקודם  
 המאמר הזה בויכוח שהיה בין גופו ש"נו להקב"ה כיע"ש.  
 ח"כ מעתה אין לה רשות להגשמה ללחא מן הגוף  
 ולקצו דירתה במקו"א כאשר העלה ה' הנז' מהא  
 דמערבין צבית יפן מד"ש משום גשלה ואין לך חשדה  
 גדולה מזו דיתחדו לגוף שלה הדליק הגר שהיא התו'  
 יפה אז בני ציהו שהם איבריו אינם מהוגנים ואינם  
 טהגים כשורה דצנה"ג יכולים לשנות כמ"ש הרדב"ז  
 ומהריק"ו ז"ל. ולכן בא הקב"ה בצענה לנשמה שעפי'  
 הדין יכולה היא לשנות מקומה ולית בה משום חשדה

וכה היה דברו קרה לנשמה מחוק גופו ש"מ ואמ"ל בתי  
 ק"ך שנה קלכתיך וכו' והן עתה הגיע העת לאי ואל  
 האחר: בא לרמוח לה חו' הכנה"ג ז"ל דלה נאמר האי  
 דינה הלא בסתם אבל חס התנו מהחילה שאימתי שירט  
 לשנות מקום העירוב הרשות נמונה צידם לשנות אז שרי  
 לשנות. וה"ג כיון דבעת ביאת הנשמה לזה העולם קלב  
 לה הקב"ה זמן שתקבע ישיבתה בגופו ש"מ ק"ך שנה  
 ועתה הגיע העת ח"ג לפו"ד יכולה לשנות כיון דהנאי  
 היה הדבר מהחילה לזמן. לכן לאי ואל האחר מה"מ  
 דאין אה יכולה ללחא משום הא דמערבין וכו' כיון שהגיע  
 העת. לכן אמרה הנשמה יודעת אני שאתה אלוה כרוחות  
 וכו'. ואתה קלצתי וכו'. ר"ל דאני יודעת תו' זה. אבל  
 כיון שיש עליו עוררין שה' יד אהרן חוקך בזה ה"כ הגוף  
 יכו' לומר קי"ל כתיב דאף בכה"ג לדעת רש"י ז"ל אין  
 יכולים לשנות וא"כ חזר הדין לעיקרו דאין הני יכולה  
 לשנות מקומי האי כההיא דבני חבורה מטעמא דמערבין  
 וכו' הלא דוקא חס לא הדליק את הגר יפה כההיא  
 דהרדב"ז ז"ל או שצ"ב אינם מהוגנים כההיא דמהריק"ו  
 ז"ל אבל אי תראה עכשיו יש גוף טהור יוחר מגופו  
 ש"מ עד שנאמר שלא הדליק את הגר יפה כדי שאוכל  
 ללחא ממנו ולשנות מקומי. או צ"ב שהם איבריו אינם  
 מהוגנים שלא נראה בו ליחה כרוחה ולא רימה ותולעה  
 וכל איבריו טהגים כשורה וא"כ באיזה טענה יכולה אי  
 ללחא ממנו דבשלמא חס גופו אינו טהור דהוי כמו שלא  
 הדליק את הגר יפה או שאבריו יש בהם ליחה כרוחה  
 וכו' דהוי כמו שצ"ב אינם מהוגנים אז יכולים לשנות  
 המקום וליכה בזה משום מערבין וכו' כמ"ש הרדב"ז  
 ומהריק"ו ז"ל. אבל עתה שהדליק יפה וצ"ב מהוגנים  
 וגם הני הוהבה אותו ח"כ מהיכה תיחי שאני יכולה לשנות  
 מקומי שהרבה אסורה היכה כמ"ש ה' צ"ע ז"ל משום  
 חשדה ומשום גלות שכי' ומשום קוצע מקום להורחו  
 ומשום מיגע את היחיד מלעשות מלוה ולכן אינו רואה  
 ללחא ולהכניס ע"מי צספק אסורה אז בא הקב"ה  
 בצענה אחרת וכה אמר צסי לא ואל האחר ואת  
 מושיבך החה כסא כבודי אלל שרפים וגדולים. בא לרמז  
 לה דהא חבורת שאני רואה להויתך מציה זה לצית אחר  
 עד שהמנעי עלמך מללחא משום אסורה. הני רואה  
 לשנות מציה של יחיד למקום של רבים וכבר כה' הלבוש  
 דכ"ז לא נאמר הלא דוקא כשמנעים מציה של יחיד לית  
 של יהיד אחר אבל מיחיד לרבים שרי. וכן ג"כ צכאן  
 צשלמא הילו היתי רואה להויתך מציה זה שהיא גוף  
 של משה לגוף אחר לקצו ישיבתך בו אז היה עפי'  
 הדין

עם הגפס ילה יפרד הגוף מן הגפס לעולם דכיון שראיה  
הדין עמה שאינה יכולה להפחד ממוני לכן נעלה בגשיקה  
כדי בלה תפחד הגשמה מן הגוף לעולם הלא מה התם  
בהר עומד ומשמש הגוף עם הגפס כן כאן וימת שם  
שעימד ומשמש הגוף עם הגפס אחים שלא יתפרדו כלל  
כיון דלפי"ד הכי הוא דחוגס יכולים להפטר כלל  
ובמדובר ודו"ק:

הדררי כי למשאי מקדם ויעש את הקרשים למשכן עלי  
שמים עומדים. שם רמו למשול שאמר הקב"ה  
משכן משכן שעתיד להתמשכן בעמותותיהם ש"י וכ"ז שהיה  
ביהמ"ק היו הקרבנות מכפרים ואחר חורבנו טמל לדיק  
א' ומכפר על הדור. ח"ש ויעש את הקרשים למשכן  
לכפר עמותותיהם ש"י. ואחר החורבן עלי שמים שהם הא'  
עומדים לכפר ודו"ק:

**שוב** חזרתו וכו' צמ"ש האר"י ז"ל דהדינים הם ש"ך  
ופ"ד גי' קר"ש וכשימתקו יוגברו החסדים ויומשך  
שפע לשכי' ויתגלו נש"ב וזו יגאלו ישראל גאולה גאולה  
עולמית. ח"ש ויעש לשון תקון כשיתקו ישראל מטעיהם  
יומתקו הש"ך ופ"ד שם קר"ש ויתגלו י"ס נש"ב למשכן  
שהיא השכי' עי"ז עלי שמים שהם ישר' עומדים שמהיה  
גאולה עולמית וזו לליון גואל דרך טוב מ י ע ק ב  
צ"ה:



**דרוש ה**

דרוש לשר וגדול. ושיחך למעלה הנדקה. ולמני  
המחויק ביד לימדי תורה:

**יתאוננו** ה'קרובים ו'יצו ה'רחוקים בהפקד מהם  
שד וגדול ליהודים העומד בפקד לפני מלכים  
יתיצב גבור כארי כחמה צרה. ידו פרש שר עוזר דלים  
עניים והציונים יתומים והלמנות ארו שבחבורה. משגיח  
בעינה פקוחה על הדדקי דבי רב לסייע אותם סיוע  
שיב בו ממש לית ליה שיעורא. הא ודאי בחסרונו יהיה  
חסרון לנו ויהיו בחסרות ווי על האי פסידה דלה  
סדרה. וכל א' יאמר בשלי העבר הזה איחסור דרי  
סוצו בניס שובבים כי היכי דתהוי מיתתו לכפרה. כאשר  
חבמים הגידו דמותה לדיקים מצפרת מהתפמכה מיתחם  
מרים לפרשת פרה:

**אשר** בזה אכ"ל כו' מפרה דבר אל בני"ו. מנשה.  
בלתי תיבת לאמר. והם דבר אל בני"ו חיש או  
חשה

הדין לימנע מלנחת האסורה איכא כחומר. אבל עתה  
אני רולה להזיחך מצית זה שהוא יחיד ולהוסיך במקום  
שהוא של רבים שהוא תחת כסא כבודי הלא שרפים  
וכרובים וגדודים אופנים שרפים ממשמשים בו ויד כולם  
שזה בו אף את תהי לאחד מהם ובכנו"ד לכה חסורה  
כמ"ש הלבוש ז"ל דמיחיד רבים שרי לכן לאי אל התחרי.  
או כששמעה הגשמה חילוק זה אמרה רבש"ע מאלל  
שכינתך ירדו מלאכים וחמאו וכו' אבל כן עומד וכו'  
שנאמר ותדבר מרים וכו' ול"ל דלמ"ל להכה פסוק זה מה  
שדיברו מרים וזהו במשה. אכן יוכן הענין בהק' מה  
שפי' רבינו מהר"ח ז"ל צ"ש הפסו' דנוה כונה מרים  
וזהו קדיבורם ומה השיב להם הקב"ה לה כן עבדי  
משה בכל ביתי נאמן הוא. אבל הענין הוא דהם דיברו  
עליו דלמה פירש מאשתו חם משום שהוא גביה הלא גם  
בנו דיבר ה' שאנחנו נביאים כמוהו. לכן השיבם הקב"ה  
לא כן עבדי משה דהנה רוב השגת הנביאים צדי"ע ששם  
מנ"ע הנק' עבד והם היו סבורים כי משה ג"כ סגתו  
צבתי' עבד כאשר נביאים. לזה אמ"ל הקב"ה לה כן  
וכי' שמשה אינו צבתי' עבד כי בכל ביתי נאמן הוא  
בעולם האל"י ע"כ. וידוע דשולם הכסא הוא עולם  
הצריחה וז"ל משה מדרגתו בהיותו חי עליונה דהשיג  
לעולם האל"י דהיה עליונה יותר מהצריחה. ובזו"ו  
דגשמת משה כששמעה מאמר הקב"ה שהוא רולה לשנות  
מיחיד לרבים להוסיפה תחת כסא כבודו ית' הלא כרובים  
ושרפים וגדודים דכנו"ד שרי לשנות. או הבינה שהוא  
רולה להיחה לקבוע מקום בעולם הצריחה שהוא עולם  
הכסא. או פיה פתחה בחכמה וזה אמרה רבש"ע מאלל  
שכינתך ירדו וחמאו ומשה לה פי' מאשתו כו' ותדבר  
מרים וכו' כונתה להורות לו דמרים וזהו מה שדברו  
הוא מטעם שהם נביאים כמוהו ולכן נעשו משום דמעלת  
משה וגבוהתו היה מעולם האל"י כמו שהנזרת בכל  
ביתו נאמן הוא וז"ל עתה שרונך להעלות אותי לעולם  
הכסא שהיה עולם הצריחה ח"כ מורידו מגדולתו שהיה  
בה כשהיה חי טובה לעולם האל"י וז"ל עתה רולה  
לצטלו ממדרגתו זו ולהורי ו מגדולתו ובכנו"ד אף הלבוש  
מודה דלפי' מיחיד לרבים אפור כיון שהוא רולה לצטלו  
מכל וכל ולכן אינו ראיה לשנות מקומי אליבא דכ"ע  
לכן בבקשה ממך הגיחתי בגופו ש"מ ולה תכניסני בספק  
חסור. לכן כששמע הקב"ה מענתה והצריה שפע"י הדין  
אינה יכולה לשנות מקומה. או מה עשה הקב"ה בצויתה  
שעה שיקו וטמל נשמתו בגשיקה פה כנו"ש ה' צידך  
ח"א ז"ל דע"י מיתת גשיקה נעשה הגוף רוחני ועולה

אשה כי יעשו מכל מצות האדם דבר אל בני וקח  
 מאתם מהם כל שיהיה. דבר אל בני ושוב. דבר אל  
 בני ויקחו לי חרומה. ואל קבר לפסיקים אלו:  
**אבן** זבן ב"ק מ"ט גמ' למה נסמכה מיתה מהם  
 לפ"א לומר לך מה פ"א מכפרה וכו'. אבן  
 כתבו המפ' ז"ל דה"ד א"ס ישראל הם מעשורדים בתשו'  
 שלימה וכל א' יתן בדעתו ראש בחרוים נפלה שלהבה  
 כחשום הללו בעלי גרה שרי לבחוח ישראל אשר יש להם  
 ט"כ מלות ומע"ט ומתעסקים בלרכי לצור וידם בשיטה  
 לחת לכל שואל די מחסורו ומיסרדים עמאם להלל  
 ישראל ופגמו רבות ועכ"ז בעוונתיו חבדנים נדדו הלכו.  
 אכן מה נענה בהרייהו. או ודאי שמתעוררים בזה  
 ושבים בתשו' שלימה אוי חגיגת מיתת הנדיקים לכפרה  
 על עט בני:

**אש** בוי"ו כי הקנה שאמר דוד על אבנר וכה אמר  
 הלא חדשו כי שר וגדול נפל היום בישראל.  
 ד"ל מהו כי' אומרו בישראל דמי לא ידע בכל הלה  
 שבשראל היתה מיתתו. גמ"ט הפ' אח"כ ויוסיפו כל  
 העם לבכות עליו. מהו היבט עליו ודאי שגלו בכו:  
 וחו"ץ מדרבננו יובן עפ"י מ"ט המפ' ז"ל ח' לשי  
 נואמרים שגראים סיפורים ז"ל דגמ' אמר  
 רובב ערבות שש ושמה צבוא אלו נפש נקן ולדיק.  
 ובמקו"א אמרו ק' סילוקן ס"ן וכו' נר' שיש לו עור  
 ס"ו בזה וכל המהפגל בהספד נענש וכיולת. ותי' דעיקר  
 הבכיה היא על הגוף דוקא דבלי בעפרה. דמגד הנפש  
 חדרבה היא הלכה למיתות שאגטת לחיות בנפוש ה'  
 ולבקר בהכלו ואחרבה הקב"ה שמה בזה בעליה הנפש  
 למעלה בשמים מעלה ע"ג מעלה. והו דקדוק אומרים  
 הקב"ה שש וכמת צבוא אלו נפש דייקא דמגד הנפש  
 יש לו שמחם ויתרה. אכן הבכיה היא על הגוף שהיה  
 מסגל מלות ומע"ט טוב לשמים ולבריות והן עתה נגמו  
 בקבר ע"ז ודאי ראוי לבכות על חסרון הגוף שגפל בקבר  
 בוי"ו כי' הפ' שרמו דוד לשר' בקינתו על אבנר הלא  
 חדשו דיעה גלמנה דשר וגדול נפל היום אצל הגפילה  
 שלו היא דוקא בישראל ר"ל על חסרון נופו שנתחד  
 מישראל. לחפוקי נשמתו שגלחה לשמים חדרבה עלייה  
 היחה לה ולא נפילה ואין ראוי לבכות ולהתאונן על  
 נשמתו אלא על נופו דוקא שנתחד מישראל. ולכן ויוסיפו  
 כל העם לבכות עליו דייקא ר"ל על הגוף לא על הנשמה  
 באומר דו"ק:

**דעפי** דרבינו זבן דבא לרמוז להם שדרך שידעו  
 שמתתו היא לכפרה בעטור ישראל לכן לרד

ששובו בתשו' שלימה משמותיהם כי היכי דתיבני מיתתו  
 לכפרה. ח"ט הלא חדשו דיעה גלמנה דשר וגדול נפל  
 היום בעבור ישראל וכיון שבצבורם היתה מיתתו לכן  
 לרד לבכות עליו ולשוב בתשו' שלימה ולכן ויוסיפו כל  
 העם לבכות דדי שמתתו תהיה כלי כפרה לישראל דו"ק:  
**הלא** מעשה נבא לביאור המסרה. ב"ק שוד הוה הירוע  
 דכל הפורענות שבאה על ישראל סיבתה עין  
 ביטול תורה כמ"ט ע"מ אבדה הארץ על פוצם הוה תורתו.  
 ונ"ט המסרה דבר אל בני א"ס או אשה כי יעשו מכל  
 מצות האדם ר"ל כשהקב"ה רואה שיש עונית צדוק בין  
 באנשים בין בנשים. או מה הוא עשה. דבר אל בני  
 וקח מאתם מהם כל שיהיה ר"ל שלוקח הנשיא שבהם  
 ומבקר עליהם. וכ"פ מ"ל הא מילתא דמיתת לדיקים  
 מכפרה. עו"ק דבר אל בני ויקחו אליך פרה ר"ל  
 מדנסמכה מיתת מרים לפר"א מהו נר' דמיתת לדיקים  
 מכפרה. אך בחנתי וע"מ דבר אל בני ושובו שאומתי  
 פהי מיתת הנדיק לכפרה כשישוררו ישראל ושובו בתשו'  
 או מהניח מיתתו לכפרה. והעיקר הוא עסק התו'  
 ח"ט דבר אל בני ויקחו לי חרומה חרומה תורה מ'  
 רמו לחו' שיתנה למ' יום ושתייה תורה לשמה ח"ט  
 רב"י לי לשמי ר"ל שתייה תורתם לש"ט דו"ק:

**באור** אפ"ל כי' המסרה הגו'. והוא ב"ק תחילה  
 לפרש כי' הגמ' בנ"ט בהרה ד' י"ה ח"ל ס"ד  
 מעשה במונשו המלך שבזכו אולרותו וחולותו אבותיו  
 בשני בלורה וחברו עליו אחיו ובית הבני והנ"ל אבותיו  
 גמו והוסיפו על של אבותם ואתה מנצחם. הו"ל אבותיו  
 גמו למטה ואני גמתי למעלה שני' אמה מארץ הגמח  
 ולדק משמים נשקף. אבותיו גמו במקום שהן הוד בלגות  
 כי שגאמר לך ומכפט מוכן כשחך אבותיו גמו דבר  
 שהן עשה פירות ואני גמתי דבר שעשה פירות בל'  
 אמרו לדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו. אבותיו גמו  
 אולרות מנון ואני גמתי אולרות נפשות בל' פרי לדיק  
 ע"מ ולוקח נפשות חכם. אבותיו גמו לחמרים ואני  
 גמתי לעלמי בל' ולך תהיה לדיקה. אבותיו גמו לבעו"ז  
 ואני גמתי לבעו"ב בל' והלך לפניך לדיק כבוד ה'  
 יחספך ע"כ. ויל"ד מהו כי' אחיו ובית הבני שרעו  
 למנוע אחיו ממלות לדיקה. גם מהו כל החילוקים שאמר  
 להם והיה די לו כחדה מינייהו ולמה לו לכל חריבות  
 דברים אלו:

**ובצורך** לזה נבין ג"כ מהמר הגמ' בבבבא ז"ד ע"ב  
 ח"ר אבדו שאלו הוה שלמה בן דוד עד היכן  
 בכה של לדיקה חמ"ל לאו ורמו מה פירש דוד אבא  
 פיר

פיר נחן להצוינים נדקתו עומדת לעד קרנו תרום ככבוד  
 ע"כ ויל"ד חדר למה שאלו שאלה זו לשלמה דוקא. גם  
 מהו חומרה עד היכן כחה ש"ל הול"ל מהו זכות הנדקה.  
 גם למה אמר לאו ור"ו מה פירש דוד אבה כיון שהוא  
 בעלמו אמר נדקה חרומם גוי :

**והרב** מעשה רוקח על המשניות פי' בדרך נכון ח"ל  
 ללע"ד פשוט שהמה ר"ו הפ' שאמר שלמה נדקה  
 הרומם גוי וחסד לאומים חטאת ולא הבינו פירושו ולכן  
 שאלו אותו דוקא עד היכן כחה של נדקה והשיב כבר  
 פירש דוד אבה ומזה זה יתבאר הפ' שלו. והענין  
 היתה בגמ' שס אמר ריב"ז לתלמידיו מ"ד נדקה  
 תרומם גוי וחסד לאומים חטאת נענה ר"א ואמר נדקה  
 תרומם גוי חלו ישראל שנקראו גוי של ומי כעונך ישראל  
 גוי אחד באתך. וחסד לאומים חטאת שאח"כ חסד  
 שעושים חטאת הוא להם. נענה ר"י וכו' וכולם דרשו  
 כן. נענה ר"ן בן הקנה ואמר נדקה תרומם גוי חלו  
 ישראל וחסד נמו. ולאומים חטאת. אמר ריב"ז לתלמידיו  
 נראים דברי ר"ן ב"ה מודבריכם שהוא נותן נדקה וחסד  
 לישראל. וכן מהרש"א ז"ל שהוא נותן נדקה וחסד לישראל  
 שהוא אחד נג' בימים שיש בישראל שהם גומלי חסדים  
 אבל באומות אין בהם חסד כלל ולכן לא קאי חסד  
 למטה על לאומים הלא כר"ן דקאי חסד על ישראל. וק'  
 הרי גם לר"ן יש קושיא דהא איתח בגמ' שמידת חסד  
 גדולה מן הנדקה שג' וחסד ה' מעולם ועד עולם ונדקתו  
 לבני בניו. הרי שזכות הנדקה הוא לבני בניו ולא  
 יתר אבל זכות החסד הוא עד עולם. וה"כ היכי קאמר  
 וחסד נמו מאי נמו דקאמר כיון נדקה תרומם גוי  
 מכ"כ החסד וה"כ לא ליכתוב חסד כלל דבשלמא להך  
 תנאי הפ' נודיק דברייה קאמר לישראל הפי' נדקה  
 תרומם גוי והל"ל חסד. ובסופא קאמר לחוה"פ הפי'  
 החסד הוא חטאת. אבל לר"ן דמפרש וחסד קאי למעלה  
 ונריך לפרש וחסד נמו ח"כ לא לכתוב וחסד כלל. וה"כ  
 כמו שיש ק"ו על הך תנאי דמפרשי וחסד קאי על  
 אוה"ע דהא בחוה"ע אין בהם מידת חסד כמו ק' יש  
 קושיא על הך תנאי דמפרשי וחסד על למעלה. וכמ"ס.  
 וזה מוצא שאלו לשלמה בן דוד עד היכן כחה ש"ל  
 הרי אינה חלה עד בני בניו ולא יתיר ח"כ מדה חסד  
 שהיה עד עולם גדולה ממנה הרבה ח"כ ממ"נ ק' פי'  
 הפ' שאמרת נדקה תרומם גוי וחסד לאומים חטאת אי  
 קאי וחסד למטה ק' הו' בחוה"ע אין בהם חסד כלל.  
 ואי קאי למעלה על ישראל ק' דלא ליכתוב כלל וחסד  
 דהא איתח במכ"ס מנדקה. לכן השיב להם כבר פירש

דוד אבה פייר נחן להצוינים נדקתו עומדת לעד דייקא  
 וה"כ דבריו כותבים ז"ל שברי צוממור אחר אחר  
 ונדקתו לבני בניו ולא יתיר ואיך אמר כאן נדקתו  
 עומדת לעד. הלא לריבים לאור שיש כמה מעלות בנדקה  
 וה"כ במעלה ראשונה בחמת נדקתו לעד ועדיפא יתיר  
 מחסד יבזו המעלה אחרתי נדקה תרומם גוי וחסד נמו  
 כר"ן דוקא הפס עכ"ד ז"ל :

**אבן** לדרכיו יובן בהק' מה שפי' המפר' ז"ל ז'ו'  
 מד' ח"ל מלוה ה' חוקן דל וגמולו ישלם לו. כ"יב  
 נותן לחס לכל בשר בא זה וחסדף את המנוה אמר  
 הקב"ה עלי לשלם לו גמולו ע"כ וק' מהיכן כ"ד דלא  
 ישלם לו גמולו עד שהבטיחו וגמולו ישלם לו. חכן הענין  
 הוא במ"ב פ' דיני גזירות גבי מי שהלך בעלה למד"ה  
 ועמד אחר ופרנס את אשתו חקן אומר אבד את משותף  
 נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו שלא איבד את  
 משותפו. ובגמ' שו"ע אהא דהקן המודר הנאה מחבירו  
 פורע את חובו אי איתא כחנן או אפילו כרבנן ומשך  
 מזה מה' הראשו' דלרש"י והרמב"ם וראב"ד וסיעתיה  
 כל הפירע חוב חבירו איבד את משותפו שהם סוברים  
 על שיטת הרוב' שהמר הפורע חוב חבירו הוי פלוגתא  
 דהקן ובני כ"ג וריו"ם אמר טעמא דבני כ"ג החס  
 במפרנס את אשתו דלא עלהה ע"ד שחמות אשתו ברעב  
 ברם הכא הפי' בני כ"ג מודים דמאי חנו"ל מפייה  
 הייתה ליה ופפור. אבל ר"ה ור"ח והרא"ש כפי דברי  
 הפור סברי הפורע חוב חבירו דלא איבד את משותפו  
 ולא אמרו חלה דוקא חוב דמונות דלא נתברר חובו  
 דבמה היתה מגמלמת אבל בעלמא אפי' חקן מודה דלא  
 איבד את משותפו. בזו"ר כו' המד' הנו' כי לכאו' לא  
 היה חייב הבי"ה לשלם שכר לעושי נדקה ונותן משותפו  
 לעני כי הנה הוא כאלו מלוה כ"י לו ית' לפירע מה  
 שהיה ברטנו הפשוט והוא כפורע חובתו ית' מ"ו ולא  
 כפירע חוב דעלמא חלה כמלוה דמונות שהרי כתיב  
 טיהן לחס לכל בשר שהוא ית' הטיל ע"ע נתינה מוונות  
 לכל בשר והדל הזה בכללם. ובה זה וחסדף את המלוה  
 שנתן מעות לעני ובכה"ג חליבא דכ"ע הפורע חוב  
 דמונות איבד משותפו ואפי"ה אמר הקב"ה עלי לשלם  
 גמולו. ק' פי' ה' עזריה פיג'ו ז"ל הפי"ה ה' שא"י ז"ל  
 פ' וירא יע"ש :

**וא"ל** ה' אשד הגחלים ז"ל שדי צה כרגה דאך  
 מדמה מלות נדקה להיהא דהמפרנס את אשתו  
 דהתם שלא מדעתו הוא דקא יתיב לה אבל הכא כתיב  
 נחן יתון פטוח תפתח וכמה זכחים אחרים וה"כ מן  
 הדין

הוא יברך ה"ח בכל מעשיך ובכל משלח ידך דייקא  
 אפי' שאתה שולח לפני עבד' יתן לך שכרך משלם כמ"ש  
 בא זה וחטף וכו' עלי לשלם גמולו כאומר דים כמה  
 טעמים לחיוב כמו שבאר ודו"ק :

**ובז"ו** כסופי חטת חיל כפה פרשה לפני יידיה שילחה  
 לחציון לא תירא וכו' כי כל ביתה לבוש שנים.  
 דל"ד מהו הכפל כפה וכו' וידיה וכו'. גם אומרו לא  
 תירא מהיכא ס"ד שתתירא עד שאמר לא תירא. גם  
 אומרו כי כל ביתה לבוש שנים ודרו"ל אל תקרי שנים  
 אלא שנים נתון תקן וכו' חוץ עי"ו תבטל מח יבאתה.  
 חן לפי"ה יע"ן דק"ה משבח לב במלות נדקה וכה אמר  
 כפה פרשה לפני ר"ל שחם העני שאל ממנה היא פרשה  
 כפה ונתנה לו. ולא דו זה אלא אפי' בלתי שאלת העני  
 אלא היא מעממה וידיה שילחה לחציון שילחה דייקא שהיא  
 שלחה לפני בלתי שאלה וכדי של"ת דהתייבא אם שאל  
 העני הו"ל כלותה ואלהה דודאי חייב הקב"ה לתת לה  
 שכרה אבל אם היא נתנה מעממה בלתי שאלה הו"ל  
 כמפרנס מעממו דהניח מעותיו עקה"ל. עו"ק לא תירא  
 לביחה וכו' שלא יתן לה שכר של כלום והמ' כי כל ביתה  
 לבוש שנים ודרו"ל אל תקרי שנים אלא שנים נתון תקן  
 יכו' בה לרעו דבקרא דנתון תקן שם עמוון ברנח אפי'  
 יתן מעממו בלתי שאלה עכ"ל הקב"ה נתון לו שכרו משלם  
 כמ"ש בסוף הפ'. ובכל משלח ידך דייקא וכמבואר  
 מהטעמים שבאר שהוא חייב לתת לו שכרו מן הדין  
 ודו"ק :

**והנה** פ' חין בין המורד מדמה הש"ס דין פורע חו"ח  
 למצריח ארי שהפורע הוא הצריחו לארי שהוא  
 המלוה מנכסיו. ובפ' הכונס מחלק הש"ס דהא דמצריח  
 ארי מנכסו חבירו חין לו שכר היינו כמעשה מדעתו  
 שלא מדע' צעלים אבל חי ברשות צעלים עבד טמל  
 שכרו משלם. ועוד חילקו דמצריח ארי דפטור היינו  
 בלתי ליה פסידא אבל חי איה ליה פסידא טמל שכרו.  
 והתו"ם חילקו דהא דמצריח ארי פטור היינו בדלא  
 בריא הוקא אם יבא הארי או לא אבל מגיל מפי הארי  
 דבריא הויקא חייב לשלם לו שכרו. ועיין להתו"ם ג"כ  
 פ"ב דיני גזירות יע"ב. וה' מהר"י הלגאזי ז"ל פ' יורא  
 נת' דמי שהוא מחזיק ביד ת"ח אין לו דין פורע חובו  
 ית' להפקיע שכרו והוא עפי" מ"ש ה' תורת אמת ז"ל  
 סי' ע"ו לפני הפוס' דמחלקים צדין פוח"ח בין גוי  
 לישראל דלגבי גוי לא שייך לומר מפייה הוינא ליה  
 ומחיל ה"ה בפורע חוב להקדש דלא שייך בו מפייה  
 הוינא ליה ומחיל דמאן מחיל ע"ש. וה"כ ה"ג בה"ח  
 דאיקרו

הדין חייב הוא ית' לשלם. והדרה קו' לדוכתא מהי תיתי  
 שלא לשלם לו גמולו אפי' אי הוי חוב דמונות כיון דהוא  
 ית' חמר שיתנו. חן יש דרך חמר בה"ק מ"ש בצדדים  
 דמ"ז האומה קונס שאינו נהנה לך שאמר הבעל בלשון  
 קונס שלא תהנה ממני ואם היה לוקחה בהלוואה מאחרים  
 ובעלי חובות באים ונפרעים ממנו. וכו' הרא"ש והר"ן  
 ז"ל יבאים ונפרעים אפי' לחן דאמר חיבד מעותיו ה"מ  
 במפרנס מעממו אבל לתת מאחר חייב הבעל לשלם. וכן  
 פירש"י ז"ל במשנה פ' ב' דיני גזירות דאם לופה  
 הבעל חייב לשלם אפי' לם' חן יע"ש. וכזה ח"ס דחף  
 כי אמר אלד"ים נתון תקן הפטר דהוא דוקא בכל שאל  
 לו העני ונתן דהוי דומיא דלויה ואלהה דהו' חייב הבעל  
 לפרוע. ברם הנה שנתן לו בלתי שאלה דהיינו כמפרנס  
 מעממו דהו' הדין הוא דהניח מעותיו עקה"ל מהן לימא  
 לן דחייב הקב"ה לשלם לו. ומבואר אמר הקב"ה בא זה  
 וחטף את המלוה דייקא שנתן לפני מעממו דהדין היה  
 שחן לו שום שכר אפי"ה עלי לשלם לו גמולו כי לא  
 דרכי דרכים וגמולו ישלם לו אה"ד ז"ל :

**אשר** עפיד"ק חכ"ל כו' הפ' נתון תקן לו ולא ירע  
 לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברך ה"ה  
 בכל מעשיך ובכל משלח ידך. דל"ל מהו הכפל נתון  
 תקן ולמה אחת נתון ואחת תקן הו"ל נתון נתון או  
 נתון נתון בלשון אהה. גם מהו אומרו ולא ירע לבבך  
 בתתך לו דמהיכא תיתי שירע לבבו עד שהולך להחזירו  
 לא ירע לבבך. גם למה אמר בתתך לו שהוא כמו  
 תיבה תקן שאמר בתחילה הו"ל סתם ולא ירע לבבך כי  
 בגלל גבו' גמ"ש בכל מעשיך ובכל משלח ידך למה  
 הכפל זמתי פ' משלח ידך. חן לפי"ה יע"ן דבשלמא  
 אם העני הוא שאל נדקה או לא אמרי' דהנתון לו  
 הניח מעותיו עקה"ל כיון דמדעתו דהקב"ה עבד וגם  
 דומיא דלויה ואלהה דחייב הבעל לשלם ה"ג ודאי שחייב  
 הקב"ה לתת לו שכרו. אבל אם זה וחטף את המלוה  
 ונתן לפני מאליו ומעממו היה ס"ד לומר דחין לו שכר.  
 לזה הולך להחזירו ולומר לו נתון תקן ר"ל נתון אם  
 שאל העני ממך נתון. וגם תקן אתה מעלמך בלתי שאלה  
 ולא הימא דבשלמא אם שאל העני הו"ל כלותה ואלהה  
 שחייב הבעל לפרוע אבל אם חני נתון לו מעממי בלתי  
 שאלה הו"ל כפורע חוב חבירו ואין לו שכר. ח"ש ולא  
 ירע לבבך בתתך דייקא דבשלמא אם העני שאל ודאי  
 שלא ירע לבבך אבל בתתך ר"ל כשאתה תקן בלתי  
 שאלה ירע לבבך דהוי כפורע חוב חבירו וכו' לזה  
 הולך להחזירו ולא ירע לבבך כי אדרבה בגלל הדבר

חיקרו קדש ליתח להאי דינא יע"ש. ואק נמי כין הקב"ה הבטיח לדויקים להגיל ממות נפסס ולחיותה רעז וחילולי זה הטתן היה העני מת ברעז ויבה חילול קדושתו ית' והיו כפרעון ההקדש דוטל שכרו דליכא למימר מפיים הוגה ליה דמתן מחיל וכה"ח חיקרו קדש כמ"ש צוה"ק פ' זו ח"ל כל מה דעבד צ"ל לשבותה ויו"ב היה למעבד לון לת"ח ומתן המחל לון חייב הקילה וכו' ותלמידי דזי רב התקריחו קדש קדשים ורז"ח דמלה קא רמוז בהון והבדילה הפרכה לכס בין הקדש ובין קה"ק יע"ש :

**אשר** עפ"י חפ"ל כו' הפ' במלכים ב' ד' ויהי היום ויעבור אלישע ול שונס ושם חסה גדולה ותחזק בו לאכול לחם ויהי מדי עוברו יכור שמה לאכול לחם והאמר אל אישה הגה נא ידעתי כי איש אלד"ים קדוש הוא עובר עלינו תמיד נעשה נא וכו' ע"כ ויל"ד מהו חוגרו ושם חסה גדולה מנ"מ חס היה גדולה או קטנה ורז"ל דרשו גדולה בחכמה ובמעשים מה לי לשבחה עכשי צוה. גם חומרו ותחזק בו וכו' מה נחטון צוה. גם חומרו הגה נא ידעתי וכו' מה כוננה בכל חלו הדברים ועל הכל בחומרה איש אלד"ים די מהו כוננה בחומרה ג"כ קדוש :

**אבן** עפ"י יע' דכבר כתבנו דאף חת"ל דה"ד כשהל העני אז חייב הקב"ה לשלם לו שכרו דהו"ל כמותה ואכלה שהבעל חייב לשלם. אבל כשמפרנס מעלמו לעני או מחזיק ביד ח"ח בבה הוא וחמק את המטה ונתן לו לעני. הו"ה שאין לו שכר של כלום. עכ"ז אמר הקב"ה עלי לשלם שכרו. והט' דבנתינת הדקה כל החילויים חיתנהו ראשונה כיון שברשות הבעלים נתון שהקב"ה ליה חותנו צה"י נתון התן וכו' ח"כ חייב לשלם לו. וגם היה ליה לנותן פסידה. וגם בריה הזיקא שחילו לא היה נתון לזה העני היה נוח ברעז וע"י נתינתו לו הוא מחייה אותו ח"כ חייב הקב"ה לשלם לו. לא זו אף זו דכבר כתבנו ממש ה' תורה אחת ז"ל דבהקדש ליכא להאי דינא ח"כ גם הלדיקים והת"ח יש להם דין הקדש וח"כ הנותן להם ומחזיק בידם בה בשכרו בלתי שום ספק :

**מעתה** ז"ש ויהי היום ויעבור אלישע אל שונס ועני היה בחותה שעה. ושם חסה גדולה ר"ל גדולה בחכמה ובמעשים וידעה להאי דינה דהנותן נדק לעני בלתי שאלה חול"ל כפורע חוב חבירו שהניח מעותיו עקה"ל ובפרט בחוב דמונות ועכ"ז ותחזק בו לאכול לחם ותחזק דיקא שלה המתונה עד שהיה שאל לה אלא היא פתחה מחילה והחזיקה בו לאכול לחם. וכדי שלא יאמר

לה בעלה מאי חתמיא לך דבשלמא חס הוא שאל הו"ל בלותה והכלה שחייב הבעל לשלם אבל עתה שאלת נחת לו בלתי שאלה הו"ל כמפרנס מעלמו דדינא הוא דהניח מעותיו עקה"ל ח"כ מאי חתמיא ליה מלה כו. לזה ותאמר אל אישה הגה נא ידעתי ר"ל שאני יודעת הדין על חתימהו. אבל יודע לך כי איש אלד"ים קדוש הוא ר"ל שהיה ה"ח והוא קדוש ר"ל יש לו דין הקדש בהקדש ליכא להאי דינא. וגם עובר עלינו תמיד ויש לנו פסידה גדולה ובדחיכה פסידה ליכא להאי דינא לכן סמוך לכן לא יירא דהקב"ה אינו מקפח שדרו לכן נעשה נא מעלמינו עליה קיר וכו' בלתי שאלתו וליכא מוחות כלל כאמור ודו"ק :

**ובין** האמור בענין ויצן כו' מד' קבלתי ח"ל שלח לחמך על פני המים חס בקשת לעשות ודקס עשה פס פמלי תורה למה כי ברוב הימים תמלאע ע"כ. והוא המזה מהו חס בקשת וכו' ברובו תליא וכלה תליא ועומד מה"ס הוא. וגם למה אמר פס עמלי ה' דוקא. וגם למה לקט פמלי הו' חול"ל לומדי הו' : **והרב** דברי טלמה ז"ל פ"י שהוא רמז לתשכ"ר שמש לאה להם עמלי הו' כי יש להם שכ"ט בעמלם דעדין לומדים לפני רבם ולהי בני חובא מינהו. ועכ"ז אמרו בגמ' דהטו' מתקיים בהבל השכ"ר שהם הבל שאין בו חטא וכל המחזיק בידם ומאכילם ומשקם ומלבישם ומביא להם מלמדים ללמדם חשריו וחשרי חלקו שאין קץ לשכרו. וז"ש עשה אותה עם עמלי הו' שהם השכ"ר. ומה יבין הגלגל כל מי שיש יכולה בידו להחזיק במלוה זו ללמד השכ"ר הושכ"ר ושכ"פ כמה שכרו גדול שוכה לחירך ימים צעורה ובעורה וכו"מ"ש כי ברוב הימים המלאה חשריו צעורה וטוב לו לשוה"ב :

**ועפ"י** האמור יע' ובה"ק עוד מ"ש ה' שא"י ז"ל שם עוד טעם החר דליכא בנדקה דין פורע חו"ח. והוא עפ"י מ"ש מהרש"ם ז"ל בתשו' אה"ע סי' ל"ו אחר שהביא פלוגתה דרש"י ור"ם דלרש"י בכל חוב נמי איבד את מעותיו ולר"ם דוקא בחוב דמונות. כת' הר' שם דאפי' לרש"י דבחוב דעלמא נמי איבד את מעותיו הינו יכולים לחלק דה"ד היכא דפורע חו"ח שלא בפניו דדמי לאשה שהלך בעלה למר"ה דמהתם ילפינן האידנה אבל כפורע חו"ח בפניו ושותק נר' דאפשר דגם רש"י יודה דחייב לשלם יע"ש. וה"ל בענין הדקה שהשכי' שרוייה עמו כמ"ס"ה כי יעמוד לימין אציון הו' כפורע חובו בפניו שחייב לשלם :

**ובזה** פ"י כו' הפ' אני צדק אני צדק אחזה פניך אשבעה

אשכנח בהקק המונק. שיהא מסכים הולך אל האמור  
 דעל דבר כי בשעת נתינת הדיקה אחזה פניך ומקבל  
 פני שכי' הילך אשכנח בהקק המונק בשכרה לעוה"ב  
 כמ"ש בגמ' דמשביעין אוהו מזוי השכי' לעוה"ב ה"ד  
 ז"ל והנה ידוע דהת"ח העוסק בתו' השכי' שרויה עמו  
 כמ"ש התנה מניין שהפי' אחד שישב ועוסק בתו' שכי'  
 שרויה כנגדו שג' בכל המקום אשר חזירי הנה שמי אבא  
 אליך וברכתך. וה"כ ודאי דהליבא דכ"פ חייב הקב"ה  
 לתת לו שכרו משלם. משנה ז"ה חס בקשת לפשות  
 נדקה שלא יסיה שום פערור מלך פורע חובו ש"ח  
 שבגיה מעותיו עקה"ל אלה הקב"ה יתן לך שכר משלם  
 עשה אותה עם פעמי תו' שהשכי' שרויה עמהם וכיון  
 שהיא פגמו חייב לפורע וליתא חששה כלל האמור :

**ובז"ו** כו' המחמר שהבחנו לעיל שאלו לשלמה ו' דוד  
 עד היכן כחה ש"ל אמ"ל לאו ורחו מה פי'  
 דוד אבא פיזר נתן וכו'. דהכי נמשך אל האמור דשאלו  
 לשלמה עד היכן כחה ש"ל ר"ל דחס גדול כחה דהק'  
 דקי"ל בעלמא הפורע חובו ש"ח פטור לשלם עכ"ז  
 גדול כחה ש"ל שטפל שכרה משלם או"ד דהין לו שכר  
 של כלום דהוי כפורע חוב דמוזנות דהגיה מעותיו  
 עקה"ל. ע"ז אמ"ל לאו ורחו מה פירש דוד אבא פיזר  
 נתן לאביונים שם רמו למחמר הכחוב כי יעמוד לינון  
 אביון ואביונים ג"כ רמו לת"ח בעלי תו' שהשכי' שרויה  
 עמהם וגם רמו להשכ"ר שיש השרה"ה שכי' במקום  
 למודע כידוע. ע"ז אמ"ל פורע חובו כפניו ודאי נדקתו  
 עומדת לעד ולוקח שכרה בעוה"ז וקרנו תרום ככבוד  
 לעוה"ב והין כזה ספק כלל האמור :

הן עוד נביא תי' אחד שכת' ה' שח"י ז"ל שם בענין  
 יחזיק ביד ת"ח דלית ביה חשב מטעם פורע חובו  
 ש"ח וכו' והוא עפ"י מ"ש ההוב' בפ"ב דיני גזירות  
 אהא דהק' איכד את מעותיו הק' מהא דקי"ל היזרד  
 לתוך שדה חבירו ונטעה דשמין לו כארס וכן בונה  
 חורבהו ש"ח דנותן לו מה שההנהו. ותי' דשחי התם  
 שהשביחו והשבח עומד על העין ודנין הוא שיכול מה  
 שהוליא אבל הכא לא השביח לו שום שבה בנכסים כ"א  
 שהנילו מגביה ב"ח וכ"כ קה"מ פי"ב מה"ח. ומעשה  
 ה' יולאה למחזיק ביד ת"ח דע"י שהוא מהיר פיסה  
 ידו לס"ח היה הת"ח משביח בחכמתו יום יום ונטעה  
 במעין המהגדר והשבח עומד בעימה בדין הוא שיכול  
 שכרו יע"ש :

**מעשה** גבה לביאור המחמר דמוזנו המלך. והוא  
 דאחי וביא אביו בלו עליו בטענה עלומה

אבותיך נמו ואתה מזבז. ר"ל כשראו שהיא בזבו  
 חולדותיו ואולדות אבותיו וחילקם לעניים בשני צמרת  
 מחלו ומעלמו בלתי שאלה לכן אמ"ל בשלמא חילו היו  
 שואלים ממך היה דינס כלותה ואפלה דחייב הבעל  
 לשלם. אכן עכשו שאתה מזבז מעלמך הו"ל כפורע  
 חו"ח וכהן את האשה שהגיה מעותיו עקה"ל ה"ג כיון  
 שהוא חובה על הקב"ה לזון ולפרנס לכל בשר כדכתי'  
 וזהו לחם לכל בשר ח"כ הנותן נדקה לפי ומופרנסו  
 הו"ל כפורע חוב דמוזנות דהליבא דכ"פ ח"ן הקב"ה  
 חייב לשלם. ובשלמא חס היה לך שכר לעוה"ב שפיר  
 עשיה. אכן כיון לפי הדין פטור הקב"ה ח"כ למה אתה  
 מזבזו אינרותיך לריק ולבבלה. לכן בא מוגבו המלך להוליא  
 מלכס דב"ז ואמ"ל כמה חילוקים שיש בענין הדיקה  
 שחייב הקב"ה לשלם לו שכרו משלם. זה ילא ראשונה  
 אמ"ל אבותי גמו למטה ואני גמתי למעלה שג' אמת  
 מארץ הנחמ ונדק משמים נשקף שם רמו דכיון דהקב"ה  
 היושב בשמים הוא ליוה ויעמוד נתון הדין וכו' ומדעתו  
 אני עושה לכן יש לי שכר מן הדין. ועוד חילוק שיש  
 אבותי גמו דבר שאין עושה פירות וכו' שם רמו למ"ש  
 היום' והם יש שבה בעין והנחה ברורה חייב לשלם לו  
 מה שההנהו ה"ג כיון שפ"י הדיקה העני חי ועושה  
 פירות מלות ומע"ט ויש הגאה להקב"ה בזה. ובפרט  
 מי שעושה עם הת"ח שהוא משביח בתו' והשבח בעין או  
 עם השכ"ר שהעולם מהקיים בהבלס יש הגאה גדולה  
 מזו וז"ש הגי גמתי דבר שעושה פירות שג' אמרו לדיק  
 כי טוב ח"ן טוב אלה תו' שע"ז כי פרי מעלליהם של  
 העוסקים בתו' יאכלו המחזיקים בידם וגוהגים להם.  
 עוד חי אחר אבותי גמו ממון ואני גמתי נפשות שם  
 רמו שפ"י הדיקה הוא מחייב נפשות שאם לא יתן לעני  
 הכי הוא מה ברעב ובכנו"ד שהוא צריח הזיקה חייב  
 ליתן לו שכרו מן הדין. עוד ה"י אחר אבותי גמו לאחריים  
 ואני גמתי לעלמי שג' ולך הדיקה נדקה לפני ה"ה שם  
 רמו שהדיקה שאני נותן היה לפני ית' כמשה כי יעמוד  
 לימין אביון ובפרט עם הת"ח והשכ"ר שהשכי' שרויה  
 עמהם וז"ש ולך להנחתך תהיה נדקה. והע' לפני ה"ה  
 שאתה פורע לפני ית' ובכנו"ד חייב כמ"ש מהרשד"ם  
 ז"ל. לכן לא כמו שהם סוברים שהנחתו מעוהי עהר"ז  
 אלה אבותי גמו בעוה"ז ואני גמתי לעוה"ב שג' והלך  
 לפניך נדקך וכו' וכמוזכר ודו"ק :

**ובן** האמור שבח המחזיק ביד ת"ח המרתי לבאר  
 כו' הפ' במשלי ג' וכ"ה אשרי אדם מלא חכמה  
 ואדם יפיק תבונה כי טוב כחרה מכחר כסף ומחיר  
 תבואתה

תבואתה יקרה היא מפנינים וכל חפניך לא יסו זה  
 אורך ימים צמינה וכו' דרכיה דרכי נועם וכו' עץ  
 חיים היא וכו' ע"כ דיל"ד צה טובא. חדא מהו אומר  
 מלא חכמה וכו' החכמה תבא בדרך מליאה. גם למה  
 כפל הענין ובתחי' אומר מלא לשון עבר ואח"כ אומר  
 יפיק לשון עתיד. גם כיון שאמר כי טוב סחרה וכו'  
 למה חזר ואמר מפנינים ולמה פרט הפנינים שהם  
 המרגליות. גם מה שמקך לה אורך ימים וכו' ודח"ל  
 למיימינוס וכו' שהם לומדים לשמה. ובגדרים דס"ב  
 אמרו אל יאמר אלמוד כדי שיקראונו ר' וכו' אלא למוד  
 מאהבה. מהו קשר דרשות אלו למה שלמעלה. גם למה  
 חזר ואמר ע"כ היא כיון שכבר אמר אורך ימים וכו'.  
 וגם למה אמר למחזיקים ולא לעוסקים :

**אבן**

אבן אפ"ל כה"ק מ"ש החד"א ז"ל בר"ד ס' קדושים  
 עמאש"ל דעתיד הקב"ה לעשות לל וחופה לצעלי  
 מותם אלא בני פו' שג' כי בלל החכמה וכו' דמה  
 טיבה של חופה זו אדרבה זילותא היא לגבייה דבעלי  
 מותם שלא ידעו תו' חלל איתנו שולס בג"ע. ותו'  
 דכיון דהמחזיק הוא היה גרמא לת"ח ללמוד תו' וכה  
 שבג"ע מלמדים אותו וישא ויתן בתו' כה"ח עלמו וכ"כ  
 ילקו"ר וה' מהר"ח ק' עיבאר ז"ל פ' בהעלותך יע"ש.  
 עוין מ"ש בסו"מ ד' פ"א חס יתן איש את כל הון ביתו  
 וכו' לא כשמעון אחי עזריה וכו' אלא כהלל ובשנא דהו  
 אחי הלל עסק בתו' ובשנא עבד עסקא לסוף אמ"ל תא  
 ניטרוז גיפלוג ילאת צ"ק ואמרה חס יתן איש וכו'.  
 ומה למד רי"ז ז"ל הבי"ד מב"י ז"ל ס' רמ"ו דהעוסק  
 בתו' קודם שיעסוק יכול להתנות חבל אחר שכבר למד  
 אינו מועיל וכ"כ ה' מהר"ם אלאשקר ז"ל וה' מעשה חיים  
 ס' ע"ז יע"ש. עוין מה שחקר ה' שח"י ז"ל דאין זעיל  
 התנאי אפי' קודם הלמוד ולפעמים יערה הת"ח צהו'  
 הרבה יותר ממה שיטרח המחזיק בסחורתו ופעם להפק  
 וגם בכל האופנים איכא אונאה במכירה זו הואיל וכל  
 העולם כולו אינו כדאי חפ"י לדבר ח' מה"ה ולא יתן  
 כסף מחירה. ותו' עפ"י מ"ש פ' הבה קף המוכר ס"ח  
 ומרגליות חין להם אונאה לפי שאין קן לרמויה וגם כי  
 ירבה הת"ח תו' ובעל הכסף ימעט בריוח ליכה אונאה  
 דדון ת"ח כדון הקדש וההקדש אימעיט מדון אונאה  
 יע"ש. עוין מאי דחיפלינו רבנאחא חס הת"ח למד של"ש  
 דיש סוצרים דהמחזיק לא איבד שכרו דעכ"פ הוא עשה  
 לשמה. חקן מהרי"ק ז"ל ס"ל דאיבד שכרו דחס המקור  
 מושחת מחיין תמלא מים צמוד ובהיא ראיות ע"ז יע"ש.  
 עוין מ"ב פ"ב דיני גזרות אמר ר"ה ע"ה אינם חיים

וכו' עד שאמר מלאתי להם תרופה מה"ק שג' ואחס  
 הדבקים בה"א וכו' ע"ש :

**דל"א** מעשה נבא לביחור הפ' הנו' דשהע"ה מדבר  
 במי שמחזיק ביד לומדי תו' וכה אמר חשרי אדם  
 שמחזיק ביד לומד פו' עי"ז מלא חכמה מליאה שמלמדים  
 אותו לעת"ל כל הסו' שלמד סחכס כדי שידע וישא ויתן  
 בד"ח בג"ע עם לומדי הסו'. חקן טדע דלא מהני זה אלא  
 דוקא חס התנה קודם שילמוד החכס ח"ש ואדם יפיק  
 תבונה ר"ל זה שאמרנו שהמחזיק קאי באשרי דוקא  
 כשהאדם שהוא החכס יפיק תבונה לעתיד שיחנה עמו  
 קודם שילמוד כס' רי"ז ז"ל. והשחא בא לפרש דלא תימא  
 דלפעמים אפשר שיטרח אחד מהם יותר מן השני ואיכא דין  
 אונאה. לז"ק כי טוב סחרה מסחר כסף דדוקא בסחר כסף  
 יש דין אונאה לא כן בעסק הסו' וכו' לזה משום שיקרה  
 היא מפנינים שהם המרגליות ודין המרגליות קי"ל דאין  
 בהם אונאה כמ"ש במליעה ד' ג"ז והסו' היא יקרה מן  
 המרגליות לכן לא יש בה דין אונאה. ומחמת שג"ז לא  
 נאמר הלל דוקא חס עסק הת"ח לשמה כמ"ש מהרש"פ  
 ז"ל דחס לא עסק לשמה מחין לו שכר למחזיק דחס  
 המקור מושחת וכו' לכן כמך שני פסוקים אלו אורך ימים  
 וכו' דרכיה דרכי נועם וכו' שדרשו צהו' רז"ל בלריך  
 ללמוד לשמה דוקא כדי לרמוז שג"ז שאמרנו ששכר  
 המחזיק גדול הוא דוקא בעסק הת"ח לשמה. וגם  
 תועלת אחר נמשך למחזיק שהוא קם בתח"ה כמ"ש  
 מלאתי להם תרופה וכו' ח"ש עץ חיים היא למחזיקים  
 בה ר"ל שיחיו המחזיקים ביד לומדי תו' בתח"ה לכן  
 כל המחזיק ותומך בידם קאי באשרי וכו' ותומכיה מאושר.  
 וכה צהמו שג"ז ביהיה התנאי ציניהם מחחי' כמ"ש רי"ז  
 ז"ל ויהי שרמו ותומכיה מאושר' ראיות מרחש"ז באומר  
 ודו"ק :

**אבן** יוכן כו' הפ' הנו' באו"א עפ"י מ"ש ה' קרית ארבע  
 ז"ל דרוש י"ד שתי' להק' המפ' על דברי רי"ז  
 ז"ל :בת' בלריך להתנות בתחילה קודם שילמוד דאין  
 מהני תנאי זה והרי קי"ל דאין אדם מקנה דשלב"ל וא"כ  
 כיון שלא למד עדיין הו' ממש דשלב"ל ואין מהני. הו'  
 ה' ג' הו'. זה ילא רהשונה עפ"י מ"ש מהרי"מ ע"ז ז"ל  
 עמ"ש שהמחזיק נוטל חני תורתו לת"ח וגם אמרו שאשמו  
 חולקה עמו ח"כ לא נשאר לו חלק לת"ח כלל ותו'  
 דהכו' היא דלעולם חין הקב"ה מקפח שברו לת"ח כלל  
 ונוטל שכר כל תורתו צמושלס. אלא שהקב"ה טותן מדליה  
 למחזיק כשיעור מחלה וגם לאשמו כן וחלק הת"ח לא  
 יגרע ממנו מאומה. וא"כ לפי"ז לא דמי למקח וממכר  
 דעלמא

**דבר**

**דרוש ד' להספד**

**טוב**

**קפח**

העלמא דבבל מו"מ גיחא דכיון דלריך מוכר לתת ללוקח  
אחיה דבר שלקח ממנו לריך שיהיה ברשותו וגם בא  
לעולם ואם הוא דשלב"ל ל"ק חבל לגבי ת"ח דאיונו נותן  
לו מחלק תורתו ולא כלום אלא שהקב"ה נותן לו שכר  
בפ"ע שפיר קא זכי הבטח"ב בשכרו דמשולחן גבוה קא  
זכי. עוד תי' לזה עפ"י מ"ש מהרימ"ע בחו"מ סי' ס"ט  
דאם המתחייב הוא ה"ח ויודע דאין אדם מקנה דשלב"ל  
בודאי דחייב עלמנו בצורה חיוב גמור וחייב מן הדין אף  
בדשלב"ל ע"ש. דון מינה ואר"ב כיון דהוי ה"ח אף שלא  
למד עדיין מתחייב היה אף בדשלב"ל. עוד תי' לזה עפ"י  
מ"ש ה' מט"ש ז"ל ד' קכ"ו ע"ד בענין הגאבילה דחיד  
מהני מכירתה מאחר דהגאבילה היא דשלב"ל ואחר  
דנדחק בזה דנהני משום מנהג כח' משם מהר"ש וז"ל  
יבדוק זה יש לומר דמהני מפני שכל חופן קנייתו היא  
בדשלב"ל ולא משכחה קנייתו בחופן אחר אלא בדשלב"ל  
ובענין כזה אפשר דאף דשלב"ל נחשב כאלו בא לעולם  
כיון שכל חופן קנייתו לא היו אלא בדשלב"ל דאחר שבה  
לעולם לא שייך ביה מכירה והקנאה במשנה שכבר נצו.  
ע"ש. וא"כ ה"ג ב"ד לגבי המחזיק שפיר הוא זוכה  
בהלקו המגיע לו ואף שבה קודם שלמד בה"ה. כיון  
שאין קנייתו בחו"ה אלא בדשלב"ל שאם אחר שלמד הרי  
אנדרו בגמ' בזה יבוא לו דלה מהני אחר שלמד א"כ הוי  
ממש כמו הגאבילה וכבר כתבנו משם מהר"ש ז"ל דמהני  
ה"ד ז"ל יעש"ב :

**מעשה** אחזור לדברות הראשונות לפרש בו' המסרה.  
חמשה דבר אל בני בלתי לאמר. בהק' את  
הידוע משו"ל גדולה לךה שמקרבת את הגאולה שעי'  
הלךה מהבררים רפ"ח גיח"ק מוסך עמקי הקלי' ויעלו  
לקדושה. עי"ז מיוחדים שם הוי"ה ב"ה ויהיה השם שלם  
וכו'. גם ידוע משו"ל כלו כל הקולין ואין הדבר תלוי  
אלא בהשו' ומע"ט. ואל יאמר האדם שהתשו' לריכה  
סגופים ותעניות כ"ה בודוי דברים בעלמא הקב"ה  
מקבל השבותו. כמש"ה איש או אשה כי יעשו מכל חטאת  
האדם והתודו וכו' וכן אמר הגביה טובה ישראל עד  
כ"ה וכו' קחו עמכם דברים ודוי דברים בעלמא :

**מערה** ז"ה דבר אל בני יישובו ר"ל כלו כל הקלן  
וחין הדבר תלוי אלא בהשו' לן יישובו בחשו'.  
ולא יאמרו שהתשו' לריכה ע"ג סגופים ותעניות ואין צו  
כח לסבול לא קן. אלא דבר אל בני' איש או אשה כי  
יעשו מכל חטאת פחדם והתודו ר"ל ידוי דברים ונתיבת  
החטא זוקא כמ"ש הרמב"ם ז"ל. וגם דבר אל בני' וקח  
מאמם ר"ל שיתנו לךה. מאה כל נתיבותם שהיכולת  
בידם לתת לךה יתנו כפי יכולתם. ועי"ז דבר אל בני'  
ויקחו חלוק פר"ה ר"ל שעי' הלךה מזכרים רפ"ח  
ניה"ק. ופר"ה עס ג' אותיות גי' רפ"ח. ועי"ז דבר אל  
בני' ויקחו לי תרומה ופירש"י לי לשמי ר"ל שמחברים  
ד' אותיות הוי"ה ב"ה ועי"ז יהיה השם שלם והבטח שלם  
וימחה זרע עמלק מן העולם והבא הגאולה בצ"ה. גם  
בא הרמז ויקחו לי תרומה אותיות תורה מ' לרמז  
שיעסקו בחו' יזכו לגאולה כמש"ה זכרו תורה משם  
עבדי הגה הגני שולח לכם את אליה הגביה זהו רמז  
הפ' בשו"ב וגחה תושעון. בשו"ב ר"ה ב'ראשית ש'מות  
ויקרא ב'מדבר ה'דברים שעי' שהלמדו בחמשה חו"ת.  
וגם ונחה שהיו נוחים זל"ז ותסירו הבטחה והקנאה  
מזיככם אז תושעון הבא לכם הישועה שיבא אליהו ויבשר  
בגאולה :

**ובזה** רמז ה' יוסף הצרחה שאלתש ז"ל בו' הפ'  
הגני מביא את עבדי למח דתיבת מביא רמז  
בה חרבע גליות מ'די ב'כל י'ן אדום והס ר"ה מבי"ח  
הרמזים בפ' א'לה מ'שעי בני' ישראל ר"ה מבי"ח. גם  
מבי"ח

העלמא דבבל מו"מ גיחא דכיון דלריך מוכר לתת ללוקח  
אחיה דבר שלקח ממנו לריך שיהיה ברשותו וגם בא  
לעולם ואם הוא דשלב"ל ל"ק חבל לגבי ת"ח דאיונו נותן  
לו מחלק תורתו ולא כלום אלא שהקב"ה נותן לו שכר  
בפ"ע שפיר קא זכי הבטח"ב בשכרו דמשולחן גבוה קא  
זכי. עוד תי' לזה עפ"י מ"ש מהרימ"ע בחו"מ סי' ס"ט  
דאם המתחייב הוא ה"ח ויודע דאין אדם מקנה דשלב"ל  
בודאי דחייב עלמנו בצורה חיוב גמור וחייב מן הדין אף  
בדשלב"ל ע"ש. דון מינה ואר"ב כיון דהוי ה"ח אף שלא  
למד עדיין מתחייב היה אף בדשלב"ל. עוד תי' לזה עפ"י  
מ"ש ה' מט"ש ז"ל ד' קכ"ו ע"ד בענין הגאבילה דחיד  
מהני מכירתה מאחר דהגאבילה היא דשלב"ל ואחר  
דנדחק בזה דנהני משום מנהג כח' משם מהר"ש וז"ל  
יבדוק זה יש לומר דמהני מפני שכל חופן קנייתו היא  
בדשלב"ל ולא משכחה קנייתו בחופן אחר אלא בדשלב"ל  
ובענין כזה אפשר דאף דשלב"ל נחשב כאלו בא לעולם  
כיון שכל חופן קנייתו לא היו אלא בדשלב"ל דאחר שבה  
לעולם לא שייך ביה מכירה והקנאה במשנה שכבר נצו.  
ע"ש. וא"כ ה"ג ב"ד לגבי המחזיק שפיר הוא זוכה  
בהלקו המגיע לו ואף שבה קודם שלמד בה"ה. כיון  
שאין קנייתו בחו"ה אלא בדשלב"ל שאם אחר שלמד הרי  
אנדרו בגמ' בזה יבוא לו דלה מהני אחר שלמד א"כ הוי  
ממש כמו הגאבילה וכבר כתבנו משם מהר"ש ז"ל דמהני  
ה"ד ז"ל יעש"ב :

**ובזה** יצאו בו' הפ' על נכון אשרי אדם המחזיק ביד  
לומדי תו' שעי"ז מלא חכמה בדרך מליאה  
שלעיה"ל מלמדים אותו תו' כדי שיבא ויתן ב"ה עס  
הה"ה כמ"ש החיד"ה ז"ל. וכה' אשיקרה דד"ה פירכה  
לריך אל החיוב כיון דהוי שלב"ל. לז"ק דהה' ליתא  
האשונה והאדם יפיק תבונה ר"ל והאדם שהוא הת"ח יפיק  
תבונה והוא ת"ח ונזכין דבר מהו"ד ויודע הדין דאין אדם  
מקנה דשלב"ל ועד"ו נתיחייב בכנו"ד הוא חייב כמ"ש  
משם מהרימ"ע ז"ל זהו ועו"ה כי עוב סחרה מסחר  
כסף וכו' בא לרמזו להי' הא' דלה דמי סחורה התו'  
למו"ה העלמא דבעלמא שלריך המוכר לתת לקונה אחיה  
דבר לריך שיהיה הדבר ההוא בעולם הא לאו"ה ל"ק.  
חבל הת"ח דאיונו נותן לו מחלק תורתו כלום אלא  
שהקב"ה נותן לו משלו שפיר קא זכי הבטח"ב דמשולחן  
גבוה קא זכי. יבא הג' יקרה היא מפנינים וכל חפליך  
לא ישו בזה בא לרמזו לחי' הג' סכת' הר' דכיון דאין  
קנייתו התו' בענין אחר אלא בדשל"ב דאחר שכבר למד  
אם יתן איש את כל הון ביהו בזה יבוא לו יא"כ לא הוי

דבר

דרוש ד' להספד

טוב

מבי"ח ר"ס מלך ב' מספס י' עמיד א' רך. אימתי יהיה זה  
כשיעשו לדקה הרמוזה בתיבת מבי"ח מ'תן ב'סחר י'כפה  
א'ף. ופי"ו מבי"ח ר"ת מ'בשר ב'מהרה י'בא א'ליהו.  
שיבא אליה ויבשר הגאולה. ואח"כ את עבדי למ'ת. שיבא

משיח לדקטו אשר למ"ח שמו וינחלנו גאולת עולם. אלה ה'  
רחמנו עשה עמנו למען רחמך ופדנו למען שמך חסד  
לנו ברית אבותינו הק' אברהם יצחק ויעקב. בעגלה  
ובז"ק אכ"ר :

אודה ה' מאד צפי אשר הפליח חסדו לי. ברוך שהחייני וקיימני לראות דב'ר מו"ב ספרי הקטן הזה מ"ה  
הוא דרושים חלק ה' ל. יה"ר שיהי ה נח"ר לגשמתי ולכפרת נשמתו שמע מהיכלו קולי.  
שיבדתי בחלבי לבדך על המוג'מר שארית הפלטה אשר לי. רחמני למצעי שיהיו דברי אלה לרצון לפניו  
יה' ה' ירי וגוא. ה'תה הוא מלכי אלהים ליה יאענות יעקב :

ת"ו של ב"ע

מפתחות לס' דבר טוב

דרוש א' לשאו'. ביאור ואיש כי ימכור בית מושב וכו'  
ופ' אדוני יודע כי הילדים רבים. ביאור פ' יודע  
אזן וכו'. ביאור פ' ירמיה ג' הלך וקראת וכו' ופ'  
הגני נשפט אונק. ופ' כי ימס ולילה הכבד עלי ידך.  
עוד ביאור הלך וקראת וכו'. ופ' טובה ישראל וכו'  
והרגשה בדברי הפרישה ז"ל והרדב"ז ז"ל. ביאור מסרה  
חמשה פ' דבר אל בני בלתי לאמר. ופ' הרב כבסי  
מעוני ופ' יחזקאל ה"י בית ישר' טובו והשיבו. ופ'  
ועשו לכם לב חדש. ומד' ילקוט תכתב זאת וכו'. פ'  
ירמיה ל"א עד מתי תחמקין וכו'. עוד ביאור הפ' הגו'  
מה' דברי מרדכי ז"ל. וביאור מ"ד אורי בפסח וישעי  
ציוה"כ. ופ' ראו עתה וכו'. עוד ביאור פ' ראו עתה  
ופ' כי המלכה הזאת וכו'. ופ' ציוהל וידעתם כי בקרב  
ישראל חני. ופ' בישעה מ"ה מי השמיע זאת ופ' וידעת  
היום עוד ביאור הפ' הגו' סיום לגאולה :

נחמד מה' ארץ חמדה. וביאור מד' כי קולך ערב בתפילה  
ומרחק נחיה בת"ת. ופ' טובה ישראל עוד ביאור פ'  
טובה. ופ' ועניו הלוויים. ופ' והיא רחום ופ' כי יקח  
איש אשה חדשה. ופ' מעשה ידיו חמנו וכו' ושו"ט בדברי  
ה' קולו של משה. ובדברי החוס' בחולין קי"ד ופ'  
ובדברי השעה"מ וה' חן נתן. וביאור מד' הטיבה ה'  
לצדיקים יכל וכו'. עוד ביאור פ' טובה. ופ' פן יב ככה  
וכו' ופ' בשנותו את עעמו. ומסרה חמשה עעמו. ומסרה  
ה' פ' דבר אל בני בלתי לאמר והיא הסיום :

דרוש ג' לשאו'. מד' ט' ע"ג. הפתיחה בדברי זו"ה  
וביאור פ' ואני תפילתי. ופ' בשנותו את עעמו  
בב' חופנים. וביאור מד' חס אעברה נא וכו'. עוד ביאור  
המד' הגו' והרגשה בדברי ה' דרכי הים וה' פנים  
מחירות ז"ל וביאור הפ' טוב וישר ה' וכו'. עוד ביאור  
הפ' ושלחת לעוני וכו' והרגשה ע"ד מר"ן ומור"ס והגד"א  
ז"ל מדברי הג"א פ' ראוהו ב"ד. ופ' הפ' חמאתי  
אודיעך. ופ' אשרי גשוי וכו' עוד ביאור הפ' חמאתי  
אודיעך כמה שפי' ה' ער"ן ז"ל ט' הפ' פשמואל  
סימה לנו מלך וכו' ופ' חמא חמאתי ירושלים ובסוף דברי  
מוכר וביאור הפ' כמו הרה וכו' מה' שני אליהו ז"ל  
ומסר על חילול בבת יסיוס בתיבת השוכה לחומוס  
שבת ו"ה :

דרוש ב' לשאו'. מד' ה' ע"ג הפתיחה במארו"ל  
בר"ח חלול אמר הקב"ה למשה עלה אלי. ורמזי  
חני לדודי חרי"ה שאג וביאור פ' ונפש כי תחטא וכו'.  
וסוד חודש חלול בתיבת דך וביאור פ' הנותן בים דרך.  
ופ' נחפשה דרכינו. ופ' זוכה תודה וכו' ושם דרך. ופ'  
אשרי תמימי דרך. עם ביאור השיבו חבינו וכו' ומשל

## מפתחות לם דברי טוב

שאל ערוגוספוס את רע"ק וכו' ופי' הפ' וגואלך אבי' יעקב וכו' ופי' הטשא ובחרת בחיים למען החיה וכו' או"ח פי' הפ' המ' רמו על הגאולה והוא הסיוס:

**דרוש** י"ד לחפילין מד' רכ"ו ע"ח הפתי' במ"ש בשו"ט אמרו ישראל רגונינו לטסוק בצורה וכו' ופי' מסרה ז' פסוקים בי אדוני וכו' במ"ש האר"י ז"ל כו' הפ' אחיה לנו קטנה וכו' ופי' המד' ס' תלוב נר ה' נשמה אדם אמר הקב"ה נרי צידך ונרך צידי וכו' ופי' המפ' דין שמור לי ואשמור לך וכו' ופי' ילך נח ה' בקרבנו וכו' ופי' יברכך ה' וישמרך וכו' או"ח פי' הפ' הגו' במ"ש במד' קהלת אס בקשה לעשות עשה עם עמלי תורה ומוסר שהעשירים לדין שישגיחו על בני עניים וכו' ומ"ש ה' יגיד לאברהם כו' מסר"ל בשעה שילאו ישראל ממלכים כדמו ברית לעשות חסד וע"ז ע"פ מחלוקת הפוס' דין פורע חובו ש"ח וכו'. או"ח כו' הפ' יברכך ה' וכו' מהר' ברית אבות ז"ל עם מ"ש מהרמ"ה ז"ל כו' הפ' אס בחוקותי וכו' ומד' בשעת בריאת העולם נמלך הקב"ה במלאכים וכו' ופי' ה' עוז לעמו יתן וכו' ופי' שלום רב לאהבי תורתך וכו' דרך רמו הפ' הגו' עם משו"ל דהתורה היא תכלין לילה"ר וכו' ופי' גובלי ופחה בניס שמשו לי וכו' עם נושה"ק המפ' ז"ל דה"ך ע"י זכירת יום המיתה יתבטל הילה"ר. או"ח כו' הפ' אשרי אדם שומע לי וכו' עמ"ש ה' גוה שלום ז"ל פי' וחכמי נעשה"ך שורק וכו' ע"פ מ"ש הרמב"ם ז"ל בה' זכיה ומהנה האומר לחבירו שור זה נתון לך במתנה ע"ז שתיירו וכו'. או"ח כו' הפ' אשרי אדם שומע לי וכו' עם מ"ש ה' אשר אשר ז"ל כו' הפ' השכילה בדרך חמים מהי הבה אלי וכו' במה שחק' הראשונים בחזקה הילה"ר ע"פ מחלוקת הראשונים בדין הפותח חלון על חבירו וכו' ופי' הגמ' בע"ז ע"פ אשרי איש ולא אשרי אשה ופי' אחת דבר אלד"ים ופי' מהר"ל לעת"ל מציה הקב"ה לילה"ר ושוחמו וכו' ופי' יראו ישראלים וישמחו ופי' יראו לדיקים ויראו וכו' מהר"א פאניז"ל ז"ל ופי' המ' המ' מהמפ' ע"פ הדין ופי' והללנה את ה' אלדיכם מה' ביכורי אבי' ז"ל ופי' המס' רוממות אל וכו' מ"ה ביה פרך ז"ל ופי' טובים השנים מן האחד והסיוס בענין ת"ה שמקרב הגאולה :

**דרוש** א' לכבוד או"ח מד' קל"ט ע"ד הפתי' במ"ש הר"י פלאג"י בספר חלקם בחיים פי' על אלה אני בוכה ופי' הר' במ"ש הר' אבק סופרים ז"ל פי' ושב ועפ"י

כי תקדמו ברכות טוב ופי' חיים שאל ממך וכו'. או"ח כו' הפ' ה' עוז וכו' בדרך רמו במ"ש ה' לב מרפא ז"ל כו' הפ' אחת דבר אלד"ים וכו' ופי' הפ' רבים אומרים לנפשי וכו'. ופי' ואענה חורפי דבר וכו' ופי' עיני המיד אל ה' וכו' ופי' הפ' הגו' מהרב תהלה לדוד על התהלים במ"ש בגמ' אמ"ל הקב"ה בני בראחי ילה"ר בראחי לו וכו' ופי' מד' שחר טוב רגונינו לעסוק בחו' וכו'. ופי' הפ' גם איש שלומי אשר במחתי בו וכו'. או"ח פי' הפ' ה' עוז לעמו יתן וכו' או"ח כו' הפ' המ' במ"ש המפ' כו' הפ' ויאמר יחוק אל אברהם אבי וכו'. ופי' הפ' כי רולה ה' בעמו וכו' ופי' ויאמר משה זה הדבר אשר לזה ה' העשו וכו' ופי' הטשא אחת עשה זה ברוך ה' וכו'. או"ח פי' הפ' המ' רמו לגאולה והוא הסיוס :

**דרוש** ט' דהפילין מד' קל"ג ע"ב הפתי' במה שנהנו לדרוש הבר מלוב ביום הגיעו ליג"ש ויום אחד. גם טעם למנהגם ש"י לחקך אחיו בשמים תפילין ודרשה. ופי' הפ' ואהבת את ה' אלד"ך וכו' ומה שפי' ה' יפה ללב כו' הפ' ועשה ישראל וכו' ופי' מ"ש אומרים באהבת עולם והאר עינינו בתורתך וכו' או"ח פי' הפ' והיו הדברים האלה אשר חכמי מלך כיום וכו' במ"ש בגמ' לעולם ירגז אדם ילה"ט וכו' אס נלחו מוכיב וכו' ופי' הפ' בשופטים ויהי כאשר נלחמו בני עמון עם ישראל וכו'. וחקי' ה' שמ"י ז"ל פי' בראשית בענין ילה"ר והוא כי השי"ת ברא ילה"ר וכו' ופי' לחקי' זו כמ"ש בקמח ואס אמ"ל עול דיגר והעבירני נתן לו שכרו משלם וק"ו הגמ' מרישה לסיפא ופי' הפ' ועשה בניס שמשו לי וכו' שמשו מוסר וכו'. אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי וכו'. או"ח כו' הפ' המ' אשרי אדם וכו' במ"ש ר' האר"י ז"ל כו' הפ' הגחש השיאני וכו' גם מ"ש האר"י ז"ל כו' מ"ש בגמ' כל המניח תפילין מאריך ימים וכו'. או"ח כו' הפ' הגו' עם מ"ש ח"ל אמרו ישראל רגונינו וכו' ופי' הפ' ואענה חורפי דבר וכו'. או"ח פי' הפ' המ' עם מ"ש המפ' ז"ל כו' הגמ' בשעה שעלה משה למרום וכו' ופי' מד' פליאה אין מניחין תפילין אלא בשבת מה"ר שמשן מאסטערפולי ז"ל גם מהר' רעק"א פי' בשבת ר"ה וכו'. גם הר' מארי"ה דאתרין ר"א יעקב בנימין פי' המאמר הגו' דרך דרש ואני פי' המאמר הגו' ע"פ דרכיו מטעם דין בניס וכו' ופי' הפ' שובה ישראל וכו' במ"ש המפ' ז"ל דמן הגדקה מורה דיש לנו דין בניס כמ"ש בגמ'

ועפ"י דבריו פי' אני הפ' הנו' שעיקר הכביה בשביל מנות לאו"א וכו' ומתמזל בקי' מכבדו בחייו מכבדו וכו' וחילוקם בין יב"ח לאחד יב"ח וקי' הט"ז למ"ש שאין אומרים קדיש כ"א י"א חודש וכו' וקי' הר' שכנה"ג על דברי הס"ח סי' השמ"ה כשמוכר ת"ח ח"ל לומר ז"ל וכו' מהבדיחה וההרגש בדבריו וכו' ופי' הויכוח בין אחי יוסף עמו ויראיו אחי יוסף וכו' ופי' כדך זה אביך ואת אמך. ופי' אחת דיבר תלדים ופי' באו"ה פ' כדך את אביך ופי' ומד' ע"פ נחית כלחן עמך. ופי' המד' הנו' מה"ר ארנות החיים ז"ל ופי' פינחס ה' הלעזר וכו' או"ה פי' המד' הנו' בדרך מליכה במ"ש החיד"א ז"ל כו' הפ' קף אחת וכו' ופי' הפ' ואתכם יקו' חיש וכו' מה' אדר"ה ז"מ במ"ש מהר"ש מאסטערפול ז"ל וכו' או"ה סי' המד' הנו' ופי' תדירים משברי ים תדיר במרום ה' וכו' ופי' הפ' הנו' מה"ר משה פרץ יל"ו ועפ"י דבריו פי' הפ' הנו' בעטרה דרכים ודרך העשירה הוא הסיוס:

ועפ"י דבריו פי' אני הפ' הנו' שעיקר הכביה בשביל מנות לאו"א וכו' ומתמזל בקי' מכבדו בחייו מכבדו וכו' וחילוקם בין יב"ח לאחד יב"ח וקי' הט"ז למ"ש שאין אומרים קדיש כ"א י"א חודש וכו' וקי' הר' שכנה"ג על דברי הס"ח סי' השמ"ה כשמוכר ת"ח ח"ל לומר ז"ל וכו' מהבדיחה וההרגש בדבריו וכו' ופי' הויכוח בין אחי יוסף עמו ויראיו אחי יוסף וכו' ופי' כדך זה אביך ואת אמך. ופי' אחת דיבר תלדים ופי' באו"ה פ' כדך את אביך ופי' ומד' ע"פ נחית כלחן עמך. ופי' המד' הנו' מה"ר ארנות החיים ז"ל ופי' פינחס ה' הלעזר וכו' או"ה פי' המד' הנו' בדרך מליכה במ"ש החיד"א ז"ל כו' הפ' קף אחת וכו' ופי' הפ' ואתכם יקו' חיש וכו' מה' אדר"ה ז"מ במ"ש מהר"ש מאסטערפול ז"ל וכו' או"ה סי' המד' הנו' ופי' תדירים משברי ים תדיר במרום ה' וכו' ופי' הפ' הנו' מה"ר משה פרץ יל"ו ועפ"י דבריו פי' הפ' הנו' בעטרה דרכים ודרך העשירה הוא הסיוס:

דרוש' ב' לכבוד או"ה מד' קס"ד ע"ג הפתי' צביאור הפ' גפלה עטרה ראשית וכו' ופי' על אלה אני צוביה וכו' או"ה סי' הפ' גפלה עטרה ראשית במ"ש הר' מלל לאברהם סי' משו"ל כל המתעלל בהספדו ש"ח וכו'. ופי' הלדיק אבד כמה שגשאל מהרש"ך ז"ל בח"א סי' קי"ז על שמעון וכו'. ופי' מד' שוח"ע ע"פ רבים אומרים וכו' או"ה הפ' גפלה עטרה ראשית וכו' ר"ח נע"ר במ"ש ז"ל במד' ע"פ זה ספר הולדות אדם שהרה"ה הקב"ה לאהר"ר דוד דוד וכו' וביאור הפ' ממספייך לח סרתי או"ה ביאור הפ' הנו' במ"ש בקי' איזהו מורה ואיזהו כבוד וכו' ומחלוקת הפוס' בדבריו מן ז"ל וההרגש בדבריו ה' בסא שלמה ז"ל גם הרגש אחר בדברי הר' הנו' גם הרגש אחר בדברי הר' ז"ל כמה שהקשה על ה' שאלת יעב"ץ ז"ל. ופי' מאמו"ל ביקש יעקב לישב בשלוה וכו' מה' שהי ידות ז"ל והסיוס צפ' שמרו משפט ועשו נדקה מהר"ה הכהן טראב ז"ל:

דרוש' ג' להספד מד' קס"ז ע"ד הפתי' צביאור הכופר דודי לי אמרה כ"י וכו' ומלינה בחחילה הדרוש כל צבא החילהה ראש וסופה ירושלם. ופי' ברייהא דר"י צי"ג מדות החו' נדרשת ופי' מאמו"ל בצתרא חותו היום שגפער אאש"ה עמדו כל גדולי הדור וכו' מהרש"פ ז"ל ופי' הפ' מנתל בדרך יסחה וכו' מה' חיש אמונים ז"ל ושאלת ה' שמי' ז"ל בענין מיחה הלדיק

דרוש' ג' להספד הפתי' צפ' חל חבדו למס ואל חנותו לו כבו צכה להולך וכו' מה' ברית יעקב פימטו ז"ל. או"ה הפ' הנו' ופי' נע"ר חיו נא לנו כי חטאתו ביאור מ"ש ציודי אנשי אמונה אבדו. ופי' הלדיק אבד וכו'. או"ה הפ' הנו'. עס מ"ש במנחות ע"פ לעולם זאת

הכופר דודי לי אמרה כ"י וכו' ומלינה בחחילה הדרוש כל צבא החילהה ראש וסופה ירושלם. ופי' ברייהא דר"י צי"ג מדות החו' נדרשת ופי' מאמו"ל בצתרא חותו היום שגפער אאש"ה עמדו כל גדולי הדור וכו' מהרש"פ ז"ל ופי' הפ' מנתל בדרך יסחה וכו' מה' חיש אמונים ז"ל ושאלת ה' שמי' ז"ל בענין מיחה הלדיק

## מפתחות לס' דבר טוב

וכו'. הו"ה כו' הויכוח שבין הקב"ה וגשמה מרע"ה ביהור  
הנושא ויעש את הקרשים למושכן וכו' ב' חופנים והוא  
הסיוס:

**דרוש ה'** להספד מד' קפ"ד ע"ד הפתי' במסרה  
דבר אל בני חמשה בלתי תיבת לאמר במ"ש  
בגמ' למה נסמכה מיתה מרים לפר"א וכו' ביהור הקינה  
שאמר דוד על אבנר וכו' מ"ש המפ' ז"ל תי' לשני  
מאזורים שגראים סותרים זל"ז דבגמ' אמרו רוב ערבות  
שמה בבה' אליו נפשי הלדיק ובמקו"א ק' לילוקן ש"ל וכו'  
או"א כו' הנסרה הנו' וביאור הגמ' בבתרא מפשה  
במוכזו המלך שבזכו חולרהיו וכו'. ביהור הפ' נתן  
תקן לו וכו'. ופי' השה חיל וכו' כפה פרשה לעני וכו'.  
ופ' ויהי היום ויעבור אלישע אל שונס וסס אשה גדולה  
וכו' מד' קהלת ע"פ שלח לחמך על פני המים אם  
צקשה לעשות לך עשה עם עמלי תורה. ביהור המ"א  
שאלו לשלמה י' דוד עד היכן כחה ש"ל אמ"ל לאו וראו  
מה פי' דוד אבא וכו'. וביאור פ' אשרי אדם מלא חכמה  
וכו'. כי טוב סתרה מסחר כסף וכו' יקרה היא מפנינים  
וכו' הירך ימים בימינה וכו' דרכיה דרכי נופס וכו'  
ען חיים היא למחויקים וכו' ופ' בשובה ונחת תושען  
וכו' והוא הסיוס:

זאת על ישראל זה מובח בני וכו'. וזכרנו בדברי התוס'  
צק"י עמ"ש בגמ' הני כהני בלוחי דרמנא וכו' נוסוגיה  
דערבין ד' כ"א ע"ב ח"ש עולה לרידה דעת וכו' ופ'  
פרי לדיק ען חיים וכו' חו"א פ' הלדיק אבד וכו' וביאור  
מ"ש במס' שבה כל המתפלל בהספדו ש"ח וכו' והרגש  
בדברי הר' משכמת הרועים ז"ל. ופ' לא תשגא את אחיך  
בלבבך הוכח תוכיה וכו'. ופ' רחיתי בוגדים והתקוטטה  
אשר אמרתך לא שמרו. ראה כי פקודיך אהבתי ה' וכו'  
מד' הובא בילק"ר ע"פ וישחטנו שער עוים וכו' השר  
הגדול ברקיע אמון מלא שמו לקח בידו היל א לקפרג  
וכו' ביהור מ"ש צפענח רזא כשאמר משה אעברה נא  
אמ"ל הקב"ה אל הוסף דבר אלי עוד בדבר הזה.  
חו"א מואמר הנו'. חו"א מאמר הנו' ופ' ויהי כי ארכו  
לו שם הימים וישקף הבימלך וכו' בדרך מוסר והוא  
הסיוס:

**דרוש ד'** להספד מד' קפ"א ע"ה הפתי' במ"ש בגמ'  
כל המתפלל בהספדו של חכם וכו'. טעם מה' דברי  
שלום שרעבי ז"ל ד' פ"ב ע"ג בדברי רז"ל דסג' בדבוריהו  
בג' מקומות וכו' ביהור הפ' הלדיק אבד וכו'. חו"א  
הפ' הנו' בגמ' הר' בירך את אברהם ז"ל מאמז"ל  
בחוזה שפה קרה הקב"ה לנשמה מתוך גופו של משה

## לוח התקון

| דף עמוד | שיטה | מעוה | היקין             | דף עמוד | שיטה | מעוה | היקין         | דף עמוד | שיטה | מעוה | היקין             |
|---------|------|------|-------------------|---------|------|------|---------------|---------|------|------|-------------------|
| ב       | א    | לז   | ח"ר               | שס      | ט    | לו   | שהדן שהדן     | ב       | א    | ג    | א' ב'ים           |
| ה       | ג    | יא   | אל אביר אל אביר   | מב      | עא   | מא   | לעיל לעיל     | ד       | ב    | מ'   | דמשפט דמשפט       |
| מו      | א    | יה   | שהס שהין          | מג      | עד   | א    | שכתבו שכתבו   | ה       | ב    | כ    | שאר ישראל שארי"ע  |
| שס      | ב    | כח   | והכונה והכונה     | מה      | עד   | ל    | ניטו כשיט     | ו       | ב    | לד   | לאהדים להלדי"ס    |
| יט      | ד    | יד   | מרכיב מרכיב       | נא      | עד   | יא   | לה דע לא ידע  | ז       | ב    | לא   | קטיגוריה קטיגוריה |
| כד      | ד    | ו    | שעטונו שעטונו     | סה      | עג   | כט   | שתהנה שתהנה   | ח       | ב    | ג    | אולכס אולכס       |
| כח      | ע"ב  | כ"ג  | הלא לך ולא קך     | סו      | עא   | לב   | מתעפתה מתעפתה | ט       | ב    | ה    | בס"מ בס"ע         |
| לד      | ע"ב  | טל   | כנוס וו כנוס וכו' | שס      | עב   | טו   | ולהענע ולהענע | י       | ב    | לו   | מהי"פ מהי"ב       |
| לז      | ע"א  | לג   | כשחטנו כשישחטנו   | שס      | שס   | יט   | מהרינה מהרינה | יא      | א    | ו    | אלה אלא           |
| שס      | ע"ד  | לה   | שכשאמר לכן אמרה   | פ'      | עא   | מ    | ללמד ללמד     | יב      | עג   | מא   | מסרתם מסברתם      |